مرکز القائمیة اصبهان للبحوث والتحریات الکمبیوتریة

السلام علیک یا صاحب الزمان

www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.ir

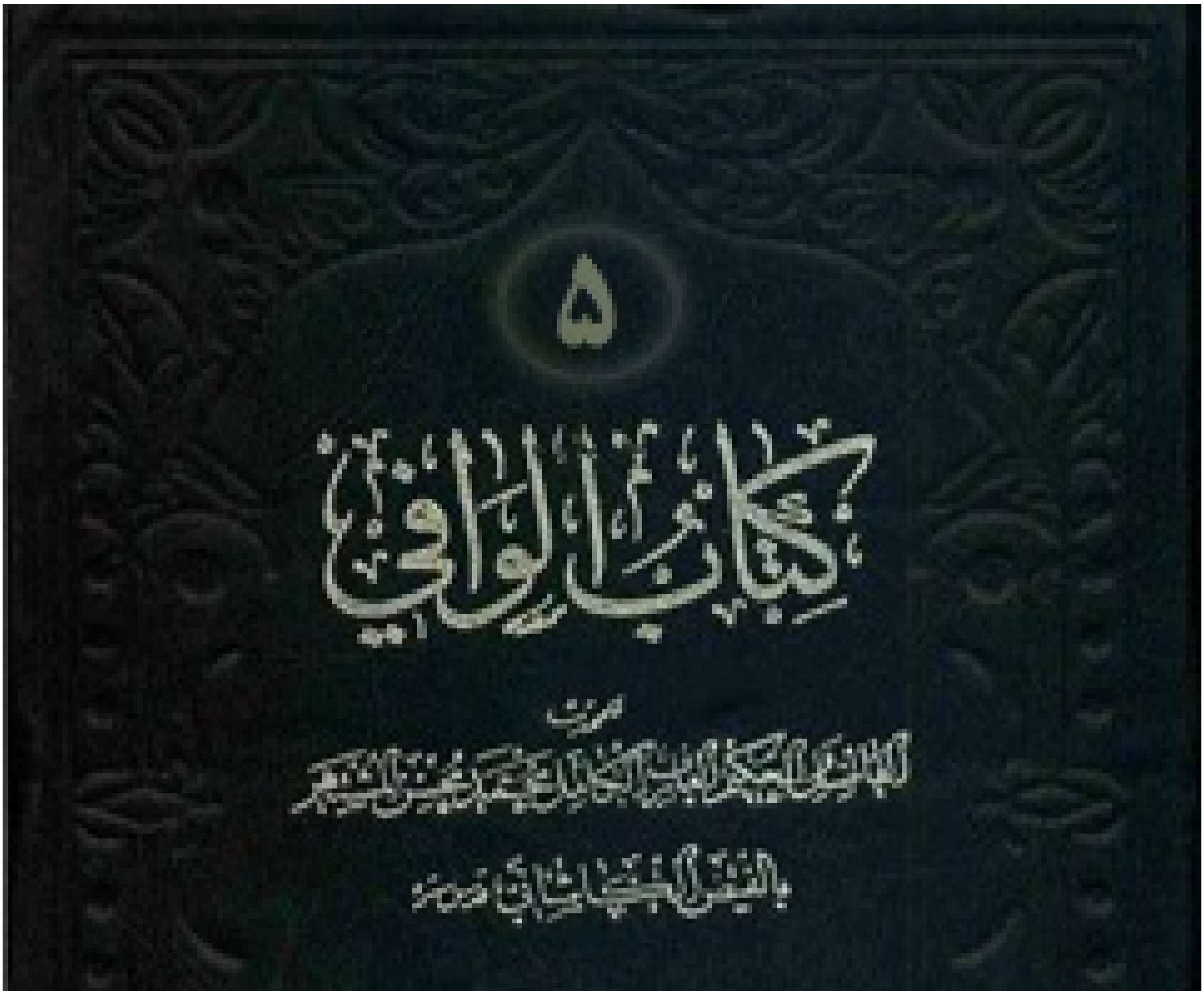
٥
كتاب الوافي
بالفيض الكاشاني قدس سره
من منشورات
مكتبة الامام امير المؤمنين علي عليه السلام العامة
اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

الوافی

كاتب:

محمد بن مرتضی فیض كاشانی

نشرت فی الطباعة:

عطرعترت

رقمی الناشر:

مركز القائمیة باصفهان للتحریات الكمبیوتریة

الفهرس

الفهرس ----- ۵

الوافی المجلد ۵ ----- ۹۹

اشارة ----- ۹۹

اشارة ----- ۹۹

[تتمة كتاب الإيمان و الكفر] ----- ۱۰۰

أبواب ما يجب على المؤمن من الحقوق فی المعاشرات ----- ۱۰۰

الآيات ----- ۱۰۰

اشارة ----- ۱۰۰

بيان ----- ۱۰۰

باب ۷۰ البر بالوالدين ----- ۱۰۱

[۱] ----- ۱۰۱

اشارة ----- ۱۰۱

بيان ----- ۱۰۲

[۲] ----- ۱۰۲

اشارة ----- ۱۰۲

بيان ----- ۱۰۲

[۳] ----- ۱۰۲

[۴] ----- ۱۰۳

اشارة ----- ۱۰۳

بيان ----- ۱۰۳

[۵] ----- ۱۰۳

[۶] ----- ۱۰۳

[۷] ----- ۱۰۳

[۸] ---- ۱۰۴
[۹] ---- ۱۰۴
[۱۰] ---- ۱۰۴
[۱۱] ---- ۱۰۴
[۱۲] ---- ۱۰۴
[۱۳] ---- ۱۰۵
[۱۴] ---- ۱۰۵
[۱۵] ---- ۱۰۵
اشارة ---- ۱۰۵
بيان ---- ۱۰۵
[۱۶] ---- ۱۰۶
[۱۷] ---- ۱۰۶
اشارة ---- ۱۰۶
بيان ---- ۱۰۶
[۱۸] ---- ۱۰۶
[۱۹] ---- ۱۰۶
[۲۰] ---- ۱۰۶
اشارة ---- ۱۰۷
بيان ---- ۱۰۷
[۲۱] ---- ۱۰۷
اشارة ---- ۱۰۷
بيان ---- ۱۰۷
باب ۷۱ صلة الأرحام ---- ۱۰۷
[۱] ---- ۱۰۷

اشارة ----- ۱۰۷
بیان ----- ۱۰۸
[۲] ----- ۱۰۸
[۳] ----- ۱۰۸
اشارة ----- ۱۰۸
بیان ----- ۱۰۸
[۴] ----- ۱۰۸
[۵] ----- ۱۰۸
[۶] ----- ۱۰۹
[۷] ----- ۱۰۹
[۸] ----- ۱۰۹
اشارة ----- ۱۰۹
بیان ----- ۱۰۹
[۹] ----- ۱۰۹
اشارة ----- ۱۰۹
بیان ----- ۱۱۰
[۱۰] ----- ۱۱۰
اشارة ----- ۱۱۰
بیان ----- ۱۱۰
[۱۱] ----- ۱۱۰
اشارة ----- ۱۱۰
بیان ----- ۱۱۰
[۱۲] ----- ۱۱۰
[۱۳] ----- ۱۱۱

[۱۴] ----- ۱۱۱

[۱۵] ----- ۱۱۱

[۱۶] ----- ۱۱۱

[۱۷] ----- ۱۱۱

[۱۸] ----- ۱۱۱

[۱۹] ----- ۱۱۱

[۲۰] ----- ۱۱۱

[۲۱] ----- ۱۱۲

[۲۲] ----- ۱۱۲

[۲۳] ----- ۱۱۲

[۲۴] ----- ۱۱۲

[۲۵] ----- ۱۱۲

اشارة ----- ۱۱۲

بيان ----- ۱۱۲

[۲۶] ----- ۱۱۳

اشارة ----- ۱۱۳

بيان ----- ۱۱۳

[۲۷] ----- ۱۱۳

اشارة ----- ۱۱۳

بيان ----- ۱۱۴

[۲۸] ----- ۱۱۴

[۲۹] ----- ۱۱۴

[۳۰] ----- ۱۱۴

[۳۱] ----- ۱۱۴

اشارة ----- ۱۱۴

بيان ----- ۱۱۴

[۳۲] ----- ۱۱۵

اشارة ----- ۱۱۵

بيان ----- ۱۱۵

[۳۳] ----- ۱۱۵

[۳۴] ----- ۱۱۵

[۳۵] ----- ۱۱۵

[۳۶] ----- ۱۱۵

باب ۷۲ حسن المجاورة و حد الجوار و الاحتجاج بالجار ----- ۱۱۶

[۱] ----- ۱۱۶

اشارة ----- ۱۱۶

بيان ----- ۱۱۶

[۲] ----- ۱۱۶

[۳] ----- ۱۱۶

اشارة ----- ۱۱۶

بيان ----- ۱۱۶

[۴] ----- ۱۱۶

[۵] ----- ۱۱۷

[۶] ----- ۱۱۷

اشارة ----- ۱۱۷

بيان ----- ۱۱۷

[۷] ----- ۱۱۷

[۸] ----- ۱۱۷

[۹] ----- ۱۱۷
[۱۰] ----- ۱۱۷
[۱۱] ----- ۱۱۸
اشارة ----- ۱۱۸
بيان ----- ۱۱۸
[۱۲] ----- ۱۱۸
اشارة ----- ۱۱۸
بيان ----- ۱۱۸
[۱۳] ----- ۱۱۸
[۱۴] ----- ۱۱۹
[۱۵] ----- ۱۱۹
اشارة ----- ۱۱۹
بيان ----- ۱۱۹
[۱۶] ----- ۱۱۹
[۱۷] ----- ۱۱۹
اشارة ----- ۱۱۹
بيان ----- ۱۲۰
[۱۸] ----- ۱۲۰
اشارة ----- ۱۲۰
بيان ----- ۱۲۰
[۱۹] ----- ۱۲۰
[۲۰] ----- ۱۲۱
[۲۱] ----- ۱۲۱
[۲۲] ----- ۱۲۱

باب ۷۳ حقوق المعاشرة مع عامة الناس ----- ۱۲۱
[۱] ----- ۱۲۱
[۲] ----- ۱۲۱
اشارة ----- ۱۲۱
بيان ----- ۱۲۲
[۳] ----- ۱۲۲
[۴] ----- ۱۲۲
[۵] ----- ۱۲۲
[۶] ----- ۱۲۲
[۷] ----- ۱۲۳
[۸] ----- ۱۲۳
[۹] ----- ۱۲۳
اشارة ----- ۱۲۳
بيان ----- ۱۲۳
[۱۰] ----- ۱۲۳
اشارة ----- ۱۲۳
بيان ----- ۱۲۳
[۱۱] ----- ۱۲۴
اشارة ----- ۱۲۴
بيان ----- ۱۲۴
[۱۲] ----- ۱۲۴
اشارة ----- ۱۲۴
بيان ----- ۱۲۴
باب ۷۴ حسن المعاشرة و التودد إلى الناس ----- ۱۲۵

[۱] ----- ۱۲۵
اشارة ----- ۱۲۵
بیان ----- ۱۲۵
[۲] ----- ۱۲۵
[۳] ----- ۱۲۵
[۴] ----- ۱۲۵
اشارة ----- ۱۲۵
بیان ----- ۱۲۵
[۵] ----- ۱۲۶
[۶] ----- ۱۲۶
اشارة ----- ۱۲۶
بیان ----- ۱۲۶
[۷] ----- ۱۲۶
[۸] ----- ۱۲۶
اشارة ----- ۱۲۶
بیان ----- ۱۲۶
[۹] ----- ۱۲۶
اشارة ----- ۱۲۷
بیان ----- ۱۲۷
[۱۰] ----- ۱۲۷
[۱۱] ----- ۱۲۷
اشارة ----- ۱۲۷
بیان ----- ۱۲۷
[۱۲] ----- ۱۲۷

[١٣] ---------- ١٢٨
باب ٧٥ الاهتمام بأمور المسلمين و النصيحة لهم و نفعهم ---------- ١٢٨
[١] ---------- ١٢٨
[٢] ---------- ١٢٨
[٣] ---------- ١٢٨
اشارة ---------- ١٢٨
بيان ---------- ١٢٨
[۴] ---------- ١٢٨
اشارة ---------- ١٢٨
بيان ---------- ١٢٩
[۵] ---------- ١٢٩
[۶] ---------- ١٢٩
[٧] ---------- ١٢٩
[٨] ---------- ١٢٩
[٩] ---------- ١٢٩
[١٠] ---------- ١٢٩
اشارة ---------- ١٣٠
بيان ---------- ١٣٠
[١١] ---------- ١٣٠
[١٢] ---------- ١٣٠
اشارة ---------- ١٣٠
بيان ---------- ١٣٠
باب ٧۶ الإصلاح بين الناس ---------- ١٣٠
[١] ---------- ١٣٠

[۲] ۱۳۱
[۳] ۱۳۱
[۴] ۱۳۱
[۵] ۱۳۱
[۶] ۱۳۱
اشارة ۱۳۱
بيان ۱۳۱
[۷] ۱۳۱
[۸] ۱۳۲
اشارة ۱۳۲
بيان ۱۳۲
باب ۷۷ توقير ذى الشيبة المسلم و الكريم ۱۳۲
[۱] ۱۳۲
[۲] ۱۳۲
[۳] ۱۳۲
[۴] ۱۳۲
اشارة ۱۳۲
بيان ۱۳۳
[۵] ۱۳۳
[۶] ۱۳۳
[۷] ۱۳۳
[۸] ۱۳۳
[۹] ۱۳۳
[۱۰] ۱۳۳

[۱۱] ۱۳۴
[۱۲] ۱۳۴
اشارة ۱۳۴
بيان ۱۳۴
باب ۷۸ التراحم و التعاطف ۱۳۴
[۱] ۱۳۴
اشارة ۱۳۴
بيان ۱۳۴
[۲] ۱۳۵
[۳] ۱۳۵
[۴] ۱۳۵
اشارة ۱۳۵
بيان ۱۳۵
[۵] ۱۳۵
[۶] ۱۳۵
اشارة ۱۳۵
بيان ۱۳۶
[۷] ۱۳۶
اشارة ۱۳۶
بيان ۱۳۶
باب ۷۹ إخوة المؤمنين بعضهم لبعض ۱۳۶
[۱] ۱۳۶
اشارة ۱۳۶
بيان ۱۳۷

[۲] ----- ۱۳۷
اشارة ----- ۱۳۷
بيان ----- ۱۳۷
[۳] ----- ۱۳۷
اشارة ----- ۱۳۷
بيان ----- ۱۳۷
[۴] ----- ۱۳۷
[۵] ----- ۱۳۸
اشارة ----- ۱۳۸
بيان ----- ۱۳۸
[۶] ----- ۱۳۸
[۷] ----- ۱۳۸
[۸] ----- ۱۳۸
[۹] ----- ۱۳۹
[۱۰] ----- ۱۳۹
اشارة ----- ۱۳۹
بيان ----- ۱۳۹
[۱۱] ----- ۱۳۹
اشارة ----- ۱۳۹
بيان ----- ۱۳۹
[۱۲] ----- ۱۳۹
باب ۸۰ حقوق الأخوة ----- ۱۴۰
[۱] ----- ۱۴۰
اشارة ----- ۱۴۰

بيان ----- ۱۴۰
[۲] ----- ۱۴۰
اشارة ----- ۱۴۰
بيان ----- ۱۴۰
[۳] ----- ۱۴۱
[۴] ----- ۱۴۱
[۵] ----- ۱۴۱
اشارة ----- ۱۴۱
بيان ----- ۱۴۱
[۶] ----- ۱۴۱
اشارة ----- ۱۴۱
بيان ----- ۱۴۲
[۷] ----- ۱۴۲
[۸] ----- ۱۴۲
اشارة ----- ۱۴۲
بيان ----- ۱۴۲
[۹] ----- ۱۴۳
[۱۰] ----- ۱۴۳
[۱۱] ----- ۱۴۳
اشارة ----- ۱۴۳
بيان ----- ۱۴۴
[۱۲] ----- ۱۴۴
اشارة ----- ۱۴۴
بيان ----- ۱۴۴

[۱۳] ----- ۱۴۴
[۱۴] ----- ۱۴۵
اشارة ----- ۱۴۵
بیان ----- ۱۴۵
[۱۵] ----- ۱۴۵
[۱۶] ----- ۱۴۵
[۱۷] ----- ۱۴۵
باب ۸۱ صفة الأخ الذی یجب أداء حقه ----- ۱۴۵
[۱] ----- ۱۴۵
اشارة ----- ۱۴۵
بیان ----- ۱۴۶
[۲] ----- ۱۴۶
[۳] ----- ۱۴۶
اشارة ----- ۱۴۶
بیان ----- ۱۴۶
[۴] ----- ۱۴۷
اشارة ----- ۱۴۷
بیان ----- ۱۴۷
[۵] ----- ۱۴۷
اشارة ----- ۱۴۷
بیان ----- ۱۴۷
باب ۸۲ من تجب مصادقته و مصاحبته ----- ۱۴۸
[۱] ----- ۱۴۸
[۲] ----- ۱۴۸

اشارة ----- ۱۴۸
بیان ----- ۱۴۸
[۳] ----- ۱۴۸
اشارة ----- ۱۴۸
بیان ----- ۱۴۸
[۴] ----- ۱۴۹
[۵] ----- ۱۴۹
اشارة ----- ۱۴۹
بیان ----- ۱۴۹
[۶] ----- ۱۴۹
اشارة ----- ۱۴۹
بیان ----- ۱۴۹
[۷] ----- ۱۴۹
[۸] ----- ۱۵۰
اشارة ----- ۱۵۰
بیان ----- ۱۵۰
[۹] ----- ۱۵۰
اشارة ----- ۱۵۰
بیان ----- ۱۵۰
[۱۰] ----- ۱۵۰
اشارة ----- ۱۵۰
بیان ----- ۱۵۱
[۱۱] ----- ۱۵۱
[۱۲] ----- ۱۵۱

[۱۳] ---- ۱۵۱
باب ۸۳ من تكره مصاحبته و مشاورته ---- ۱۵۱
[۱] ---- ۱۵۱
اشارة ---- ۱۵۱
بيان ---- ۱۵۲
[۲] ---- ۱۵۲
[۳] ---- ۱۵۲
[۴] ---- ۱۵۲
[۵] ---- ۱۵۲
اشارة ---- ۱۵۲
بيان ---- ۱۵۲
[۶] ---- ۱۵۲
اشارة ---- ۱۵۳
بيان ---- ۱۵۳
[۷] ---- ۱۵۳
[۸] ---- ۱۵۳
اشارة ---- ۱۵۳
بيان ---- ۱۵۴
[۹] ---- ۱۵۴
اشارة ---- ۱۵۴
بيان ---- ۱۵۴
[۱۰] ---- ۱۵۴
[۱۱] ---- ۱۵۴
[۱۲] ---- ۱۵۴

اشارة ----- ۱۵۴
بیان ----- ۱۵۵
[۱۳] ----- ۱۵۵
اشارة ----- ۱۵۵
بیان ----- ۱۵۵
باب ۸۴ تعرف المودة و تعريفها و آدابها ----- ۱۵۵
[۱] ----- ۱۵۵
[۲] ----- ۱۵۵
[۳] ----- ۱۵۶
[۴] ----- ۱۵۶
اشارة ----- ۱۵۶
بیان ----- ۱۵۶
[۵] ----- ۱۵۶
[۶] ----- ۱۵۶
[۷] ----- ۱۵۶
[۸] ----- ۱۵۷
[۹] ----- ۱۵۷
[۱۰] ----- ۱۵۷
[۱۱] ----- ۱۵۷
اشارة ----- ۱۵۷
بیان ----- ۱۵۷
[۱۲] ----- ۱۵۷
[۱۳] ----- ۱۵۸
اشارة ----- ۱۵۸

بيان ----- ۱۵۸
باب ۸۵ تزاور الإخوان ----- ۱۵۸
[۱] ----- ۱۵۸
[۲] ----- ۱۵۸
اشارة ----- ۱۵۸
بيان ----- ۱۵۹
[۳] ----- ۱۵۹
[۴] ----- ۱۵۹
[۵] ----- ۱۵۹
[۶] ----- ۱۵۹
[۷] ----- ۱۵۹
[۸] ----- ۱۵۹
اشارة ----- ۱۶۰
بيان ----- ۱۶۰
[۹] ----- ۱۶۰
اشارة ----- ۱۶۰
بيان ----- ۱۶۰
[۱۰] ----- ۱۶۰
اشارة ----- ۱۶۰
بيان ----- ۱۶۱
[۱۱] ----- ۱۶۱
اشارة ----- ۱۶۱
بيان ----- ۱۶۱
[۱۲] ----- ۱۶۱

[۱۳] ---------- ۱۶۱

[۱۴] ---------- ۱۶۲

اشارة ---------- ۱۶۲

بیان ---------- ۱۶۲

[۱۵] ---------- ۱۶۲

[۱۶] ---------- ۱۶۲

[۱۷] ---------- ۱۶۲

اشارة ---------- ۱۶۲

بیان ---------- ۱۶۲

باب ۸۶ التسلیم و رده ---------- ۱۶۳

[۱] ---------- ۱۶۳

[۲] ---------- ۱۶۳

اشارة ---------- ۱۶۳

بیان ---------- ۱۶۳

[۳] ---------- ۱۶۳

[۴] ---------- ۱۶۳

[۵] ---------- ۱۶۳

اشارة ---------- ۱۶۳

بیان ---------- ۱۶۳

[۶] ---------- ۱۶۴

[۷] ---------- ۱۶۴

[۸] ---------- ۱۶۴

[۹] ---------- ۱۶۴

[۱۰] ---------- ۱۶۴

[۱۱] ۱۶۴
اشارة ۱۶۴
بیان ۱۶۵
[۱۲] ۱۶۵
[۱۳] ۱۶۵
[۱۴] ۱۶۵
[۱۵] ۱۶۵
[۱۶] ۱۶۵
[۱۷] ۱۶۶
[۱۸] ۱۶۶
[۱۹] ۱۶۶
[۲۰] ۱۶۶
[۲۱] ۱۶۶
اشارة ۱۶۶
بیان ۱۶۶
[۲۲] ۱۶۶
اشارة ۱۶۷
بیان ۱۶۷
[۲۳] ۱۶۷
اشارة ۱۶۷
بیان ۱۶۷
[۲۴] ۱۶۷
[۲۵] ۱۶۷
اشارة ۱۶۷

بيان ----- ۱۶۸
باب ۸۷ التسليم على أهل الملل و الدعاء لهم ----- ۱۶۸
[۱] ----- ۱۶۸
اشارة ----- ۱۶۸
بيان ----- ۱۶۸
[۲] ----- ۱۶۹
[۳] ----- ۱۶۹
[۴] ----- ۱۶۹
[۵] ----- ۱۶۹
اشارة ----- ۱۶۹
بيان ----- ۱۶۹
[۶] ----- ۱۶۹
اشارة ----- ۱۶۹
بيان ----- ۱۷۰
[۷] ----- ۱۷۰
[۸] ----- ۱۷۰
باب ۸۸ المصافحة ----- ۱۷۰
[۱] ----- ۱۷۰
[۲] ----- ۱۷۰
[۳] ----- ۱۷۱
اشارة ----- ۱۷۱
بيان ----- ۱۷۱
[۴] ----- ۱۷۱
[۵] ----- ۱۷۱

[۶] ----- ۱۷۱
[۷] ----- ۱۷۱
[۸] ----- ۱۷۲
[۹] ----- ۱۷۲
اشارة ----- ۱۷۲
بيان ----- ۱۷۲
[۱۰] ----- ۱۷۲
اشارة ----- ۱۷۲
بيان ----- ۱۷۲
[۱۱] ----- ۱۷۲
[۱۲] ----- ۱۷۳
[۱۳] ----- ۱۷۳
[۱۴] ----- ۱۷۳
[۱۵] ----- ۱۷۳
[۱۶] ----- ۱۷۳
اشارة ----- ۱۷۳
بيان ----- ۱۷۴
[۱۷] ----- ۱۷۴
[۱۸] ----- ۱۷۴
[۱۹] ----- ۱۷۴
[۲۰] ----- ۱۷۴
اشارة ----- ۱۷۴
بيان ----- ۱۷۵
[۲۱] ----- ۱۷۵

اشارة ----- ۱۷۵
بيان ----- ۱۷۵
[۲۲] ----- ۱۷۵
باب ۸۹ المعانقة و التقبيل ----- ۱۷۵
[۱] ----- ۱۷۵
اشارة ----- ۱۷۵
بيان ----- ۱۷۶
[۲] ----- ۱۷۶
[۳] ----- ۱۷۶
اشارة ----- ۱۷۶
بيان ----- ۱۷۶
[۴] ----- ۱۷۶
[۵] ----- ۱۷۷
[۶] ----- ۱۷۷
اشارة ----- ۱۷۷
بيان ----- ۱۷۷
[۷] ----- ۱۷۷
اشارة ----- ۱۷۷
بيان ----- ۱۷۷
باب ۹۰ آداب المجالسة ----- ۱۷۷
[۱] ----- ۱۷۷
[۲] ----- ۱۷۸
اشارة ----- ۱۷۸
بيان ----- ۱۷۸

[۳] ----- ۱۷۸
اشارة ----- ۱۷۸
بیان ----- ۱۷۸
[۴] ----- ۱۷۸
[۵] ----- ۱۷۹
[۶] ----- ۱۷۹
[۷] ----- ۱۷۹
[۸] ----- ۱۷۹
[۹] ----- ۱۷۹
اشارة ----- ۱۷۹
بیان ----- ۱۷۹
[۱۰] ----- ۱۷۹
اشارة ----- ۱۸۰
بیان ----- ۱۸۰
[۱۱] ----- ۱۸۰
باب ۹۱ هیئة الجلوس ----- ۱۸۰
[۱] ----- ۱۸۰
اشارة ----- ۱۸۰
بیان ----- ۱۸۰
[۲] ----- ۱۸۱
[۳] ----- ۱۸۱
[۴] ----- ۱۸۱
[۵] ----- ۱۸۱
اشارة ----- ۱۸۱

بيان ----- ۱۸۱
[۶] ----- ۱۸۱
[۷] ----- ۱۸۱
[۸] ----- ۱۸۲
[۹] ----- ۱۸۲
باب ۹۲ المزاح ----- ۱۸۲
[۱] ----- ۱۸۲
[۲] ----- ۱۸۲
[۳] ----- ۱۸۲
اشارة ----- ۱۸۲
بيان ----- ۱۸۲
[۴] ----- ۱۸۳
اشارة ----- ۱۸۳
بيان ----- ۱۸۳
[۵] ----- ۱۸۳
[۶] ----- ۱۸۳
[۷] ----- ۱۸۳
اشارة ----- ۱۸۳
بيان ----- ۱۸۳
[۸] ----- ۱۸۳
[۹] ----- ۱۸۴
[۱۰] ----- ۱۸۴
[۱۱] ----- ۱۸۴
[۱۲] ----- ۱۸۴

اشارة ۱۸۴
بیان ۱۸۴
باب ۹۳ الضحک ۱۸۴
[۱] ۱۸۴
اشارة ۱۸۵
بیان ۱۸۵
[۲] ۱۸۵
[۳] ۱۸۵
اشارة ۱۸۵
بیان ۱۸۵
[۴] ۱۸۵
[۵] ۱۸۵
[۶] ۱۸۶
اشارة ۱۸۶
بیان ۱۸۶
[۷] ۱۸۶
[۸] ۱۸۶
اشارة ۱۸۶
بیان ۱۸۶
[۹] ۱۸۶
باب ۹۴ العطاس و التسمیت ۱۸۶
[۱] ۱۸۶
اشارة ۱۸۷
بیان ۱۸۷

[۲] ---------- ۱۸۷

[۳] ---------- ۱۸۷

[۴] ---------- ۱۸۷

[۵] ---------- ۱۸۷

[۶] ---------- ۱۸۷

[۷] ---------- ۱۸۸

اشارة ---------- ۱۸۸

بيان ---------- ۱۸۸

[۸] ---------- ۱۸۸

اشارة ---------- ۱۸۸

بيان ---------- ۱۸۸

[۹] ---------- ۱۸۹

[۱۰] ---------- ۱۸۹

[۱۱] ---------- ۱۸۹

[۱۲] ---------- ۱۸۹

[۱۳] ---------- ۱۸۹

[۱۴] ---------- ۱۸۹

[۱۵] ---------- ۱۸۹

اشارة ---------- ۱۹۰

بيان ---------- ۱۹۰

[۱۶] ---------- ۱۹۰

[۱۷] ---------- ۱۹۰

[۱۸] ---------- ۱۹۰

[۱۹] ---------- ۱۹۰

اشارة ۱۹۰
بيان ۱۹۱
[۲۰] ۱۹۱
[۲۱] ۱۹۱
[۲۲] ۱۹۱
[۲۳] ۱۹۱
[۲۴] ۱۹۱
[۲۵] ۱۹۱
[۲۶] ۱۹۲
اشارة ۱۹۲
بيان ۱۹۲
[۲۷] ۱۹۲
[۲۸] ۱۹۲
[۲۹] ۱۹۲
باب ۹۵ إلطاف المؤمن و إكرامه ۱۹۲
[۱] ۱۹۲
اشارة ۱۹۲
بيان ۱۹۳
[۲] ۱۹۳
اشارة ۱۹۳
بيان ۱۹۳
[۳] ۱۹۳
[۴] ۱۹۳
[۵] ۱۹۳

[۶] ----- ۱۹۳
اشارة ----- ۱۹۴
بيان ----- ۱۹۴
[۷] ----- ۱۹۴
اشارة ----- ۱۹۴
بيان ----- ۱۹۴
[۸] ----- ۱۹۴
اشارة ----- ۱۹۴
بيان ----- ۱۹۵
[۹] ----- ۱۹۵
اشارة ----- ۱۹۵
بيان ----- ۱۹۵
باب ۹۶ تذاكر الإخوان ----- ۱۹۵
[۱] ----- ۱۹۵
[۲] ----- ۱۹۵
[۳] ----- ۱۹۶
اشارة ----- ۱۹۶
بيان ----- ۱۹۶
[۴] ----- ۱۹۶
[۵] ----- ۱۹۶
[۶] ----- ۱۹۶
[۷] ----- ۱۹۷
اشارة ----- ۱۹۷
بيان ----- ۱۹۷

[۸] ۱۹۷
اشارة ۱۹۷
بيان ۱۹۷
باب ۹۷ إدخال السرور على المؤمن ۱۹۷
[۱] ۱۹۸
[۲] ۱۹۸
[۳] ۱۹۸
اشارة ۱۹۸
بيان ۱۹۸
[۴] ۱۹۸
[۵] ۱۹۸
[۶] ۱۹۹
[۷] ۱۹۹
[۸] ۱۹۹
اشارة ۱۹۹
بيان ۱۹۹
[۹] ۱۹۹
[۱۰] ۲۰۰
[۱۱] ۲۰۰
[۱۲] ۲۰۰
[۱۳] ۲۰۰
[۱۴] ۲۰۰
[۱۵] ۲۰۱
اشارة ۲۰۱

بیان ۲۰۱
باب ۹۸ قضاء حاجة المؤمن ۲۰۱
[۱] ۲۰۱
اشارة ۲۰۱
بیان ۲۰۱
[۲] ۲۰۱
اشارة ۲۰۱
بیان ۲۰۲
[۳] ۲۰۲
اشارة ۲۰۲
بیان ۲۰۲
[۴] ۲۰۲
[۵] ۲۰۲
[۶] ۲۰۲
[۷] ۲۰۳
[۸] ۲۰۳
[۹] ۲۰۳
[۱۰] ۲۰۳
اشارة ۲۰۳
بیان ۲۰۳
[۱۱] ۲۰۴
اشارة ۲۰۴
بیان ۲۰۴
[۱۲] ۲۰۴

باب ۹۹ السعی فی حاجة المؤمن ---- ۲۰۴
[۱] ---- ۲۰۴
[۲] ---- ۲۰۴
[۳] ---- ۲۰۵
[۴] ---- ۲۰۵
[۵] ---- ۲۰۵
[۶] ---- ۲۰۵
[۷] ---- ۲۰۵
[۸] ---- ۲۰۵
[۹] ---- ۲۰۶
[۱۰] ---- ۲۰۶
[۱۱] ---- ۲۰۶
اشارة ---- ۲۰۶
بیان ---- ۲۰۶
[۱۲] ---- ۲۰۶
[۱۳] ---- ۲۰۷
[۱۴] ---- ۲۰۷
اشارة ---- ۲۰۷
بیان ---- ۲۰۷
باب ۱۰۰ تفریج کربة المؤمن ---- ۲۰۷
[۱] ---- ۲۰۷
اشارة ---- ۲۰۷
بیان ---- ۲۰۷
[۲] ---- ۲۰۸

[۳] ---------- ۲۰۸
اشارة ---------- ۲۰۸
بيان ---------- ۲۰۸
[۴] ---------- ۲۰۸
[۵] ---------- ۲۰۸
باب ۱۰۱ إطعام المؤمن و سقيه ---------- ۲۰۸
[۱] ---------- ۲۰۸
[۲] ---------- ۲۰۹
[۳] ---------- ۲۰۹
اشارة ---------- ۲۰۹
بيان ---------- ۲۰۹
[۴] ---------- ۲۰۹
اشارة ---------- ۲۰۹
بيان ---------- ۲۰۹
[۵] ---------- ۲۰۹
[۶] ---------- ۲۱۰
اشارة ---------- ۲۱۰
بيان ---------- ۲۱۰
[۷] ---------- ۲۱۰
[۸] ---------- ۲۱۰
[۹] ---------- ۲۱۰
[۱۰] ---------- ۲۱۱
اشارة ---------- ۲۱۱
بيان ---------- ۲۱۱

[۱۱] ---- ۲۱۱

[۱۲] ---- ۲۱۱

اشارة ---- ۲۱۱

بيان ---- ۲۱۱

[۱۳] ---- ۲۱۱

[۱۴] ---- ۲۱۱

[۱۵] ---- ۲۱۲

[۱۶] ---- ۲۱۲

[۱۷] ---- ۲۱۲

[۱۸] ---- ۲۱۲

[۱۹] ---- ۲۱۲

[۲۰] ---- ۲۱۲

[۲۱] ---- ۲۱۳

باب ۱۰۲ كسوة المؤمن ---- ۲۱۳

[۱] ---- ۲۱۳

[۲] ---- ۲۱۳

[۳] ---- ۲۱۳

[۴] ---- ۲۱۳

[۵] ---- ۲۱۳

[۶] ---- ۲۱۳

باب ۱۰۳ نصيحة المؤمن و دعوته إلى الهدى ---- ۲۱۴

[۱] ---- ۲۱۴

[۲] ---- ۲۱۴

[۳] ---- ۲۱۴

[۴] ----- ۲۱۴
اشارة ----- ۲۱۴
بیان ----- ۲۱۴
[۵] ----- ۲۱۴
[۶] ----- ۲۱۵
[۷] ----- ۲۱۵
اشارة ----- ۲۱۵
بیان ----- ۲۱۵
[۸] ----- ۲۱۵
باب ۱۰۴ التقیة ----- ۲۱۶
[۱] ----- ۲۱۶
اشارة ----- ۲۱۶
بیان ----- ۲۱۶
[۲] ----- ۲۱۶
[۳] ----- ۲۱۶
اشارة ----- ۲۱۶
بیان ----- ۲۱۶
[۴] ----- ۲۱۷
[۵] ----- ۲۱۷
اشارة ----- ۲۱۷
بیان ----- ۲۱۷
[۶] ----- ۲۱۷
اشارة ----- ۲۱۷
بیان ----- ۲۱۸

[۷] ----- ۲۱۸
[۸] ----- ۲۱۸
[۹] ----- ۲۱۸
اشارة ----- ۲۱۸
بيان ----- ۲۱۸
[۱۰] ----- ۲۱۸
اشارة ----- ۲۱۸
بيان ----- ۲۱۹
[۱۱] ----- ۲۱۹
اشارة ----- ۲۱۹
بيان ----- ۲۱۹
[۱۲] ----- ۲۱۹
اشارة ----- ۲۱۹
بيان ----- ۲۲۰
[۱۳] ----- ۲۲۰
[۱۴] ----- ۲۲۰
[۱۵] ----- ۲۲۰
[۱۶] ----- ۲۲۰
[۱۷] ----- ۲۲۰
اشارة ----- ۲۲۰
بيان ----- ۲۲۰
[۱۸] ----- ۲۲۱
اشارة ----- ۲۲۱
بيان ----- ۲۲۲

[۱۹] ---------- ۲۲۲
اشارة ---------- ۲۲۲
بيان ---------- ۲۲۲
[۲۰] ---------- ۲۲۲
[۲۱] ---------- ۲۲۲
[۲۲] ---------- ۲۲۲
اشارة ---------- ۲۲۳
بيان ---------- ۲۲۳
[۲۳] ---------- ۲۲۳
باب ۱۰۵ الكتمان ---------- ۲۲۳
[۱] ---------- ۲۲۳
اشارة ---------- ۲۲۳
بيان ---------- ۲۲۳
[۲] ---------- ۲۲۳
[۳] ---------- ۲۲۳
[۴] ---------- ۲۲۴
[۵] ---------- ۲۲۴
اشارة ---------- ۲۲۴
بيان ---------- ۲۲۴
[۶] ---------- ۲۲۴
اشارة ---------- ۲۲۵
بيان ---------- ۲۲۵
[۷] ---------- ۲۲۵
اشارة ---------- ۲۲۵

بيان ----- ۲۲۵
[۸] ----- ۲۲۵
اشارة ----- ۲۲۵
بيان ----- ۲۲۶
[۹] ----- ۲۲۶
اشارة ----- ۲۲۶
بيان ----- ۲۲۶
[۱۰] ----- ۲۲۶
اشارة ----- ۲۲۶
بيان ----- ۲۲۶
[۱۱] ----- ۲۲۷
اشارة ----- ۲۲۷
بيان ----- ۲۲۷
[۱۲] ----- ۲۲۷
[۱۳] ----- ۲۲۷
[۱۴] ----- ۲۲۷
اشارة ----- ۲۲۷
بيان ----- ۲۲۸
[۱۵] ----- ۲۲۸
اشارة ----- ۲۲۸
بيان ----- ۲۲۸
[۱۶] ----- ۲۲۸
[۱۷] ----- ۲۲۸
اشارة ----- ۲۲۸

بيان ----- ۲۲۹
باب ۱۰۶ شكوى الحاجة إلى المؤمن ----- ۲۲۹
[۱] ----- ۲۲۹
[۲] ----- ۲۲۹
[۳] ----- ۲۳۰
اشارة ----- ۲۳۰
بيان ----- ۲۳۰
باب ۱۰۷ التكاتب ----- ۲۳۰
[۱] ----- ۲۳۰
[۲] ----- ۲۳۰
[۳] ----- ۲۳۰
اشارة ----- ۲۳۰
بيان ----- ۲۳۱
[۴] ----- ۲۳۱
[۵] ----- ۲۳۱
اشارة ----- ۲۳۱
بيان ----- ۲۳۱
[۶] ----- ۲۳۱
[۷] ----- ۲۳۱
[۸] ----- ۲۳۱
اشارة ----- ۲۳۱
بيان ----- ۲۳۲
[۹] ----- ۲۳۲
اشارة ----- ۲۳۲

بيان ۲۳۲
[۱۰] ۲۳۲
[۱۱] ۲۳۲
[۱۲] ۲۳۲
اشارة ۲۳۲
بيان ۲۳۳
[۱۳] ۲۳۳
اشارة ۲۳۳
بيان ۲۳۳
باب ۱۰۸ تفاصيل الحقوق لكل ذى حق ۲۳۳
[۱] ۲۳۳
اشارة ۲۳۳
بيان ۲۳۶
باب ۱۰۹ النوادر ۲۳۶
[۱] ۲۳۶
اشارة ۲۳۶
بيان ۲۳۷
[۲] ۲۳۷
[۳] ۲۳۷
أبواب خصائص المؤمن و مكارمه ۲۳۷
الآيات ۲۳۷
باب ۱۱۰ قلة عدد المؤمن ۲۳۷
[۱] ۲۳۷
اشارة ۲۳۷

بیان ----- ۲۳۸
[۲] ----- ۲۳۸
اشارة ----- ۲۳۸
بیان ----- ۲۳۸
[۳] ----- ۲۳۸
[۴] ----- ۲۳۸
[۵] ----- ۲۳۹
اشارة ----- ۲۳۹
بیان ----- ۲۳۹
[۶] ----- ۲۳۹
[۷] ----- ۲۳۹
اشارة ----- ۲۳۹
بیان ----- ۲۳۹
[۸] ----- ۲۴۰
[۹] ----- ۲۴۰
اشارة ----- ۲۴۰
بیان ----- ۲۴۰
باب ۱۱۱ عزة المؤمن ----- ۲۴۱
[۱] ----- ۲۴۱
اشارة ----- ۲۴۱
بیان ----- ۲۴۱
[۲] ----- ۲۴۱
اشارة ----- ۲۴۱
بیان ----- ۲۴۱

[۳] ۲۴۱
[۴] ۲۴۲
[۵] ۲۴۲
[۶] ۲۴۲
اشارة ۲۴۲
بيان ۲۴۲
باب ۱۱۲ اصطفاء المؤمن ۲۴۳
[۱] ۲۴۳
[۲] ۲۴۳
[۳] ۲۴۳
[۴] ۲۴۴
باب ۱۱۳ أنس المؤمن بإيمانه و سكونه إلى المؤمن ۲۴۴
[۱] ۲۴۴
[۲] ۲۴۴
[۳] ۲۴۴
[۴] ۲۴۵
[۵] ۲۴۵
[۶] ۲۴۵
اشارة ۲۴۵
بيان ۲۴۵
[۷] ۲۴۵
[۸] ۲۴۶
اشارة ۲۴۶
بيان ۲۴۶

باب ۱۱۴ أن المؤمن لا یفتن فی دینه و أن الدین هو الغناء ----- ۲۴۶
[۱] ----- ۲۴۶
اشارة ----- ۲۴۶
بیان ----- ۲۴۶
[۲] ----- ۲۴۶
اشارة ----- ۲۴۶
بیان ----- ۲۴۷
[۳] ----- ۲۴۷
[۴] ----- ۲۴۷
اشارة ----- ۲۴۷
بیان ----- ۲۴۷
[۵] ----- ۲۴۷
[۶] ----- ۲۴۷
اشارة ----- ۲۴۷
بیان ----- ۲۴۸
باب ۱۱۵ أن اللّه لم یأذن للمؤمن أن یذل نفسه ----- ۲۴۸
[۱] ----- ۲۴۸
اشارة ----- ۲۴۸
بیان ----- ۲۴۸
[۲] ----- ۲۴۸
[۳] ----- ۲۴۹
[۴] ----- ۲۴۹
[۵] ----- ۲۴۹
[۶] ----- ۲۴۹

باب ۱۱۶ أن المؤمن مؤمنان شافع و مشفوع له ----- ۲۴۹
[۱] ----- ۲۴۹
اشارة ----- ۲۴۹
بيان ----- ۲۴۹
[۲] ----- ۲۵۰
اشارة ----- ۲۵۰
بيان ----- ۲۵۰
باب ۱۱۷ ما يدفع اللّه بالمؤمن ----- ۲۵۰
[۱] ----- ۲۵۰
[۲] ----- ۲۵۰
[۳] ----- ۲۵۰
باب ۱۱۸ أخذ ميثاق المؤمن على البلاء ----- ۲۵۱
[۱] ----- ۲۵۱
اشارة ----- ۲۵۱
بيان ----- ۲۵۱
[۲] ----- ۲۵۱
[۳] ----- ۲۵۱
[۴] ----- ۲۵۱
[۵] ----- ۲۵۲
[۶] ----- ۲۵۲
اشارة ----- ۲۵۲
بيان ----- ۲۵۲
[۷] ----- ۲۵۲
[۸] ----- ۲۵۲

[۹] ---------- ۲۵۲
[۱۰] ---------- ۲۵۲
[۱۱] ---------- ۲۵۳
[۱۲] ---------- ۲۵۳
[۱۳] ---------- ۲۵۳
[۱۴] ---------- ۲۵۳
اشارة ---------- ۲۵۳
بیان ---------- ۲۵۳
[۱۵] ---------- ۲۵۳
[۱۶] ---------- ۲۵۴
[۱۷] ---------- ۲۵۴
[۱۸] ---------- ۲۵۴
باب ۱۱۹ أن ابتلاء المؤمن علی قدر إیمانه ---------- ۲۵۴
[۱] ---------- ۲۵۴
اشارة ---------- ۲۵۴
بیان ---------- ۲۵۴
[۲] ---------- ۲۵۴
[۳] ---------- ۲۵۵
[۴] ---------- ۲۵۵
اشارة ---------- ۲۵۵
بیان ---------- ۲۵۵
[۵] ---------- ۲۵۵
[۶] ---------- ۲۵۵
باب ۱۲۰ أن من أحبه اللّه ابتلاه ---------- ۲۵۶

[۱] ----- ۲۵۶
[۲] ----- ۲۵۶
اشارة ----- ۲۵۶
بیان ----- ۲۵۶
[۳] ----- ۲۵۶
[۴] ----- ۲۵۶
[۵] ----- ۲۵۶
باب ۱۲۱ أنه لا خیر فیمن لا یبتلی ----- ۲۵۶
[۱] ----- ۲۵۷
[۲] ----- ۲۵۷
اشارة ----- ۲۵۷
بیان ----- ۲۵۷
[۳] ----- ۲۵۷
اشارة ----- ۲۵۷
بیان ----- ۲۵۷
[۴] ----- ۲۵۷
باب ۱۲۲ أن الکرامة علی اللّه إنما هی بالابتلاء ----- ۲۵۸
[۱] ----- ۲۵۸
اشارة ----- ۲۵۸
بیان ----- ۲۵۸
[۲] ----- ۲۵۸
[۳] ----- ۲۵۸
[۴] ----- ۲۵۸
[۵] ----- ۲۵۹

[۶] ----- ۲۵۹
اشارة ----- ۲۵۹
بيان ----- ۲۵۹
[۷] ----- ۲۵۹
اشارة ----- ۲۵۹
بيان ----- ۲۵۹
باب ۱۲۳ المعافين من البلاء ----- ۲۵۹
[۱] ----- ۲۶۰
اشارة ----- ۲۶۰
بيان ----- ۲۶۰
[۲] ----- ۲۶۰
[۳] ----- ۲۶۰
اشارة ----- ۲۶۰
بيان ----- ۲۶۰
باب ۱۲۴ ما يبتلى به المؤمن و ما لا يبتلى به ----- ۲۶۰
[۱] ----- ۲۶۰
اشارة ----- ۲۶۱
بيان ----- ۲۶۱
[۲] ----- ۲۶۱
اشارة ----- ۲۶۱
بيان ----- ۲۶۱
[۳] ----- ۲۶۲
اشارة ----- ۲۶۲
بيان ----- ۲۶۲

[۴] ۲۶۲

[۵] ۲۶۲

[۶] ۲۶۲

باب ۱۲۵ ابتلاء المؤمن بإبليس ۲۶۳

[۱] ۲۶۳

اشارة ۲۶۳

بيان ۲۶۳

[۲] ۲۶۳

[۳] ۲۶۳

[۴] ۲۶۳

اشارة ۲۶۳

بيان ۲۶۴

باب ۱۲۶ ابتلاء المؤمن بالحدة و الشح و غيرهما ۲۶۴

[۱] ۲۶۴

باب ۱۲۷ ابتلاء المؤمن بالفقر ۲۶۴

[۱] ۲۶۴

[۲] ۲۶۴

[۳] ۲۶۴

[۴] ۲۶۵

[۵] ۲۶۵

اشارة ۲۶۵

بيان ۲۶۵

[۶] ۲۶۵

[۷] ۲۶۵

اشاره ----- ۲۶۵
بیان ----- ۲۶۶
[۸] ----- ۲۶۶
[۹] ----- ۲۶۶
باب ۱۲۸ فضل الفقر و ستره ----- ۲۶۶
[۱] ----- ۲۶۶
اشارة ----- ۲۶۶
بیان ----- ۲۶۶
[۲] ----- ۲۶۷
[۳] ----- ۲۶۷
اشارة ----- ۲۶۷
بیان ----- ۲۶۷
[۴] ----- ۲۶۷
اشارة ----- ۲۶۷
بیان ----- ۲۶۷
[۵] ----- ۲۶۷
[۶] ----- ۲۶۸
[۷] ----- ۲۶۸
اشارة ----- ۲۶۸
بیان ----- ۲۶۸
[۸] ----- ۲۶۸
[۹] ----- ۲۶۸
اشارة ----- ۲۶۸
بیان ----- ۲۶۹

[۱۰] ---------- ۲۶۹

[۱۱] ---------- ۲۶۹

[۱۲] ---------- ۲۶۹

[۱۳] ---------- ۲۶۹

[۱۴] ---------- ۲۶۹

[۱۵] ---------- ۲۷۰

اشارة ---------- ۲۷۰

بيان ---------- ۲۷۰

[۱۶] ---------- ۲۷۰

[۱۷] ---------- ۲۷۰

باب ۱۲۹ البشارات للمؤمن ---------- ۲۷۰

[۱] ---------- ۲۷۰

[۲] ---------- ۲۷۲

اشارة ---------- ۲۷۲

بيان ---------- ۲۷۲

[۳] ---------- ۲۷۲

اشارة ---------- ۲۷۲

بيان ---------- ۲۷۳

[۴] ---------- ۲۷۳

[۵] ---------- ۲۷۳

[۶] ---------- ۲۷۳

اشارة ---------- ۲۷۳

بيان ---------- ۲۷۴

[۷] ---------- ۲۷۴

اشارة ----- ۲۷۴
بیان ----- ۲۷۴
[۸] ----- ۲۷۵
[۹] ----- ۲۷۵
اشارة ----- ۲۷۵
بیان ----- ۲۷۵
[۱۰] ----- ۲۷۵
اشارة ----- ۲۷۵
بیان ----- ۲۷۵
[۱۱] ----- ۲۷۵
اشارة ----- ۲۷۶
بیان ----- ۲۷۶
[۱۲] ----- ۲۷۶
اشارة ----- ۲۷۶
بیان ----- ۲۷۷
[۱۳] ----- ۲۷۷
اشارة ----- ۲۷۷
بیان ----- ۲۷۸
[۱۴] ----- ۲۷۸
[۱۵] ----- ۲۷۸
[۱۶] ----- ۲۷۸
[۱۷] ----- ۲۷۸
[۱۸] ----- ۲۷۹
اشارة ----- ۲۷۹

بيان ----- ۲۷۹

[۱۹] ----- ۲۷۹

[۲۰] ----- ۲۷۹

[۲۱] ----- ۲۷۹

اشارة ----- ۲۷۹

بيان ----- ۲۸۰

[۲۲] ----- ۲۸۰

اشارة ----- ۲۸۰

بيان ----- ۲۸۰

باب ۱۳۰ أنه لا يتقبل اللّه إلا من المؤمن ----- ۲۸۰

[۱] ----- ۲۸۰

اشارة ----- ۲۸۰

بيان ----- ۲۸۱

[۲] ----- ۲۸۱

[۳] ----- ۲۸۱

[۴] ----- ۲۸۱

[۵] ----- ۲۸۲

باب ۱۳۱ صلابة المؤمن فى دينه ----- ۲۸۲

[۱] ----- ۲۸۲

اشارة ----- ۲۸۲

بيان ----- ۲۸۲

[۲] ----- ۲۸۲

اشارة ----- ۲۸۲

بيان ----- ۲۸۲

[۳] ---------- ۲۸۲
اشارة ---------- ۲۸۳
بیان ---------- ۲۸۳
[۴] ---------- ۲۸۳
اشارة ---------- ۲۸۳
بیان ---------- ۲۸۳
باب ۱۳۲ أن المؤمن هو الإنسان و أنه ناج علی ما کان ---------- ۲۸۳
[۱] ---------- ۲۸۳
اشارة ---------- ۲۸۳
بیان ---------- ۲۸۴
[۲] ---------- ۲۸۴
[۳] ---------- ۲۸۴
[۴] ---------- ۲۸۴
اشارة ---------- ۲۸۴
بیان ---------- ۲۸۵
[۵] ---------- ۲۸۵
اشارة ---------- ۲۸۵
بیان ---------- ۲۸۵
[۶] ---------- ۲۸۶
[۷] ---------- ۲۸۶
[۸] ---------- ۲۸۶
[۹] ---------- ۲۸۶
اشارة ---------- ۲۸۶
بیان ---------- ۲۸۶

باب ۱۳۳ أن المؤمن لا يقاس بالناس ---- ۲۸۷
[۱] ---- ۲۸۷
اشارة ---- ۲۸۷
بیان ---- ۲۸۷
[۲] ---- ۲۸۷
[۳] ---- ۲۸۷
[۴] ---- ۲۸۷
اشارة ---- ۲۸۷
بیان ---- ۲۸۸
[۵] ---- ۲۸۸
[۶] ---- ۲۸۸
اشارة ---- ۲۸۸
بیان ---- ۲۸۸
باب ۱۳۴ النوادر ---- ۲۸۸
[۱] ---- ۲۸۹
اشارة ---- ۲۸۹
بیان ---- ۲۸۹
أبواب جنود الكفر من الرذائل و المهلكات ---- ۲۸۹
الآيات ---- ۲۸۹
اشارة ---- ۲۸۹
بیان ---- ۲۹۰
باب ۱۳۵ جوامع الرذائل ---- ۲۹۰
[۱] ---- ۲۹۰
اشارة ---- ۲۹۰

بیان ---------- ۲۹۰
[۲] ---------- ۲۹۰
[۳] ---------- ۲۹۰
[۴] ---------- ۲۹۰
[۵] ---------- ۲۹۱
اشارة ---------- ۲۹۱
بیان ---------- ۲۹۱
[۶] ---------- ۲۹۱
اشارة ---------- ۲۹۱
بیان ---------- ۲۹۱
[۷] ---------- ۲۹۱
اشارة ---------- ۲۹۱
بیان ---------- ۲۹۱
باب ۱۳۶ طلب الرئاسة ---------- ۲۹۲
[۱] ---------- ۲۹۲
اشارة ---------- ۲۹۲
بیان ---------- ۲۹۲
[۲] ---------- ۲۹۲
[۳] ---------- ۲۹۲
[۴] ---------- ۲۹۲
[۵] ---------- ۲۹۲
[۶] ---------- ۲۹۳
اشارة ---------- ۲۹۳
بیان ---------- ۲۹۳

[۷] ---------- ۲۹۳
اشارة ---------- ۲۹۳
بيان ---------- ۲۹۳
[۸] ---------- ۲۹۳
اشارة ---------- ۲۹۴
بيان ---------- ۲۹۴
باب ۱۳۷ طلب الدنيا بالدين ---------- ۲۹۴
[۱] ---------- ۲۹۴
[۲] ---------- ۲۹۴
اشارة ---------- ۲۹۴
بيان ---------- ۲۹۵
باب ۱۳۸ وصف العدل و العمل بغيره ---------- ۲۹۵
[۱] ---------- ۲۹۵
اشارة ---------- ۲۹۵
بيان ---------- ۲۹۵
[۲] ---------- ۲۹۵
[۳] ---------- ۲۹۵
[۴] ---------- ۲۹۵
[۵] ---------- ۲۹۶
[۶] ---------- ۲۹۶
اشارة ---------- ۲۹۶
بيان ---------- ۲۹۶
[۷] ---------- ۲۹۶
[۸] ---------- ۲۹۷

باب ۱۳۹ الرياء ----- ۲۹۷
[۱] ----- ۲۹۷
[۲] ----- ۲۹۷
[۳] ----- ۲۹۷
[۴] ----- ۲۹۷
[۵] ----- ۲۹۷
[۶] ----- ۲۹۸
اشارة ----- ۲۹۸
بيان ----- ۲۹۸
[۷] ----- ۲۹۸
اشارة ----- ۲۹۸
بيان ----- ۲۹۸
[۸] ----- ۲۹۸
[۹] ----- ۲۹۹
[۱۰] ----- ۲۹۹
[۱۱] ----- ۲۹۹
[۱۲] ----- ۲۹۹
[۱۳] ----- ۲۹۹
[۱۴] ----- ۲۹۹
[۱۵] ----- ۲۹۹
[۱۶] ----- ۳۰۰
اشارة ----- ۳۰۰
بيان ----- ۳۰۰
[۱۷] ----- ۳۰۰

[۱۸] ---- ۳۰۰
باب ۱۴۰ الحسد ---- ۳۰۰
[۱] ---- ۳۰۰
[۲] ---- ۳۰۰
اشارة ---- ۳۰۰
بیان ---- ۳۰۱
[۳] ---- ۳۰۱
[۴] ---- ۳۰۱
[۵] ---- ۳۰۱
اشارة ---- ۳۰۱
بیان ---- ۳۰۱
[۶] ---- ۳۰۱
[۷] ---- ۳۰۲
اشارة ---- ۳۰۲
بیان ---- ۳۰۲
باب ۱۴۱ الغضب ---- ۳۰۲
[۱] ---- ۳۰۲
[۲] ---- ۳۰۲
[۳] ---- ۳۰۲
[۴] ---- ۳۰۳
[۵] ---- ۳۰۳
اشارة ---- ۳۰۳
بیان ---- ۳۰۳
[۶] ---- ۳۰۳

[۷] ---- ۳۰۳
[۸] ---- ۳۰۳
[۹] ---- ۳۰۳
[۱۰] ---- ۳۰۴
[۱۱] ---- ۳۰۴
[۱۲] ---- ۳۰۴
[۱۳] ---- ۳۰۴
[۱۴] ---- ۳۰۴
[۱۵] ---- ۳۰۴
باب ۱۴۲ العصبية ---- ۳۰۵
[۱] ---- ۳۰۵
[۲] ---- ۳۰۵
[۳] ---- ۳۰۵
[۴] ---- ۳۰۵
[۵] ---- ۳۰۵
[۶] ---- ۳۰۵
[۷] ---- ۳۰۶
اشارة ---- ۳۰۶
بيان ---- ۳۰۶
باب ۱۴۳ الكبر ---- ۳۰۶
[۱] ---- ۳۰۶
اشارة ---- ۳۰۶
بيان ---- ۳۰۶
[۲] ---- ۳۰۶

[۳] ---------- ۳۰۶

[۴] ---------- ۳۰۷

اشارة ---------- ۳۰۷

بيان ---------- ۳۰۷

[۵] ---------- ۳۰۷

[۶] ---------- ۳۰۷

[۷] ---------- ۳۰۷

[۸] ---------- ۳۰۷

[۹] ---------- ۳۰۸

[۱۰] ---------- ۳۰۸

اشارة ---------- ۳۰۸

بيان ---------- ۳۰۸

[۱۱] ---------- ۳۰۸

[۱۲] ---------- ۳۰۸

[۱۳] ---------- ۳۰۸

[۱۴] ---------- ۳۰۹

[۱۵] ---------- ۳۰۹

اشارة ---------- ۳۰۹

بيان ---------- ۳۰۹

[۱۶] ---------- ۳۰۹

اشارة ---------- ۳۰۹

بيان ---------- ۳۰۹

[۱۷] ---------- ۳۱۰

اشارة ---------- ۳۱۰

بیان ---------- ۳۱۰
[۱۸] ---------- ۳۱۰
اشارة ---------- ۳۱۰
بیان ---------- ۳۱۰
[۱۹] ---------- ۳۱۰
باب ۱۴۴ الافتخار ---------- ۳۱۰
[۱] ---------- ۳۱۰
اشارة ---------- ۳۱۱
بیان ---------- ۳۱۱
[۲] ---------- ۳۱۱
اشارة ---------- ۳۱۱
بیان ---------- ۳۱۱
[۳] ---------- ۳۱۱
[۴] ---------- ۳۱۱
[۵] ---------- ۳۱۱
[۶] ---------- ۳۱۲
اشارة ---------- ۳۱۲
بیان ---------- ۳۱۲
باب ۱۴۵ العجب ---------- ۳۱۲
[۱] ---------- ۳۱۲
[۲] ---------- ۳۱۲
[۳] ---------- ۳۱۲
[۴] ---------- ۳۱۳
[۵] ---------- ۳۱۳

اشارة ۳۱۳
بیان ۳۱۳
[۶] ۳۱۳
[۷] ۳۱۳
[۸] ۳۱۳
اشارة ۳۱۳
بیان ۳۱۴
باب ۱۴۶ البغی ۳۱۴
[۱] ۳۱۴
اشارة ۳۱۴
بیان ۳۱۴
[۲] ۳۱۴
[۳] ۳۱۴
[۴] ۳۱۵
[۵] ۳۱۵
[۶] ۳۱۵
[۷] ۳۱۵
[۸] ۳۱۵
[۹] ۳۱۵
اشارة ۳۱۶
بیان ۳۱۶
باب ۱۴۷ الخرق و سوء الخلق ۳۱۶
[۱] ۳۱۶
اشارة ۳۱۶

بيان ----- ۳۱۶
[۲] ----- ۳۱۶
[۳] ----- ۳۱۶
[۴] ----- ۳۱۶
[۵] ----- ۳۱۷
[۶] ----- ۳۱۷
[۷] ----- ۳۱۷
باب ۱۴۸ حب الدنيا و الحرص عليها ----- ۳۱۷
[۱] ----- ۳۱۷
[۲] ----- ۳۱۷
[۳] ----- ۳۱۷
[۴] ----- ۳۱۷
[۵] ----- ۳۱۸
اشارة ----- ۳۱۸
بيان ----- ۳۱۸
[۶] ----- ۳۱۸
اشارة ----- ۳۱۸
بيان ----- ۳۱۸
[۷] ----- ۳۱۹
[۸] ----- ۳۱۹
اشارة ----- ۳۱۹
بيان ----- ۳۱۹
[۹] ----- ۳۱۹
[۱۰] ----- ۳۱۹

اشارة ----- ۳۱۹

بيان ----- ۳۲۰

[۱۱] ----- ۳۲۰

[۱۲] ----- ۳۲۰

اشارة ----- ۳۲۰

بيان ----- ۳۲۱

[۱۳] ----- ۳۲۱

اشارة ----- ۳۲۱

بيان ----- ۳۲۲

[۱۴] ----- ۳۲۲

[۱۵] ----- ۳۲۲

[۱۶] ----- ۳۲۲

[۱۷] ----- ۳۲۲

اشارة ----- ۳۲۲

بيان ----- ۳۲۲

[۱۸] ----- ۳۲۲

[۱۹] ----- ۳۲۳

باب ۱۴۹ الطمع ----- ۳۲۳

[۱] ----- ۳۲۳

[۲] ----- ۳۲۳

[۳] ----- ۳۲۳

[۴] ----- ۳۲۳

باب ۱۵۰ اتباع الهوى ----- ۳۲۳

[۱] ----- ۳۲۳

اشارة ----- ۳۲۳
بیان ----- ۳۲۴
[۲] ----- ۳۲۴
[۳] ----- ۳۲۴
اشارة ----- ۳۲۴
بیان ----- ۳۲۴
[۴] ----- ۳۲۴
[۵] ----- ۳۲۵
اشارة ----- ۳۲۵
بیان ----- ۳۲۵
باب ۱۵۱ النوادر ----- ۳۲۵
[۱] ----- ۳۲۵
اشارة ----- ۳۲۵
بیان ----- ۳۲۵
أبواب ما یجب علی المؤمن اجتنابه فی المعاشرات ----- ۳۲۶
الآیات ----- ۳۲۶
اشارة ----- ۳۲۶
بیان ----- ۳۲۶
باب ۱۵۲ العقوق ----- ۳۲۷
[۱] ----- ۳۲۷
[۲] ----- ۳۲۷
[۳] ----- ۳۲۷
[۴] ----- ۳۲۷
[۵] ----- ۳۲۷

[۶] ---------- ۳۲۷
[۷] ---------- ۳۲۸
[۸] ---------- ۳۲۸
[۹] ---------- ۳۲۸
اشارة ---------- ۳۲۸
بیان ---------- ۳۲۸
باب ۱۵۳ قطیعة الرحم ---------- ۳۲۸
[۱] ---------- ۳۲۸
[۲] ---------- ۳۲۹
اشارة ---------- ۳۲۹
بیان ---------- ۳۲۹
[۳] ---------- ۳۲۹
[۴] ---------- ۳۲۹
[۵] ---------- ۳۲۹
[۶] ---------- ۳۲۹
اشارة ---------- ۳۲۹
بیان ---------- ۳۳۰
[۷] ---------- ۳۳۰
اشارة ---------- ۳۳۰
بیان ---------- ۳۳۰
[۸] ---------- ۳۳۰
[۹] ---------- ۳۳۰
باب ۱۵۴ الهجرة ---------- ۳۳۱
[۱] ---------- ۳۳۱

اشارة ---------- ۳۳۱

بيان ---------- ۳۳۱

[۲] ---------- ۳۳۱

[۳] ---------- ۳۳۱

[۴] ---------- ۳۳۱

اشارة ---------- ۳۳۱

بيان ---------- ۳۳۲

[۵] ---------- ۳۳۲

اشارة ---------- ۳۳۲

بيان ---------- ۳۳۲

[۶] ---------- ۳۳۲

[۷] ---------- ۳۳۲

اشارة ---------- ۳۳۲

بيان ---------- ۳۳۳

باب ۱۵۵ المكر و الغدر و خلف الوعد ---------- ۳۳۳

[۱] ---------- ۳۳۳

[۲] ---------- ۳۳۳

اشارة ---------- ۳۳۳

بيان ---------- ۳۳۳

[۳] ---------- ۳۳۳

[۴] ---------- ۳۳۳

[۵] ---------- ۳۳۴

اشارة ---------- ۳۳۴

بيان ---------- ۳۳۴

[۶] ---------- ۳۳۴
[۷] ---------- ۳۳۴
باب ۱۵۶ الكذب ---------- ۳۳۴
[۱] ---------- ۳۳۴
[۲] ---------- ۳۳۵
[۳] ---------- ۳۳۵
[۴] ---------- ۳۳۵
[۵] ---------- ۳۳۵
[۶] ---------- ۳۳۵
اشارة ---------- ۳۳۵
بيان ---------- ۳۳۵
[۷] ---------- ۳۳۵
اشارة ---------- ۳۳۶
بيان ---------- ۳۳۶
[۸] ---------- ۳۳۶
[۹] ---------- ۳۳۶
[۱۰] ---------- ۳۳۶
[۱۱] ---------- ۳۳۶
[۱۲] ---------- ۳۳۶
اشارة ---------- ۳۳۷
بيان ---------- ۳۳۷
[۱۳] ---------- ۳۳۷
[۱۴] ---------- ۳۳۷
[۱۵] ---------- ۳۳۷

[۱۶] ---------- ۳۳۷
اشارة ---------- ۳۳۷
بيان ---------- ۳۳۸
[۱۷] ---------- ۳۳۸
اشارة ---------- ۳۳۸
بيان ---------- ۳۳۸
[۱۸] ---------- ۳۳۸
[۱۹] ---------- ۳۳۸
اشارة ---------- ۳۳۸
بيان ---------- ۳۳۹
[۲۰] ---------- ۳۳۹
اشارة ---------- ۳۳۹
بيان ---------- ۳۳۹
[۲۱] ---------- ۳۳۹
[۲۲] ---------- ۳۴۰
[۲۳] ---------- ۳۴۰
اشارة ---------- ۳۴۰
بيان ---------- ۳۴۰
[۲۴] ---------- ۳۴۰
باب ۱۵۷ مخالفة السر و العلن ---------- ۳۴۰
[۱] ---------- ۳۴۰
[۲] ---------- ۳۴۰
اشارة ---------- ۳۴۱
بيان ---------- ۳۴۱

[۳] ----- ۳۴۱
اشارة ----- ۳۴۱
بيان ----- ۳۴۱
باب ۱۵۸ المراء و الخصومة و معاداة الرجال ----- ۳۴۱
[۱] ----- ۳۴۱
اشارة ----- ۳۴۱
بيان ----- ۳۴۱
[۲] ----- ۳۴۲
[۳] ----- ۳۴۲
اشارة ----- ۳۴۲
بيان ----- ۳۴۲
[۴] ----- ۳۴۲
اشارة ----- ۳۴۲
بيان ----- ۳۴۲
[۵] ----- ۳۴۲
اشارة ----- ۳۴۳
بيان ----- ۳۴۳
[۶] ----- ۳۴۳
[۷] ----- ۳۴۳
اشارة ----- ۳۴۳
بيان ----- ۳۴۳
[۸] ----- ۳۴۳
اشارة ----- ۳۴۳
بيان ----- ۳۴۳

[۹] ---------- ۳۴۴
اشارة ---------- ۳۴۴
بيان ---------- ۳۴۴
[۱۰] ---------- ۳۴۴
[۱۱] ---------- ۳۴۴
[۱۲] ---------- ۳۴۴
اشارة ---------- ۳۴۴
بيان ---------- ۳۴۴
باب ۱۵۹ الإذاعة ---------- ۳۴۵
[۱] ---------- ۳۴۵
[۲] ---------- ۳۴۵
[۳] ---------- ۳۴۵
[۴] ---------- ۳۴۵
[۵] ---------- ۳۴۵
[۶] ---------- ۳۴۵
[۷] ---------- ۳۴۶
[۸] ---------- ۳۴۶
[۹] ---------- ۳۴۶
اشارة ---------- ۳۴۶
بيان ---------- ۳۴۶
[۱۰] ---------- ۳۴۶
اشارة ---------- ۳۴۶
بيان ---------- ۳۴۶
باب ۱۶۰ السفه و السباب ---------- ۳۴۷

[۱] ۳۴۷
اشارة ۳۴۷
بيان ۳۴۷
[۲] ۳۴۷
[۳] ۳۴۷
[۴] ۳۴۷
[۵] ۳۴۷
[۶] ۳۴۷
[۷] ۳۴۸
[۸] ۳۴۸
اشارة ۳۴۸
بيان ۳۴۸
[۹] ۳۴۸
اشارة ۳۴۸
بيان ۳۴۸
[۱۰] ۳۴۸
[۱۱] ۳۴۹
باب ۱۶۱ البذاء و السلاطة ۳۴۹
[۱] ۳۴۹
اشارة ۳۴۹
بيان ۳۴۹
[۲] ۳۴۹
[۳] ۳۴۹
[۴] ۳۴۹

[۵] ---------- ۳۵۰
[۶] ---------- ۳۵۰
اشارة ---------- ۳۵۰
بيان ---------- ۳۵۰
[۷] ---------- ۳۵۰
اشارة ---------- ۳۵۰
بيان ---------- ۳۵۰
[۸] ---------- ۳۵۰
اشارة ---------- ۳۵۰
بيان ---------- ۳۵۱
[۹] ---------- ۳۵۱
[۱۰] ---------- ۳۵۱
[۱۱] ---------- ۳۵۱
[۱۲] ---------- ۳۵۱
[۱۳] ---------- ۳۵۱
[۱۴] ---------- ۳۵۲
[۱۵] ---------- ۳۵۲
[۱۶] ---------- ۳۵۲
اشارة ---------- ۳۵۲
بيان ---------- ۳۵۲
[۱۷] ---------- ۳۵۲
[۱۸] ---------- ۳۵۳
[۱۹] ---------- ۳۵۳
اشارة ---------- ۳۵۳

بيان ---------- ۳۵۳

باب ۱۶۲ إيذاء المؤمن و احتقاره ---------- ۳۵۳

[۱] ---------- ۳۵۳

اشارة ---------- ۳۵۳

بيان ---------- ۳۵۳

[۲] ---------- ۳۵۳

اشارة ---------- ۳۵۳

بيان ---------- ۳۵۴

[۳] ---------- ۳۵۴

اشارة ---------- ۳۵۴

بيان ---------- ۳۵۴

[۴] ---------- ۳۵۴

[۵] ---------- ۳۵۴

اشارة ---------- ۳۵۴

بيان ---------- ۳۵۴

[۶] ---------- ۳۵۵

اشارة ---------- ۳۵۵

بيان ---------- ۳۵۵

[۷] ---------- ۳۵۵

اشارة ---------- ۳۵۵

بيان ---------- ۳۵۵

باب ۱۶۳ إخافة المؤمن و ضربه ---------- ۳۵۵

[۱] ---------- ۳۵۵

[۲] ---------- ۳۵۵

[۳] ---------- ۳۵۶
اشارة ---------- ۳۵۶
بیان ---------- ۳۵۶
[۴] ---------- ۳۵۶
[۵] ---------- ۳۵۶
باب ۱۶۴ الظلم ---------- ۳۵۶
[۱] ---------- ۳۵۶
[۲] ---------- ۳۵۶
[۳] ---------- ۳۵۶
[۴] ---------- ۳۵۷
[۵] ---------- ۳۵۷
[۶] ---------- ۳۵۷
[۷] ---------- ۳۵۷
[۸] ---------- ۳۵۷
اشارة ---------- ۳۵۷
بیان ---------- ۳۵۷
[۹] ---------- ۳۵۸
[۱۰] ---------- ۳۵۸
[۱۱] ---------- ۳۵۸
[۱۲] ---------- ۳۵۸
[۱۳] ---------- ۳۵۸
[۱۴] ---------- ۳۵۸
[۱۵] ---------- ۳۵۸
اشارة ---------- ۳۵۸

بیان ----- ۳۵۹
[۱۶] ----- ۳۵۹
[۱۷] ----- ۳۵۹
[۱۸] ----- ۳۵۹
اشارة ----- ۳۵۹
بیان ----- ۳۵۹
[۱۹] ----- ۳۵۹
[۲۰] ----- ۳۶۰
[۲۱] ----- ۳۶۰
[۲۲] ----- ۳۶۰
اشارة ----- ۳۶۰
بیان ----- ۳۶۰
باب ۱۶۵ طلب عثرات المؤمن و عوراته و تعییره ----- ۳۶۰
[۱] ----- ۳۶۰
[۲] ----- ۳۶۱
[۳] ----- ۳۶۱
[۴] ----- ۳۶۱
[۵] ----- ۳۶۱
اشارة ----- ۳۶۱
بیان ----- ۳۶۱
[۶] ----- ۳۶۱
[۷] ----- ۳۶۱
[۸] ----- ۳۶۲
[۹] ----- ۳۶۲

[۱۰] ۳۶۲
[۱۱] ۳۶۲
[۱۲] ۳۶۲
اشارة ۳۶۲
بيان ۳۶۲
باب ۱۶۶ الرواية على المؤمن و الشماتة به ۳۶۲
[۱] ۳۶۲
اشارة ۳۶۳
بيان ۳۶۳
[۲] ۳۶۳
[۳] ۳۶۳
[۴] ۳۶۳
[۵] ۳۶۳
باب ۱۶۷ الغيبة و البهت ۳۶۴
[۱] ۳۶۴
اشارة ۳۶۴
بيان ۳۶۴
[۲] ۳۶۴
[۳] ۳۶۴
اشارة ۳۶۴
بيان ۳۶۴
[۴] ۳۶۵
[۵] ۳۶۵
[۶] ۳۶۵

[۷] ---------- ۳۶۵
اشارة ---------- ۳۶۵
بيان ---------- ۳۶۵
باب ۱۶۸ النميمة ---------- ۳۶۵
[۱] ---------- ۳۶۵
[۲] ---------- ۳۶۶
اشارة ---------- ۳۶۶
بيان ---------- ۳۶۶
[۳] ---------- ۳۶۶
اشارة ---------- ۳۶۶
بيان ---------- ۳۶۶
[۴] ---------- ۳۶۶
اشارة ---------- ۳۶۶
بيان ---------- ۳۶۶
باب ۱۶۹ التهمة و سوء الظن ---------- ۳۶۷
[۱] ---------- ۳۶۷
اشارة ---------- ۳۶۷
بيان ---------- ۳۶۷
[۲] ---------- ۳۶۷
اشارة ---------- ۳۶۷
بيان ---------- ۳۶۸
[۳] ---------- ۳۶۸
[۴] ---------- ۳۶۸
باب ۱۷۰ ترک مناصحة المؤمن ---------- ۳۶۸

[۱] ---------- ۳۶۸
اشارة ---------- ۳۶۸
بيان ---------- ۳۶۸
[۲] ---------- ۳۶۹
[۳] ---------- ۳۶۹
[۴] ---------- ۳۶۹
[۵] ---------- ۳۶۹
[۶] ---------- ۳۶۹
باب ۱۷۱ ترک أعانه المؤمن ---------- ۳۶۹
[۱] ---------- ۳۶۹
[۲] ---------- ۳۶۹
[۳] ---------- ۳۷۰
[۴] ---------- ۳۷۰
[۵] ---------- ۳۷۰
[۶] ---------- ۳۷۰
[۷] ---------- ۳۷۰
اشارة ---------- ۳۷۰
بيان ---------- ۳۷۱
باب ۱۷۲ الاحتجاب عن المؤمن ---------- ۳۷۱
[۱] ---------- ۳۷۱
[۲] ---------- ۳۷۱
[۳] ---------- ۳۷۱
[۴] ---------- ۳۷۱
باب ۱۷۳ إطاعة المخلوق فى معصية الخالق ---------- ۳۷۲

[۱] ---------- ۳۷۲

[۲] ---------- ۳۷۲

[۳] ---------- ۳۷۲

[۴] ---------- ۳۷۲

[۵] ---------- ۳۷۳

اشارة ---------- ۳۷۳

بيان ---------- ۳۷۳

[۶] ---------- ۳۷۳

باب ۱۷۴ النوادر ---------- ۳۷۳

[۱] ---------- ۳۷۳

[۲] ---------- ۳۷۳

[۳] ---------- ۳۷۴

أبواب الذنوب و تداركها ---------- ۳۷۴

الآيات ---------- ۳۷۴

اشارة ---------- ۳۷۴

بيان ---------- ۳۷۴

باب ۱۷۵ غوائل الذنوب و تبعاتها ---------- ۳۷۵

[۱] ---------- ۳۷۵

اشارة ---------- ۳۷۵

بيان ---------- ۳۷۵

[۲] ---------- ۳۷۵

[۳] ---------- ۳۷۵

[۴] ---------- ۳۷۵

[۵] ---------- ۳۷۵

[۶] ---------- ۳۷۶
اشارة ---------- ۳۷۶
بيان ---------- ۳۷۶
[۷] ---------- ۳۷۶
[۸] ---------- ۳۷۶
اشارة ---------- ۳۷۶
بيان ---------- ۳۷۶
[۹] ---------- ۳۷۶
[۱۰] ---------- ۳۷۷
[۱۱] ---------- ۳۷۷
[۱۲] ---------- ۳۷۷
[۱۳] ---------- ۳۷۷
[۱۴] ---------- ۳۷۷
[۱۵] ---------- ۳۷۸
اشارة ---------- ۳۷۸
بيان ---------- ۳۷۸
[۱۶] ---------- ۳۷۸
[۱۷] ---------- ۳۷۸
اشارة ---------- ۳۷۸
بيان ---------- ۳۷۸
[۱۸] ---------- ۳۷۸
[۱۹] ---------- ۳۷۹
[۲۰] ---------- ۳۷۹
اشارة ---------- ۳۷۹

بیان ---- ۳۷۹
[۲۱] ---- ۳۷۹
[۲۲] ---- ۳۷۹
اشارة ---- ۳۷۹
بیان ---- ۳۸۰
[۲۳] ---- ۳۸۰
[۲۴] ---- ۳۸۰
[۲۵] ---- ۳۸۰
[۲۶] ---- ۳۸۰
[۲۷] ---- ۳۸۱
[۲۸] ---- ۳۸۱
[۲۹] ---- ۳۸۱
[۳۰] ---- ۳۸۱
باب ۱۷۶ استصغار الذنب و الإصرار علیه ---- ۳۸۱
[۱] ---- ۳۸۱
[۲] ---- ۳۸۱
[۳] ---- ۳۸۲
[۴] ---- ۳۸۲
اشارة ---- ۳۸۲
بیان ---- ۳۸۲
[۵] ---- ۳۸۲
اشارة ---- ۳۸۲
بیان ---- ۳۸۲
[۶] ---- ۳۸۳

[۷] ۳۸۳

[۸] ۳۸۳

[۹] ۳۸۳

اشارة ۳۸۳

بیان ۳۸۳

باب ۱۷۷ تأیید المؤمن بروح الإیمان و أنه یفارقه عند الذنب ۳۸۴

[۱] ۳۸۴

[۲] ۳۸۴

[۳] ۳۸۴

اشارة ۳۸۴

بیان ۳۸۴

[۴] ۳۸۴

اشارة ۳۸۴

بیان ۳۸۵

[۵] ۳۸۵

اشارة ۳۸۵

بیان ۳۸۶

[۶] ۳۸۶

[۷] ۳۸۶

[۸] ۳۸۶

[۹] ۳۸۶

[۱۰] ۳۸۷

اشارة ۳۸۷

بیان ۳۸۷

باب ١٧٨ تأجيل المذنب إلى أن يستغفر ----- ٣٨٧

[١] ----- ٣٨٧

[٢] ----- ٣٨٧

[٣] ----- ٣٨٧

[۴] ----- ٣٨٨

باب ١٧٩ الهم بالسيئة أو الحسنة و الإتيان بهما ----- ٣٨٨

[١] ----- ٣٨٨

اشارة ----- ٣٨٨

بيان ----- ٣٨٨

[٢] ----- ٣٨٨

[٣] ----- ٣٨٨

اشارة ----- ٣٨٨

بيان ----- ٣٨٩

[۴] ----- ٣٨٩

اشارة ----- ٣٨٩

بيان ----- ٣٨٩

باب ١٨٠ اللمم ----- ٣٨٩

[١] ----- ٣٩٠

اشارة ----- ٣٩٠

بيان ----- ٣٩٠

[٢] ----- ٣٩٠

اشارة ----- ٣٩٠

بيان ----- ٣٩٠

[٣] ----- ٣٩٠

[۴] ---------- ۳۹۰
اشارة ---------- ۳۹۰
بيان ---------- ۳۹۱
[۵] ---------- ۳۹۱
[۶] ---------- ۳۹۱
اشارة ---------- ۳۹۱
بيان ---------- ۳۹۱
باب ۱۸۱ ما يغفر من الذنوب و ما لا يغفر ---------- ۳۹۱
[۱] ---------- ۳۹۱
اشارة ---------- ۳۹۱
بيان ---------- ۳۹۲
[۲] ---------- ۳۹۲
[۳] ---------- ۳۹۲
[۴] ---------- ۳۹۲
[۵] ---------- ۳۹۲
اشارة ---------- ۳۹۲
بيان ---------- ۳۹۳
[۶] ---------- ۳۹۳
[۷] ---------- ۳۹۳
[۸] ---------- ۳۹۳
باب ۱۸۲ تعجيل عقوبة الذنب بالمصائب و أن مصائب الأولياء لزيادة الأجر ---------- ۳۹۳
[۱] ---------- ۳۹۳
[۲] ---------- ۳۹۳
[۳] ---------- ۳۹۳

[۴] ---------- ۳۹۴

[۵] ---------- ۳۹۴

[۶] ---------- ۳۹۴

[۷] ---------- ۳۹۴

[۸] ---------- ۳۹۴

[۹] ---------- ۳۹۴

[۱۰] ---------- ۳۹۵

[۱۱] ---------- ۳۹۵

اشارة ---------- ۳۹۵

بيان ---------- ۳۹۵

[۱۲] ---------- ۳۹۵

[۱۳] ---------- ۳۹۶

اشارة ---------- ۳۹۶

بيان ---------- ۳۹۶

[۱۴] ---------- ۳۹۶

[۱۵] ---------- ۳۹۶

[۱۶] ---------- ۳۹۶

باب ۱۸۳ أصناف عقوبات الذنوب و تفسيرها ---------- ۳۹۷

[۱] ---------- ۳۹۷

[۲] ---------- ۳۹۷

[۳] ---------- ۳۹۷

اشارة ---------- ۳۹۷

بيان ---------- ۳۹۷

[۴] ---------- ۳۹۷

[۵] ---------- ۳۹۸
[۶] ---------- ۳۹۸
[۷] ---------- ۳۹۸
اشارة ---------- ۳۹۸
بیان ---------- ۳۹۸
باب ۱۸۴ الاستدراج ---------- ۳۹۸
[۱] ---------- ۳۹۹
[۲] ---------- ۳۹۹
اشارة ---------- ۳۹۹
بیان ---------- ۳۹۹
[۳] ---------- ۳۹۹
[۴] ---------- ۳۹۹
[۵] ---------- ۳۹۹
باب ۱۸۵ مجالسة أهل المعاصی ---------- ۴۰۰
[۱] ---------- ۴۰۰
[۲] ---------- ۴۰۰
اشارة ---------- ۴۰۰
بیان ---------- ۴۰۰
[۳] ---------- ۴۰۰
[۴] ---------- ۴۰۰
[۵] ---------- ۴۰۱
اشارة ---------- ۴۰۱
بیان ---------- ۴۰۱
[۶] ---------- ۴۰۱

اشارة ----- ۴۰۱
بيان ----- ۴۰۱
[۷] ----- ۴۰۲
اشارة ----- ۴۰۲
بيان ----- ۴۰۲
باب ۱۸۶ تفسير الكبائر ----- ۴۰۲
[۱] ----- ۴۰۲
[۲] ----- ۴۰۲
اشارة ----- ۴۰۲
بيان ----- ۴۰۲
[۳] ----- ۴۰۳
اشارة ----- ۴۰۳
بيان ----- ۴۰۳
[۴] ----- ۴۰۳
[۵] ----- ۴۰۳
[۶] ----- ۴۰۳
[۷] ----- ۴۰۴
اشارة ----- ۴۰۴
بيان ----- ۴۰۴
[۸] ----- ۴۰۴
اشارة ----- ۴۰۴
بيان ----- ۴۰۴
[۹] ----- ۴۰۴
اشارة ----- ۴۰۴

بيان ----- ۴۰۴
[۱۰] ----- ۴۰۵
اشارة ----- ۴۰۵
بيان ----- ۴۰۵
[۱۱] ----- ۴۰۶
اشارة ----- ۴۰۶
بيان ----- ۴۰۶
[۱۲] ----- ۴۰۶
[۱۳] ----- ۴۰۶
[۱۴] ----- ۴۰۶
اشارة ----- ۴۰۷
بيان ----- ۴۰۷
[۱۵] ----- ۴۰۷
اشارة ----- ۴۰۷
بيان ----- ۴۰۷
[۱۶] ----- ۴۰۷
اشارة ----- ۴۰۷
بيان ----- ۴۰۷
[۱۷] ----- ۴۰۸
اشارة ----- ۴۰۸
بيان ----- ۴۰۸
باب ۱۸۷ علل تحريم الكبائر ----- ۴۰۸
[۱] ----- ۴۰۸
اشارة ----- ۴۰۸

بیان ---------- ۴۰۹

[۲] ---------- ۴۱۰

[۳] ---------- ۴۱۰

[۴] ---------- ۴۱۰

[۵] ---------- ۴۱۰

اشارة ---------- ۴۱۰

بیان ---------- ۴۱۰

[۶] ---------- ۴۱۰

[۷] ---------- ۴۱۰

اشارة ---------- ۴۱۰

بیان ---------- ۴۱۱

باب ۱۸۸ جمل المعاصی و المناهی ---------- ۴۱۲

[۱] ---------- ۴۱۲

[۲] ---------- ۴۱۲

[۳] ---------- ۴۱۲

[۴] ---------- ۴۱۲

اشارة ---------- ۴۱۲

بیان ---------- ۴۱۳

[۵] ---------- ۴۱۳

[۶] ---------- ۴۱۳

[۷] ---------- ۴۱۳

[۸] ---------- ۴۱۳

اشارة ---------- ۴۱۳

بیان ---------- ۴۱۷

[۹] ۴۱۸
[۱۰] ۴۱۸
[۱۱] ۴۱۹
اشارة ۴۱۹
بیان ۴۱۹
[۱۲] ۴۱۹
اشارة ۴۱۹
بیان ۴۱۹
باب ۱۸۹ ما لا یؤاخذ علیه ۴۱۹
[۱] ۴۱۹
[۲] ۴۲۰
[۳] ۴۲۰
[۴] ۴۲۰
[۵] ۴۲۰
[۶] ۴۲۰
[۷] ۴۲۰
باب ۱۹۰ دواء الذنوب ۴۲۱
[۱] ۴۲۱
[۲] ۴۲۱
[۳] ۴۲۱
[۴] ۴۲۱
[۵] ۴۲۱
[۶] ۴۲۱
[۷] ۴۲۱

[۸] ۴۲۲
[۹] ۴۲۲
[۱۰] ۴۲۲
[۱۱] ۴۲۲
[۱۲] ۴۲۲
اشارة ۴۲۲
بيان ۴۲۲
[۱۳] ۴۲۳
[۱۴] ۴۲۳
باب ۱۹۱ التوبة ۴۲۳
[۱] ۴۲۳
[۲] ۴۲۳
[۳] ۴۲۳
[۴] ۴۲۴
[۵] ۴۲۴
اشارة ۴۲۴
بيان ۴۲۴
[۶] ۴۲۴
[۷] ۴۲۴
اشارة ۴۲۴
بيان ۴۲۴
[۸] ۴۲۵
[۹] ۴۲۵
[۱۰] ۴۲۵

[۱۱] ---------- ۴۲۵
[۱۲] ---------- ۴۲۵
[۱۳] ---------- ۴۲۶
[۱۴] ---------- ۴۲۶
[۱۵] ---------- ۴۲۶
اشارة ---------- ۴۲۶
بيان ---------- ۴۲۶
[۱۶] ---------- ۴۲۶
[۱۷] ---------- ۴۲۶
باب ۱۹۲ وقت التوبة ---------- ۴۲۷
[۱] ---------- ۴۲۷
[۲] ---------- ۴۲۷
[۳] ---------- ۴۲۷
[۴] ---------- ۴۲۷
[۵] ---------- ۴۲۷
اشارة ---------- ۴۲۸
بيان ---------- ۴۲۸
[۶] ---------- ۴۲۸
باب ۱۹۳ النوادر ---------- ۴۲۸
[۱] ---------- ۴۲۸
[۲] ---------- ۴۲۸
[۳] ---------- ۴۲۹
[۴] ---------- ۴۲۹
اشارة ---------- ۴۲۹

بیان ----- ۴۲۹
[۵] ----- ۴۲۹
[۶] ----- ۴۲۹
[۷] ----- ۴۳۰
اشارة ----- ۴۳۰
بیان ----- ۴۳۰
[۸] ----- ۴۳۰
[۹] ----- ۴۳۰
[۱۰] ----- ۴۳۰
تعریف مرکز ----- ۴۳۰

الوافی المجلد ۵

اشارة

سرشناسه : فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، ۱۰۰۶-۱۰۹۱ق.

عنوان و نام پدیدآور : ...الوافی/ محمدمحسن المشتهر بالفیض‌الکاشانی؛ تحقیق مکتبة‌الامام‌امیرالمومنین‌علی علیه‌السلام (اصفهان)، سیدضیاءالدین حسینی «علامه»؛ اشراف السیدکمال‌الدین فقیه‌ایمانی.

مشخصات نشر : اصفهان: عطر عترت، ۱۴۳۰ق.= ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۲۶ ج.

شابک : ۲۰۰۰۰۰۰ ریال: دوره۹۷۸-۹۶۴-۷۹۴۱-۹۳-۸ : ؛ ج. ۱۹۷۸-۹۶۴-۷۹۴۱-۹۴-۵ : ؛ ج. ۲۹۷۸-۹۶۴-۷۹۴۱-۹۵-۲ : ؛ ج. ۳۹۷۸-۹۶۴-۷۹۴۱-۹۶-۹ : ؛ ج. ۴۹۷۸-۹۶۴-۷۹۴۱-۹۷-۶ : ؛ ج. ۵۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۳-۳ : ؛ ج. ۶۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۴-۰ : ؛ ج. ۷۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۵-۷ : ؛ ج. ۸۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۶-۴ : ؛ ج. ۹۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۷-۱ : ؛ ج. ۱۰۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۸-۸ : ؛ ج. ۱۱۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۰۹-۵ : ؛ ج. ۱۲۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۰-۱ : ؛ ج. ۱۳۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۱-۸ : ؛ ج. ۱۴۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۲-۵ : ؛ ج. ۱۵۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۳-۲ : ؛ ج. ۱۶۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۴-۹ : ؛ ج. ۱۷۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۵-۶ : ؛ ج. ۱۸۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۶-۳ : ؛ ج. ۱۹۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۷-۰ : ؛ ج. ۲۰۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۸-۷ : ؛ ج. ۲۱۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۱۹-۴ : ؛ ج. ۲۲۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۲۰-۰ : ؛ ج. ۲۳۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۲۱-۷ : ؛ ج. ۲۴۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۲۲-۴ : ؛ ج. ۲۵۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۲۳-۱ : ؛ ج. ۲۶۹۷۸-۶۰۰-۵۵۸۸-۲۴-۸ :

یادداشت : عربی.

یادداشت : کتابنامه.

مندرجات : ج. ۱. کتاب‌العقل والعلم والتوحید.- ج. ۲ و ۳. کتاب‌الحجة.- ج. ۴ و ۵. کتاب‌الایمان والکفر.- ج. ۶. کتاب‌الطهارة والتزین.- ج. ۷، ۸ و ۹. کتاب‌الصلاة والدعاء والقرآن.- ج. ۱۰. کتاب‌الزکاة والخمس والمیراث.- ج. ۱۱. کتاب‌الصیام والاعتکاف والمعاهدات.- ج. ۱۲، ۱۳ و ۱۴. کتاب‌الحج والعمرة والزیارات.- ج. ۱۵و ۱۶. کتاب‌الحسبة والاحکام والشهادات.- ج. ۱۷و ۱۸. کتاب‌المعایش والمکاسب والمعاملات.- ج. ۱۹ و ۲۰. کتاب‌المطاعم والمشارب والتجملات.- ج. ۲۱، ۲۲ و ۲۳. کتاب‌النکاح والطلاق والولادات.- ج. ۲۴ و ۲۵. کتاب‌الجنائز والفرائض والوصیات.- ج. ۲۶. کتاب‌الروضة.

موضوع : احادیث شیعه -- قرن ۱۰ق.

شناسه افزوده : علامه، سیدضیاء‌الدین، ۱۲۹۰ - ۱۳۷۷.

شناسه افزوده : فقیه‌ایمانی، سیدکمال

شناسه افزوده : Faghih Imani, Kamal

شناسه افزوده : کتابخانه عمومی امام امیرالمومنین علی علیه‌السلام(اصفهان)

رده بندی کنگره : BP۱۳۴/ف۹و۲ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۲

شماره کتابشناسی ملی : ۱۹۱۱۰۹۴

اشارة

<القسم الثانی من الجزء الثالث>

الوافی، ج۵، ص: ۴۸۹

[تتمة كتاب الإيمان و الكفر]

أبواب ما يجب على المؤمن من الحقوق فی المعاشرات

الآيات

اشارة

قال اللّه سبحانه وَ قَضى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَ بِالْوالِدَيْنِ إِحْساناً إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُما أَوْ كِلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما وَ قُلْ لَهُما قَوْلًا كَرِيماً وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما كَما رَبَّيانِی صَغِيراً.

و قال تعالى وَ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ لا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَ بِالْوالِدَيْنِ إِحْساناً وَ بِذِی الْقُرْبى وَ الْيَتامى وَ الْمَساكِينِ وَ الْجارِ ذِی الْقُرْبى وَ الْجارِ الْجُنُبِ وَ الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ ما مَلَكَتْ أَيْمانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لا يُحِبُّ مَنْ كانَ مُخْتالًا فَخُوراً.

و قال جل اسمه وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی تَسائَلُونَ بِهِ وَ الْأَرْحامَ إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً و قال جل و عز وَ الَّذِينَ يَصِلُونَ ما أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ يَخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ إلى قوله أُولئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ.

و قال عز و جل وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا وَ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۰

إِذْ كُنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْواناً وَ كُنْتُمْ عَلى شَفا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْها كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آياتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ.

و قال سبحانه لا خَيْرَ فِی كَثِيرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذلِكَ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْراً عَظِيماً.

و قال جل ذكره وَ إِذا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيباً.

و قال سبحانه فَإِذا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبارَكَةً طَيِّبَةً كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآياتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ و قال تعالى يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلى أَهْلِها ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَ إِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكى لَكُمْ وَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُناحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيها مَتاعٌ لَكُمْ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ ما تُبْدُونَ وَ ما تَكْتُمُونَ.

بيان

وَ بِالْوالِدَيْنِ إِحْساناً أی و إن تحسنوا أو و أحسنوا إما إن الشرطية زيدت عليها ما تأكيدا و لهذا صح لحوقها النون المؤكدة وَ لا تَنْهَرْهُما لا تزجرهما عما لا يعجبك بإغلاظ وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ أی تذلل لهما و تواضع فيهما و فی الكلام استعارة من الرحمة من فرط الرحمة عليهما لافتقارهما إلى من كان أفقر خلق اللّه إليهما.

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۱

وَ الْجارِ ذِی الْقُرْبى الذی له قرب جوار أو نسب و الْجارِ الْجُنُبِ البعيد أو الذی لا قرابة له

و فی الحدیث الجیران ثلاثة فجار له ثلاثة حقوق حق الجوار و حق القرابة و حق الإسلام و جار له حقان حق الجوار و حق الإسلام و جار له حق واحد و هو المشرک من أهل الکتاب.

وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ الرفیق فی أمر حسن کتعلم و تصرف و صناعة و سفر فإنه صحبک و حصل بجنبک و قیل المرأة و ابْنِ السَّبِیلِ المسافر أو المنبوذ مُخْتالًا متکبرا یأنف عن أقاربه و جیرانه و أصحابه و لا یلتفت إلیهم فَخُوراً یتفاخر علیهم تَسائَلُونَ أی یسأل بعضکم بعضا فیقول أسألک بالله و أصله تتساءلون وَ الْأَرْحامَ إما عطف علی اللّه أی اتقوا الأرحام إن تقطعوها کما ورد فی الحدیث أو علی محل الجار و المجرور کقولک مررت بزید و عمرا کما قیل و قرئ بالجر و رحم الرجل قریبه المعروف بنسبه و إن بعدت لحمته و جاز نکاحه بِحَبْلِ اللّهِ بدین الإسلام أو بکتابة جَمِیعاً مجتمعین علیه وَ لا تَفَرَّقُوا عن الحق بوقوع الاختلاف بینکم.

نِعْمَتَ اللّهِ عَلَیْکُمْ التی من جملتها التوفیق للإسلام إِذْ کُنْتُمْ أَعْداءً فی الجاهلیة متقاتلین فَأَلَّفَ بَیْنَ قُلُوبِکُمْ بالإسلام فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْواناً متحابین مجتمعین علی الأخوة فی اللّه و کُنْتُمْ عَلی شَفا حُفْرَةٍ مِنَ النّارِ مشفین علی الوقوع فی نار جهنم لکفرکم إذ لو أدرککم الموت فی تلک الحال لوقعتم فی النار و الشفاء و الشفة الطرف کالجانب و الجانبة مِنْ نَجْواهُمْ من متناجیهم أو من تناجیهم إِلّا مَنْ أَمَرَ إلا نجوی من أمر و المعروف ما یستحسنه الشرع و لا ینکره العقل و روی أن المراد به القرض و التحیة مصدر حیاک اللّه علی الإخبار من الحیاة ثم استعمل للحکم و الدعاء بذلک ثم قیل لکل دعاء فغلب فی السلام.

و روی أنها السلام و غیره من البر فَسَلِّمُوا عَلی أَنْفُسِکُمْ فی الحدیث هو تسلیم الرجل علی أهل البیت حین یدخل ثم یردون علیه فهو سلامکم علی أنفسکم و الاستئناس إما بمعنی الاستعلام و استکشاف الحال هل یؤذن له و إما

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۲

ضد الاستیحاش فإن المستأذن خائف مستوحش أن لا یؤذن له فإن أذن استأنس و فی الحدیث هو وقع النعل و التسلیم و فی روایة یتکلم بالتسبیحة و التکبیرة یتنحنح علی أهل البیت و تسلموا

فی الحدیث التسلیم أن یقال السلام علیکم أ أدخل ثلاث مرات فإن أذن له دخل و إلا رجع

و روی أن رجلا قال للنبی ص أستأذن علی أمی قال نعم قال إنها لیس لها خادم غیری أستأذن علیها کلما دخلت قال أ تحب أن تراها عریانة قال لا قال فاستأذن

فَلا تَدْخُلُوها حَتّی یُؤْذَنَ لَکُمْ حتی یأتی من یأذن فإن المانع من الدخول من غیر إذن لیس الاطلاع علی العورات فقط بل و علی ما یخفیه الناس عادة مع أن التصرف فی ملک الغیر بغیر إذنه محظور فَارْجِعُوا و لا تلحوا هُوَ أَزْکی لَکُمْ الرجوع أطهر لکم و أنفع لدینکم و دنیاکم من الإلحاح و الوقوف علی الباب المستلزم للکراهة و ترک المروءة

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۳

باب ۷۰ البر بالوالدین

[۱]

اشارة

۲۴۱۴- ۱ الکافی، ۲/ ۱۵۷/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن أبی ولاد الحناط قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی وَ بِالْوالِدَیْنِ إِحْساناً ما هذا الإحسان فقال الإحسان أن تحسن صحبتهما و إن لا تکلفهما أن یسألاک شیئا مما یحتاجان إلیه و إن کانا مستغنیین أ لیس یقول اللّه تعالی لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ- قال ثم قال أبو عبد اللّه ع و أما قول اللّه

تعالی إِمّا یَبْلُغَنَّ عِنْدَکَ الْکِبَرَ أَحَدُهُما أَوْ کِلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما قال إن أضجراک فلا تقل لهما أف و لا تنهرهما إن ضرباک قال وَ قُلْ لَهُما قَوْلًا کَرِیماً قال إن ضرباک فقل لهما غفر اللّه لکما فذلک منک قول کریم- قال وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ قال لا تملأ عینیک من النظر إلیهما إلا برحمة و رقة و لا ترفع صوتک فوق أصواتهما و لا یدک فوق أیدیهما و لا تقدم قدامهما

الفقیه، ۴/ ۴۰۷/ ۵۸۵۳ السراد عن الحناط قال سألت أبا عبد اللّه ع الحدیث علی اختلاف فی ألفاظه

بیان

و أن لا تکلفهما یعنی اقض حاجتهما قبل أن یسألاک و إن استغنیا

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۴

عنک فیها و کان وجه الاستشهاد بالآیة الکریمة أنه علی تقدیر استغنائهما عنه لا ضرورة داعیة إلی قضاء حاجتهما کما أنه لا ضرورة داعیة إلی الإنفاق من المحبوب إذ بالإنفاق من غیر المحبوب أیضا یحصل المطلوب إلا أن ذلک لما کان شاقا علی النفس فلا ینال البر إلا به فکذلک لا ینال بر الوالدین إلا بالمبادرة إلی قضاء حاجتهما قبل أن یسألاه و إن استغنیا عنه فإنه أشق علی النفس لاستلزامه التفقد الدائم و وجه آخر و هو أن سرور الوالدین بالمبادرة إلی قضاء حاجتهما أکثر منه بقضائها بعد الطلب کما أن سرور المنفق علیه بإنفاق المحبوب أکثر منه بإنفاق غیره لا تملأ عینیک من ملأه فامتلأ أی لا تحد نظرک زمانا طویلا

[۲]

اشارة

۲۴۱۵- ۲ الکافی، ۲/ ۱۵۸/ ۵/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن درست عن أبی الحسن موسی ع قال سأل رجل رسول اللّه ص ما حق الوالد علی ولده قال أن لا یسمیه باسمه و لا یمشی بین یدیه و لا یجلس قبله و لا یستسب له

بیان

یعنی لا یسب أحدا فیسب المسبوب أباه

[۳]

۲۴۱۶- ۳ الکافی، ۲/ ۱۵۸/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن خالد بن نافع البجلی عن محمد بن مروان قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن رجلا أتی النبی ص فقال یا رسول اللّه أوصنی فقال لا تشرک بالله شیئا- و إن حرقت بالنار و عذبت إلا و قلبک مطمئن بالإیمان و والدیک فأطعهما و برهما حیین کانا أو میتین و إن أمراک أن تخرج من أهلک و مالک

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۵

فافعل فإن ذلک من الإیمان

[۴]

اشارة

۲۴۱۷- ۴ الکافی، ۲/ ۱۵۹/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن عبد اللّه بن بحر عن ابن مسکان عمن رواه عن أبی عبد اللّه ع قال قال و أنا عنده لعبد الواحد الأنصاری فی بر الوالدین فی قول اللّه عز و جل وَ بِالْوالِدَیْنِ إِحْساناً فظننا أنها الآیة التی فی بنی إسرائیل وَ قَضی رَبُّکَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِیّاهُ فلما کان بعد سألته فقال هی التی فی لقمان وَ وَصَّیْنَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیْهِ إحسانا وَ إِنْ جاهَداکَ عَلی أَنْ تُشْرِکَ بِی ما لَیْسَ لَکَ بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما- فقال إن ذلک أعظم أن یأمر بصلتهما و حقهما علی کل حال و إن جاهداک علی أن تشرک بی ما لیس لک به علم فقال لا بل یأمر بصلتهما و إن جاهداه علی الشرک ما زاد حقهما إلا عظما

بیان

إنما ظنوا أنها التی فی بنی إسرائیل لأن ذکر هذا المعنی بهذه العبارة إنما هو فی بنی إسرائیل دون لقمان و لعله ع إنما أراد ذکر المعنی أعنی الإحسان بالوالدین دون لفظ القرآن فإن الآیة فی لقمان هکذا وَ وَصَّیْنَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْناً عَلی وَهْنٍ وَ فِصالُهُ فِی عامَیْنِ أَنِ اشْکُرْ لِی وَ لِوالِدَیْکَ إِلَیَّ الْمَصِیرُ وَ إِنْ جاهَداکَ عَلی أَنْ تُشْرِکَ بِی ما لَیْسَ لَکَ بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما.

قوله ع أن یأمر بصلتهما و حقهما بدل من قوله ذلک یعنی أن یأمر اللّه بصلتهما و حقهما علی کل حال الذی من جملته حال مجاهدتهما علی الإشراک باللّه أعظم و المراد أنه ورد الأمر بصلتهما و إحقاق حقهما فی تلک

الوافی، ج۵، ص: ۴۹۶

الحال أیضا و إن لم تجب إطاعتهما فی الشرک و لما استبان له ع من حال المخاطب أنه فهم من قوله سبحانه فَلا تُطِعْهُما أنه لا تجب صلتهما فی حال مجاهدتهما علی الشرک رد علیه ذلک بقوله لا و أضرب عنه بإثبات الأمر بصلتهما حینئذ أیضا و قوله ما زاد حقهما إلا عظما تأکید لما سبق هذا ما خطر بالبال فی معنی هذا الحدیث و اللّه أعلم ثم قائله ص

[۵]

۲۴۱۸- ۵ الکافی، ۲/ ۱۵۹/ ۷/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن الحکم بن مسکین عن محمد بن مروان قال قال أبو عبد اللّه ع ما یمنع الرجل منکم أن یبر والدیه حیین و میتین یصلی عنهما و یتصدق عنهما- و یحج عنهما و یصوم عنهما فیکون الذی صنع لهما و له مثل ذلک فیزیده اللّه تعالی ببره و صلته خیرا کثیرا

[۶]

۲۴۱۹- ۶ الکافی، ۲/ ۱۵۸/ ۲/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن منصور بن حازم عن أبی عبد اللّه ع قال قلت أی الأعمال أفضل قال الصلاة لوقتها و بر الوالدین و الجهاد فی سبیل اللّه

[۷]

۲۴۲۰- ۷ الكافی، ۲/ ۱۶۲/ ۱۷/ ۱ الاثنان و علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد جمیعا عن الوشاء عن أحمد بن عائذ عن أبی خدیجة عن معلی بن خنیس عن أبی عبد اللّه ع قال جاء رجل و سأل النبی ص عن بر الوالدین فقال ابرر أمک ابرر أمک ابرر أباک ابرر أباک ابرر أباک و بدأ بالأم قبل الأب

الوافی، ج‌۵، ص: ۴۹۷

[۸]

۲۴۲۱- ۸ الكافی، ۲/ ۱۵۹/ ۹/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال جاء رجل إلی النبی ص فقال یا رسول اللّه من أبر قال أمک قال ثم من قال أمک قال ثم من قال أمک قال ثم من قال أباک

[۹]

۲۴۲۲- ۹ الكافی، ۲/ ۱۶۰/ ۱۰/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی عبد اللّه ع قال أتی رجل رسول اللّه ص فقال یا رسول اللّه إنی راغب فی الجهاد نشیط قال فقال له النبی ص فجاهد فی سبیل اللّه فإنک إن تقتل تكن حیا عند اللّه ترزق و إن تمت فقد وقع أجرک علی اللّه و إن رجعت رجعت من الذنوب كما ولدت قال یا رسول اللّه إن لی والدین كبیرین یزعمان أنهما یأنسان بی و یكرهان خروجی فقال رسول اللّه ص فقر مع والدیک فو الذی نفسی بیده لأنسهما بک یوما و لیلة خیر من جهاد سنة

[۱۰]

۲۴۲۳- ۱۰ الكافی، ۲/ ۱۶۳/ ۲۰/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن عمرو بن شمر عن جابر قال أتی رسول اللّه ص رجل فقال إنی رجل شاب نشیط و أحب الجهاد و لی والدة تكره ذلک- فقال له النبی ص ارجع فكن مع والدتک فو الذی بعثنی بالحق لأنسها بک لیلة خیر من جهاد فی سبیل اللّه سنة

[۱۱]

۲۴۲۴- ۱۱ الكافی، ۲/ ۱۶۱/ ۱۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحكم

الوافی، ج‌۵، ص: ۴۹۸

و العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران جمیعا عن سیف بن عمیرة عن ابن مسكان عن عمار بن حیان قال خبرت أبا عبد اللّه ع ببر إسماعیل ابنی بی فقال لقد كنت أحبه و قد ازددت له حبا إن رسول اللّه ص أتته أخت له من الرضاعة فلما نظر إلیها سر بها و بسط ملحفته لها فأجلسها علیها ثم أقبل یحدثها و یضحک فی وجهها ثم قامت فذهبت و جاء أخوها فلم یصنع به ما صنع بها فقیل له یا رسول اللّه صنعت بأخته ما لم تصنع به و هو رجل- فقال لأنها كانت أبر بوالدیها منه

[۱۲]

۲۴۲۵- ۱۲ الكافی، ۲/ ۱۶۲/ ۱۳/ ۱ بالإسناد الأول عن ابن مسكان عن إبراهیم بن شعیب قال قلت لأبی عبد اللّه ع إن أبی قد كبر جدا

و ضعف فنحن نحمله إذا أراد الحاجة فقال إن استطعت أن تلی ذلک منه فافعل و لقمه بیدک فإنه جنة لک غدا

[۱۳]

۲۴۲۶- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۶۲/ ۱۴/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن سیف بن عمیرة عن الکنانی عن جابر قال سمعت رجلا یقول لأبی عبد اللّٰه ع إن لی أبوین مخالفین فقال برهما کما تبر المسلمین ممن یتولانا

[۱۴]

۲۴۲۷- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۵۹/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن معمر بن خلاد قال قلت لأبی الحسن الرضا ع أدعو لوالدی إذا کانا لا یعرفان الحق- قال ادع لهما و تصدق عنهما و إن کانا حیین لا یعرفان الحق فدارهما فإن رسول اللّٰه ص قال إن اللّٰه

الوافی، ج‌۵، ص: ۴۹۹

بعثنی بالرحمة لا بالعقوق

[۱۵]

اشارة

۲۴۲۸- ۱۵ الکافی، ۲/ ۱۶۰/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن علی بن الحکم عن ابن وهب عن زکریا بن إبراهیم قال کنت نصرانیا فأسلمت و حججت فدخلت علی أبی عبد اللّٰه ع فقلت إنی کنت علی النصرانیة و إنی أسلمت فقال و أی شیء رأیت فی الإسلام قلت قول اللّٰه تعالی مٰا کُنْتَ تَدْرِی مَا الْکِتٰابُ وَ لَا الْإِیمٰانُ وَ لٰکِنْ جَعَلْنٰاهُ نُوراً نَهْدِی بِهِ مَنْ نَشٰاءُ- فقال لقد هداک اللّٰه ثم قال اللهم اهده ثلاثا سل عما شئت یا بنی- فقلت إن أبی و أمی علی النصرانیة و أهل بیتی و أمی مکفوفة البصر- فأکون معهم و آکل فی آنیتهم فقال یأکلون لحم الخنزیر فقلت لا- و لا یمسونه فقال لا بأس فانظر أمک فبرها فإذا ماتت فلا تکلها إلی غیرک کن أنت الذی تقوم بشأنها و لا تخبرن أحدا أنک أتیتنی حتی تأتینی بمنی إن شاء اللّٰه تعالی قال فأتیته بمنی و الناس حوله کأنه معلم صبیان هذا یسأله و هذا یسأله فلما قدمت الکوفة لطفت بأمی و کنت أطعمها و أفلی ثوبها و رأسها و أخدمها فقالت لی یا بنی ما کنت تصنع بی هذا و أنت علی دینی فما الذی أری منک منذ هاجرت فدخلت فی الحنیفیة فقلت رجل من ولد نبینا أمرنی بهذا فقالت هذا الرجل هو نبی فقلت لا و لکنه ابن نبی فقالت لا یا بنی هذا نبی إن هذه وصایا الأنبیاء فقلت یا أمه إنه لیس یکون بعد نبینا نبی و لکنه ابنه- فقالت یا بنی دینک خیر دین أعرضه علی فعرضته علیها فدخلت فی الإسلام و علمتها فصلت الظهر و العصر و المغرب و العشاء الآخرة ثم عرض لها عارض فی اللیل فقالت یا بنی أعد علی ما علمتنی فأعدته علیها

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۰۰

فأقرت به و ماتت فلما أصبحت کان المسلمون الذین غسلوها و کنت أنا الذی صلیت علیها و نزلت فی قبرها

بیان

لعله ع إنما نهاه عن إخباره بإتیانه إلیه کیلا یصرفه بعض رؤساء الضلالة عنه ع و یدخله فی ضلالته قبل أن یهتدی للحق و لعله إنما

طوی حدیث اهتدائه فی إتیانه الثانی بمنی کتمانا لأسرارهم أو لعدم تعلق الغرض بذکره و الفلی بالفاء البحث عن القمل

[۱۶]

۲۴۲۹- ۱۶ الکافی، ۲/ ۱۶۲/ ۱۵/ ۱ علی عن أبیه و محمد عن أحمد جمیعا عن السراد عن مالک بن عطیة عن عنبسة بن مصعب عن أبی جعفر ع قال ثلاث لم یجعل اللّه تعالی لأحد فیهن رخصة أداء الأمانة إلی البر و الفاجر و الوفاء بالعهد للبر و الفاجر و بر الوالدین برین کانا أو فاجرین

[۱۷]

اشارة

۲۴۳۰- ۱۷ الکافی، ۲/ ۱۶۲/ ۱۸/ ۱ الاثنان و علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد جمیعا عن الوشاء عن أحمد بن عائذ عن أبی خدیجة عن أبی عبد اللّه ع قال جاء رجل إلی النبی ص فقال إنی ولدت بنتا و ربیتها حتی إذا بلغت فألبستها و حلیتها ثم جئت بها إلی قلیب فدفعتها فی جوفه و کان آخر ما سمعت منها و هی تقول یا أبتاه فما کفارة ذلک قال أ لک أم حیة قال لا قال أ لک خالة حیة قال نعم قال فابررها فإنها بمنزلة الأم یکفر عنک ما صنعت قال أبو خدیجة فقلت لأبی عبد اللّه ع متی کان هذا فقال کان فی الجاهلیة و کانوا یقتلون البنات مخافة أن یسبین فیلدن فی قوم آخرین

الوافی، ج۵، ص: ۵۰۱

بیان

القلیب البئر العادیة القدیمة

[۱۸]

۲۴۳۱- ۱۸ الکافی، ۲/ ۱۶۳/ ۱۹/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن بزیع عن حنان بن سدیر عن أبیه قال قلت لأبی جعفر ع هل یجزی الولد والده فقال لیس له جزاء إلا فی خصلتین یکون الوالد مملوکا فیشتریه ابنه فیعتقه أو یکون علیه دین فیقضیه عنه

[۱۹]

۲۴۳۲- ۱۹ الکافی، ۲/ ۱۶۳/ ۲۱/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن عبد اللّه بن سنان عن محمد عن أبی جعفر ع قال إن العبد لیکون بارا بوالدیه فی حیاتهما ثم یموتان فلا یقضی عنهما دینهما و لا یستغفر لهما- فیکتبه اللّه عاقا و إنه لیکون عاقا لهما فی حیاتهما غیر بار بهما فإذا ماتا قضی دینهما و استغفر لهما فیکتبه اللّه تعالی بارا

[۲۰]

اشارة

۲۴۳۳- ۲۰ الکافی، ۲/ ۱۶۲/ ۱۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال من السنة و البر أن یکنی الرجل باسم أبیه

بیان

یعنی یقال له ابن فلان و ذلک لأنه تکریم و تعظیم للوالد بنسبة ولده إلیه و إشارة لذکره بین الناس و تذکیر له فی قلوب المؤمنین و ربما یدعو له من سمع اسمه و فی بعض النسخ باسم ابنه بالنون یعنی یقال له أبو فلان آتیا باسم ابنه دون اسم نفسه و ذلک لأن ذکر الاسم خلاف التعظیم و لا سیما حال حضور المسمی و علی النسختین لا یکون الحدیث فی بر الوالدین بل یکون فی بر المؤمن

الوافی، ج۵، ص: ۵۰۲

مطلقا و یکون بر الوالدین داخلا فی عمومه کالحدیث الآتی إلا أن یقرأ یکنی علی البناء للفاعل بمعنی تکنیته عن نفسه باسم أبیه فیکون فی بر الوالدین

[۲۱]

اشارة

۲۴۳۴- ۲۱ الکافی، ۲/ ۱۵۸/ ۳/ ۱ الثلاثة عن سیف عن أبی عبد اللّه ع قال یأتی یوم القیامة شیء مثل الکبة فیدفع فی ظهر المؤمن فیدخله الجنة فیقال هذا البر

بیان

الکبة بالضم الدفعة فی القتال و الحملة فی الحرب و الصدمة

الوافی، ج۵، ص: ۵۰۳

باب ۷۱ صلة الأرحام

[۱]

اشارة

۲۴۳۵- ۱ الکافی، ۲/ ۱۵۰/ ۱/ ۱ الثلاثة عن جمیل بن دراج قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی وَ اتَّقُوا اللّهَ الَّذِی تَسائَلُونَ بِهِ وَ الْأَرْحامَ إِنَّ اللّهَ کانَ عَلَیْکُمْ رَقِیباً قال فقال هی أرحام الناس إن اللّه تعالی أمر بصلتها و عظمها أ لا تری أنه جعلها منه

بيان

تَسٰائَلُونَ بِهِ قد مضى تفسيرها في بيان الآيات جعلها منه أي قرنها باسمه في الأمر بالتقوى قال ابن الأثير في نهايته قد تكرر في الحديث ذكر صلة الرحم و هي كناية عن الإحسان إلى الأقربين من ذوي النسب و الأصهار و التعطف عليهم و الرفق بهم و الرعاية لأحوالهم و كذلك إن بعدوا و أساءوا و قطع الرحم ضد ذلك يقال وصل رحمه يصلها وصلا و صلة و الهاء فيها عوض من الواو المحذوفة فكأنه بالإحسان إليهم قد وصل ما بينه و بينهم من علاقة القرابة و الصهر

[۲]

۲۴۳۶- ۲ الكافي، ۲/ ۱۵۱/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن السراد عن عمرو بن أبي المقدام عن جابر عن أبي جعفر ع قال قال رسول اللّه ص أوصي الشاهد من أمتي

الوافي، ج۵، ص: ۵۰۴

و الغائب منهم و من في أصلاب الرجال و أرحام النساء إلى يوم القيامة أن يصل الرحم و إن كان منه على مسيرة سنة فإن ذلك من الدين

[۳]

اشارة

۲۴۳۷- ۳ الكافي، ۲/ ۱۵۱/ ۷/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن علي عن أبي بصير عن أبي عبد اللّه ع قال سمعته يقول إن الرحم معلقة بالعرش تقول اللهم صل من وصلني و اقطع من قطعني و هي رحم آل محمد و هو قول اللّه تعالى الَّذِينَ يَصِلُونَ مٰا أَمَرَ اللّٰهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ و رحم كل ذي رحم

بيان

تمثيل للمعقول بالمحسوس و إثبات لحق الرحم على أبلغ وجه و تعلقها بالعرش كناية عن مطالبة حقها بمشهد من اللّه و معنى ما تدعو به كن له كما كان لي و افعل به ما فعل بي من الإحسان و الإساءة

[۴]

۲۴۳۸- ۴ الكافي، ۲/ ۱۵۱/ ۸/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن مالك بن عطية عن يونس بن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع أول ناطق من الجوارح يوم القيامة الرحم تقول يا رب من وصلني في الدنيا- فصل اليوم ما بينك و بينه و من قطعني في الدنيا فاقطع اليوم ما بينك و بينه

[۵]

۲۴۳۹- ۵ الکافی، ۲/ ۱۵۱/ ۱۰/ ۱ الأربعة عن الفضیل بن یسار قال قال أبو جعفر ع إن الرحم متعلقة یوم القیامة بالعرش تقول

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۰۵

اللهم صل من وصلنی و اقطع من قطعنی

[۶]

۲۴۴۰- ۶ الکافی، ۲/ ۱۵۶/ ۲۶/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الوشاء عن محمد بن الفضیل الصیرفی عن الرضا ع قال إن رحم آل محمد الأئمة ع لمعلقة بالعرش تقول اللهم صل من وصلنی و اقطع من قطعنی ثم هی جاریة بعدها فی أرحام المؤمنین ثم تلا هذه الآیة وَ اتَّقُوا اللّهَ الَّذِی تَسائَلُونَ بِهِ وَ الْأَرْحامَ

[۷]

۲۴۴۱- ۷ الکافی، ۲/ ۱۵۶/ ۲۷/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن ابن بکیر عن عمر بن یزید قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی الَّذِینَ یَصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یُوصَلَ فقال قرابتک

[۸]

اشارة

۲۴۴۲- ۸ الکافی، ۲/ ۱۵۶/ ۲۸/ ۱ الثلاثة عن حماد عن هشام بن الحکم و درست عن عمر بن یزید قال قلت لأبی عبد اللّه ع الَّذِینَ یَصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یُوصَلَ قال نزلت فی رحم آل محمد ص و قد تکون فی قرابتک ثم قال فلا تکونن ممن یقول للشیء إنه فی شیء واحد

بیان

یعنی إذا نزلت آیة فی شیء خاص فلا تخصص حکمها بذلک الأمر بل عممه فی نظائره

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۰۶

[۹]

اشارة

۲۴۴۳- ۹ الکافی، ۲/ ۱۵۶/ ۲۹/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن أبی جمیلة عن الوصافی عن علی بن الحسین ع قال قال رسول اللّه ص من سره أن یمد اللّه فی عمره و أن یبسط فی رزقه فلیصل رحمه فإن الرحم لها لسان یوم القیامة ذلق تقول- یا رب صل من وصلنی و اقطع من قطعنی فالرجل لیری [أنه] بسبیل خیر إذا أتته الرحم التی قطعها فتهوی به إلی أسفل قعر فی النار

بيان

فی النهاية الأثيرية جاءت الرحم بلسان ذلق طلق أی فصيح بليغ

[۱۰]

اشارة

۲۴۴۴- ۱۰ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۱/ ۱ محمد عن ابن عيسی عن ابن بزيع عن حنان بن سدير عن أبيه عن أبی جعفر ع قال قال أبو ذر رضی اللّه عنه سمعت رسول اللّه ص يقول حافتا الصراط يوم القيامة الرحم و الأمانة فإذا مر الوصول للرحم المؤدی للأمانة نفذ إلی الجنة و إذا مر الخائن للأمانة القطوع للرحم لم ينفعهما معه عمل- و تكفأ به الصراط فی النار

بيان

الحافة ناحية الموضع و جانبه لم ينفعهما معه عمل أی لم ينفع الخائن و لا القطوع مع الخيانة أو القطع عمل تكفأ أی تقلب

[۱۱]

اشارة

۲۴۴۵- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۵۱/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عيسی عن البزنطی عن أبی الحسن الرضا ع قال قال أبو عبد اللّه ع صل رحمك و لو بشربة من ماء و أفضل ما يوصل به الرحم كف الأذی عنها
الوافی، ج۵، ص: ۵۰۷
و صلة الرحم منسأة فی الأجل محبة فی الأهل

بيان

النساء التأخير نسأه كمنعه و أنساه أخره

[۱۲]

۲۴۴۶- ۱۲ الکافی، ۲/ ۱۵۷/ ۳۱/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن إسحاق بن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول إن صلة الرحم و البر ليهونان الحساب و يعصمان من الذنوب فصلوا أرحامكم و بروا بإخوانكم و لو بحسن السلام و رد الجواب

[۱۳]

۲۴۴۷- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۵۷/ ۳۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن عبد الصمد بن بشیر قال قال أبو عبد اللّه ع صلة الرحم تهون الحساب یوم القیامة و هی منسأة فی العمر و تقی مصارع السوء و صدقة اللیل تطفئ غضب الرب

[۱۴]

۲۴۴۸- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۲/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن ابن أبی عمیر عن حفص بن قرط عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال صلة الأرحام تحسن الخلق و تسمع الکف و تطیب النفس و تزید فی الرزق و تنسئ فی الأجل

[۱۵]

۲۴۴۹- ۱۵ الکافی، ۲/ ۱۵۱/ ۶/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن حفص عن أبی حمزة عن أبی عبد اللّه ع مثله

[۱۶]

۲۴۵۰- ۱۶ الکافی، ۲/ ۱۵۷/ ۳۳/ ۱ الثلاثة عن حسین عمن ذکره عن

الوافی، ج۵، ص: ۵۰۸

أبی عبد اللّه ع قال إن صلة الرحم تزکی الأعمال و تنمی الأموال و تیسر الحساب و تدفع البلوی و تزید فی الرزق

[۱۷]

۲۴۵۱- ۱۷ الکافی، ۲/ ۱۵۰/ ۴/ ۱ محمد عن أبی عیسی عن علی بن الحکم عن خطاب الأعور عن أبی حمزة قال قال أبو جعفر ع صلة الأرحام تزکی الأعمال و تنمی الأموال و تدفع البلوی و تیسر الحساب و تنسئ فی الأجل

[۱۸]

۲۴۵۲- ۱۸ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن خطاب الأعور عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال صلة الأرحام تزکی الأعمال و تدفع البلوی و تنمی الأموال و تنسئ له فی عمره و توسع فی رزقه و تحبب فی أهل بیته فلیتق اللّه و لیصل رحمه

[۱۹]

۲۴۵۳- ۱۹ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۴/ ۱ الخمسة عن إبراهیم بن عبد الحمید عن الحکم الحناط قال قال أبو عبد اللّه ع صلة الرحم و حسن الجوار یعمران الدیار و یزیدان فی الأعمار

[۲۰]

۲۴۵۴- ۲۰ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۵/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن الحذاء عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص إن

أعجل الخیر ثوابا صلة الرحم

[۲۱]

۲۴۵۵- ۲۱ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من سره النساء فی الأجل و الزیادة فی الرزق فلیصل رحمه

الوافی، ج۵، ص: ۵۰۹

[۲۲]

۲۴۵۶- ۲۲ الکافی، ۲/ ۱۵۲/ ۱۷/ ۱ علی عن أبیه عن صفوان عن إسحاق بن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع ما نعلم شیئا یزید فی العمر إلا صلة الرحم حتی إن الرجل یکون أجله ثلاث سنین فیکون وصولا للرحم فیزید اللّه فی عمره ثلاثین سنة فیجعلها ثلاثا و ثلاثین سنة- و یکون أجله ثلاثا و ثلاثین سنة فیکون قاطعا للرحم فینقصه اللّه تعالی ثلاثین سنة و یجعل أجله إلی ثلاث سنین

[۲۳]

۲۴۵۷- ۲۳ الکافی، ۲/ ۱۵۳/ ۱۷ الاثنان عن الوشاء عن أبی الحسن الرضا ع مثله

[۲۴]

۲۴۵۸- ۲۴ الکافی، ۲/ ۱۵۰/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن البزنطی عن محمد بن عبید اللّه قال قال أبو الحسن الرضا ع یکون الرجل یصل رحمه فیکون قد بقی من عمره ثلاث سنین فیصیرها اللّه ثلاثین سنة و یفعل اللّه ما یشاء

[۲۵]

اشارة

۲۴۵۹- ۲۵ الکافی، ۲/ ۱۵۰/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن النعمان عن إسحاق بن عمار قال بلغنی عن أبی عبد اللّه ع أن رجلا أتی النبی ص فقال یا رسول اللّه أهل بیتی أبوا إلا توثبا علی و قطیعة لی و شتیمة فأرفضهم قال

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۰

إذا یرفضکم اللّه جمیعا قال فکیف أصنع قال تصل من قطعک- و تعطی من حرمک و تعفو عمن ظلمک فإنک إذا فعلت ذلک کان لک من اللّه علیهم ظهیر

بیان

التوثب علی الشیء الاستیلاء علیه ظلما

[۲۶]

اشارة

۲۴۶۰- ۲۶ الکافی، ۲/ ۱۵۳/ ۱۸/ ۱ علی عن أبیه عن بعض أصحابه عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال لما خرج أمیر المؤمنین ع یرید البصرة نزل بالربذة فأتاه رجل من محارب فقال یا أمیر المؤمنین إنی تحملت فی قومی حمالة و إنی سألت فی طوائف منهم المواساة و المعونة فسبقت إلی ألسنتهم بالنکد فمرهم یا أمیر المؤمنین بمعونتی و حثهم علی مواساتی فقال أین هم فقال هؤلاء فریق منهم حیث تری قال فنص راحلته فأدلفت کأنها ظلیم- فدلف بعض أصحابه فی طلبها فلأی بلأی ما لحقت فانتهی إلی القوم فسلم علیهم و سألهم ما یمنعهم من مواساة صاحبهم فشکوه و شکاهم- فقال أمیر المؤمنین ع وصل امرؤ عشیرته فإنهم أولی ببره و ذات یده و وصلت العشیرة أخاها إن عثر به دهر و أدبرت عنه دنیا فإن المتواصلین المتباذلین مأجورون و إن المتقاطعین المتدابرین موزورون- قال ثم بعث راحلته و قال حل

بیان

الربذة محرکة موضع قرب المدینة مدفن أبی ذر الغفاری و محارب قبیلة و الحمالة کسحابة تحمل القوم حملا من قوم و النکد الاشتداد و العسر

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۱

و الشؤم فنص راحلته بالنون و المهملة أی حرکها و استقصی سیرها فأدلفت کأنها ظلیم أی مشت مشی المقید و فوق الدبیب کأنها الذکر من النعام فدلف أی تقدم فی طلبها أی طلب الجماعة المشهودین أو طلب بقیة القوم و إلحاقهم بالمشهودین و اللأی کالسعی الإبطاء و الاحتباس و ما مصدریة یعنی فأبطأ ع و احتبس بسبب إبطاء لحوق القوم و فی بعض النسخ فلأیا علی التثنیة بضم الرجل معه ع أو بالنصب علی المصدر وصل امرؤ عشیرته أی لیصل نزل متوقع الوقوع منزلة الواقع کقولهم فی الدعاء غفر اللّه له و قال حل حل بالمهملة مسکنة و تثنی منونتین کلمة زجر للناقة إذا حث علی السیر یقال حلحل بالإبل إذا قال له ذلک و حلحلهم أزالهم عن مواضعهم و حرکهم

[۲۷]

اشارة

۲۴۶۱- ۲۷ الکافی، ۲/ ۱۵۴/ ۱۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن عثمان عن یحیی عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع لن یرغب المرء عن عشیرته و إن کان ذا مال و ولد و عن مودتهم و کرامتهم و دفاعهم بأیدیهم و ألسنتهم هم أشد الناس حیطة من ورائه- و أعطفهم علیه و ألمهم لشعثه إن أصابته مصیبة أو نزل به بعض مکاره الأمور و من یقبض یده عن عشیرته فإنما یقبض عنهم یدا واحدة- و یقبض عنه منهم أیدی کثیرة و من یلن حاشیته یعرف صدیقه منه المودة- و من بسط یده بالمعروف إذا وجده یخلف اللّه له ما أنفق فی دنیاه و یضاعف له فی آخرته و لسان الصدق للمرء یجعله اللّه فی الناس خیرا من المال یأکله و یورثه و لا یزدادن

أحدکم کبرا و عظما فی نفسه و نأیا عن عشیرته إن کان موسرا فی المال و لا یزدادن أحدکم فی أخیه زهدا و لا منه بعدا إذا لم یر منه مروءة و کان معوزا فی المال لا یغفل أحدکم عن القرابة بها الخصاصة- أن یسدها بما لا ینفعه إن أمسکه و لا یضره إن استهلکه

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۲

بیان

لما کان ذو المال و الولد أکثر ما یکون مستغنیا عن غیره راغبا عنه جعله الفرد الأخفی و دفاعهم یعنی لن یرغب عن دفاعهم عنه حیطة أی محافظة و حمایة و ذبا عنه ألمهم لشعثه أی أجمعهم لتفرقته یلن حاشیته أی یخفض جناحه

[۲۸]

۲۴۶۲- ۲۸ الکافی، ۲/ ۱۵۴/ ۲۰/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سلیمان بن هلال قال قلت لأبی عبد اللّه ع إن آل فلان یبر بعضهم بعضا و یتواصلون فقال إذا تنمی أموالهم و ینمون فلا یزالون فی ذلک حتی یتقاطعوا فإذا فعلوا ذلک انقشع عنهم

[۲۹]

۲۴۶۳- ۲۹ الکافی، ۲/ ۱۵۵/ ۲۱/ ۱ عنه عن غیر واحد عن زیاد القندی عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن القوم لیکونون فجرة و لا یکونون بررة- فیصلون أرحامهم فتنمی أموالهم و تطول أعمارهم فکیف إذا کانوا أبرارا بررة

[۳۰]

۲۴۶۴- ۳۰ الکافی، ۲/ ۱۵۵/ ۲۲/ ۱ عنه عن القاسم عن جده عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع صلوا أرحامکم و لو بالتسلیم یقول اللّه تعالی وَ اتَّقُوا اللّهَ الَّذِی تَسائَلُونَ بِهِ وَ الْأَرْحامَ إِنَّ اللّهَ کانَ عَلَیْکُمْ رَقِیباً

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۳

[۳۱]

اشارة

۲۴۶۵- ۳۱ الکافی، ۴/ ۱۰/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال الفقیه، ۲/ ۶۷/ ۱۷۳۸ قال رسول اللّه ص الصدقة بعشرة و القرض بثمانیة عشرة و صلة الإخوان بعشرین- و صلة الرحم بأربعة و عشرین

بیان

یأتی بیان هذا الحدیث فی کتاب الزکاة إن شاء اللّه

[۳۲]

اشارة

۲۴۶۶- ۳۲ الکافی، ۲/ ۱۵۵/ ۲۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن صفوان الجمال قال وقع بین أبی عبد اللّه ع و بین عبد اللّه بن الحسن کلام حتی وقعت الضوضاء بینهم و اجتمع الناس فافترقا عشیتهما بذلک و غدوت فی حاجة و إذا أنا بأبی عبد اللّه ع علی باب عبد اللّه بن الحسن و هو یقول یا جاریة قولی لأبی محمد یخرج قال فخرج فقال یا أبا عبد اللّه ما بکر بک قال إنی تلوت آیة من کتاب اللّه تعالی البارحة فأقلقتنی قال و ما هی قال قول اللّه تعالی الَّذِینَ یَصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یُوصَلَ وَ یَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ یَخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ قال صدقت لکأنی لم أقرأ هذه الآیة من کتاب اللّه فاعتنقا و بکیا

بیان

الضوضاء أصوات الناس و غلبتهم ما بکر بک من البکور

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۴

[۳۳]

۲۴۶۷- ۳۳ الکافی، ۲/ ۱۵۶/ ۲۵/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن داود بن فرقد قال قال لی أبو عبد اللّه ع إنی أحب أن یعلم اللّه أنی قد أذللت رقبتی فی رحمی و إنی لأبادر أهل بیتی أصلهم قبل أن یستغنوا عنی

[۳۴]

۲۴۶۸- ۳۴ الکافی، ۲/ ۱۵۵/ ۲۴/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن عبد اللّه بن سنان قال قلت لأبی عبد اللّه ع إن لی ابن عم أصله- فیقطعنی و أصله فیقطعنی حتی لقد هممت لقطیعته إیای أن أقطعه قال إنک إن وصلته و قطعک وصلکما اللّه جمیعا و إن قطعته و قطعک قطعکما اللّه

[۳۵]

۲۴۶۹- ۳۵ الکافی، ۲/ ۱۵۷/ ۳۰/ ۱ علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد عن الحسن بن علی عن صفوان عن الجهم بن حمید قال قلت لأبی عبد اللّه ع تکون لی القرابة علی غیر أمری أ لهم علی حق قال نعم حق الرحم لا یقطعه شیء و إذا کانوا علی أمرک کان لهم حقان- حق الرحم و حق الإسلام

[۳۶]

۲۴۷۰- ۳۶ الکافی، ۶/ ۱۹۹/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن موسی بن عمر عن رجل عن الحسین بن علوان عن أبی عبد اللّه ع قال صحبة عشرین سنة قرابة

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۵

باب ۷۲ حسن المجاورة و حد الجوار و الاحتجاج بالجار

[۱]

اشارة

۲۴۷۱- ۱ الکافی، ۲/ ۶۶۶/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن إبراهیم بن أبی رجاء عن أبی عبد اللّه ع قال حسن الجوار یزید فی الرزق

بیان

الجوار بالکسر المجاورة جاوره صار جاره و الجار یشمل ما یقال له بالفارسیة همسایه و ما یقال له همنشین

[۲]

۲۴۷۲- ۲ الفقیه، ۴/ ۱۳/ ۴۹۶۸/ ۱ قال النبی ص ما زال جبرئیل یوصینی بالسواک حتی خشیت أن أحفی أو أدرد و ما زال یوصینی بالجار حتی ظننت أنه سیورثه و ما زال یوصینی بالمملوک حتی ظننت أنه سیضرب له أجلا یعتق فیه

[۳]

اشارة

۲۴۷۳- ۳ الفقیه، ۳/ ۴۴۰/ ۴۵۲۵/ ۱ و فی خبر آخر ما زال یوصینی بالمرأة حتی ظننت أنه لا ینبغی طلاقها

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۶

بیان

الإحفاء بالمهملة و الفاء الاستقصاء فی الأمر و الدرد بدالین مهملتین بینهما راء سقوط الأسنان أراد حتی خفت ذهاب أسنانی من کثرة السواک

[۴]

۲۴۷۴- ۴ الکافی، ۲/ ۶۶۶/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن عمه عن إسحاق بن عمار عن الکاهلی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن یعقوب لما ذهب منه بنیامین نادی یا رب أ ما ترحمنی أذهبت عینی و أذهبت ابنی فأوحی اللّه تعالی لو أمتهما لأحییتهما لک

حتی أجمع بینک و بینهما و لکن تذکر الشاة التی ذبحتها و شویتها و أکلت و فلان إلی جانبک صائم لم تنله منها شیئا

[۵]

۲۴۷۵- ۵ الکافی، ۲/ ۶۶۷/ ۵/ ۱ و فی روایة أخری قال و کان بعد ذلک یعقوب ینادی منادیه کل غداة من منزله علی فرسخ ألا من أراد الغداء- فلیأت إلی یعقوب و إذا أمسی نادی ألا من أراد العشاء فلیأت إلی یعقوب

[۶]

اشارة

۲۴۷۶- ۶ الکافی، ۲/ ۶۶۷/ ۶/ ۱ الثلاثة عن إسحاق بن عبد العزیز عن زرارة عن أبی عبد اللّه ع قال جاءت فاطمة ع تشکو إلی رسول اللّه ص بعض أمرها فأعطاها رسول اللّه ص کریسة و قال تعلمی ما فیها فإذا فیها من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلا یؤذی جاره و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلیکرم ضیفه و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر- فلیقل خیرا أو لیسکت

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۱۷

بیان

الکریسة مصغر الکراسة و هو الجزء من الصحیفة

[۷]

۲۴۷۷- ۷ الکافی، ۲/ ۶۶۷/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن سعدان عن أبی مسعود قال قال لی أبو عبد اللّه ع حسن الجوار زیادة فی الأعمار و عمارة فی الدیار

[۸]

۲۴۷۸- ۸ الکافی، ۲/ ۶۶۷/ ۸/ ۱ عنه عن النهیکی عن إبراهیم بن عبد الحمید عن الحکم الحناط قال قال أبو عبد اللّه ع حسن الجوار یعمر الدیار و یزید فی الأعمار

[۹]

۲۴۷۹- ۹ الکافی، ۲/ ۶۶۷/ ۹/ ۱ عنه عن بعض أصحابه عن صالح بن حمزة عن الحسن بن عبد اللّه عن عبد صالح ع قال قال لیس حسن الجوار کف الأذی و لکن حسن الجوار صبرک علی الأذی

[۱۰]

۲۴۸۰- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۶۷/ ۱۰/ ۱ القمی عن الکوفی عن عبیس بن هشام عن ابن عمار عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال رسول اللّٰه ص حسن الجوار یعمر الدیار و ینسئ فی الأعمار

[۱۱]

اشارة

۲۴۸۱- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۶۸/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن محمد بن حفص عن أبی الربیع الشامی عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال و البیت غاص بأهله اعلموا أنه لیس منا من لم یحسن مجاورة من جاوره

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۸

بیان

غاص بالمعجمة ثم المهملة أی ممتلئ

[۱۲]

اشارة

۲۴۸۲- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۶۸/ ۱۲/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة قال سمعت أبا عبد اللّٰه ع یقول المؤمن من أمن جاره بوائقه قلت و ما بوائقه قال ظلمه و غشمه

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافی؛ ج۵، ص: ۵۱۸

بیان

الغشم بالمعجمتین الظلم فالعطف تفسیری

[۱۳]

۲۴۸۳- ۱۳ الکافی، ۲/ ۶۶۸/ ۱۳/ ۱ القمیان عن محمد بن إسماعیل عن حنان بن سدیر عن أبیه عن أبی جعفر ع قال جاء رجل إلی

النبی ص فشكا إليه أذى جاره فقال له رسول اللّه ص اصبر ثم أتاه ثانية فقال له النبی ص اصبر ثم عاد إليه فشكاه ثالثة فقال رسول اللّه ص للرجل الذی شكا إذا كان عند رواح الناس إلى الجمعة فأخرج متاعك إلى الطريق حتى يراه من يروح إلى الجمعة فإذا سألوك فأخبرهم قال ففعل فأتاه جاره المؤذی له فقال له رد متاعك فلك اللّه علی ألا أعود

[۱۴]

۲۴۸۴ – ۱۴ الكافی، ۲/ ۶۶۸/ ۱۴/ ۱ القميان عن محمد بن إسماعيل عن عبد اللّه بن عثمان عن أبی الحسن البجلی عن عبيد اللّه الوصافی عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص

الوافی، ج۵، ص: ۵۱۹

ما أمن بی من بات شبعان و جاره جائع قال و ما من أهل قرية يبيت فيهم جائع ينظر اللّه إليهم يوم القيامة

[۱۵]

اشارة

۲۴۸۵ – ۱۵ الكافی، ۲/ ۶۶۸/ ۱۵/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عن أبی جميلة عن سعد بن طريف عن أبی جعفر ع قال من القواصم الفواقر التی تقصم الظهر جار السوء إن رأى حسنة أخفاها و إن رأى سيئة أفشاها

بيان

الفواقر جمع الفاقرة و هی الداهية التی تقصم فقار الظهر

[۱۶]

۲۴۸۶– ۱۶ الكافی، ۲/ ۶۶۹/ ۱۶/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن محمد بن الفضيل عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص أعوذ بالله من جار السوء فی دار إقامة تراك عيناه و يرعاك قلبه إن رآك بخير ساءه و إن رآك بشر سره

[۱۷]

اشارة

۲۴۸۷– ۱۷ الكافی، ۲/ ۶۶۶/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن محمد بن يحيى عن طلحة بن زيد عن أبی عبد اللّه عن أبيه ع قال قرأت فی كتاب علی ع أن رسول اللّه ص كتب بين المهاجرين و الأنصار و من لحق بهم من أهل يثرب أن الجار كالنفس غير مضار و لا إثم و حرمة الجار على الجار كحرمة أمه الحديث مختصر

بيان

لعل المراد بالحديث أن الرجل كما لا يضار نفسه و لا يوقعها في الإثم أو

الوافي، ج‏۵، ص: ۵۲۰

لا يعد عليها الأمر إثما كذلك ينبغي أن لا يضار جاره و لا يوقعه في الإثم أو لا يعد عليه الأمر إثما يقال إثمه أوقعه في الإثم و إثمه اللّه في كذا عده عليه إثما من باب نصر و منع

[۱۸]

اشارة

۲۴۸۸- ۱۸ الكافي، ۲/ ۶۶۶/ ۱/ ۱ الثلاثة و محمد عن الحسين بن إسحاق عن علي بن مهزيار عن علي بن فضال عن فضالة بن أيوب جميعا عن ابن عمار عن عمرو بن عكرمة قال دخلت على أبي عبد اللّه ع فقلت لي جار يؤذيني فقال ارحمه فقلت لا- رحمه اللّه فصرف وجهه عني قال فكرهت أن أدعه فقلت يفعل بي كذا و يفعل بي و يؤذيني فقال أ رأيت إن كاشفته انتصفت منه فقلت بل أربي عليه- فقال إن ذا ممن يحسد الناس على ما آتاهم اللّه من فضله فإذا رأى نعمة على أحد و كان له أهل جعل بلاءه عليهم و إن لم يكن له أهل جعله على خادمه و إن لم يكن له خادم أسهر ليله و أغاظ نهاره إن رسول اللّه ص أتاه رجل من الأنصار فقال إني اشتريت دارا في بني فلان و إن أقرب جيراني مني جوارا من لا أرجو خيره و لا آمن شره قال فأمر رسول اللّه ص عليا و سلمان و أبا ذر و نسيت آخر و أظنه قال و المقداد أن ينادوا في المسجد بأعلى أصواتهم بأنه لا إيمان لمن لم يأمن جاره بوائقه فنادوا بها ثلاثا ثم أومى بيده إلى كل أربعين دارا بين يديه و من خلفه و عن يمينه و عن شماله

بيان

المكاشفة المعاداة جهارا يعني أن جاهرته بالإيذاء قدرت على الانتقام منه و هضمه و دفع شره عنك أو إن جاهرته بعد إساءته فهل لك أن تتم حجتك عليه و تثبيت ظلمه إياك بحيث يقبل منك ذلك أربي عليه أي

الوافي، ج‏۵، ص: ۵۲۱

أزيد و أطلب الزيادة و ذا إشارة إلى الجار المؤذي و البلاء العناء و التعب يعني أنه لفرط غيظه الناشئ من حسده على من أنعم اللّه عليه و عجزه عن الانتقام يجعل عناءه و تعبه على أهله بأن يؤذيها بشكاسة خلقه و يكلفها ما لا تطيق فإن لم يكن له أهل فعل ذلك مع خادمه و إن لم يكن له خادم فعل ذلك مع نفسه ليستريح من شدة ما يقاسيه من الغيظ

[۱۹]

۲۴۸۹- ۱۹ الكافي، ۲/ ۶۶۹/ ۱/ ۱ الثلاثة عن ابن عمار عن عمرو بن عكرمة عن أبي عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص كل أربعين دارا جيران من بين يديه و من خلفه و عن يمينه و عن شماله

[۲۰]

۲۴۹۰- ۲۰ الکافی، ۲/ ۶۶۹/ ۱/ ۲ الثلاثهٔ عن جمیل بن دراج عن أبی جعفر ع قال حد الجوار أربعون دارا من کل جانب من بین یدیه و من خلفه و عن یمینه و عن شماله

[۲۱]

۲۴۹۱- ۲۱ الکافی، ۸/ ۸۳/ ۴۲/ ۱ علی عن أبیه عن محمد بن سلیمان عن الفضل بن إسماعیل الهاشمی عن أبیه قال شکوت إلی أبی عبد اللّه ع ما ألقی من أهل بیتی من استخفافهم بالدین- فقال یا إسماعیل لا تنکر ذلک من أهل بیتک فإن اللّه تعالی جعل لکل أهل بیت حجهٔ یحتج بها علی أهل بیته فی القیامهٔ فیقال لهم أ لم تروا فلانا فیکم أ لم تروا هدیه فیکم أ لم تروا صلاته أ لم تروا دینه فهلا اقتدیتم به فیکون حجهٔ اللّه علیهم فی القیامهٔ

[۲۲]

۲۴۹۲- ۲۲ الکافی، ۸/ ۸۴/ ۴۳/ ۱ عنه عن أبیه عن محمد بن عیثم

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۲

النخاس عن ابن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن الرجل منکم لیکون فی المحلهٔ فیحتج اللّه تعالی یوم القیامهٔ علی جیرانه به- فیقال لهم أ لم یکن فلان بینکم أ لم تسمعوا کلامه أ لم تسمعوا بکاءه فی اللیل فیکون حجهٔ اللّه علیهم

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۳

باب ۷۳ حقوق المعاشرهٔ مع عامهٔ الناس

[۱]

۲۴۹۳- ۱ الکافی، ۲/ ۶۳۵/ ۱/ ۱ العدهٔ عن أحمد عن علی بن حدید عن مرازم قال قال أبو عبد اللّه ع علیکم بالصلاهٔ فی المساجد و حسن الجوار للناس و إقامهٔ الشهادهٔ و حضور الجنائز إنه لا بد لکم من الناس إن أحدا لا یستغنی عن الناس حیاته و الناس لا بد لبعضهم من بعض

[۲]

اشارهٔ

۲۴۹۴- ۲ الکافی، ۲/ ۶۳۵/ ۲/ ۱ الأربعهٔ عن صفوان عن ابن وهب قال قلت لأبی عبد اللّه ع کیف ینبغی لنا أن نصنع فیما بیننا و بین قومنا و فیما بیننا و بین خلطائنا من الناس قال فقال تؤدون الأمانهٔ إلیهم و تقیمون الشهادهٔ لهم و علیهم و تعودون مرضاهم و تشهدون جنائزهم

بيان

سأل عن الحقوق المشتركة فيما بين الخاصة المعبر عنهم بالقوم و العامة المعبر عنهم بالخلطاء من الناس كما يظهر من الحديث الآتی

[۳]

۲۴۹۵- ۳ الكافی، ۲/ ۶۳۶/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحكم عن ابن وهب قال قلت له كيف ينبغی لنا أن نصنع فيما بيننا و بين قومنا

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۴

و بين خلطائنا من الناس ممن ليسوا على أمرنا قال تنظرون إلى أئمتكم الذين تقتدون بهم فتصنعون ما يصنعون فو الله إنهم ليعودون مرضاهم و يشهدون جنائزهم و يقيمون الشهادة لهم و عليهم و يؤدون الأمانة إليهم

[۴]

۲۴۹۶- ۴ الفقيه، ۳/ ۴۷۲/ ۴۶۴۶ سأل العلاء أبا جعفر ع عن جمهور الناس فقال هم اليوم أهل هدنة ترد ضالتهم و تؤدی أمانتهم و يحقن دماؤهم و تجوز مناكحتهم و موارثتهم فی هذه الحال

[۵]

۲۴۹۷- ۵ الكافی، ۲/ ۶۳۵/ ۳/ ۱ محمد عن أحمد عن الحسين و محمد بن خالد جميعا عن القاسم بن محمد عن حبيب الخثعمی الكافی، ۸/ ۱۴۶/ ۱۲۱ محمد عن أحمد عن الحسين و محمد بن خالد جميعا عن النضر عن يحيی الحلبی عن ابن مسكان عن حبيب قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول عليكم بالورع و الاجتهاد- و اشهدوا الجنائز و عودوا المرضی و احضروا مع قومكم مساجدكم و أحبوا للناس ما تحبون لأنفسكم أ ما يستحی الرجل منكم أن يعرف جاره حقه و لا يعرف حق جاره

[۶]

۲۴۹۸- ۶ الكافی، ۲/ ۶۳۶/ ۵/ ۱ الأربعة عن صفوان عن الشحام قال قال لی أبو عبد اللّه ع اقرأ على من ترى أن يطيعنی منهم و يأخذ بقولی السلام و أوصيكم بتقوى اللّه تعالى و الورع فی دينكم و الاجتهاد لله

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۵

و صدق الحديث و أداء الأمانة و طول السجود و حسن الجوار فبهذا جاء محمد ص و أدوا الأمانة إلى من ائتمنكم عليها برا أو فاجرا فإن رسول اللّه ص كان يأمر بأداء الخيط و المخيط- صلوا عشائركم و اشهدوا جنائزهم و عودوا مرضاهم و أدوا حقوقهم و إن الرجل منكم إذا ورع فی دينه و صدق الحديث و أدى الأمانة و حسن خلقه مع الناس قيل هذا جعفری فيسرنی ذلك و يدخل علی منه السرور و قيل هذا أدب جعفر و إذا كان على غير ذلك دخل على بلاؤه و عاره و قيل هذا أدب جعفر و اللّه لحدثنی أبی ع أن الرجل كان يكون فی القبيلة من شيعة علی ع فيكون زينها أداهم للأمانة و أقضاهم للحقوق و أصدقهم للحديث إليه وصاياهم و ودائعهم تسأل العشيرة عنه فتقول من مثل فلان إنه لأدانا للأمانة- و أصدقنا للحديث

[۷]

۲۴۹۹- ۷ الکافی، ۸/ ۳۴۱/ ۵۳۷/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال ما أیسر ما رضی به الناس عنکم کفوا ألسنتکم عنهم

[۸]

۲۵۰۰- ۸ الکافی، ۲/ ۶۴۳/ ۶/ ۱ العدة عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن حذیفة بن منصور قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من کف یده عن الناس فإنما یکف عنهم یدا واحدة و یکفون عنه أیدی کثیرة

[۹]

اشارة

۲۵۰۱- ۹ الکافی، ۲/ ۱۰۹/ ۴/ ۱ ابن عیسی عن محمد بن سنان عن ثابت

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۶

مولی آل حریز [جریر] عن أبی عبد اللّه ع قال کظم الغیظ عن العدو فی دولاتهم تقیة حزم لمن أخذ به و تحرز من التعرض للبلاء فی الدنیا و معاندة الأعداء فی دولاتهم و مماظتهم فی غیر تقیة ترک أمر اللّه فجاملوا الناس یسمی ذلک لک عندهم و لا تعادوهم فتحملوهم علی رقابکم فتذلوا

بیان

تقیة حزم إما برفع تقیة علی الخبریة و الإضافة إلی الحزم و إما بنصبها علی التمییز و یکون الخبر حزم و الحزم ضبط الأمر و المماظة بالمعجمة المنازعة و المشارة و المجاملة المعاملة بالجمیل و السمو العلو و الحمل علی الرقاب کنایة عن تمکینهم من الاستیلاء علیهم

[۱۰]

اشارة

۲۵۰۲- ۱۰ الکافی، ۸/ ۱۵۹/ ۱۵۵ علی عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن عنبسة عن أبی عبد اللّه ع قال خالطوا الناس فإنه إن لم ینفعکم حب علی و فاطمة فی السر لم ینفعکم فی العلانیة

بیان

معنی نفع حبهما فی السر أتباعهما و إطاعتهما فإن من أحب أحدا أطاعه و اتبع أمره و نهیه و فعاله و مقاله لا محالة و المراد أنکم

تدعون محبتنا أهل البيت فی الظاهر و هی لا تنفعكم حتی تنتفعوا بمحبتنا فی السر باتباعنا و الاقتداء

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۷

بنا فی مخالطتنا الناس و تحمل الأذی عنهم فی اللّه عز و جل أو معنی الحديث خالطوا الناس و لا تعتزلوا عنهم لئلا يتهموكم بسبب الاعتزال بحب علی فيعادوكم فإنه إن لم ينفعكم حب علی و فاطمة فی السر بمخالطة من يعاديهم لم ينفعكم فی العلانية المستشعر به من اعتزال الناس

[۱۱]

اشارة

۲۵۰۳- ۱۱ الكافی، ۸/ ۱۷۶/ ۱۹۶ العدة عن سهل عن الحجال عن حماد عن الحلبی عن أبی عبد اللّه ع قال خالط الناس تخبرهم و متی تخبرهم تقلهم

بيان

الخبر بالضم و الخبرة بالكسر و الاختبار التجربة و الامتحان و القلاء البغض و الوجه فيه أن بالتجربة يظهر ما يكره غالبا و عن أمير المؤمنين ع أخبر تقله أی جرب تبغض و الهاء للسكت و عن مأمون الخليفة لو لا أن عليا ع قال أخبر تقله لقلت أنا أقله تخبر و ذلك لأن الحب يعمی عن رؤية المساوی

[۱۲]

اشارة

۲۵۰۴- ۱۲ الكافی، ۸/ ۸۶/ ۴۷ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن ابن سنان عن أبی الجارود عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص من يتفقد يفقد و من لا يعد الصبر لنوائب الدهر يعجز و من قرض الناس قرضوه و من تركهم لم يتركوه قيل فاصنع ما ذا يا رسول اللّه قال أقرضهم من عرضك ليوم فقرك

بيان

يعنی من يتفقد أحوال الناس و يتعرفها فإنه لا يجد ما يرضيه لأن الخير فی

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۸

الناس قليل كذا فی النهاية و قال فی حديث أقرض من عرضك ليوم فقرك أی من عابك و ذمك فلا تجازه و اجعله قرضا فی ذمته لتستوفيه منه يوم حاجتك فی القيامة

الوافی، ج۵، ص: ۵۲۹

باب ۷۴ حسن المعاشرة و التودد إلی الناس

[۱]

اشارة

۲۵۰۵- ۱ الکافی، ۲/ ۶۳۷/ ۱/ ۱ الأربعة عن محمد قال قال أبو جعفر ع من خالطت فإن استطعت أن تکون یدک العلیا علیهم فافعل

بیان

یعنی تکون یدک المعطیة مستعلیة علیهم فی إیصال النفع و البر و الصلة

[۲]

۲۵۰۶- ۲ الکافی، ۲/ ۶۶۹/ ۱/ ۲ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن الفقیه، ۲/ ۲۷۴/ ۲۴۲۶ عمار بن مروان قال أوصانی أبو عبد اللّه ع فقال أوصیک بتقوی اللّه و أداء الأمانة و صدق الحدیث و حسن الصحابة لمن صحبت و لا قوة إلا باللّه

[۳]

۲۵۰۷- ۳ الکافی، ۲/ ۶۶۹/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال الفقیه، ۲/ ۲۷۸/ ۲۴۳۷ قال رسول اللّه ص ما اصطحب اثنان إلا کان أعظمهما أجرا و أحبهما إلی اللّه أرفقهما بصاحبه

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۳۰

[۴]

اشارة

۲۵۰۸- ۴ الکافی، ۲/ ۶۳۷/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن محمد بن حفص عن أبی الربیع الشامی قال دخلت علی أبی عبد اللّه ع و البیت غاص بأهله فیه الخراسانی و الشامی و من أهل الآفاق فلم أجد موضعا أقعد فیه فجلس أبو عبد اللّه ع و کان متکئا- ثم قال یا شیعة آل محمد اعلموا أنه لیس منا من لم یملک نفسه عند غضبه و من لم یحسن صحبة من صحبه و مخالقة من خالقه و مرافقة من رافقه- و مجاورة من جاوره و ممالحة من مالحه یا شیعة آل محمد اتقوا اللّه ما استطعتم و لا حول و لا قوة إلا باللّه

بیان

المخالقة المعاشرة بخلق حسن و الممالحة المؤاکلة

[۵]

۲۵۰۹- ۵ الکافی، ۲/ ۶۳۷/ ۳/ ۱ الثلاثة عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی إِنّٰا نَرٰاکَ مِنَ الْمُحْسِنِینَ قال کان یوسع المجلس و یستقرض للمحتاج و یعین الضعیف

[۶]

اشارة

۲۵۱۰- ۶ الکافی، ۲/ ۶۳۷/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن العلاء بن الفضیل عن أبی عبد اللّه ع قال کان أبو جعفر ع یقول عظموا أصحابکم و وقروهم و لا یتهجم بعضکم

الوافی، ج۵، ص: ۵۳۱

علی بعض و لا تضاروا و لا تحاسدوا و إیاکم و البخل کونوا عباد اللّه المخلصین

بیان

و لا یتهجم بعضکم علی بعض کذا فی کتاب العشرة من الکافی أی لا یدخل علیه بغتة أو بغیر إذن و فی کتاب الإیمان و الکفر منه و لا یتهجم بعضکم بعضا بدون لفظة علی أی لا یطرده و فی بعض النسخ بتقدیم الجیم علی الهاء أی لا یستقبله بوجه کریه

[۷]

۲۵۱۱- ۷ الکافی، ۲/ ۶۴۳/ ۴/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص التودد إلی الناس نصف العقل

[۸]

اشارة

۲۵۱۲- ۸ الکافی، ۲/ ۶۴۳/ ۵/ ۱ العدة عن سهل عن علی بن حسان عن موسی بن بکر عن أبی الحسن ع مثله

بیان

لعل نصفه الآخر أن یکون مع ذلک متبتلا إلی اللّه تعالی فی باطنه متیقنا بأن الناس لو اجتمعوا بحذافیرهم علی أن ینفعوه مثقال ذرة أو یضروه ما قدروا علی ذلک إلا أن یشاء اللّه

[۹]

اشارة

۲۵۱۳- ۹ الکافی، ۲/ ۶۴۳/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع قال مجاملة الناس ثلث العقل

الوافی، ج۵، ص: ۵۳۲

بیان

و ذلک لأن المجاملة و هی المعاملة بالجمیل لا تستلزم التودد و التودد یستلزم المجاملة فهما مع التبتل فی الباطن إلی اللّه تعالی تمام العقل

[۱۰]

۲۵۱۴- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۴۲/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن هشام بن سالم عن أبی بصیر عن أبی جعفر ع قال إن أعرابیا من بنی تمیم أتی النبی ص فقال له أوصنی فکان فیما أوصاه تحبب إلی الناس یحبوک

[۱۱]

اشارة

۲۵۱۵- ۱۱ الفقیه، ۴/ ۴۰۴/ ۵۸۷۲/ ۱ ابن أبی عمیر عن إسحاق بن عمار قال قال الصادق ع یا إسحاق صانع المنافق بلسانک- و أخلص ودک للمؤمن فإن جالسک یهودی فأحسن مجالسته

بیان

المصانعة المداراة و المداهنة

[۱۲]

۲۵۱۶- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۷۰/ ۵/ ۱ علی عن الاثنین عن أبی عبد اللّه عن آبائه ع أن أمیر المؤمنین ع صاحب رجلا ذمیا- فقال له الذمی أین ترید یا عبد اللّه قال أرید الکوفة فلما عدل الطریق بالذمی عدل معه أمیر المؤمنین ع فقال له الذمی- أ لست زعمت أنک ترید الکوفة فقال له بلی فقال له الذمی فقد ترکت الطریق فقال له قد علمت قال فلم عدلت معی و قد علمت ذلک فقال له أمیر المؤمنین ع هذا من تمام حسن الصحبة

الوافی، ج۵، ص: ۵۳۳

أن یشیع الرجل صاحبه هنیهة إذا فارقه و کذلک أمرنا نبینا ع- فقال له الذمی هکذا قال قال نعم قال إنما تبعه من تبعه لأفعاله الکریمة

فأنا أشهدك إنی علی دینك و رجع الذمی مع أمیر المؤمنین ع فلما عرفه أسلم

[۱۳]

۲۵۱۷- ۱۳ الکافی، ۲/ ۶۳۷/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحجال عن داود بن فرقد و ثعلبة و علی بن عقبة عن بعض من رواه عن أحدهما ع قال الانقباض من الناس مکسبة للعداوة

الوافی، ج۵، ص: ۵۳۵

باب ۷۵ الاهتمام بأمور المسلمین و النصیحة لهم و نفعهم

[۱]

۲۵۱۸- ۱ الکافی، ۲/ ۱۶۳/ ۱/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من أصبح لا یهتم بأمور المسلمین فلیس بمسلم

[۲]

۲۵۱۹- ۲ الکافی، ۲/ ۱۶۴/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن محمد بن القاسم الهاشمی عن أبی عبد اللّه ع قال من لم یهتم بأمور المسلمین فلیس بمسلم

[۳]

اشارة

۲۵۲۰- ۳ الکافی، ۲/ ۱۶۴/ ۵/ ۱ عنه عن سلمة بن الخطاب عن سلیمان بن سماعة عن عمه عاصم الکوزی عن أبی عبد اللّه ع أن النبی ص قال من أصبح لا یهتم بأمور المسلمین فلیس منهم و من سمع رجلا ینادی یا للمسلمین فلم یجبه فلیس بمسلم

بیان

اللام المفتوحة فی للمسلمین للاستغاثة

[۴]

اشارة

۲۵۲۱- ۴ الکافی، ۲/ ۱۶۳/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص أنسك الناس نسکا

الوافی، ج۵، ص: ۵۳۶

أنصحهم جيبا و أسلمهم قلبا لجميع المسلمين

بيان

يعنی أشدهم عبادة أكثرهم أمانة يقال رجل ناصح الجيب أی أمين و فی بعض النسخ أنصحهم حبا و لعل الأول هو الصواب و أصل النصح الخلوص يقال نصحته و نصحت له و معنى نصيحة اللّه صحة الاعتقاد فی وحدانيته و إخلاص النية فی عبادته و النصيحة لكتاب اللّه هو التصديق له و العمل بما فيه و نصيحة رسول اللّه ص التصديق بنبوته و رسالته و الانقياد بما أمر به و نهى عنه.
و نصيحة أئمة الحق ص التصديق بإمامتهم و وصايتهم و خلافتهم من عند اللّه و إطاعتهم فيما أمروا به و نهوا عنه و نصيحة عامة المسلمين إرشادهم إلى مصالحهم

[۵]

۲۵۲۲- ۵ الكافی، ۲/ ۱۶۴/ ۳/ ۱ علی عن القاسانی عن القاسم بن محمد عن المنقری عن سفيان بن عيينة قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول عليك بالنصح لله فی خلقه فلن تلقاه بعمل أفضل منه

[۶]

۲۵۲۳- ۶ الكافی، ۲/ ۲۰۸/ ۵/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن أعظم الناس منزلة عند اللّه يوم القيامة أمشاهم فی أرضه بالنصيحة لخلقه

[۷]

۲۵۲۴- ۷ الكافی، ۲/ ۱۶۴/ ۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص الخلق عيال اللّه فأحب الخلق إلى اللّه من نفع عيال اللّه و أدخل على أهل بيت سرورا

الوافی، ج۵، ص: ۵۳۷

[۸]

۲۵۲۵- ۸ الكافی، ۲/ ۱۶۴/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن علی بن الحكم عن سيف بن عميرة قال حدثنی من سمع أبا عبد اللّه ع يقول سئل رسول اللّه ص من أحب الناس إلى اللّه تعالى قال أنفع الناس للناس

[۹]

۲۵۲۶- ۹ الكافی، ۲/ ۱۶۴/ ۸/ ۱ عنه عن علی بن الحكم عن مثنى بن الوليد الحناط عن فطر بن خليفة عن عمر بن علی بن الحسين عن أبيه ع قال قال رسول اللّه ص من رد عن قوم من المسلمين عادية ماء أو نارا وجبت له الجنة

[۱۰]

اشارة

۲۵۲۷- ۱۰ الكافى، ۲/ ۱۶۴/ ۹/ ۱ عنه عن ابن فضال عن ثعلبة بن ميمون عن ابن عمار عن أبى عبد اللّه ع فى قول اللّه تعالى قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً قال قولوا للناس حسنا و لا تقولوا إلا خيرا حتى تعلموا ما هو

بيان

يعنى لا تقولوا لهم إلا خيرا ما تعلمون فيهم الخير و ما لم تعلموا فيهم الخير فأما إذا علمتم أنه لا خير فيهم و انكشف لكم عن سوء ضمائرهم بحيث لا تبقى لكم مرية فلا عليكم أن لا تقولوا خيرا و ما يحتمل الموصولية و الاستفهام و النفى

[۱۱]

۲۵۲۸- ۱۱ الكافى، ۲/ ۱۶۵/ ۱۰/ ۱ عنه عن التميمى عن أبى جميلة عن

الوافى، ج۵، ص: ۵۳۸

جابر عن أبى جعفر ع قال فى قول اللّه تعالى وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً قال قولوا للناس أحسن ما تحبون أن يقال فيكم

[۱۲]

اشارة

۲۵۲۹- ۱۲ الكافى، ۲/ ۱۶۵/ ۱۱/ ۱ العدة عن سهل عن يحيى بن المبارك عن ابن جبلة عن رجل عن أبى عبد اللّه ع قال فى قول اللّه تعالى وَ جَعَلَنِي مُبارَكاً أَيْنَ ما كُنْتُ قال نفاعا

بيان

حكاية عن كلام عيسى على نبينا و آله و عليه السلام حيث أشارت إليه أمه ع حين كان فى المهد فقال إِنِّي عَبْدُ اللّهِ آتانِيَ الْكِتابَ وَ جَعَلَنِي نَبِيًّا وَ جَعَلَنِي مُبارَكاً أَيْنَ ما كُنْتُ وَ أَوْصانِي بِالصَّلاةِ وَ الزَّكاةِ ما دُمْتُ حَيًّا وَ بَرًّا بِوالِدَتِي وَ لَمْ يَجْعَلْنِي جَبّاراً شَقِيًّا

الوافى، ج۵، ص: ۵۳۹

باب ۷۶ الإصلاح بين الناس

[۱]

۲۵۳۰- ۱ الكافى، ۲/ ۲۰۹/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن حماد بن أبى طلحة عن حبيب الأحول قال سمعت أبا عبد

اللّه ع یقول صدقة یحبها اللّه تعالی إصلاح بین الناس إذا تفاسدوا و تقارب بینهم إذا تباعدوا

[۲]

۲۵۳۱- ۲ الکافی، ۲/ ۲۰۹/ ۱/ ۱ عنه عن محمد بن سنان عن حذیفة بن منصور عن أبی عبد اللّه ع مثله

[۳]

۲۵۳۲- ۳ الکافی، ۲/ ۲۰۹/ ۲/ ۱ عنه عن السراد عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال لأن أصلح بین اثنین أحب إلی من أن أتصدق بدینارین

[۴]

۲۵۳۳- ۴ الکافی، ۲/ ۲۰۹/ ۳/ ۱ عنه عن أحمد عن ابن سنان عن المفضل قال قال أبو عبد اللّه ع إذا رأیت بین اثنین من شیعتنا منازعة- فافتدها من مالی

[۵]

۲۵۳۴- ۵ التهذیب، ۶/ ۳۱۲/ ۷۰/ ۱ الصفار عن الزیات عن الکافی، ۲/ ۲۰۹/ ۴/ ۱ محمد بن سنان عن أبی حنیفة سابق الحاج

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۰

قال مر بنا المفضل و أنا و ختنی نتشاجر فی میراث فوقف علینا ساعة- ثم قال لنا تعالوا إلی المنزل فأتیناه فأصلح بیننا بأربعمائة درهم فدفعها إلینا من عنده حتی إذا استوثق کل واحد منا من صاحبه قال أما إنها لیست من مالی و لکن أبو عبد اللّه ع أمرنی إذا تنازع رجلان من أصحابنا فی شیء أن أصلح بینهما و أفتدیها من ماله فهذا من مال أبی عبد اللّه ع

[۶]

اشارة

۲۵۳۵- ۶ الکافی، ۲/ ۲۰۹/ ۵/ ۱ علی عن أبیه عن ابن المغیرة عن ابن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال المصلح لیس بکاذب

بیان

یعنی أنه إذا تکلم بما لا یطابق الواقع فیما یتوقف علیه الإصلاح لم یعد کلامه کذبا

[۷]

۲۵۳۶- ۷ الکافی، ۲/ ۲۱۰/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن السراد عن ابن وهب أو ابن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال قال أبلغ عنی کذا و

كذا فی أشیاء أمر بها قلت فأبلغهم عنك و أقول عنی ما قلت لی- و غیر الذی قلت قال نعم إن المصلح لیس بكذاب إنما هو الصلح لیس بكذب

[۸]

اشارة

۲۵۳۷- ۸ الكافی، ۲/ ۲۱۰/ ۶/ ۱ الثلاثة التهذیب، ۸/ ۲۸۹/ ۵۸/ ۱ الحسین عن التمیمی عن ابن أبی عمیر عن علی بن إسماعیل عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَةً لِأَیْمانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۱

وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَیْنَ النّاسِ قال هو إذا دعیت لصلح بین اثنین فلا تقل علی یمین إلا أفعل

بیان

یعنی لا تقل حلفت باللّه إلا أصلح بین الناس

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۳

باب ۷۷ توقیر ذی الشیبة المسلم و الكریم

[۱]

۲۵۳۸- ۱ الكافی، ۲/ ۶۵۸/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن عبد اللّه بن سنان قال قال لی أبو عبد اللّه ع إن من إجلال اللّه تعالی إجلال الشیخ الكبیر

[۲]

۲۵۳۹- ۲ الكافی، ۲/ ۶۵۸/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من عرف فضل كبیر لسنه فوقره آمنه اللّه من فزع یوم القیامة

[۳]

۲۵۴۰- ۳ الكافی، ۲/ ۶۵۸/ ۳/ ۱ بهذا الإسناد قال قال رسول اللّه ص من وقر ذا شیبة فی الإسلام آمنه اللّه من فزع یوم القیامة

[۴]

اشارة

۲۵۴۱- ۴ الکافی، ۲/ ۶۵۸/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن محمد بن الفضیل عن إسحاق بن عمار قال سمعت أبا الخطاب یحدث عن أبی عبد اللّه ع قال ثلاثة لا یجهل حقهم إلا منافق معروف بالنفاق ذو الشیبة فی الإسلام و حامل القرآن و الإمام العادل

بیان

سیأتی تفسیر حامل القرآن فی أبواب القرآن و فضائله من کتاب الصلاة

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۴

و لعل المراد بالإمام العادل المعصوم ع

[۵]

۲۵۴۲- ۵ الکافی، ۲/ ۶۵۸/ ۵/ ۱ عنه عن أبیه عن أبی نهشل عن عبد اللّه بن سنان قال قال لی أبو عبد اللّه ع من إجلال اللّه تعالی إجلال المؤمن ذی الشیبة و من أکرم مؤمنا فبکرامة اللّه بدأ و من استخف بمؤمن ذی شیبة أرسل اللّه إلیه من یستخف به قبل موته

[۶]

۲۵۴۳- ۶ الکافی، ۲/ ۶۵۸/ ۶/ ۱ الحسین بن محمد عن أحمد بن إسحاق عن سعدان بن مسلم عن أبی بصیر و غیره عن أبی عبد اللّه ع قال من إجلال اللّه تعالی إجلال ذی الشیبة المسلم

[۷]

۲۵۴۴- ۷ الکافی، ۲/ ۱۶۵/ ۱/ ۱ الثلاثة عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص مثله

[۸]

۲۵۴۵- ۸ الکافی، ۲/ ۱۶۵/ ۲/ ۱ العدة عن أحمد رفعه قال قال أبو عبد اللّه ع لیس منا من لم یوقر کبیرنا و لم یرحم صغیرنا

[۹]

۲۵۴۶- ۹ الکافی، ۲/ ۱۶۵/ ۳/ ۱ الثلاثة عن عبد اللّه بن أبان عن الوصافی قال قال أبو عبد اللّه ع عظموا کبارکم و صلوا أرحامکم- و لیس تصلونهم بشیء أفضل من کف الأذی عنهم

[۱۰]

۲۵۴۷- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۵۹/ ۱/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال دخل رجلان علی أمیر المؤمنین ع

فألقی لکل واحد منهما وسادة فقعد علیها أحدهما و أبی

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۵

الآخر فقال أمیر المؤمنین ع اقعد علیها فإنه لا یأبی الکرامة إلا حمار ثم قال قال رسول اللّه ص إذا أتاکم کریم قوم فأکرموه

[۱۱]

۲۵۴۸- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۵۹/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إذا أتاکم کریم قوم فأکرموه

[۱۲]

اشارة

۲۵۴۹- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۵۹/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن عیسی عن عبد اللّه العلوی عن أبیه عن جده قال قال أمیر المؤمنین ع لما قدم عدی بن حاتم إلی النبی ص أدخله النبی ص بیته و لم یکن فی البیت غیر خصفة و وسادة من أدم فطرحها رسول اللّه ص لعدی بن حاتم

بیان

الخصفة بالمعجمة ثم المهملة محرکة الجلة تعمل من الخوص للتمر و الثوب الغلیظ جدا و المعنیان محتملان و فی بعض النسخ حفصة بتوسط الفاء بین المهملتین و کأنه تصحیف و الأدم اسم جمع الأدیم و هو الجلد أو أحمرة أو مدبوغة

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۷

باب ۷۸ التراحم و التعاطف

[۱]

اشارة

۲۵۵۰- ۱ الکافی، ۲/ ۱۷۵/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن السراد عن العقرقوفی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول لأصحابه اتقوا اللّه و کونوا إخوة بررة متحابین فی اللّه متواصلین متراحمین تزاوروا و تلاقوا- و تذاکروا أمرنا و أحیوه

بیان

أرید بتذاکر أمرهم ع و إحیائه مذاکرة العلوم الدینیة المأخوذة عنهم

[۲]

۲۵۵۱- ۲ الکافی، ۲/ ۱۷۵/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن کلیب الصیداوی عن أبی عبد اللّه ع قال تواصلوا و تباروا و تراحموا و کونوا إخوة بررة کما أمرکم اللّه تعالی

[۳]

۲۵۵۲- ۳ الکافی، ۲/ ۱۷۵/ ۳/ ۱ عنه عن محمد بن سنان عن الکاهلی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول تواصلوا و تباروا و تراحموا و تعاطفوا

[۴]

اشارة

۲۵۵۳- ۴ الکافی، ۲/ ۱۷۵/ ۴/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن أبی المغراء

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۸

عن أبی عبد اللّه ع قال یحق علی المسلمین الاجتهاد فی التواصل و التعاون علی التعاطف و المواساة لأهل الحاجة و تعاطف بعضهم علی بعض حتی تکونوا کما أمرکم اللّه رحماء بینهم متراحمین مغتمین لما غاب عنکم من أمرهم علی ما مضی علیه معشر الأنصار علی عهد رسول اللّه ص

بیان

حکی أن رسول اللّه ص قسم أموال بنی النضیر علی المهاجرین و لم یعط الأنصار منها شیئا إلا ثلاثة نفر کانت بهم حاجة و قال للأنصار إن شئتم قسمتم للمهاجرین من أموالکم و دیارکم و شارکتموهم فی هذه الغنیمة و إن شئتم کانت لکم دیارکم و أموالکم و لم یقسم لکم شیء من الغنیمة فقالت الأنصار بل نقسم لهم من دیارنا و أموالنا و نؤثرهم بالقسمة و لا نشارکهم فیها فنزلت فیهم قول اللّه سبحانه وَ الَّذِینَ تَبَوَّؤُا الدّارَ وَ الْإِیمانَ مِنْ قَبْلِهِمْ یُحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَیْهِمْ وَ لا یَجِدُونَ فِی صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا أُوتُوا وَ یُؤْثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ أی حاجة

[۵]

۲۵۵۴- ۵ الکافی، ۲/ ۱۷۴/ ۱۵/ ۱ العدة عن أحمد عن علی بن الحکم عن أبی المغراء عن أبی عبد اللّه ع قال المسلم أخو المسلم لا یظلمه و لا یخذله و لا یخونه و یحق علی المسلمین الحدیث

[۶]

اشارة

۲۵۵۵- ۶ الکافی، ۴/ ۵۰/ ۱۶/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة قال سألت أبا عبد اللّه ع قلت أقوام عندهم فضول و بإخوانهم

الوافی، ج۵، ص: ۵۴۹

حاجة شدیدة و لیس یسعهم الزکاة أ یسعهم أن یشبعوا و یجوع إخوانهم- فإن الزمان شدید فقال المسلم أخو المسلم لا یظلمه و لا یخذله و لا یذله- و لا یخونه الحدیث إلی قوله متراحمین

بیان

شدة الزمان کنایة عن ضیق المعاش و عسر حصوله

[۷]

اشارة

۲۵۵۶- ۷ الکافی، ۲/ ۱۷۵/ ۲/ ۲ محمد عن ابن عیسی عن علی بن النعمان عن ابن مسکان عن خیثمة قال دخلت علی أبی جعفر ع أودعه فقال یا خیثمة أبلغ من تری من موالینا السلام- و أوصهم بتقوی اللّه العظیم و أن یعود غنیهم علی فقیرهم و قویهم علی ضعیفهم و أن یشهد حیهم جنازة میتهم و أن یتلاقوا فی بیوتهم فإن لقیا بعضهم بعضا حیاة لأمرنا رحم اللّه عبدا أحیا أمرنا- یا خیثمة أبلغ موالینا أنا لا نغنی عنهم من اللّه شیئا إلا بعمل و أنهم لن ینالوا ولایتنا إلا بالورع و أن أشد الناس حسرة یوم القیامة من وصف عدلا ثم خالفه إلی غیره

بیان

خیثمة بتقدیم التحتانیة و أن یعود أی یعطف من العائدة و لقیا بتشدید الیاء بمعنی اللقاء

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۱

باب ۷۹ إخوة المؤمنین بعضهم لبعض

[۱]

اشارة

۲۵۵۷- ۱ الکافی، ۲/ ۱۶۵/ ۱/ ۲ العدة عن البرقی عن عثمان عن المفضل بن عمر قال قال أبو عبد اللّه ع إنما المؤمنون إخوة بنو أب و أم- و إذا ضرب علی رجل منهم عرق سهر له الآخرون

بيان

أريد بالأب روح اللّه الذى نفخ منه فى طينة المؤمن و بالأم الماء العذب و التربة الطيبة الذين مضى شرحهما فى أوائل هذا الكتاب كما يظهر من الأخبار الآتية لا آدم و حواء كما يتبادر إلى الأذهان لعدم اختصاص الانتساب إليهما بالإيمان

[۲]

اشارة

۲۵۵۸- ۲ الكافى، ۲/ ۱۶۶/ ۲/ ۱ عنه عن أبيه عن فضالة عن عمر بن أبان عن جابر الجعفى قال تقبضت بين يدى أبى جعفر ع فقلت جعلت فداك ربما حزنت من غير مصيبة تصيبنى أو أمر ينزل بى- حتى يعرف ذلك أهلى فى وجهى و صديقى فقال نعم يا جابر إن اللّه تعالى خلق المؤمنين من طينة الجنان و أجرى فيهم من ريح روحه فلذلك المؤمن أخو المؤمن لأبيه و أمه فإذا أصاب روحا من تلك الأرواح فى بلد من البلدان حزن حزنت هذه لأنها منها

الوافى، ج۵، ص: ۵۵۲

بيان

تقبضت أى حصل لى قبض و حزن و المجرور فى روحه عائد إلى اللّه و فيه إشارة إلى قوله سبحانه وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي

[۳]

اشارة

۲۵۵۹- ۳ الكافى، ۲/ ۱۶۶/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عيسى و العدة عن سهل جميعا عن السراد عن ابن رئاب عن أبى بصير قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول المؤمن أخو المؤمن كالجسد الواحد إن اشتكى شيئا منه وجد ألم ذلك فى سائر جسده و أرواحهما من روح واحدة و إن روح المؤمن لأشد اتصالا بروح اللّه من اتصال شعاع الشمس بها

بيان

و ذلك لأن المؤمن محبوب لله عز و جل كما قال سبحانه يُحِبُّهُمْ وَ يُحِبُّونَهُ و من أحبه اللّه تعالى كان سمعه و بصره و يده و رجله فبالله يسمع و به يبصر و به يبطش و به يمشى كما يأتى بيانه فى الحديث و أى اتصال أشد من هذا

[۴]

۲۵۶۰- ۴ الکافی، ۲/ ۱۶۶/ ۷/ ۱ القمی عن الحسین بن الحسن عن محمد بن أورمة عن بعض أصحابه عن محمد بن الحسین عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال سمعته یقول المؤمن أخو المؤمن لأبیه و أمه لأن اللّه تعالی خلق المؤمنین من طینة الجنان- و أجری فی صورهم من ریح الجنة فلذلک هم إخوة لأب و أم

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۳

[۵]

اشارة

۲۵۶۱- ۵ الکافی، ۲/ ۶۴۳/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه عن صالح بن عقبة عن سلیمان بن زیاد التمیمی عن أبی عبد اللّه ع قال قال الحسن بن علی ص القریب من قربته المودة و إن بعد نسبه و البعید من بعدته المودة و إن قرب نسبه- لا شیء أقرب إلی شیء من ید إلی جسد و إن الید تغل فتقطع و تقطع فتحسم

بیان

الغلول الخیانة و الحسم الکی بعد القطع لئلا یسیل الدم یعنی أن القرب الجسمانی لا وثوق به و لا بقاء له و إنما الباقی النافع القرب الروحانی أ لا ترى إلی قرب الید الصوری من الجسد کیف یتبدل بالبعد الصوری الذی لا یرجی عوده إلی القرب لاکتواء محلها المانع لها من المعاودة و ذلک بسبب خیانتها التی هی البعد المعنوی

[۶]

۲۵۶۲- ۶ الکافی، ۲/ ۱۶۷/ ۱۱/ ۱ علی عن أبیه و النیسابوریان جمیعا عن حماد عن ربعی عن الفضیل بن یسار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول المسلم أخو المسلم لا یظلمه و لا یخذله قال ربعی فسألنی رجل من أصحابنا بالمدینة قال سمعت الفضیل یقول ذلک- قال فقلت له نعم فقال فإنی سمعت أبا عبد اللّه ع یقول- المسلم أخو المسلم لا یظلمه و لا یغشه و لا یخونه و لا یخذله و لا یغتابه و لا یحرمه

[۷]

۲۵۶۳- ۷ الکافی، ۲/ ۱۶۷/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال و الحجال عن علی بن عقبة عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن أخو المؤمن عینه و دلیله لا یخونه و لا یظلمه و لا یغشه و لا یعده عدة فیخلفه

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۴

[۸]

۲۵۶۴- ۸ الکافی، ۲/ ۱۶۶/ ۵/ ۱ العدة عن سهل عن التمیمی عن مثنى الحناط عن الحارث بن المغیرة قال قال أبو عبد اللّه ع المسلم

أخو المسلم هو عینه و مرآته و دلیله لا یخونه و لا یخدعه و لا یظلمه و لا یکذبه و لا یغتابه

[۹]

۲۵۶۵- ۹ الکافی، ۲/ ۱۶۶/ ۶/ ۱ الثلاثة عن حفص بن البختری قال کنت عند أبی عبد اللّه ع و دخل علیه رجل فقال لی تحبه فقلت نعم فقال لی و لم لا تحبه و هو أخوک و شریکک فی دینک و عونک علی عدوک و رزقه علی غیرک

[۱۰]

اشارة

۲۵۶۶- ۱۰ الکافی، ۲/ ۱۶۷/ ۱۰/ ۱ الثلاثة و محمد عن ابن عیسی عن ابن أبی عمیر عن إسماعیل البصری عن الفضیل بن یسار قال سمعت أبا جعفر ع یقول إن نفرا من المسلمین خرجوا إلی سفر لهم فضلوا الطریق فأصابهم عطش شدید فتکنفوا و لزموا أصول الشجر فجاءهم شیخ و علیه ثیاب بیض فقال قوموا فلا بأس علیکم فهذا الماء فقاموا و شربوا و ارتووا فقالوا من أنت یرحمک اللّه فقال أنا من الجن الذین بایعوا رسول اللّه ص إنی سمعت رسول اللّه ص یقول المؤمن أخو المؤمن عینه و دلیله فلم تکونوا تضیعوا بحضرتی

بیان

فتکنفوا أحاطوا و اجتمعوا و فی بعض النسخ بتقدیم الفاء علی النون أی لبسوا أکفانهم و تهیئوا للموت

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۵

[۱۱]

اشارة

۲۵۶۷- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۶۷/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن أحمد بن عبد اللّه عن رجل عن جمیل عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول المؤمنون خدم بعضهم لبعض قلت و کیف یکونون خدما بعضهم لبعض قال یفید بعضهم بعضا الحدیث

بیان

یحتمل أن یکون المراد به الخبر و أن یکون أمرا فی صورة الخبر و المعنی أن الإیمان یقتضی التعاون بأن یخدم بعض المؤمنین بعضا فی أمورهم هذا یکتب لهذا و هذا یشتری لهذا و هذا یبیع لهذا إلی غیر ذلک بشرط أن یکون بقصد التقرب إلی اللّه و لرعایة الإیمان و أما إذا کان لجر منفعة دنیویة إلی نفسه فلیس من خدمة المؤمن فی شیء بل هو خدمة لنفسه

[۱۲]

۲۵۶۸- ۱۲ الکافی، ۸/ ۱۶۲/ ۱۶۸ سهل عن منصور بن العباس عن سلیمان بن المسترق عن صالح الأحول قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول آخی رسول اللّه ص بین سلمان و أبی ذر و اشترط علی أبی ذر أن لا یعصی سلمان

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۷

باب ۸۰ حقوق الأخوة

[۱]

اشارة

۲۵۶۹- ۱ الکافی، ۲/ ۱۶۹/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن سیف بن عمیرة عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال من حق المؤمن علی أخیه المؤمن أن یشبع جوعته- و یواری عورته و یفرج عنه کربته و یقضی دینه فإذا مات خلفه فی أهله و ولده

بیان

خلف فلانا فی قومه کان خلیفته

[۲]

اشارة

۲۵۷۰- ۲ الکافی، ۲/ ۱۶۹/ ۲/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن عبد اللّه بن بکیر الهجری عن معلی بن خنیس عن أبی عبد اللّه ع قال قلت له ما حق المسلم علی المسلم قال له سبع حقوق واجبات ما منهن حق إلا و هو علیه واجب إن ضیع منها شیئا خرج من ولایة اللّه و طاعته و لم یکن لله فیه من نصیب قلت له جعلت فداک و ما هی قال یا معلی إنی علیک شفیق أخاف أن تضیع و لا تحفظ و تعلم و لا تعمل- قال قلت له لا قوة إلا بالله قال أیسر حق منها أن تحب له ما تحب

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۸

لنفسک و تکره له ما تکره لنفسک و الحق الثانی أن تجتنب سخطه و تتبع مرضاته و تطیع أمره و الحق الثالث أن تعینه بنفسک و مالک و لسانک و یدک و رجلک- و الحق الرابع أن تکون عینه و دلیله و مرآته و الحق الخامس أن لا تشبع و یجوع و لا تروی و یظمأ و لا تلبس و یعری و الحق السادس أن یکون لک خادم و لیس لأخیک خادم فواجب أن تبعث خادمک فتغسل ثیابه- و تصنع طعامه و تمهد فراشه و الحق السابع أن تبر قسمه و تجیب دعوته و تعود مرضته و تشهد جنازته و إذا علمت أن له حاجة تبادره إلی قضائها و لا تلجئه أن یسألکها و لکن تبادره مبادرة فإذا فعلت ذلک وصلت ولایتک بولایته و ولایته بولایتک

بیان

بر القسم و إبراره إمضاؤه على الصدق و فی هذا الحديث و ما يأتی مما فی معناه دليل على أن الجاهل معذور فی ترك ما يجهل

[۳]

۲۵۷۱- ۳ الفقيه، ۴/ ۳۹۸/ ۵۸۵۰ مسعدة بن صدقة قال قال رسول اللّه ص للمؤمن على المؤمن سبع حقوق واجبة من اللّه تعالى عليه الإجلال له فی عينه و الود له فی صدره و المواساة له فی ماله و أن يحرم غيبته و أن يعوده فی مرضه و أن يشيع جنازته و أن لا يقول فيه بعد موته إلا خيرا

[۴]

۲۵۷۲- ۴ الكافی، ۲/ ۱۷۴/ ۱۴/ ۱ علی عن الحسين بن الحسن عن محمد بن أورمة رفعه عن معلى بن خنيس قال سألت أبا عبد اللّه ع عن حق المؤمن فقال سبعون حقا لا أخبرك إلا بسبعة فإنی عليك

الوافی، ج۵، ص: ۵۵۹

مشفق أخشى أن لا تحتمل فقلت بلى إن شاء اللّه فقال لا تشبع و يجوع و لا تكتسی و يعرى و تكون دليله و قميصه الذی يلبسه و لسانه الذی يتكلم به و تحب له ما تحب لنفسك و إن كانت لك جارية بعثتها لتمهد فراشه و تسعى فی حوائجه بالليل و النهار فإذا فعلت ذلك وصلت ولايتك بولايتنا و ولايتنا بولاية اللّه تعالى

[۵]

اشارة

۲۵۷۳- ۵ الكافی، ۲/ ۱۷۰/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن علی بن سيف عن أبيه عن عبد الأعلى بن أعين قال كتب أصحابنا يسألون أبا عبد اللّه ع عن أشياء و أمرونی أن أسأله عن حق المسلم على أخيه- فسألته فلم يجبنی فلما جئت لأودعه قلت سألتك فلم تجبنی فقال إنی أخاف أن تكفروا إن من أشد ما افترض اللّه على خلقه ثلاثا- إنصاف المرء من نفسه حتى لا يرضى لأخيه من نفسه إلا بما يرضى لنفسه منه و مواساة الأخ فی المال و ذكر اللّه على كل حال ليس سبحان اللّه و الحمد لله و لكن عند ما حرم اللّه عليه فيدعه

بيان

قد مضت أخبار أخر فی هذا المعنى فی باب الإنصاف و المواساة

[۶]

اشارة

۲۵۷۴- ۶ الکافی، ۲/ ۱۷۰/ ۵/ ۱ علی عن أبیه عن حماد عن الیمانی عن أبی عبد اللّه ع قال حق المسلم علی المسلم أن لا یشبع و یجوع أخوه و لا یروی و یعطش أخوه و لا یکتسی و یعری أخوه فما أعظم حق المسلم علی أخیه المسلم و قال أحب لأخیک المسلم ما تحبه لنفسک- و إن احتجت فسله و إن سألک فأعطه لا- تمله خیرا و لا- یمل لک کن له ظهرا فإنه لک ظهرا إذا غاب [عنک] فاحفظه فی غیبته و إذا شهد

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۰

فزره و أجله و أکرمه فإنه منک و أنت منه فإن کان علیک عاتبا فلا تفارقه- حتی تسل سخیمته و إن أصابه خیر فاحمد اللّٰه و إن ابتلی فاعضده و إن تمحل له فأعنه و إذا قال الرجل لأخیه أف انقطع ما بینهما من الولایة- و إذا قال أنت عدوی کفر أحدهما فإذا اتهمه انماث الإیمان فی قلبه کما ینماث الملح فی الماء و قال بلغنی أنه قال إن المؤمن لیزهر نوره لأهل السماء کما تزهر نجوم السماء لأهل الأرض و قال إن المؤمن ولی اللّٰه یعینه و یصنع له و لا یقول علیه إلا الحق و لا یخاف غیره

بیان

لعل المراد بقوله لا تمله خیرا و لا یمل لک لا تسأمه من جهة إکثارک الخیر له و لا یسأم هو من جهة إکثاره الخیر لک یقال مللته و مللت منه إذا سأمه و السل انتزاعک الشیء و إخراجه فی رفق کالإسلال و السخیمة الحقد تمحل له أی کید یقال رجل محل أی ذو کید و محل بفلان إذا سعی به إلی السلطان و المحال بالکسر الکید

[۷]

۲۵۷۵- ۷ الکافی، ۲/ ۱۷۱/ ۶/ ۱ القمیان عن ابن فضال الکافی، ۲/ ۱۷۱/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن أبی عبد اللّه ع قال للمسلم علی أخیه المسلم من الحق أن یسلم علیه إذا لقیه و یعوده إذا مرض و ینصح له إذا غاب و یسمته إذا عطس و یجیبه إذا دعاه و یتبعه إذا مات

[۸]

اشارة

۲۵۷۶- ۸ الکافی، ۲/ ۱۷۱/ ۷/ ۱ الثلاثة عن بزرج عن أبی المأمون الحارثی قال قلت لأبی عبد اللّٰه ع ما حق المؤمن علی المؤمن- قال إن من حق المؤمن علی المؤمن المودة له فی صدره و المواساة له فی ماله

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۱

و الخلف له فی أهله و النصرة له علی من ظلمه و إن کان نافلة فی المسلمین- و کان غائبا أخذ له بنصیبه و إذا مات الزیارة إلی قبره و أن لا یظلمه و أن لا یغشه و أن لا یخونه و أن لا یخذله و أن لا یکذبه و أن لا یقول له أف و إذا قال له أف فلیس بینهما ولایة و إذا قال له أنت عدوی فقد کفر أحدهما- و إذا اتهمه انماث الإیمان فی قلبه کما ینماث الملح فی الماء

بیان

النافلة الغنیمة و العطیة

[۹]

۲۵۷۷- ۹ الکافی، ۲/ ۳۶۱/ ۸/ ۱ القمی عن محمد بن سنان [حسان] عن محمد بن علی عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إذا قال المؤمن لأخیه المؤمن أف خرج من ولایته فإذا قال أنت عدوی کفر أحدهما و لا یقبل اللّه تعالی من مؤمن عملا و هو مضمر علی أخیه المؤمن سوءا

[۱۰]

۲۵۷۸- ۱۰ الکافی، ۲/ ۱۷۱/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن أبی عمیر عن أبی علی صاحب الکلل عن أبان بن تغلب قال کنت أطوف مع أبی عبد اللّه ع فعرض لی رجل من أصحابنا کان سألنی الذهاب معه فی حاجة فأشار إلی فکرهت أن أدع أبا عبد اللّه ع و أذهب إلیه فبینا أنا أطوف إذ أشار إلی أیضا فرآه أبو عبد اللّه ع فقال یا أبان إیاک یرید هذا قلت نعم- قال فمن هو قلت رجل من أصحابنا قال هو علی مثل ما أنت

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۲

علیه قلت نعم قال فاذهب إلیه قلت و أقطع الطواف قال نعم- قلت و إن کان طواف الفریضة قال نعم قال فذهبت معه ثم دخلت علیه بعد فسألته فقلت أخبرنی عن حق المؤمن علی المؤمن فقال یا أبان دعه لا ترده قلت بلی جعلت فداک قال یا أبان لا ترده قلت بلی جعلت فداک فلم أزل أردد علیه فقال یا أبان تقاسمه شطر مالک ثم نظر إلی فرأی ما دخلنی فقال یا أبان أ ما تعلم أن اللّه تعالی قد ذکر المؤثرین علی أنفسهم قلت بلی جعلت فداک فقال إذا أنت قاسمته فلم تؤثره بعد إنما أنت و هو سواء إنما تؤثره إذا أنت أعطیته من النصف الآخر

[۱۱]

اشارة

۲۵۷۹- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۷۲/ ۹/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن فضالة عن عمر بن أبان عن عیسی بن أبی منصور قال کنت عند أبی عبد اللّه ع أنا و ابن أبی یعفور و عبد اللّه بن طلحة فقال ابتداء منه یا ابن أبی یعفور قال رسول اللّه ص ست خصال من کن فیه کان بین یدی اللّه تعالی و عن یمین اللّه تعالی فقال ابن أبی یعفور و ما هی جعلت فداک قال یحب المرء المسلم لأخیه ما یحب لأعز أهله علیه و یکره المرء المسلم لأخیه ما یکره لأعز أهله علیه- و یناصحه الولایة فبکی ابن أبی یعفور و قال کیف یناصحه الولایة- قال یا ابن أبی یعفور إذا کان منه بتلک المنزلة بثه همه ففرح لفرحه إن هو فرح و حزن لحزنه إن هو حزن و إن کان عنده ما یفرج عنه فرج عنه و إلا دعا اللّه له قال ثم قال أبو عبد اللّه ع ثلاث لکم و ثلاث لنا أن تعرفوا فضلنا و أن تطئوا عقبنا و أن تنتظروا عاقبتنا فمن کان هکذا کان بین یدی اللّه تعالی فیستضیء بنورهم من هو أسفل منهم و أما الذین عن یمین اللّه فلو أنهم یراهم من دونهم لم یهنأهم العیش مما یرون من

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۳

فضلهم فقال ابن أبی یعفور ما لهم لا یرون و هم عن یمین اللّه فقال یا ابن أبی یعفور إنهم محجوبون بنور اللّه أ ما بلغک الحدیث أن رسول اللّه ص کان یقول إن لله خلقا عن یمین العرش بین یدی اللّه و عن یمین اللّه تعالی وجوههم أبیض من الثلج و أضوأ من الشمس الضاحیة یسأل السائل ما هؤلاء فیقال هؤلاء الذین تحابوا فی جلال اللّه

بیان

کان بین یدی اللّه تعالی و عن یمین اللّه یعنی کان مع کونه بین یدی اللّه عن یمین اللّه فهما صفتان لقوم واحد و هم أصحاب الیمین و أما قوله ع فی آخر الحدیث و أما الذین عن یمین اللّه فلیس یعنی به انفصالهم عن الذین بین یدی اللّه بل وصفهم تارة بالوصفین و أخری بأحدهما کما یدل علیه استشهاده بالحدیث النبوی و لعل المراد بقوله ع إذا کان منه بتلک المنزلة أنه إذا کانت منزلة أخیه عنده بحیث یحب له ما یحب لأعز أهله علیه و یکره له ما یکره لأعز أهله علیه بثه همه أی نشره و أظهره فإذا بثه همه فرح لفرحه و حزن لحزنه و فرج عنه أو دعا له و هذا معنی مناصحته الولایة و یحتمل أن یکون المراد بتلک المنزلة صلاحیته للأخوة و الولایة کما یأتی بیانه فی الباب الآتی ثلاث لکم یعنی هذه الثلاث المذکورات لکم و فیما بینکم و هی ما ذکره أولا و المراد بوطء العقب المتابعة و المشایعة فی الأعمال و الأخلاق و المراد بالعاقبة ظهور دولتهم و قیام قائمهم ع

[۱۲]

اشارة

۲۵۸۰- ۱۲ الکافی، ۲/ ۱۷۳/ ۱۰/ ۱ عنه عن عثمان عن محمد بن عجلان قال کنت عند أبی عبد اللّه ع فدخل رجل فسلم فسأله کیف من خلفت من إخوانک قال فأحسن الثناء و زکی و أطری

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۴

فقال له کیف عیادة أغنیائهم علی فقرائهم فقال قلیلة قال فکیف مشاهدة أغنیائهم لفقرائهم قال قلیلة قال فکیف صلة أغنیائهم لفقرائهم فی ذات أیدیهم قال إنک لتذکر أخلاقا قل ما هی فیمن عندنا قال فقال فکیف یزعم هؤلاء أنهم شیعة

بیان

الإطراء مجاوزة الحد فی المدح و العیادة العائدة و هی المعروف و العطف و المنفعة مشاهدة أغنیائهم أی شهودهم لدیهم و مجالستهم معهم ذات أیدیهم أی أموالهم

[۱۳]

۲۵۸۱- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۷۳/ ۱۱/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن أبی إسماعیل قال قلت لأبی جعفر ع جعلت فداک إن الشیعة عندنا کثیر فقال هل یعطف الغنی علی الفقیر- و یتجاوز المحسن عن المسیء و یتواسون قلت لا فقال لیس هؤلاء شیعة الشیعة من یفعل هذا

[۱۴]

اشارة

۲۵۸۲- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۷۳/ ۱۳/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن عمر بن أبان عن سعید بن الحسن قال قال أبو جعفر ع أ یجیء أحدکم إلی أخیه فیدخل یده فی کیسه فیأخذ حاجته فلا یدفعه فقلت ما أعرف ذلک فینا فقال أبو جعفر ع فلا شیء إذا قلت فالهلاک إذا فقال إن القوم لم یعطوا أحلامهم بعد

بیان

الأحلام جمع الحلم بالکسر و هو الأناة و العقل

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۵

[۱۵]

۲۵۸۳- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۰۷/ ۸/ ۱ محمد عن محمد بن أحمد عن محمد بن عیسی عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال یجب للمؤمن علی المؤمن أن یستر علیه سبعین کبیرة

[۱۶]

۲۵۸۴- ۱۶ الکافی، ۲/ ۱۷۴/ ۱۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال النبی ص حق علی المسلم إذا أراد سفرا أن یعلم إخوانه و حق علی إخوانه إذا قدم أن یأتوه

[۱۷]

۲۵۸۵- ۱۷ الکافی، ۲/ ۱۷۰/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن جمیل عن مرازم عن أبی عبد اللّه ع قال ما عبد اللّه بشیء أفضل من أداء حق المؤمن

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۷

باب ۸۱ صفة الأخ الذی یجب أداء حقه

[۱]

اشارة

۲۵۸۶- ۱ الکافی، ۲/ ۱۶۸/ ۱/ ۱ علی عن الاثنین قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول و سئل عن إیمان من یلزمنا حقه و أخوته کیف هو-

و بما يثبت و بما يبطل فقال إن الإيمان قد يتخذ على وجهين أما أحدهما فهو الذى يظهر لك من صاحبك فإذا ظهر لك منه مثل الذى تقول به أنت حقت ولايته و إخوته إلا أن يجىء منه نقض للذى وصف من نفسه و أظهره لك فإن جاء منه ما تستدل به على نقض الذى أظهر لك- خرج عندك مما وصف لك و أظهر و كان لما أظهر لك ناقضا إلا أن يدعى أنه إنما عمل ذلك تقية و مع ذلك تنظر فيه فإن كان ليس مما يمكن أن تكون التقية فى مثله لم تقبل منه ذلك لأن للتقية مواضع من أزالها عن مواضعها لم تستقم له و تفسير ما يتقى مثل قوم سوء ظاهر حكمهم و فعلهم على غير حكم الحق و فعله فكل شىء يعمل المؤمن بينهم لمكان التقية مما لا يؤدى إلى الفساد فى الدين فإنه جائز

بيان

إنما اكتفى بذكر أحد الوجهين عن الآخر لأن الآخر كان معلوما و هو ما يعرف بالصحبة المتأكدة و المعاشرة المتكررة الموجبة لليقين و إنما ذكر الفرد الأخفى و هو ما يظهر منه بدون ذلك.

حقت بفتح الحاء و ضمها لأنه لازم و متعد ولايته أى مودته

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۸

و إخوته أى فى الدين و يستفاد من ظاهر هذا الحديث وجوب المؤاخاة و أداء الحقوق بمجرد ثبوت التشيع و هو على إطلاقه مشكل كيف و لو كان ذلك كذلك للزم الحرج و صعوبة المخرج إلا أن يخصص التشيع بما مضى من الشروط فى باب صفات المؤمن و علاماته و فى الباب السابق و قد وقعت الإشارة إلى ذلك فى الحديث الثالث من هذا الباب كما يأتى إن شاء اللّه تعالى

[۲]

۲۵۸۷- ۲ الكافی، ۲/ ۱۶۸/ ۱/ ۲ محمد عن ابن عيسى عن محمد بن سنان عن حمزة بن محمد الطيار عن أبيه عن أبی جعفر ع قال لم تآخوا على هذا الأمر و إنما تعارفتم عليه

[۳]

اشارة

۲۵۸۸- ۳ الكافی، ۲/ ۱۶۹/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن عثمان عن ابن مسكان و سماعة جميعا عن أبی عبد اللّه ع مثله

بيان

لعل المراد بهذا الحديث أنكم معاشر الشيعة لم تتآخوا على التشيع إذ لو كنتم متواخين على التشيع لجرت بينكم جميعا المؤاخاة و أداء الحقوق و يعم ذلك كل من كان على التشيع و ليس كذلك بل إنما أنتم متعارفون على التشيع يتعارف بعضكم بعضا عليه من دون مؤاخاة و على هذا يجوز أن يكون الحديث واردا مورد الإنكار و أن يكون واقعا موقع الأخبار و يحتمل أن يكون المراد من الحديث أن مجرد القول بالتشيع لا يوجب التآخى بينكم و إنما يوجب التعارف بينكم و أما التآخى فإنما يوجبه أمور أخر غير ذلك لا يجب

بدونها و عنوان الباب لهذا الحدیث فی الکافی هکذا باب فی أن التآخی لم یقع فی الدین و إنما وقع علی التعارف و فی بعض النسخ و إنما هو التعارف و معناه کما یتبادر من اللفظ أن سبب التآخی بین المسلمین لیس هو الدین و لا هو

الوافی، ج۵، ص: ۵۶۹

مبتن علیه بل إنما سببه التعارف بینهم و ابتناؤه علی ذلک و هذا معنی آخر غیر المعنیین اللذین ذکرناهما لا یکاد یستفاد من الحدیث إلا أن یتکلف فی النسختین بإرجاعهما إلی المعنی الأول

[۴]

اشارة

۲۵۸۹- ۴ الکافی، ۲/ ۲۳۹/ ۲۸/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال من عامل الناس فلم یظلمهم و حدثهم فلم یکذبهم و وعدهم فلم یخلفهم کان ممن حرمت غیبته و کملت مروته و ظهر عدله و وجبت أخوته

بیان

یستفاد من هذا الحدیث من جهة المفهوم أن من لم یکن بهذه الصفات لم تجب أخوته و لا أداء حقوق الأخوة معه و یؤیده الحدیث الآتی و حدیث الاختبار بصدق الحدیث و أداء الأمانة کما مضی و علیه العمل و به یندفع الحرج و یسهل سبیل المخرج و بالله العون و التوفیق

[۵]

اشارة

۲۵۹۰- ۵ الکافی، ۲/ ۲۴۸/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن یونس بن یعقوب عن أبی مریم الأنصاری عن أبی جعفر ع قال قام رجل بالبصرة إلی أمیر المؤمنین ع فقال یا أمیر المؤمنین أخبرنا عن الإخوان فقال الإخوان صنفان- إخوان الثقة و إخوان المکاشرة فأما إخوان الثقة فهم الکهف و الجناح و الأهل و المال فإذا کنت من أخیک علی حد الثقة فابذل له مالک و بدنک و صاف من صافاه و عاد من عاداه و اکتم سره و عیبه و أظهر منه الحسن و اعلم أیها السائل أنهم أقل من الکبریت الأحمر و أما إخوان المکاشرة فإنک تصیب لذتک منهم فلا تقطعن ذلک منهم و لا تطلبن ما

الوافی، ج۵، ص: ۵۷۰

وراء ذلک عن ضمیرهم و ابذل لهم ما بذلوا لک من طلاقة الوجه و حلاوة اللسان

بیان

الکشر التبسم کاشرة کشف له عن أنیابه

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۷۱

باب ۸۲ من تجب مصادقته و مصاحبته

[۱]

۲۵۹۱- ۱ الکافی، ۲/ ۶۳۸/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن الحسین بن الحسن عن محمد بن سنان عن عمار بن موسی عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع لا علیک أن تصحب ذا العقل و إن لم تحمد کرمه و لکن انتفع بعقله و احترس من سیئ أخلاقه و لا تدعن صحبة الکریم فإن لم تنتفع بعقله و لکن انتفع بکرمه بعقلک و افرر کل الفرار من اللئیم الأحمق

[۲]

اشارة

۲۵۹۲- ۲ الکافی، ۲/ ۶۳۸/ ۲/ ۱ عنه عن التمیمی التهذیب، ۶/ ۳۷۷/ ۲۲۵/ ۱ الصفار عن عبد اللّه بن عامر عن التمیمی عن محمد بن الصلت عن أبان عن أبی العدیس قال قال أبو جعفر ع یا صالح اتبع من یبکیک و هو لک ناصح- و لا تتبع من یضحکک و هو لک غاش و ستردون علی اللّه جمیعا فتعلمون

بیان

یعنی عند الورود علی اللّه تعالی یظهر صدق هذا القول و حقیته. و أما هاهنا

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۷۲

فإنما هو مختف تحت جلابیب الغرور

[۳]

اشارة

۲۵۹۳- ۳ الکافی، ۲/ ۶۳۸/ ۳/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن موسی بن یسار القطان عن المسعودی عن أبی داود ثابت بن أبی صخر عن أبی علی الزعلی قال قال أمیر المؤمنین ص قال رسول اللّه ص انظروا من تحادثون فإنه لیس من أحد ینزل به الموت إلا مثل له أصحابه فی اللّه إن کانوا خیارا فخیارا و إن کانوا شرارا فشرارا و لیس أحد یموت إلا تمثلت له عند موته

بیان

مثل بالبناء للمفعول و تشدید المثلثة أی صور له بصورة مثالیة قوله و لیس أحد یموت إلا تمثلت له علی صیغة المتکلم یحتمل أن

یکون من تتمة کلام رسول اللّه ص و أن یکون من کلام أمیر المؤمنین ع

[۴]

۲۵۹۴- ۴ الکافی، ۲/ ۶۳۸/ ۴/ ۱ الثلاثة عن بعض الحلبیین عن ابن مسکان عن رجل من أهل الجبل لم یسمه قال قال أبو عبد اللّه ع علیک بالتلاد و إیاک و کل محدث لا عهد له و لا أمان و لا ذمة و لا میثاق و کن علی حذر من أوثق الناس عندک

[۵]

اشارة

۲۵۹۵- ۵ الکافی، ۸/ ۲۴۹/ ۳۵۰ محمد عن ابن عیسی عن

الوافی، ج۵، ص: ۵۷۳

یحیی الحلبی عن ابن مسکان الحدیث إلا أنه قال فی آخره و کن علی حذر من أوثق الناس فی نفسک فإن الناس أعداء النعم

بیان

التلاد القدیم یعنی احذر من وثقت به غایة الوثوق و لا تأمن علیه أن یکیدک و یحسدک إذا أحس منک بنعمة فکیف من لا تثق به فإن الناس کلهم أعداء النعم لا یستطیعون أن یروا نعمة علی عبد من عباد اللّه لا یتغیروا علیه

[۶]

اشارة

۲۵۹۶- ۶ الفقیه، ۲/ ۲۷۸/ ۲۴۴۰ إسحاق بن جریر عن أبی عبد اللّه ع قال اصحب من تتزین به و لا تصحب من یتزین بک

بیان

یعنی اصحب من تنتفع به و تستفید منه المکارم بأن یکون ناصحا لک ناقلا إلیک عیوبک و مع ذلک یغتنم صحبتک فإنه ما لم یغتنم صحبتک لا یکون زینة لک و لا یمکنک أن تتزین به لا من هو بخلاف ذلک ممن أراد الانتفاع بک من دون نفع لک منه و لا اغتنام لصحبتک منه

[۷]

۲۵۹۷- ۷ الکافی، ۲/ ۶۳۹/ ۵/ ۱ العدة عن أحمد رفعه إلی أبی عبد اللّه ع قال أحب إخوانی إلی من أهدی إلی عیوبی

[۸]

اشارة

۲۵۹۸- ۸ الکافی، ۲/ ۶۳۹/ ۶/ ۱ العدة عن أحمد عن محمد بن الحسن عن الدهقان عن أحمد بن عائذ عن عبید اللّه الحلبی عن أبی عبد اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۵۷۴

ع قال لا تکون الصداقة إلا بحدودها فمن کانت فیه هذه الحدود أو شیء منها فانسبه إلی الصداقة و من لم یکن فیه شیء منها فلا تنسبه إلی شیء من الصداقة فأولها أن تکون سریرته و علانیته لک واحدة- و الثانیة أن یری زینک زینه و شینک شینه و الثالثة أن لا تغیره علیک ولایة و لا مال و الرابعة أن لا یمنعک شیئا تناله مقدرته و الخامسة و هی تجمع هذه الخصال أن لا یسلمک عند النکبات

بیان

الإسلام الخذلان

[۹]

اشارة

۲۵۹۹- ۹ الکافی، ۲/ ۶۷۲/ ۷/ ۱ محمد عن أحمد عن عمر بن عبد العزیز عن معلی بن خنیس و عثمان بن سلیمان النخاس عن المفضل بن عمر و یونس بن ظبیان قالا قال أبو عبد اللّه ع اختبروا إخوانکم بخصلتین فإن کانتا فیهم و إلا فاعزب ثم اعزب محافظة علی الصلوات فی مواقیتها و البر بالإخوان فی العسر و الیسر

بیان

العزوب بالعین المهملة و الزای البعد و الغیبة

[۱۰]

اشارة

۲۶۰۰- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۵۱/ ۱/ ۲ العدة عن أحمد عن الحجال عن ثعلبة بن میمون عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال کان عنده قوم یحدثهم إذ ذکر رجل منهم رجلا فوقع فیه و شکاه فقال له أبو عبد اللّه ع و أنی لک بأخیک کله و أی الرجال المهذب

الوافی، ج۵، ص: ۵۷۵

بيان

وقع فيه أي اغتابه و ذكره بما يسوؤه و أنى لك بأخيك كله يعني من أين لك بأخ يكون حقيقا بالأخوة لك من جميع الجهات لا تجد فيه ما لا ترتضيه و أي رجل هذب نفسه غاية التهذيب بحيث لا يبقى فيه عيب و تمام البيت هكذا

و لست بمستبق أخا لا تلمه على شعث أي الرجال المهذب

لا ـ تلمه بتشديد الميم من اللم بمعنى الجمع و الشعث بالمعجمة ثم المهملة ثم المثلثة بمعنى انتشار الأمر يعني إن لم تجمع تفرق أخيك و انتشار أمره بالمسامحة عنه و الإغماض لم يبق لك أخ في الناس إذ لا مهذب في الرجال كل التهذيب

[۱۱]

۲۶۰۱- ۱۱ الكافي، ۲/ ۶۵۱/ ۲/ ۲ محمد عن ابن عيسى عن علي بن الحكم و محمد بن سنان عن علي عن أبي بصير قال قال أبو عبد اللّه ع لا تفتش الناس فتبقى بلا صديق

[۱۲]

۲۶۰۲- ۱۲ الكافي، ۸/ ۱۶۲/ ۱۶۶ سهل عن منصور بن العباس عمن ذكره عن عبيد بن زرارة عن أبي عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالى ليحفظ من يحفظ صديقه

[۱۳]

۲۶۰۳- ۱۳ الفقيه، ۴/ ۴۰۲/ ۵۸۶۶ محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال قال الصادق جعفر بن محمد ع من لم يكن له واعظ من قلبه و زاجر من نفسه و لم يكن له قرين مرشد استمكن عدوه من عنقه

الوافي، ج‌۵، ص: ۵۷۷

باب ۸۳ من تكره مصاحبته و مشاورته

[۱]

اشارة

۲۶۰۴- ۱ الكافي، ۲/ ۳۷۶/ ۶/ ۱ العدة عن البرقي عن عمرو بن عثمان عن محمد بن سالم الكندي عمن حدثه عن أبي عبد اللّه ع قال كان أمير المؤمنين ع إذا صعد المنبر قال ينبغي للمسلم أن يجتنب مؤاخاة ثلاثة الماجن الفاجر و الأحمق و الكذاب فأما الماجن الفاجر فيزين لك فعله و يحب أنك مثله و لا يعينك على أمر دينك و معادك و مقاربته جفاء و قسوة و مدخله و مخرجه عار عليك و أما الأحمق فإنه لا يشير عليك بخير و لا يرجى لصرف السوء عنك و لو اجهد نفسه- و ربما أراد منفعتك فضرك فموته خير من حياته و سكوته خير من نطقه و بعده خير من قربه و أما الكذاب فإنه لا يهنؤك معه عيش ينقل حديثك و ينقل إليك الحديث كلما أفنى

أحدوثة مطها بأخرى مثلها حتى إنه يحدث بالصدق فما يصدق و يعرف بين الناس بالعداوة فينبت السخائم فی الصدور فاتقوا اللّه عز و جل و انظروا لأنفسكم

بيان

الماجن من لا يبالی قولا و لا فعلا لصلابة وجهه من المجون بمعنى الصلابة و الغلظة لا يهنؤك بتخفيف النون أی لا يصير لك هنيئا و المط المد و القوة و السخيمة الضغينة

الوافی، ج۵، ص: ۵۷۸

[۲]

۲۶۰۵- ۲ الكافی، ۲/ ۶۴۰/ ۲/ ۱ و فی رواية عبد الأعلى عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمير المؤمنين ع لا ينبغی للمرء المسلم أن يؤاخی الفاجر فإنه يزين له فعله و يحب أن يكون مثله و لا يعينه على أمر دنياه و لا أمر معاده و مدخله إليه و مخرجه من عنده شين عليه

[۳]

۲۶۰۶- ۳ الكافی، ۲/ ۳۷۵/ ۵/ ۱ الكافی، ۲/ ۶۴۰/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن محمد بن يوسف عن ميسر عن أبی عبد اللّه ع قال لا ينبغی للمسلم أن يؤاخی الفاجر و لا الأحمق و لا الكذاب

[۴]

۲۶۰۷- ۴ الكافی، ۲/ ۳۴۱/ ۱۴/ ۱ البرقی عن عمرو بن عثمان عن محمد بن سالم رفعه قال قال أمير المؤمنين ع ينبغی للرجل المسلم أن يتجنب مؤاخاة الكذاب إنه يكذب حتى يجیء بالصدق فلا يصدق

[۵]

اشارة

۲۶۰۸- ۵ الكافی، ۲/ ۶۴۰/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن بعض أصحابه عن أبی الحسن ع قال قال عيسى ع إن صاحب الشر يعدی و قرين السوء يردی فانظر من تقارن

بيان

يعدی أی يجاوز شره إلى صاحبه من الأعداء يردی أی يهلك

[۶]

اشارة

۲۶۰۹- ۶ الکافی، ۲/ ۶۴۰/ ۵/ ۱ الکافی، ۲/ ۶۴۰/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد و محمد بن الحسین عن محمد بن سنان عن عمار بن موسی قال قال أبو عبد اللّه ع یا عمار إن کنت تحب أن تستتب لک النعمة و تکمل لک المروة

الوافی، ج۵، ص: ۵۷۹

و تصلح لک المعیشة فلا تشارک العبید و السفلة فی أمرک فإنک إن ائتمنتهم خانوک و إن حدثوک کذبوک و إن نکبت خذلوک و إن وعدوک أخلفوک قال و سمعت أبا عبد اللّه ع یقول حب الأبرار للأبرار ثواب للأبرار و حب الفجار للأبرار فضیلة للأبرار و بغض الفجار للأبرار زین للأبرار و بغض الأبرار للفجار خزی علی الفجار

بیان

تستتب تستقیم و إنما کان حب الفجار للأبرار فضیلة للأبرار لأن حبهم إیاهم مع عدم مجانستهم لهم دلیل علی أن برهم بلغ الغایة و إنما کان بغضهم إیاهم زینا لهم لأنه دلیل علی صلابتهم فی الدین و إنما کان بغض الأبرار للفجار خزیا علیهم لأنه دلیل علی أن فجورهم بلغ الغایة أو هو بالخاصیة یخزیهم

[۷]

۲۶۱۰- ۷ الکافی، ۲/ ۶۴۱/ ۷/ ۱ العدة عن سهل و علی عن أبیه جمیعا عن عمرو بن عثمان عن محمد بن عذافر عن بعض أصحابه عن محمد عن أبی حمزة عن أبی عبد اللّه عن أبیه ع قال قال لی أبی علی بن الحسین ع یا بنی انظر خمسة فلا تصاحبهم- و لا تحادثهم و لا- ترافقهم فی طریق فقلت یا أباه من هم عرفنیهم قال إیاک و مصاحبة الکذاب فإنه بمنزلة السراب یقرب لک البعید و یبعد لک القریب و إیاک و مصاحبة الفاسق فإنه بائعک بأکلة أو أقل من ذلک و إیاک و مصاحبة البخیل فإنه یخذلک فی ماله أحوج ما تکون إلیه- و إیاک و مصاحبة الأحمق فإنه یرید أن ینفعک فیضرک و إیاک و مصاحبة

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۰

القاطع لرحمه فإنی وجدته ملعونا فی کتاب اللّه عز و جل فی ثلاثة مواضع- قال اللّه تعالی فَهَلْ عَسَیْتُمْ إِنْ تَوَلَّیْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحامَکُمْ أُولئِکَ الَّذِینَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَ أَعْمی أَبْصارَهُمْ- و قال تعالی الَّذِینَ یَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِیثاقِهِ وَ یَقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ یُوصَلَ وَ یُفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ أُولئِکَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ- و قال فی البقرة الَّذِینَ یَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِیثاقِهِ وَ یَقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ یُوصَلَ وَ یُفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ أُولئِکَ هُمُ الْخاسِرُونَ

[۸]

اشارة

۲۶۱۱- ۸ الکافی، ۲/ ۶۴۱/ ۸/ ۱ العدة عن أحمد عن موسی بن القاسم قال سمعت المحاربی یروی عن أبی عبد اللّه ع عن آبائه ع قال

قال رسول اللّه ص ثلاثة مجالستهم تمیت القلب الجلوس مع الأنذال و الحدیث مع النساء- و الجلوس مع الأغنیاء

بیان

النذل الخسیس

[۹]

اشارة

۲۶۱۲- ۹ الکافی، ۲/ ۶۴۱/ ۹/ ۱ علی عن أبیه عن بعض أصحابه عن إبراهیم بن أبی البلاد عمن ذکره رفعه قال قال لقمان لابنه یا بنی- لا تقترب فیکون أبعد لک و لا تبعد فتهان کل دابة تحب مثلها و إن ابن آدم یحب مثله و لا تنشر بزک إلا عند باغیه کما لیس بین الذئب و الکبش

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۱

خلة کذلک لیس بین البار و الفاجر خلة من یقترب من الزفت یعلق به بعضه کذلک من یشارک الفاجر یتعلم من طرقه من یحب المراء یشتم و من یدخل مداخل السوء یتهم من یقارن قرین السوء لا یسلم و من لا یملک لسانه یندم

بیان

لا تقترب یعنی من الناس بکثرة المخالطة و المعاشرة فیسأموک و یملوک فتکون أبعد من قلوبهم و لا تبعد کل البعد فلم یبالوا بک فتصیر مهینا مخذولا و البز بالزای المتاع

[۱۰]

۲۶۱۳- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۴۲/ ۱۰/ ۱ القمیان عن التمیمی عن عمر بن یزید عن أبی عبد اللّه ع قال لا- تصحبوا أهل البدع و لا تجالسوهم- فتصیروا عند الناس کواحد منهم قال رسول اللّه ص المرء علی دین خلیله و قرینه

[۱۱]

۲۶۱۴- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۴۲/ ۱۱/ ۱ القمیان عن الحجال عن علی بن یعقوب الهاشمی عن مروان بن مسلم عن عبید بن زرارة قال قال أبو عبد اللّه ع إیاک و مصادقة الأحمق فإنک أسر ما تکون من ناحیته أقرب ما یکون إلی مساءتک

[۱۲]

اشارة

۲۶۱۵- ۱۲ الفقيه، ۴/ ۴۱۷/ ۵۹۰۷ ابن عيسى عن على الميثمى عن عبد اللّه بن الوليد عن أبى بصير عن أبى عبد اللّه

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۸۲

ع قال أربع يذهبن ضياعا مودة تمنح من لا وفاء له- و معروف يوضع عند من لا يشكره و علم يعلم من لا يستمع له و سر يودع من لا حصانة له

بيان

الحصانة بالمهملتين الحفظ و الأحكام

[۱۳]

اشارة

۲۶۱۶- ۱۳ الفقيه، ۴/ ۴۰۹/ ۵۸۸۹ محمد بن أحمد عن محمد بن آدم عن أبيه عن أبى الحسن الرضا عن آبائه عن على ع قال قال رسول اللّه ص يا على لا تشاورن جبانا- فإنه يضيق عليك المخرج و لا تشاورن بخيلا فإنه يقصر بك عن غايتك و لا تشاورن حريصا فإنه يزين لك شرها و اعلم أن الجبن و البخل و الحرص غريزة يجمعها سوء الظن

بيان

الشره غلبة الحرص و أريد بسوء الظن سوء الظن بالله

الوافی، ج‌۵، ص: ۵۸۳

باب ۸۴ تعرف المودة و تعريفها و آدابها

[۱]

۲۶۱۷- ۱ الكافى، ۲/ ۶۵۲/ ۲/ ۱ العدة عن البرقى عن إسماعيل بن مهران عن الحسن بن يوسف عن زكريا بن محمد عن صالح بن الحكم قال سمعت رجلا يسأل أبا عبد اللّه ع فقال الرجل يقول أودك فكيف أعلم أنه يودنى فقال امتحن قلبك فإن كنت توده فإنه يودك

[۲]

۲۶۱۸- ۲ الكافى، ۲/ ۶۵۲/ ۳/ ۱ أبو بكر الحبال عن محمد بن عيسى القطان المدائنى قال سمعت أبى يقول حدثنا مسعدة بن اليسع قال قلت لأبى عبد اللّه جعفر بن محمد ع إنى و اللّه لأحبك- فأطرق ثم رفع رأسه و قال صدقت يا با بشر سل قلبك عما لك فى قلبى من حبك فقد أعلمنى قلبى عما لى فى قلبك

[۳]

۲۶۱۹- ۳ الکافی، ۲/ ۶۵۲/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن الحسن بن الجهم قال قلت لأبی الحسن ع لا تنسنی من الدعاء قال و تعلم أنی أنساک قال فتفکرت فی نفسی و قلت هو یدعو لشیعته و أنا من شیعته قلت لا لا تنسانی قال و کیف علمت بذلک قلت إنی من شیعتک و إنک تدعو لهم فقال هل علمت بشیء غیر هذا قال قلت لا قال إذا أردت أن تعلم ما لک عندی

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۴

فانظر إلی ما لی عندک

[۴]

اشارة

۲۶۲۰- ۴ الکافی، ۲/ ۶۵۳/ ۵/ ۱ علی عن أبیه عن النضر بن سوید عن القاسم بن سلیمان عن جراح المدائنی عن أبی عبد اللّه ع قال انظر قلبک فإن أنکر صاحبک فاعلم أن أحدکما قد أحدث

بیان

یعنی أحدث ما یوجب خللا فی المودة

[۵]

۲۶۲۱- ۵ الکافی، ۲/ ۶۵۴/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن العلاء بن الفضیل و حماد بن عثمان قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول انظر قلبک فإذا أنکر صاحبک فإن أحدکما قد أحدث

[۶]

۲۶۲۲- ۶ الکافی، ۲/ ۶۴۴/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن محمد بن عمر عن نصر بن قابوس قال قال لی أبو عبد اللّه ع إذا أحببت أحدا من إخوانک فأعلمه ذلک فإن إبراهیم ع قال رَبِّ أَرِنِی کَیْفَ تُحْیِ الْمَوْتیٰ قٰالَ أَ وَ لَمْ تُؤْمِنْ قٰالَ بَلیٰ وَ لٰکِنْ لِیَطْمَئِنَّ قَلْبِی

[۷]

۲۶۲۳- ۷ الکافی، ۲/ ۶۴۴/ ۲/ ۱ البرقی و محمد عن ابن عیسی جمیعا عن علی بن الحکم عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۵

إذا أحببت رجلا فأخبره بذلک فإنه أثبت للمودة بینکما

[۸]

۲۶۲۴- ۸ الکافی، ۲/ ۶۴۳/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ثلاث یصفین ود المرء لأخیه المسلم یلقاه بالبشر إذا لقیه و یوسع له فی المجلس إذا جلس إلیه- و یدعوه بأحب الأسماء إلیه

[۹]

۲۶۲۵- ۹ الکافی، ۲/ ۶۷۱/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن معمر بن خلاد عن أبی الحسن ع قال إذا کان الرجل حاضرا فکنه و إن کان غائبا فسمه

[۱۰]

۲۶۲۶- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۷۱/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إذا أحب أحدکم أخاه المسلم- فلیسأله عن اسمه و اسم أبیه و اسم قبیلته و عشیرته فإن من حقه الواجب و صدق الإخاء أن یسأله عن ذلک و إلا فإنها معرفة حمقاء

[۱۱]

اشارة

۲۶۲۷- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۷۱/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن یعقوب بن یزید عن علی بن جعفر عن عبد الملک بن قدامة عن أبیه عن علی بن الحسین ع قال قال رسول اللّه ص یوما لجلسائه تدرون ما العجز قالوا اللّه و رسوله أعلم فقال العجز ثلاثة أن یبدر أحدکم بطعام یصنعه لصاحبه فیخلفه و لا یأتیه و الثانیة أن یصحب الرجل منکم الرجل أو یجالسه یحب أن یعلم من هو و من أین هو فیفارقه قبل أن یعلم ذلک و الثالثة أمر النساء یدنو أحدکم من أهله فیقضی حاجته و هی لم تقض حاجتها فقال عبد اللّه بن عمرو بن العاص فکیف

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۶

ذلک یا رسول اللّه فقال یتحرش و یتمکث حتی یأتی ذلک منهما جمیعا قال و فی حدیث آخر قال رسول اللّه ص إن من أعجز العجز رجل لقی رجلا فأعجبه نحوه فلم یسأله عن اسمه و نسبه و موضعه

بیان

العجز فی الصورة الأولی أن نسبناه إلی البادر فالوجه فیه أنه بدر بتهیئة الطعام قبل أن یستوثق من حضور الضیف و إن نسبناه إلی المخلف کما هو الأظهر فلأنه لم یتمکن من رفع مانعة اللاحق بعد وعده السابق. و فی الصورة الثانیة منسوب إلی من أحب أن یعلم و الوجه فی عجزه ظاهر و التحرش بالمهملتین ثم المعجمة تکلف المجامعة و التمکث تکلف المکث و النحو الطریق

[۱۲]

۲۶۲۸- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۷۲/ ۵/ ۱ عنه عن عثمان عن سماعة قال سمعت أبا الحسن موسی ع یقول لا تذهب الحشمة بینک و بین أخیک أبق منها فإن ذهابها ذهاب الحیاء

[۱۳]

اشارة

۲۶۲۹- ۱۳ الکافی، ۲/ ۶۷۲/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن علی المیثمی عن عبد [عبید] اللّه بن واصل عن عبد اللّه بن سنان قال قال أبو عبد اللّه ع لا تثقن بأخیک کل الثقة فإن صرعة الاسترسال لن تستقال

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۷

بیان

الصرع الطرح علی الأرض و الاسترسال المبالغة فی الانبساط و الاستئناس و الاستقالة طلب إقالة العثرة أراد أن ما یترتب علی زیادة الانبساط من الخلل و الشر لا دواء له و فی الکلام استعارة

الوافی، ج۵، ص: ۵۸۹

باب ۸۵ تزاور الإخوان

[۱]

۲۶۳۰- ۱ الکافی، ۲/ ۱۸۳/ ۱/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین عن ابن بزیع عن صالح بن عقبة عن عبد اللّه بن محمد الجعفی عن أبی جعفر و أبی عبد اللّه ع قالا أیما مؤمن خرج إلی أخیه یزوره عارفا بحقه کتب اللّه له بکل خطوة حسنة و محیت عنه سیئة و رفعت له درجة- فإذا طرق الباب فتحت له أبواب السماء فإذا التقیا و تصافحا و تعانقا- أقبل اللّه تعالی علیهما بوجهه ثم باهی بهما الملائکة فیقول انظروا إلی عبدی تزاورا و تحابا فی حق علی أن لا أعذبهما بالنار بعد هذا الموقف- فإذا انصرف شیعه الملائکة عدد نفسه و خطاه و کلامه یحفظونه من بلاء الدنیا و بوائق الآخرة إلی مثل تلک اللیلة من قابل فإن مات فیما بینهما أعفی من الحساب و إن کان المزور یعرف من حق الزائر ما عرفه الزائر من حق المزور کان له مثل أجره

[۲]

اشارة

۲۶۳۱- ۲ الکافی، ۲/ ۱۷۵/ ۱/ ۲ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن ابن أبی حمزة عن أبی عبد اللّه ع قال من زار أخاه لله لا لغیره التماس موعد اللّه و تنجز ما عند اللّه وکل اللّه به سبعین ألف ملک ینادونه ألا طبت و طابت لک الجنة

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۰

بيان

تنجز ما عند اللّه استنجاحه و سؤال إحضاره و الوفاء به

[۳]

۲۶۳۲- ۳ الكافی، ۲/ ۱۷۸/ ۱۵/ ۱ الثلاثة عن الخراز قال سمعت أبا حمزة يقول سمعت العبد الصالح ع يقول من زار أخاه المؤمن لله لا لغيره يطلب به ثواب اللّه و تنجز ما وعده اللّه تعالى وكل اللّه به سبعين ألف ملك من حين يخرج من منزله حتى يعود إليه ينادونه ألا طبت و طابت لك الجنة تبوأت من الجنة منزلا

[۴]

۲۶۳۳- ۴ الكافی، ۲/ ۱۷۷/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن محمد بن خالد و الحسين عن النضر عن يحيى الحلبی عن بشير عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال إن العبد المسلم إذا خرج من بيته زائرا أخاه لله لا لغيره التماس وجه اللّه رغبة فيما عنده وكل اللّه به سبعين ألف ملك ينادونه من خلفه إلى أن يرجع إلى منزله ألا طبت و طابت لك الجنة

[۵]

۲۶۳۴- ۵ الكافی، ۲/ ۱۷۷/ ۱۰/ ۱ الحسين بن محمد [عن أحمد] عن أحمد بن إسحاق عن بكر بن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال ما زار مسلم أخاه المسلم فی اللّه و لله إلا ناداه اللّه أيها الزائر طبت و طابت لك الجنة

[۶]

۲۶۳۵- ۶ الكافی، ۲/ ۱۷۶/ ۲/ ۱ علی عن أبيه عن حماد بن عيسى عن اليمانی عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۱

حدثنی جبرئيل أن اللّه تعالى أهبط إلى الأرض ملكا- فأقبل ذلك الملك يمشی حتى دفع إلى باب عليه رجل يستأذن على رب الدار فقال له الملك ما حاجتك إلى رب هذه الدار قال أخ لی مسلم زرته فی اللّه تعالى فقال له الملك ما جاء بك إلا ذاك فقال له ما جاء بی إلا ذاك قال فإنی رسول اللّه إليك و هو يقرئك السلام و يقول وجبت لك الجنة و قال الملك إن اللّه تعالى يقول أيما مسلم زار مسلما فليس إياه زار إياى زار و ثوابه على الجنة

[۷]

۲۶۳۶- ۷ الكافی، ۲/ ۱۷۶/ ۴/ ۱ الثلاثة عن علی النهدی عن الحصين عن أبی عبد اللّه ع قال من زار أخاه فی اللّه قال اللّه تعالى إياى زرت و ثوابك علی و لست أرضى لك ثوابا دون الجنة

[۸]

اشارة

۲۶۳۷- ۸ الكافی، ۲/ ۱۷۶/ ۵/ ۱ العدة عن أحمد عن علی بن الحكم عن سيف بن عميرة عن يعقوب بن شعيب قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول من زار أخاه فی جانب المصر ابتغاء وجه اللّه فهو زوره و حق علی اللّه تعالی أن يكرم زوره

بيان

الزور بالفتح الزائر و البارز فی زوره عائد إلی اللّه

[۹]

اشارة

۲۶۳۸- ۹ الكافی، ۲/ ۱۷۶/ ۶/ ۱ عنه عن علی بن الحكم عن سيف بن عميرة عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص من زار أخاه فی بيته قال اللّه تعالی له أنت ضيفی و زائری علی قراك و قد أوجبت لك الجنة بحبك إياه

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۲

بيان

القری ما يعد للضيف

[۱۰]

اشارة

كاشانی، فيض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، كتابخانه امام امير المؤمنين علی عليه السلام، اصفهان - ايران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافی؛ ج۵، ص: ۵۹۲

۲۶۳۹- ۱۰ الكافی، ۲/ ۱۷۷/ ۷/ ۱ عنه عن علی بن الحكم عن إسحاق بن عمار عن أبی عزة قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول من زار أخاه فی اللّه فی مرض أو صحة لا يأتيه خداعا و لا استبدالا وكل اللّه به سبعين ألف ملك ينادون فی [من] قفاه أن طبت و طابت لك الجنة فأنتم زوار اللّه و أنتم وفد الرحمن حتی يأتی منزله فقال له بشير جعلت فداك فإن كان المكان بعيدا قال نعم يا بشير و إن كان

المکان مسیرة سنة فإن اللّه جواد کریم و الملائکة کثیر یشیعونه حتی یرجع إلی منزله

بیان

الاستبدال أن یتخذ منه بدلا یعنی لا یأتیه لخداع أو عوض أو غرض دنیویین بل إنما یأتیه لله و فی اللّه و الوفد جمع وافد و هو الوارد القادم قوله فإن کان المکان بعیدا لعله یعنی به ینادون بذلک إلی وصوله إلی منزله و إن کان منزله بعیدا کأنه تعجب من نداء الملائکة بالثناء من المسافة البعیدة أو فیها

[۱۱]

اشارة

۲۶۴۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۷۷/ ۸/ ۱ الثلاثة عن علی النهدی عن أبی عبد اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۳

ع قال من زار أخاه فی اللّه تعالی و لله جاء یوم القیامة- یخطو بین قباطی من نور لا یمر بشیء إلا أضاء له حتی یقف بین یدی اللّه فیقول اللّه تعالی له مرحبا فإذا قال له مرحبا أجزل اللّه تعالی له العطیة

بیان

فی بعض النسخ یخطر مکان یخطو یعنی یتمایل و یمشی مشیة المعجب و القبط بالکسر أهل مصر و إلیهم تنسب الثیاب البیض المسماة بالقباطی

[۱۲]

۲۶۴۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۱۷۸/ ۱۱/ ۱ محمد عن أحمد و العدة عن سهل جمیعا عن السراد عن الخزاز عن محمد بن قیس عن أبی جعفر ع قال إن لله جنة لا یدخلها إلا ثلاثة رجل حکم علی نفسه بالحق- و رجل زار أخاه المؤمن فی اللّه و رجل آثر أخاه المؤمن فی اللّه

[۱۳]

۲۶۴۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۷۸/ ۱۲/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین عن ابن بزیع عن صالح بن عقبة عن عبد اللّه بن محمد الجعفی عن أبی جعفر ع قال إن المؤمن لیخرج إلی أخیه لیزوره فیوکل اللّه تعالی به ملکا فیضع جناحا فی الأرض و جناحا فی السماء یظله [یطلبه]- فإذا دخل إلی منزله ناداه الجبار تبارک و تعالی أیها العبد المعظم لحقی المتبع لآثار نبیی حق علی إعظامک سلنی أعطک ادعنی أجبک اسکت أبتدئک فإذا انصرف شیعه الملک یظله بجناحه حتی یدخل إلی منزله ثم ینادیه تعالی أیها العبد المعظم لحقی حق علی إکرامک قد أوجبت لک جنتی و شفعتک فی عبادی

[۱۴]

اشارة

۲۶۴۳- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۷۸/ ۱۴/ ۱ صالح بن عقبة عن صفوان الجمال عن

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۴

أبی عبد اللّٰه ع قال أیما ثلاثة مؤمنین اجتمعوا عند أخ لهم یأمنون بوائقه و لا یخافون غوائله و یرجون ما عنده إن دعوا اللّٰه أجابهم و إن سألوا أعطاهم و إن استزادوا زادهم و إن سکتوا ابتدأهم

بیان

البائقة الداهیة و الشر و تقرب منها الغائلة

[۱۵]

۲۶۴۴- ۱۵ الکافی، ۲/ ۱۷۸/ ۱۳/ ۱ صالح بن عقبة عن عقبة عن أبی عبد اللّٰه ع قال لزیارة مؤمن فی اللّٰه خیر من عتق عشر رقاب مؤمنات و من أعتق رقبة مؤمنة وقی کل عضو عضوا من النار حتی إن الفرج یقی الفرج

[۱۶]

۲۶۴۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۱۷۹/ ۱۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال أمیر المؤمنین ع لقاء الإخوان مغنم جسیم و إن قلوا

[۱۷]

اشارة

۲۶۴۶- ۱۷ الکافی، ۸/ ۳۱۵/ ۴۹۶ العدة عن البرقی عن أبیه عن أبی الجهم عن أبی خدیجة قال قال لی أبو عبد اللّٰه ع کم بینک و بین البصرة قلت فی الماء خمس إذا طابت الریح و علی الظهر ثمان و نحو ذلک فقال ما أقرب هذا تزاوروا و یتعاهد بعضکم بعضا- فإنه لا بد یوم القیامة من أن یأتی کل إنسان بشاهد یشهد له علی دینه- و قال إن المسلم إذا رأی أخاه کان حیاة لدینه إذا ذکر اللّٰه تعالی

بیان

المراد بالخمس و الثمان عدد اللیالی

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۵

باب ۸۶ التسلیم و رده

[۱]

۲۶۴۷- ۱ الکافی، ۲/ ۶۴۴/ ۱/ ۲ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص السلام تطوع و الرد فریضة

[۲]

اشارة

۲۶۴۸- ۲ الکافی، ۲/ ۶۴۴/ ۲/ ۲ بهذا الإسناد قال من بدأ بالکلام قبل السلام فلا تجیبوه و قال ابدءوا بالسلام قبل الکلام فمن بدأ بالکلام قبل السلام فلا تجیبوه

بیان

قبل السلام یحتمل ما إذا سلم بعد الکلام و ما إذا لم یسلم و إن کان ظاهره الأول و کذلک الإجابة تحتمل إجابة الکلام و إجابة السلام و إن کان ظاهرها الأول

[۳]

۲۶۴۹- ۳ الکافی، ۲/ ۶۴۴/ ۳/ ۱ بهذا الإسناد قال قال رسول اللّه ص أولی الناس بالله و برسوله من بدأ بالسلام

[۴]

۲۶۵۰- ۴ الکافی، ۲/ ۶۴۵/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال البادئ بالسلام

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۶

أولی بالله و برسوله

[۵]

اشارة

۲۶۵۱- ۵ الکافی، ۲/ ۶۴۴/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن التمیمی عن عاصم بن حمید عن محمد عن أبی جعفر ع قال کان سلیمان ع یقول أفشوا سلام اللّه فإن سلام اللّه لا ینال الظالمین

بیان

إفشاء السلام أن يسلم على من لقى كائنا من كان يعنى سلموا على من لقيتم فإن لم يكن أهلا للسلام بأن كان ظالما فإنه لا يناله سلام اللّه

[۶]

۲۶۵۲- ۶ الكافى، ۲/ ۶۴۵/ ۵/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عن ثعلبة بن ميمون عن محمد بن قيس عن أبى جعفر ع قال إن اللّه يحب إفشاء السلام

[۷]

۲۶۵۳- ۷ الكافى، ۲/ ۶۴۵/ ۶/ ۱ عنه عن ابن فضال عن ابن وهب عن أبى عبد اللّه ع قال إن اللّه عز و جل قال البخيل من يبخل بالسلام

[۸]

۲۶۵۴- ۸ الكافى، ۲/ ۶۴۶/ ۱۲/ ۱ العدة عن أحمد عن عثمان عن هارون بن خارجة عن أبى عبد اللّه ع قال من التواضع أن تسلم على من لقيت

[۹]

۲۶۵۵- ۹ الكافى، ۲/ ۶۴۵/ ۷/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعرى عن

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۷

القداح عن أبى عبد اللّه ع قال إذا سلم أحدكم فليجهر بسلامه و لا يقول سلمت فلم يردوا على و لعله يكون قد سلم و لم يسمعهم فإذا رد أحدكم فليجهر برده و لا يقول المسلم سلمت فلم يردوا على ثم قال كان على ص يقول لا تغضبوا و لا تغضبوا- أفشوا السلام و أطيبوا الكلام و صلوا بالليل و الناس نيام تدخلوا الجنة بسلام ثم تلا ع قول اللّه تعالى السَّلامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ

[۱۰]

۲۶۵۶- ۱۰ الكافى، ۲/ ۶۴۵/ ۹/ ۱ العدة عن البرقى عن على بن الحكم عن أبان عن الحسن بن المنذر قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول من قال السلام عليكم فهى عشر حسنات و من قال سلام عليكم و رحمة اللّه فهى عشرون حسنة و من قال سلام عليكم و رحمة اللّه و بركاته فهى ثلاثون حسنة

[۱۱]

اشارة

۲۶۵۷- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۴۵/ ۱۰/ ۱ علی عن أبیه عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن منصور بن حازم عن أبی عبد اللّه ع قال ثلاثة یرد علیهم رد الجماعة و إن کان واحدا عند العطاس یقال یرحمکم اللّه و إن لم یکن معه غیره و الرجل یسلم علی الرجل فیقول السلام علیکم و الرجل یدعو للرجل فیقول عافاکم اللّه و إن کان واحدا فإن معه غیره

بیان

أرید بالرد ما یشمل الابتداء و بالغیر فی آخر الحدیث الملائکة الموکلون

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۸

الحافظون و الکاتبون و غیرهم

[۱۲]

۲۶۵۸- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۴۶/ ۱۳/ ۱ أحمد عن السراد عن جمیل بن صالح عن الحذاء عن أبی جعفر ع قال مر أمیر المؤمنین ع بقوم فسلم علیهم فقالوا علیک السلام و رحمة اللّه و برکاته و مغفرته و رضوانه فقال لهم أمیر المؤمنین ع لا تجاوزوا بنا ما قالت الملائکة لأبینا إبراهیم ع إنما قالوا رحمة اللّه و برکاته علیکم أهل البیت

[۱۳]

۲۶۵۹- ۱۳ الکافی، ۲/ ۶۴۶/ ۱۵/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع یکره للرجل أن یقول حیاک اللّه- ثم یسکت حتی یتبعها بالسلام

[۱۴]

۲۶۶۰- ۱۴ الکافی، ۲/ ۶۴۶/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن الحسین عن النضر عن القاسم بن سلیمان عن جراح المدائنی عن أبی عبد اللّه ع قال یسلم الصغیر علی الکبیر و المار علی القاعد و القلیل علی الکثیر

[۱۵]

۲۶۶۱- ۱۵ الکافی، ۲/ ۶۴۶/ ۲/ ۱ علی عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن عنبسة بن مصعب عن أبی عبد اللّه ع قال القلیل یبدءون الکثیر بالسلام و الراکب یبدأ الماشی و أصحاب البغال یبدءون أصحاب الحمیر و أصحاب الخیل یبدءون أصحاب البغال

[۱۶]

۲۶۶۲- ۱۶ الکافی، ۲/ ۶۴۷/ ۳/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن

الوافی، ج۵، ص: ۵۹۹

ابن بکیر عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول یسلم الراکب علی الماشی و الماشی علی القاعد و إذا لقیت جماعة

جماعة سلم الأقل على الأكثر و إذا لقي واحد جماعة سلم الواحد على الجماعة

[۱۷]

۲۶۶۳- ۱۷ الكافي، ۲/ ۶۴۷/ ۴/ ۱ سهل عن الأشعري عن القداح عن أبي عبد اللّه ع قال يسلم الراكب على الماشي و القائم على القاعد

[۱۸]

۲۶۶۴- ۱۸ الكافي، ۲/ ۶۴۷/ ۱/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن ابن بكير عن بعض أصحابه عن أبي عبد اللّه ع قال إذا مرت الجماعة بقوم أجزأهم أن يسلم واحد منهم و إذا سلم على القوم و هم جماعة أجزأهم أن يرد واحد منهم

[۱۹]

۲۶۶۵- ۱۹ الكافي، ۲/ ۶۴۷/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن البجلي قال إذا سلم الرجل من الجماعة أجزأ عنهم

[۲۰]

۲۶۶۶- ۲۰ الكافي، ۲/ ۶۴۷/ ۳/ ۲ محمد عن أحمد عن محمد بن يحيى عن غياث بن إبراهيم عن أبي عبد اللّه ع قال إذا سلم من القوم واحد أجزأ عنهم و إذا رد واحد أجزأ عنهم

[۲۱]

اشارة

۲۶۶۷- ۲۱ الكافي، ۲/ ۶۴۷/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن عمر بن عبد العزيز عن جميل عن أبي عبد اللّه ع قال إذا كان قوم في مجلس ثم سبق قوم فدخلوا فعلى الداخل الأخير إذا دخل أن يسلم عليهم

الوافي، ج۵، ص: ۶۰۰

بيان

لعل المراد أنه يسلم أولهم و آخرهم و لا يسلم من دخل بينهما هذا إذا دخل واحد بعد واحد و ما سبق إذا دخلوا معا فلا تنافي أو المراد أنه إذا تفرد من الداخلين أحد فتأخر عنهم و لم يدخل حتى دخلوا و استقروا فعليه أن يسلم إذا دخل و ذلك لأنه لم يجز تسليمهم عن تسليمه حينئذ لانفراده بالدخول

[۲۲]

اشارة

۲۶۶۸- ۲۲ الکافی، ۲/ ۶۴۸/ ۱/ ۱ علی عن أبیه عن حماد عن ربعی عن أبی عبد اللّه ع قال الفقیه، ۳/ ۴۶۹/ ۴۶۳۴ کان رسول اللّه ص یسلم علی النساء و یرددن علیه و کان أمیر المؤمنین ع یسلم علی النساء و کان یکره أن یسلم علی الشابة منهن و یقول أتخوف أن یعجبنی صوتها فیدخل من الإثم علی أکثر مما أطلب من الأجر

بیان

قال فی الفقیه إنما قال ع لغیره و إن عبر عن نفسه و أراد بذلک أیضا التخوف من أن یظن ظان أنه یعجبه صوتها فیکفر قال و لکلام الأئمة ع مخارج و وجوه لا یعقلها إلا العالمون

[۲۳]

اشارة

۲۶۶۹- ۲۳ الکافی، ۵/ ۵۳۵/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن یحیی عن غیاث بن إبراهیم عن أبی عبد اللّه ع قال لا تسلم علی المرأة

بیان

ینبغی أن یحمل ما إذا کانت شابة یتخوف أن یعجبه صوتها دون المحارم

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۱

و العجائز توفیقا بینه و بین سابقة

[۲۴]

۲۶۷۰- ۲۴ الفقیه، ۳/ ۴۷۰/ ۴۶۳۷ سأل عمار الساباطی أبا عبد اللّه ع عن النساء کیف یسلمن إذا دخلن علی القوم قال المرأة تقول علیکم السلام و الرجل یقول السلام علیکم

[۲۵]

اشارة

۲۶۷۱- ۲۵ الکافی، ۲/ ۶۴۵/ ۱۱/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین رفعه قال کان أبو عبد اللّه ع یقول ثلاثة لا یسلمون الماشی مع

الجنازة- و الماشی إلی الجمعة و فی بیت حمام

بیان

و ذلک لأن هؤلاء فی شغل من الخاطر و فی هم من البال فلا علیهم أن لا یسلموا و سیأتی فی کتاب الطهارة ذکر تسلیم أبی الحسن ع فی الحمام.

قال فی الفقیه بعد نقل ذلک فی هذا إطلاق فی التسلیم فی الحمام لمن علیه مئزر و النهی الوارد عن التسلیم فیه هو لمن لا مئزر علیه انتهی کلامه و قد ورد النهی عن التسلیم علی أقوام فی روایة رواها

فی الخصال عن الباقر ع أنه قال لا تسلموا علی الیهود و لا النصاری و لا علی المجوس و لا علی عبدة الأوثان و لا علی موائد شراب الخمر و لا علی صاحب الشطرنج و النرد و لا علی المخنث و لا علی الشاعر الذی یقذف المحصنات و لا علی المصلی و ذلک أن المصلی لا یستطیع أن یرد السلام لأن التسلیم من المسلم تطوع و الرد علیه فریضة- و لا علی آکل الربا و لا علی رجل جالس علی غائط و لا علی الذی فی الحمام- و لا علی الفاسق المعلن بفسقه.

و قد ورد فی معنی السلام و رده حدیث لا بأس بإیراده هاهنا و هو

ما رواه فی

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۲

کتاب الفردوس عن الفضل بن عباس قال قال رسول اللّه ص یا فضل هل تدری ما تفسیر السلام علیکم إذا قال الرجل للرجل السلام علیکم و رحمة اللّه فمعناه إلی عهد اللّه و میثاقه أن لا أغتابک- و لا أعیب علیک مقالتک و لا أرید فإذا رد علیه و علیکم السلام و رحمة اللّه و برکاته یقول لک مثل الذی علیک و رحمة اللّه و اللّه شهید علی ما یقولون

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۳

باب ۸۷ التسلیم علی أهل الملل و الدعاء لهم

[۱]

اشارة

۲۶۷۲- ۱ الکافی، ۲/ ۶۴۸/ ۱/ ۲ الثلاثة عن ابن أذینة عن زرارة عن أبی جعفر ع قال دخل یهودی علی رسول اللّه ص و عائشة عنده فقال السام علیکم فقال رسول اللّه ص علیک ثم دخل آخر فقال مثل ذلک فرد علیه کما رد علی صاحبه ثم دخل آخر فقال مثل ذلک فرد رسول اللّه ص علیه کما رد علی صاحبیه فغضبت عائشة فقالت علیکم السام و الغضب و اللعنة یا معشر الیهود یا إخوة القردة و الخنازیر فقال لها رسول اللّه ص یا عائشة إن الفحش لو کان ممثلا لکان مثال سوء إن الرفق لم یوضع علی شیء قط إلا زانه و لم یرفع عنه قط إلا شانه قالت یا رسول اللّه أ ما سمعت إلی قولهم السام علیکم فقال بلی أ ما سمعت ما رددت علیهم قلت علیکم فإذا سلم علیکم مسلم فقولوا سلام علیکم و إذا سلم علیکم کافر فقولوا علیک

بیان

یستفاد من هذا الحدیث جواز رد السلام بتقدیم لفظ السلام

[۲]

۲۶۷۳- ۲ الکافی، ۲/ ۶۴۸/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن یحیی

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۴

عن غیاث بن إبراهیم عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع لا تبدءوا أهل الکتاب بالتسلیم و إذا سلموا علیکم فقولوا و علیکم

[۳]

۲۶۷۴- ۳ الکافی، ۲/ ۶۴۹/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الیهودی و النصرانی و المشرک إذا سلموا علی الرجل و هو جالس کیف ینبغی أن یرد علیهم- قال یقول علیکم

[۴]

۲۶۷۵- ۴ الکافی، ۲/ ۶۴۹/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن ابن بکیر عن العجلی عن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال إذا سلم علیک الیهودی و النصرانی و المشرک فقل علیک

[۵]

اشارة

۲۶۷۶- ۵ الکافی، ۲/ ۶۴۹/ ۶/ ۱ محمد عن عبد اللّه بن محمد عن علی بن الحکم عن أبان عن زرارة عن أبی عبد اللّه ع قال تقول فی الرد علی الیهودی و النصرانی سلام

بیان

سلام کتبه أکثر النساخ بلا ألف فأوهم أنه بکسر السین بمعنی الصلح أو هو بمعنی السلام و الظاهر أنه کتب علی الرسم و لیس إلا سلام بالألف کما یوجد فی بعض النسخ

[۶]

اشارة

۲۶۷۷- ۶ الکافی، ۲/ ۶۴۹/ ۵/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۵

أقبل أبو جعل بن هشام و معه قوم من قریش فدخلوا علی أبی طالب فقالوا إن ابن أخیک قد آذانا و آذی آلهتنا فادعه و مره فلیکف عن آلهتنا و نکف عن إلهه قال فبعث أبو طالب إلی رسول اللّه ص فدعاه فلما دخل النبی ص لم یر فی البیت إلا مشرکا فقال السلام علی من اتبع الهدی- ثم جلس فخبره أبو طالب بما جاءوا له فقال أو هل لهم من کلمة خیر لهم من هذا یسودون بها العرب و یطئون أعناقهم فقال أبو جهل نعم و ما هذه الکلمة فقال یقولون لا إله إلا اللّه قال فوضعوا أصابعهم فی أذانهم و خرجوا هرابا و هم یقولون ما سمعنا بهذا فی الملة الآخرة إن هذا إلا اختلاق فأنزل اللّه تعالی فی قولهم ص وَ الْقُرْآنِ ذِی الذِّکْرِ إلی قوله تعالی إِلَّا اخْتِلاقٌ

بیان

إلا مشرکا یعنی بحسب الظاهر فإن أبا طالب کان یخفی إسلامه أو هل لهم من کلمة الظاهر أن أو حرف عطف یعنی إما هذا الذی قلت أو کلمة أخری هی خیر لهم من هذا و هل لهم من ذاک فاعترض الاستفهام بین حرف العطف و المعطوف و جعل الهمزة حرف استفهام و الواو حرف عطف لا یخلو من تکلف و یسودون من السؤدد بمعنی السیادة

[۷]

۲۶۷۸- ۷ الکافی، ۲/ ۶۵۰/ ۹/ ۱ العدة عن البرقی عن العبیدی عن محمد بن عرفة عن أبی الحسن الرضا ع قال قیل لأبی عبد اللّه ع کیف أدعو للیهودی و النصرانی قال تقول بارک اللّه لک

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۶

فی دنیاک

[۸]

۲۶۷۹- ۸ الکافی، ۲/ ۶۵۰/ ۷/ ۱ الثلاثة عن البجلی الکافی، ۲/ ۶۵۰/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن البجلی قال قلت لأبی الحسن موسی ع أ رأیت إن احتجت إلی متطبب و هو نصرانی أن أسلم علیه و أدعو له فقال نعم لا ینفعه دعاؤک

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۷

باب ۸۸ المصافحة

[۱]

۲۶۸۰- ۱ الکافی، ۲/ ۱۸۳/ ۲۱/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن رفاعة قال سمعته یقول مصافحة المؤمن أفضل من مصافحة الملائکة

[۲]

۲۶۸۱- ۲ الکافی، ۲/ ۱۸۳/ ۱۸/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال تصافحوا فإنها تذهب بالسخیمة

[۳]

اشارة

۲۶۸۲- ۳ الكافى، ۲/ ۱۷۹/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عن ثعلبة بن ميمون عن يحيى بن زكريا عن الحذاء قال كنت زميل أبى جعفر ع و كنت أبدأ بالركوب ثم يركب هو فإذا استوينا سلم- و ساءل مساءلة رجل لا عهد له بصاحبه و صافح قال و كان إذا نزل نزل قبلى فإذا استويت أنا و هو على الأرض سلم و ساءل مساءلة من لا عهد له بصاحبه فقلت يا بن رسول اللّه إنك لتفعل شيئا ما يفعله من قبلنا و إن فعل مرة فكثير فقال أ ما علمت ما فى المصافحة إن المؤمنين يلتقيان- فيصافح أحدهما صاحبه فلا يزال الذنوب تتحات عنهما كما يتحات الورق عن الشجرة و اللّه ينظر إليهما حتى يفترقا

بيان

الزميل العديل الذى حمله مع حملك على البعير و المزاملة المعادلة

الوافى، ج۵، ص: ۶۰۸

على البعير و الزميل أيضا الرفيق فى السفر الذى يعينك على أمورك و الرديف أيضا تتحات تتساقط

[۴]

۲۶۸۳- ۴ الكافى، ۲/ ۱۷۹/ ۲/ ۱ عنه عن ابن فضال عن على بن عقبة عن أبى خالد القماط عن أبى جعفر ع قال إن المؤمنين إذا التقيا و تصافحا أدخل اللّه يده بين أيديهما فصافح أشدهما حبا لصاحبه

[۵]

۲۶۸۴- ۵ الكافى، ۲/ ۱۷۹/ ۳/ ۱ ابن فضال عن على بن عقبة عن أيوب عن السميدع عن مالك بن أعين الجهنى عن أبى جعفر ع قال إن المؤمنين إذا التقيا فتصافحا أدخل اللّه تعالى يده بين أيديهما- و أقبل بوجهه على أشدهما حبا لصاحبه فإذا أقبل اللّه بوجهه عليهما تحاتت عنهما الذنوب كما يتحات الورق عن الشجر

[۶]

۲۶۸۵- ۶ الكافى، ۲/ ۱۸۰/ ۴/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن الحذاء عن أبى جعفر ع قال إن المؤمنين إذا التقيا فتصافحا- أقبل اللّه تعالى عليهما بوجهه و تساقطت عنهما الذنوب كما يتساقط الورق من الشجر

[۷]

۲۶۸۶- ۷ الكافى، ۲/ ۱۸۲/ ۱۷/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن على بن النعمان عن الفضيل بن عثمان عن الحذاء قال سمعت أبا جعفر ع

یقول إذا التقی المؤمنان فتصافحا أقبل اللّه بوجهه علیهما- و تحاتت الذنوب عن وجوههما حتی یفترقا

[۸]

۲۶۸۷- ۸ الکافی، ۲/ ۱۸۰/ ۵/ ۱ العدة عن سهل عن البزنطی عن

الوافی، ج۵، ص: ۶۰۹

صفوان الجمال عن الحذاء قال زاملت أبا جعفر ع فی شق محمل من المدینة إلی مکة فنزل فی بعض الطریق فلما قضی حاجته و عاد- قال هات یدک یا با عبیدة فناولته یدی فغمزها حتی وجدت الأذی فی أصابعی ثم قال یا با عبیدة ما من مسلم لقی أخاه المسلم فصافحه و شبک أصابعه فی أصابعه إلا تناثرت عنهما ذنوبهما کما یتناثر الورق من الشجر فی الیوم الشاتی

[۹]

اشارة

۲۶۸۸- ۹ الکافی، ۲/ ۱۸۰/ ۷/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن عمر بن عبد العزیز عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة قال زاملت أبا جعفر ع فحططنا الرحل ثم مشی قلیلا ثم جاء فأخذ بیدی- فغمزها غمزة شدیدة فقلت جعلت فداک أ و ما کنت معک فی المحمل- فقال أ ما علمت أن المؤمن إذا جال جولة ثم أخذ بید أخیه نظر اللّه إلیهما بوجهه فلم یزل مقبلا علیهما بوجهه و یقول للذنوب تتحات عنهما- فتتحات یا أبا حمزة کما یتحات الورق عن الشجر فیفترقان و ما علیهما من ذنب

بیان

الرحل کل شیء یعد للرحیل من وعاء للمتاع و مرکب للبعیر و رسن و غیر ذلک

[۱۰]

اشارة

۲۶۸۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۸/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال سألته عن حد المصافحة فقال دور نخلة

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۰

بیان

أرید بحد المصافحة حد تجدیدها

[۱۱]

۲۶۹۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن عمرو الأفرق عن الحذاء عن أبی جعفر ع قال ینبغی للمؤمنین إذا تواری أحدهما عن صاحبه بشجرة ثم التقیا أن یتصافحا

[۱۲]

۲۶۹۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۱۰/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه عن محمد بن المثنی عن أبیه عن عثمان بن زید عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص إذا لقی أحدکم أخاه فلیسلم و لیصافحه فإن اللّه تعالی أکرم بذلک الملائکة فاصنعوا صنع الملائکة

[۱۳]

۲۶۹۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۱۱/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن ابن بقاح عن سیف بن عمیرة عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص إذا التقیتم فتلاقوا بالتسلیم و التصافح و إذا تفرقتم فتفرقوا بالاستغفار

[۱۴]

۲۶۹۳- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۱۲/ ۱ عنه عن موسی بن القاسم عن جده معاویة بن وهب أو غیره عن رزین عن أبی عبد اللّه ع قال کان المسلمون إذا غزوا مع رسول اللّه ص و مروا بمکان کثیر الشجر ثم خرجوا إلی الفضاء نظر بعضهم إلی بعض

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۱

فتصافحوا

[۱۵]

۲۶۹۴- ۱۵ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۱۳/ ۱ عنه عن أبیه عمن حدثه عن زید بن الجهم الهلالی عن مالک بن أعین عن أبی جعفر ع قال إذا صافح الرجل صاحبه فالذی یلزم التصافح أعظم أجرا من الذی یدع- ألا و إن الذنوب لتتحات فیما بینهما حتی لا یبقی ذنب

[۱۶]

اشارة

۲۶۹۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۱۸۱/ ۱۴/ ۱ العدة عن سهل عن یحیی بن المبارک عن ابن جبلة عن إسحاق بن عمار قال دخلت علی أبی عبد اللّه ع فنظر إلی بوجه قاطب فقلت ما الذی غیرک لی قال الذی غیرک لإخوانک بلغنی یا إسحاق أنک أقعدت ببابک بوابا یرد عنک فقراء الشیعة فقلت جعلت فداک إنی خفت الشهرة قال أ فلا خفت البلیة أ و ما علمت أن المؤمنین إذا التقیا فتصافحا أنزل اللّه تعالی الرحمة علیهما فکانت تسعة و تسعون لأشدهما حبا لصاحبه فإذا تعانقا غمرتهما الرحمة و إذا قعدا یتحدثان قالت الحفظة بعضها لبعض اعتزلوا بنا فلعل لهما سرا و قد ستر اللّه علیهما فقلت أ لیس اللّه تعالی یقول ما یَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَیْهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ فقال یا إسحاق إن

کانت الحفظة لا تسمع فإن عالم السر یسمع و یری

بیان

القطوب العبوس و قبض ما بین العینین

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۲

[۱۷]

۲۶۹۶- ۱۷ الکافی، ۲/ ۱۸۲/ ۱۵/ ۱ عنه عن إسماعیل بن مهران عن أیمن بن محرز عن أبی عبد اللّه ع قال ما صافح رسول اللّه ص رجلا قط فنزع یده حتی یکون هو الذی ینزع منه

[۱۸]

۲۶۹۷- ۱۸ الکافی، ۲/ ۱۸۳/ ۱۹/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال لقی النبی ص حذیفة فمد النبی ص یده فکف حذیفة یده- فقال النبی ص یا حذیفة بسطت یدی إلیک فکففت یدک عنی فقال حذیفة یا رسول اللّه بیدک الرغبة و لکنی کنت جنبا فلم أحب أن تمس یدی یدک و أنا جنب فقال النبی ص أ ما تعلم أن المسلمین إذا التقیا فتصافحا- تحاتت ذنوبهما کما یتحات ورق الشجر

[۱۹]

۲۶۹۸- ۱۹ الکافی، ۲/ ۱۸۳/ ۲۰/ ۱ الحسین بن محمد عن أحمد بن إسحاق عن بکر بن محمد عن إسحاق بن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع إن اللّه تعالی لا یقدر أحد قدره و کذلک لا یقدر قدر نبیه و کذلک لا یقدر قدر المؤمن إنه لیلقی أخاه فیصافحه فینظر اللّه إلیهما و الذنوب تتحات عن وجوههما حتی یفترقا کما تحات الریح الشدیدة الورق عن الشجر

[۲۰]

اشارة

۲۶۹۹- ۲۰ الکافی، ۲/ ۱۸۰/ ۶/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن یحیی الحلبی عن مالک الجهنی قال قال أبو جعفر ع یا مالک أنتم شیعتنا أ لا تری أنک تفرط فی أمرنا أنه لا یقدر علی صفة اللّه فکما لا یقدر علی صفة اللّه فکذلک لا یقدر علی صفتنا و کما لا یقدر علی صفتنا

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۳

کذلک لا یقدر علی صفة المؤمن إن المؤمن لیلقی المؤمن فیصافحه- فلا یزال اللّه ینظر إلیهما و الذنوب تتحات عن وجوههما کما یتحات الورق عن الشجر حتی یفترقا فکیف یقدر علی صفة من هو کذلک

بیان

تفرط فی أمرنا من الإفراط یعنی أن إفراطک فی أمرنا و تعظیمک لشأننا دلیل علی تشیعک ثم لما کان لقائل أن یقول إن الإفراط فی الأمر أمر مذموم فکیف یمدحه به فأزال ذلک الوهم بکلام مستأنف حاصله أنهم کلما وصفوا به من الکمال فهو دون مرتبتهم لأنهم ممن لا یقدر قدرهم کما أن اللّه سبحانه لن یقدر قدره و ینبغی حمله علی ما لم یبلغ الغلو

[۲۱]

اشارة

۲۷۰۰- ۲۱ الکافی، ۲/ ۱۸۲/ ۱۶/ ۱ علی عن أبیه عن حماد عن ربعی عن زرارة عن أبی جعفر ع قال سمعته یقول إن اللّه تعالی لا یوصف و کیف یوصف و قال فی کتابه وَ ما قَدَرُوا اللّهَ حَقَّ قَدْرِهِ فلا یوصف بقدر إلا کان أعظم من ذلک و إن النبی ص لا یوصف و کیف یوصف عبد احتجب اللّه بسبع و جعل طاعته فی الأرض کطاعته فقال ما آتاکُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهاکُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا و من أطاع هذا فقد أطاعنی و من عصاه فقد عصانی و فوض إلیه و إنا لا نوصف و کیف یوصف قوم رفع اللّه عنهم الرجس و هو الشک و المؤمن لا یوصف و إن المؤمن لیلقی أخاه فیصافحه فلا یزال اللّه ینظر إلیهما- و الذنوب تتحات عن وجوههما کما یتحات الورق عن الشجر

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۴

بیان

قد ورد فی الحدیث أن لله سبعین ألف حجاب من نور و ظلمة لو کشفها لأحرقت سبحات وجهه ما انتهی إلیه بصره
و علی هذا فیحتمل أن یکون معنی قوله ع احتجب اللّه بسبع أنه ص قد ارتفع الحجب بینه و بین اللّه سبحانه حتی بقی من السبعین ألف سبع و اللّه و رسوله و ابن رسوله أعلم

[۲۲]

۲۷۰۱- ۲۲ الکافی، ۲/ ۶۴۶/ ۱۴/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن ابن رئاب عن أبی عبد اللّه ع قال إن من تمام التحیة للمقیم المصافحة و تمام التسلیم علی المسافر المعانقة

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۵

باب ۸۹ المعانقة و التقبیل

[۱]

اشارة

۲۷۰۲- ۱ الکافی، ۲/ ۱۸۴/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن صفوان عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمنین إذا اعتنقا غمرتهما الرحمة فإذا التزما لا یریدان بذلک إلا وجه اللّه و لا یریدان غرضا من أغراض الدنیا قیل لکما مغفورا لکما فاستأنفا فإذا أقبلا علی المساءلة- قالت الملائکة بعضها لبعض تنحوا عنهما فإن لهما سرا و قد ستر اللّه علیهما- قال إسحاق فقلت جعلت فداک فلا یکتب علیهما لفظهما و قد قال اللّه تعالی ما یَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَیْهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ قال فتنفس أبو عبد اللّه ع الصعداء ثم بکی حتی اخضلت دموعه لحیته و قال یا إسحاق إن اللّه تعالی إنما أمر الملائکة أن تعتزل عن المؤمنین إذا التقیا إجلالا لهما و إنه و إن کانت الملائکة لا تکتب لفظهما و لا تعرف کلامهما فإنه یعرفه و یحفظه علیهما عالم السر و أخفی

بیان

الصعداء تنفس طویل اخضلت بلت و قد مضی حدیث آخر فی المعانقة فی باب زیارة الإخوان

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۶

[۲]

۲۷۰۳- ۲ الکافی، ۲/ ۱۸۵/ ۱/ ۱ القمی عن الکوفی عن عبیس بن هشام عن الحسین بن أحمد المنقری عن یونس بن ظبیان عن أبی عبد اللّه ع قال إن لکم لنورا تعرفون به فی الدنیا حتی إن أحدکم إذا لقی أخاه قبله فی موضع النور من جبهته

[۳]

اشارة

۲۷۰۴- ۳ الکافی، ۲/ ۱۸۵/ ۵/ ۱ محمد عن العمرکی عن علی بن جعفر عن أبی الحسن ع قال من قبل للرحم ذا قرابة فلیس علیه شیء و قبله الأخ علی الخد و قبله الإمام بین عینیه

بیان

فلیس علیه شیء أی ذنب و حرج یعنی إذا کان الباعث علی التقبیل المحبة الطبیعیة فأما إذا کان لله و فی اللّه فهو مثاب علیه و لعل المراد بالأخ الأخ فی النسب إذ الأخ فی الدین إنما یقبل جبهته کما مر و یحتمل الأخ فی الدین أو ما یشملهما فیکون رخصة

[۴]

۲۷۰۵- ۴ الکافی، ۲/ ۱۸۶/ ۶/ ۱ عنه عن البرقی عن محمد بن سنان عن

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۷

الصباح مولی آل سام عن أبی عبد اللّه ع قال لیس القبلة علی الفم إلا للزوجة و الولد الصغیر

[۵]

۲۷۰۶- ۵ الكافی، ۲/ ۱۸۵/ ۳/ ۱ الثلاثة عن زيد النرسی عن علی بن مزيد صاحب السابری قال دخلت علی أبی عبد اللّه ع فتناولت يده فقبلتها فقال أما إنها لا تصلح إلا لنبی أو وصی نبی

[۶]

اشارة

۲۷۰۷- ۶ الكافی، ۲/ ۱۸۵/ ۲/ ۱ الثلاثة عن رفاعة عن أبی عبد اللّه ع قال لا يقبل رأس أحد و لا يده إلا رسول اللّه ص أو من أريد به رسول اللّه ص

بيان

لعل المراد بمن أريد به رسول اللّه ص الأئمة المعصومون ع كما يستفاد من الحديث السابق و يحتمل شمول الحكم العلماء بالله و بأمر اللّه معا العاملين بعلمهم الهادين للناس ممن وافق قوله فعله لأن العلماء الحق ورثة الأنبياء فلا يبعد دخولهم فيمن يراد به رسول اللّه ص

[۷]

اشارة

۲۷۰۸- ۷ الكافی، ۲/ ۱۸۵/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن الحجال عن يونس بن يعقوب قال قلت لأبی عبد اللّه ع ناولنی يدك

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۸

أقبلها فأعطانيها فقلت جعلت فداك رأسك ففعل فقبلته فقلت جعلت فداك رجلاك فقال أقسمت أقسمت أقسمت ثلاثا و بقی شیء- و بقی شیء و بقی شیء

بيان

لعل المراد أنه ع قال ثلاث مرات حلفت أن لا أناول رجلی لأحد يقبلها و هل يبقى مكان السؤال لذلك بعد حلفی عليه

الوافی، ج۵، ص: ۶۱۹

باب ۹۰ آداب المجالسة

[۱]

۲۷۰۹- ۱ الکافی، ۲/ ۶۶۱/ ۳/ ۱ الثلاثة عن محمد بن مرازم عن أبی سلیمان الزاهد عن أبی عبد اللّه ع قال من رضی بدون الشرف من المجلس لم یزل اللّه تعالی و ملائکته یصلون علیه حتی یقوم

[۲]

اشارة

۲۷۱۰- ۲ الکافی، ۲/ ۶۶۲/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن ابن المغیرة عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال کان رسول اللّه ص إذا دخل منزلا قعد فی أدنی المجلس إلیه حین یدخل

بیان

ینبغی أن یخص هذا الحکم بما إذا لم یعین له صاحب المنزل مکانا
لما رواه عبد اللّه بن جعفر الحمیری فی کتاب قرب الإسناد عن الاثنین عن جعفر بن محمد عن أبیه ع قال إذا دخل أحدکم علی أخیه فی رحله- فلیقعد حیث یأمره صاحب الرحل فإن صاحب الرحل أعرف بعورة بیته من الداخل علیه
و یؤیده الحدیث الآتی علی إحدی النسختین

[۳]

اشارة

۲۷۱۱- ۳ الکافی، ۲/ ۶۵۹/ ۱/ ۲ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۰

قال قال رسول اللّه ص إن من حق الداخل علی أهل البیت أن یمشوا معه هنیئة إذا دخل و إذا خرج و قال قال رسول اللّه ص إذا دخل أحدکم علی أخیه المسلم فی بیته فهو أمیر علیه حتی یخرج

بیان

صدر الحدیث إشارة إلی حق الداخل من الاستقبال و المشایعة و ذیله إلی حق صاحب البیت من انقیاد أوامره و نواهیه و فی بعض النسخ فهو أمین علیه یعنی لا ینبغی له أن ینقل حدیثه إلا حیث یأمن غائلته و علی هذا یکون مضمونه مضمون الأخبار الآتیة

[۴]

۲۷۱۲- ۴ الکافی، ۲/ ۶۶۰/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال المجالس بالأمانة و لیس لأحد أن

یحدث بحدیث یکتمه صاحبه إلا بإذنه إلا أن یکون ثقة أو ذکرا له بخیر

[۵]

۲۷۱۳- ۵ الکافی، ۲/ ۶۶۰/ ۱/ ۱ العدة عن سهل و أحمد جمیعا عن السراد عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عوف عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول المجالس بالأمانة

[۶]

۲۷۱۴- ۶ الکافی، ۲/ ۶۶۰/ ۲/ ۱ الثلاثة عن حماد عن زرارة عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص المجالس بالأمانة

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۱

[۷]

۲۷۱۵- ۷ الکافی، ۲/ ۶۶۰/ ۱/ ۲ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن مالک بن عطیة عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال إذا کان القوم ثلاثة فلا یتناجی منهم اثنان دون صاحبهما فإن ذلک مما یحزنه و یؤذیه

[۸]

۲۷۱۶- ۸ الکافی، ۲/ ۶۶۰/ ۲/ ۲ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن یونس بن یعقوب عن أبی الحسن الأول ع قال إذا کان ثلاثة فی بیت فلا یتناجی اثنان دون صاحبهما فإن ذلک مما یغمه

[۹]

اشارة

۲۷۱۷- ۹ الکافی، ۲/ ۶۶۰/ ۳/ ۲ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من عرض لأخیه المسلم فی حدیثه فکأنما خدش فی وجهه

بیان

عرض لأخیه بتخفیف الراء و فتحها و کسرها أی تعرض له و ظهر علیه یقال مر بی فلان فما عرضت له و ما عرضت له و فی بعض النسخ المسلم المتکلم

[۱۰]

اشارهٔ

۲۷۱۸- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۷۱/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن الوشاء عن جمیل بن دراج عن أبی عبد اللّه ع قال کان رسول اللّه ص یقسم لحظاته بین أصحابه فینظر إلی ذا و ینظر إلی ذا بالسویهٔ قال و لم یبسط رسول اللّه ص رجلیه بین أصحابه قط و إن کان لیصافحه الرجل فما یترک رسول اللّه ص یده من یده حتی یکون هو التارک فلما فطنوا

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۲

لذلک [الأمر] کان الرجل إذا صافحه قال بیده فنزعها من یده

بیان

قال بیده مال بها

[۱۱]

۲۷۱۹- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۶۲/ ۸/ ۱ الأربعهٔ عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ینبغی للجلساء فی الصیف أن یکون بین کل اثنین مقدار عظم الذراع کیلا یشق بعضهم علی بعض فی الحر

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۳

باب ۹۱ هیئهٔ الجلوس

[۱]

اشارهٔ

۲۷۲۰- ۱ الکافی، ۲/ ۶۶۱/ ۱/ ۱ العدهٔ عن البرقی عن النوفلی عن عبد العظیم بن عبد اللّه بن الحسن العلوی رفعه قال کان النبی ص یجلس ثلاثا القرفصاء و هو أن یقیم ساقیه- و یستقبلهما بیدیه و یشد یده فی ذراعه و کان یجثو علی رکبتیه و کان یثنی رجلا واحدهٔ و یبسط علیها الأخری و لم یر ص متربعا قط

بیان

قال فی القاموس القرفصی مثلثهٔ القاف و الفاء مقصورهٔ و القرفصی بالضم و القرفصاء بضم القاف و الراء علی الأتباع أن یجلس علی ألیتیه و یلصق فخذیه ببطنه و یحتبی بیدیه یضعهما علی ساقیهٔ أو یجلس علی رکبتیه متکئا و یلصق بطنه بفخذیه و یتأبط کفیه انتهی و الاحتباء بالمهملهٔ جمع الظهر و الساقین بالیدین أو بعمامهٔ و جثا کدعا و رمی جثوا و جثیا بضمهما جلس علی رکبتیه یثنی رجلا کیسعی یرد بعضها علی بعض و کأن المراد به التورک المذکور فی الخبر الآتی و لعل المراد بالتربع معناه المشهور

[۲]

۲۷۲۱- ۲ الکافی، ۲/ ۶۶۱/ ۵/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن حماد قال جلس أبو عبد اللّه ع متورکا رجله الیمنی علی فخده الیسری

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۲۴

فقال له رجل جعلت فداك هذه جلسة مکروهة فقال لا إنما هو شیء قالته الیهود لما أن فرغ اللّه تعالی من خلق السماوات و الأرض و استوی علی العرش جلس هذه الجلسة لیستریح فأنزل اللّه تعالی اللّهُ لا إِلهَ إِلّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّومُ لا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَ لا نَوْمٌ و بقی أبو عبد اللّه ع متورکا کما هو

[۳]

۲۷۲۲- ۳ الکافی، ۲/ ۶۶۱/ ۲/ ۱ الثلاثة عمن ذکره عن الثمالی قال رأیت علی بن الحسین بن علی ع قاعدا واضعا إحدی رجلیه علی فخذه فقلت إن الناس یکرهون هذه الجلسة و یقولون إنها جلسة الرب فقال إنی إنما جلست هذه الجلسة للملالة و الرب لا یمل و لا تأخذه سنة و لا نوم

[۴]

۲۷۲۳- ۴ الکافی، ۲/ ۶۶۲/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص الاحتباء فی المسجد حیطان العرب

[۵]

اشارة

۲۷۲۴- ۵ الکافی، ۲/ ۶۶۲/ ۳/ ۱ الخمسة عن إبراهیم بن عبد الحمید عن أبی الحسن ع قال قال النبی ص الاحتباء حیطان العرب

بیان

یعنی أن العرب تتوسل فی الاتکاء بالاحتباء کما یتوسل أصحاب البیوت

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۲۵

المبنیة بالجدران

[۶]

۲۷۲۵- ۶ الکافی، ۲/ ۶۶۳/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الرجل یحتبی بثوب واحد فقال إن کان یغطی عورته فلا بأس

[۷]

۲۷۲۶- ۷ الکافی، ۲/ ۶۶۳/ ۵/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن ابن أسباط عن بعض أصحابنا عن أبی عبد اللّه ع قال قال لا یجوز للرجل أن یحتبی مقابل الکعبة

[۸]

۲۷۲۷- ۸ الکافی، ۲/ ۶۶۱/ ۴/ ۱ علی عن أبیه عن بعض أصحابه عن طلحة بن زید عن أبی عبد اللّه ع قال کان رسول اللّه ص أکثر ما یجلس تجاه القبلة

[۹]

۲۷۲۸- ۹ الکافی، ۲/ ۶۶۲/ ۹/ ۱ الثلاثة عن حماد قال رأیت أبا عبد اللّه ع یجلس فی بیته عند باب بیته قبالة الکعبة

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۷

باب ۹۲ المزاح

[۱]

۲۷۲۹- ۱ الکافی، ۲/ ۶۶۳/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن معمر بن خلاد قال سألت أبا الحسن ع فقلت جعلت فداک الرجل یکون مع القوم فیجری بینهم کلام یمزحون و یضحکون فقال لا بأس ما لم یکن- فظننت أنه عنی الفحش ثم قال إن رسول اللّه ص کان یأتیه الأعرابی فیهدی له الهدیة ثم یقول مکانه أعطنا ثمن هدیتنا فیضحک رسول اللّه ص و کان إذا اغتم یقول ما فعل الأعرابی لیته أتانا

[۲]

۲۷۳۰- ۲ الکافی، ۲/ ۶۶۳/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن شریف بن سابق عن الفضل بن أبی قرة عن أبی عبد اللّه ع قال ما من مؤمن إلا و فیه دعابة قلت و ما الدعابة قال المزاح

[۳]

اشارة

۲۷۳۱- ۳ الکافی، ۲/ ۶۶۳/ ۳/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن یحیی بن سلام عن یوسف بن یعقوب عن صالح بن عقبة عن یونس الشیبانی قال قال أبو عبد اللّه ع کیف مداعبة بعضکم بعضا قلت قلیل قال فلا تفعلوا فإن المداعبة من حسن الخلق و إنک لتدخل بها السرور علی أخیک و لقد کان رسول اللّه ص یداعب الرجل یرید أن یسره

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۸

بیان

فلا تفعلوا أی فلا تفعلوا ما تفعلون من قلة المداعبة بل كونوا على حد الوسط فيها لما يأتى من ذم كثرتها أيضا

[۴]

اشارة

۲۷۳۲- ۴ الكافى، ۲/ ۶۶۳/ ۴/ ۲ صالح بن عقبة عن عبد اللّه بن محمد الجعفى قال سمعت أبا جعفر ع يقول إن اللّه تعالى يحب المداعب فى الجماعة بلا رفث

بيان

فى بعض النسخ أبا عبد اللّه ع مكان أبا جعفر و لعل أبا جعفر هو الصحيح لأن الراوى مذكور فى رجاله ع و الرفث الفحش

[۵]

۲۷۳۳- ۵ الكافى، ۲/ ۶۶۴/ ۸/ ۱ الثلاثة عن حفص بن البخترى قال قال أبو عبد اللّه ع إياكم و المزاح فإنه يذهب بماء الوجه

[۶]

۲۷۳۴- ۶ الكافى، ۲/ ۶۶۵/ ۱۶/ ۱ العدة عن البرقى عن عثمان عن ابن مسكان عن محمد بن مروان عن أبى عبد اللّه ع قال إياكم و المزاح فإنه يذهب بماء الوجه و مهابة الرجال

[۷]

اشارة

۲۷۳۵- ۷ الكافى، ۲/ ۶۶۵/ ۱۷/ ۱ محمد عن أحمد عن البرقى عن أبى العباس عن عمار بن مروان قال قال أبو عبد اللّه ع لا تمار فيذهب بهاؤك و لا تمازح فيجترأ عليك

بيان

المماراة المجادلة

الوافی، ج۵، ص: ۶۲۹

[۸]

۲۷۳۶- ۸ الکافی، ۲/ ۶۶۵/ ۱۸/ ۱ علی عن أبیه عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن عمار بن مروان عن أبی عبد اللّه ع قال لا تمازح فیجترأ علیک

[۹]

۲۷۳۷- ۹ الکافی، ۲/ ۶۶۵/ ۱۹/ ۱ العدة عن أحمد عن السراد عن سعد بن أبی خلف عن أبی الحسن ع أنه قال فی وصیة له لبعض ولده أو قال قال أبی لبعض ولده إیاک و المزاح فإنه یذهب بنور إیمانک- و یستخف بمروءتک

[۱۰]

۲۷۳۸- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۹/ ۱ الثلاثة عمن حدثه عن أبی عبد اللّه ع قال إذا أحببت رجلا فلا تمازحه و لا تماره

[۱۱]

۲۷۳۹- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۱۲/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه قال قال أمیر المؤمنین ع إیاکم و المزاح فإنه یجر السخیمة و یورث الضغینة و هو السب الأصغر

[۱۲]

اشارة

۲۷۴۰- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۶۵/ ۱۵/ ۱ حمید عن ابن سماعة عن المیثمی عن عنبسة العابد قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول المزاح السباب الأصغر

الوافی، ج۵، ص: ۶۳۰

بیان

لعل المراد بالمزاح المنهی عنه ما تضمن فحشا کما دل علیه حدیث معمر و حدیث الجعفی السابقان أو ما کثر منه کما یدل علیه الخبر الذی یأتی فیه فی الباب الآتی أو ما تضمن استهزاء کما دل علیه تسمیته سبابا فلا ینافی الترغیب فیه فی الأخبار الأولة فإن المراد به ما لم یکن أحد هذه

الوافی، ج۵، ص: ۶۳۱

باب ۹۳ الضحک

[۱]

اشارة

۲۷۴۱- ۱ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۶/ ۱ الثلاثة عن منصور عن حریز عن أبی عبد اللّه ع قال کثرة الضحک تمیت القلب و قال کثرة الضحک تمیث الدین کما یمیث الماء الملح

بیان

تمیث الدین بالثاء المثلثة الموث الدوف و الإذابة قال فی النهایة فی حدیث أبی أسید فلما فرغ من الطعام أماثته فسقته إیاه هکذا روی أماثته و المعروف ماثته یقال مثت الشیء أمیثه و أموثه فانماث إذا دفته فی الماء

[۲]

۲۷۴۲- ۲ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۱۱/ ۱ حمید عن ابن سماعة عن المیثمی عن عنبسة العابد قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول کثرة الضحک تذهب بماء الوجه

[۳]

اشارة

۲۷۴۳- ۳ الکافی، ۲/ ۶۶۵/ ۱۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحجال عن داود بن فرقد و علی بن عقبة و ثعلبة رفعوه إلی أبی عبد اللّه ع و أبی جعفر أو أحدهما ع قال کثرة المزاح تذهب بماء الوجه و کثرة الضحک تمج الإیمان مجا

الوافی، ج۵، ص: ۶۳۲

بیان

المج الرمی من الفم

[۴]

۲۷۴۴- ۴ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۵/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن الحسن بن کلیب عن أبی عبد اللّه ع قال ضحک المؤمن تبسم

[۵]

۲۷۴۵- ۵ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۱۳/ ۱ محمد عن عبد اللّه بن محمد عن علی بن الحکم عن أبان عن خالد بن طهمان عن أبی جعفر ع قال إذا قهقهت فقل حین تفرغ اللهم لا تمقتنی

[۶]

اشارة

۲۷۴۶- ۶ الفقیه، ۳/ ۳۷۷/ ۴۳۲۸ قال الصادق ع کفارة الضحک أن تقول اللهم لا تمقتنی

بیان

یعنی لا تغضب علی

[۷]

۲۷۴۷- ۷ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۱۰/ ۱ الخمسة عن أبی عبد اللّه ع قال القهقهة من الشیطان

[۸]

اشارة

۲۷۴۸- ۸ الکافی، ۲/ ۶۶۴/ ۷/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال إن من الجهل الضحک من غیر عجب قال و کان یقول لا تبدین عن واضحة و قد علمت [عملت] الأعمال الفاضحة و لا یأمن البیات من عمل السیئات

الوافی، ج۵، ص: ۶۳۳

بیان

الواضحة الأسنان التی تبدو عند الضحک و تبییت العدو هو أن یقصد فی اللیل من غیر أن یعلم فیؤخذ بغتة و هو البیات

[۹]

۲۷۴۹- ۹ الکافی، ۲/ ۶۶۵/ ۲۰/ ۱ أحمد عن ابن فضال عن الحسن بن الجهم عن إبراهیم بن مهزم عمن ذکره عن أبی الحسن الأول ع قال کان یحیی بن زکریا یبکی و لا یضحک و کان عیسی ع یضحک و یبکی و کان الذی یصنع عیسی أفضل- من الذی کان یصنع یحیی ع

الوافی، ج۵، ص: ۶۳۵

باب ۹۴ العطاس و التسمیت

[۱]

اشارة

۲۷۵۰- ۱ الکافی، ۲/ ۶۵۳/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحسین عن النضر عن القاسم بن سلیمان عن جراح المدائنی قال قال أبو عبد اللّه ع للمسلم علی أخیه من الحق أن یسلم علیه إذا لقیه و یعوده إذا مرض و ینصح له إذا غاب و یسمته إذا عطس یقول الحمد للّه رب العالمین لا شریک له و یقول له یرحمک اللّه فیجیبه یقول له و یهدیکم اللّه و یصلح بالکم و یجیبه إذا دعاه و یتبعه إذا مات

بیان

التسمیت بالمهملة و المعجمة جمیعا ذکر اللّه تعالی علی الشیء و الدعاء للعاطس و أن یقول له یرحمک اللّه

[۲]

۲۷۵۱- ۲ الکافی، ۲/ ۶۵۳/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن الاثنین عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إذا عطس الرجل فسمتوه و لو من وراء جزیرة

[۳]

۲۷۵۲- ۳ الکافی، ۲/ ۶۵۳/ ۲/ ۱ و فی روایة أخری و لو من وراء البحر

[۴]

۲۷۵۳- ۴ الکافی، ۲/ ۶۵۳/ ۳/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن مثنی عن

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۳۶

إسحاق بن یزید و معمر بن أبی زیاد و ابن رئاب قالوا کنا جلوسا عند أبی عبد اللّه ع إذ عطس رجل فما رد علیه أحد من القوم شیئا حتی ابتدأ هو فقال سبحان اللّه أ لا سمتم [سمعتم] من حق المسلم علی المسلم أن یعوده إذا اشتکی و أن یجیبه إذا دعاه و أن یشهده إذا مات و أن یسمته إذا عطس

[۵]

۲۷۵۴- ۵ الکافی، ۲/ ۶۵۴/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن جعفر بن محمد عن یونس عن داود بن الحصین قال کنا عند أبی عبد اللّه ع فأحصیت فی البیت أربعة عشر رجلا فعطس أبو عبد اللّه ع فما تکلم أحد من القوم فقال أبو عبد اللّه ع أ لا تسمتون أ لا تسمتون من حق المؤمن علی المؤمن إذا مرض أن یعوده و إذا مات أن یشهد جنازته و إذا عطس أن یسمته أو قال أن یشمته و إذا دعاه أن یجیبه

[۶]

۲۷۵۵- ۶ الکافی، ۱/ ۴۱۱/ ۱/ ۱ الاثنان عن أحمد بن محمد بن عبد اللّه عن النخعی قال عطس یوما و أنا عنده فقلت جعلت فداک ما یقال للإمام إذا عطس قال یقولون صلی اللّه علیک

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۳۷

[۷]

اشارة

۲۷۵۶- ۷ الکافی، ۲/ ۶۵۳/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن صفوان قال کنت عند الرضا ع فعطس فقلت صلی اللّه علیک ثم عطس فقلت صلی اللّه علیک ثم عطس فقلت صلی اللّه علیک و قلت له جعلت فداک إذا عطس مثلک یقال له کما یقول بعضنا لبعض یرحمک اللّه- أو کما نقول قال نعم قال أ و لیس تقول صلی اللّه علی محمد و آل محمد قلت بلی قال و ارحم محمدا و آل محمد قال بلی و قد صلی علیه و رحمه و إنما صلواتنا علیه رحمة لنا و قربة

بیان

أو کما نقول یعنی به صلی اللّه علیک أو المراد به الاستغفار و الاستهداء و نحو ذلک مما کانوا یقولون بینهم فی التسمیت و رده قال نعم یعنی یقال هذا أو ذاک و لا علیک أن لا تقول صلی اللّه علیک ثم استشهد علی ذلک بقوله إنک تقول و ارحم محمدا و آل محمد بعد قولک صلی اللّه علی محمد و آل محمد و هذا ترحم منک علینا ثم قال بلی نقول ذلک و قد صلی اللّه علی محمد و رحمه و إنما صلواتنا علیه رحمة لنا و قربة فلا بأس بالترحم علینا و نحوه

[۸]

اشارة

۲۷۵۷- ۸ الکافی، ۲/ ۶۵۴/ ۵/ ۱ عنه عن ابن عیسی عن البزنطی قال سمعت الرضا ع یقول التثاؤب من الشیطان و العطسة من اللّه عز و جل

بیان

ثأب و تثاءب أصابه کسل و فترة کفترة النعاس و إنما کان من الشیطان لأن منشأه الغفلة الناشئة من الخذلان بأن یکل اللّه العبد إلی نفسه و إنما کانت

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۳۸

العطسة من اللّه عز و جل لأنه حمل عبده علیها لیذکر اللّه عندها کما یستفاد من الحدیث الآتی

[۹]

۲۷۵۸- ۹ الکافی، ۲/ ۶۵۴/ ۶/ ۱ علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد قال سألت العالم ع عن العطسة و ما العلة فی الحمد لله علیها فقال إن لله نعما علی عبده فی صحة بدنه و سلامة جوارحه و إن العبد ینسی ذکر اللّه تعالی علی ذلک فإذا نسی أمر اللّه الریح فجالت فی بدنه ثم یخرجها من أنفه فیحمد اللّه علی ذلک فیکون حمده عند ذلک شکرا لما نسی

[۱۰]

۲۷۵۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۵۴/ ۸/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن عمرو بن شمر عن جابر قال قال أبو جعفر ع نعم الشیء العطسة تنفع فی الجسد و تذکر بالله تعالی قلت إن عندنا قوما یقولون لیس لرسول اللّه ص فی العطسة نصیب- فقال إن کانوا کاذبین فلا أنالهم اللّه شفاعة محمد ص

[۱۱]

۲۷۶۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۵۴/ ۹/ ۱ الثلاثة عن بعض أصحابه قال عطس رجل عند أبی جعفر ع فقال الحمد لله فلم یسمته أبو جعفر ع و قال نقصنا حقنا ثم قال إذا عطس أحدکم فلیقل- الحمد لله رب العالمین و صلی اللّه علی محمد و أهل بیته قال فقال الرجل فسمته أبو جعفر ع

[۱۲]

۲۷۶۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۵۵/ ۱۰/ ۱ الثلاثة عن إسماعیل البصری عن

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۳۹

الفضیل بن یسار قال قلت لأبی جعفر ع إن الناس یکرهون الصلاة علی محمد و آله فی ثلاث مواطن عند العطسة و عند الذبیحة و عند الجماع فقال أبو جعفر ع ما لهم ویلهم نافقوا لعنهم اللّه

[۱۳]

۲۷۶۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۶۵۵/ ۱۱/ ۱ الثلاثة عن سعد بن أبی خلف قال کان أبو جعفر ع إذا عطس فقیل له یرحمک اللّه قال یغفر اللّه لکم و یرحمکم و إذا عطس عنده إنسان قال یرحمک اللّه تعالی

[۱۴]

۲۷۶۳- ۱۴ الکافی، ۲/ ۶۵۵/ ۱۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال عطس غلام لم یبلغ الحلم عند النبی ص فقال الحمد لله فقال له النبی بارک اللّه فیک

[۱۵]

اشارة

۲۷۶۴- ۱۵ الکافی، ۲/ ۶۵۵/ ۱۳/ ۱ محمد عن عبد اللّه بن محمد عن علی بن الحکم عن أبان عن محمد عن أبی جعفر ع قال إذا عطس الرجل فلیقل الحمد لله لا شریک له و إذا سمت الرجل فلیقل یرحمک اللّه و إذا رددت فلیقل یغفر اللّه لک و لنا فإن رسول اللّه ص سئل عن آیة أو شیء فیه ذکر اللّه تعالی فقال کل ما ذکر اللّه تعالی فیه فهو حسن

بیان

فلیقل فی الأخیر علی البناء للمفعول أو علی المثناة الفوقانیة کما جاء فی بعض اللغات سئل عن آیة أو شیء یعنی الإتیان بهما فی مقام التسمیت و رده و المراد بهما ما یناسب التسمیت و دعاءه

الوافی، ج۵، ص: ۶۴۰

[۱۶]

۲۷۶۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۶۵۵/ ۱۴/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن الصحاف عن مسمع قال عطس أبو عبد اللّه ع فقال الحمد لله رب العالمین ثم جعل إصبعه علی أنفه فقال رغم أنفی لله رغما داخرا

[۱۷]

۲۷۶۶- ۱۷ الکافی، ۲/ ۶۵۵/ ۱۵/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن محمد بن مروان رفعه قال قال أمیر المؤمنین ع من قال إذا عطس الحمد لله رب العالمین علی کل حال لم یجد وجع الأذنین و الأضراس

[۱۸]

۲۷۶۷- ۱۸ الکافی، ۲/ ۶۵۶/ ۱۶/ ۱ محمد عن أحمد أو غیره عن ابن فضال عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال فی وجع الأضراس و وجع الآذان إذا سمعتم من یعطس فابدءوه بالحمد لله

[۱۹]

اشارة

۲۷۶۸- ۱۹ الکافی، ۲/ ۶۵۶/ ۱۷/ ۱ علی عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن عثمان عن الشحام قال قال أبو عبد اللّه ع من سمع عطسة فحمد اللّه تعالی و صلی علی النبی و أهل بیته ص لم یشتک عینه و لا ضرسه ثم قال إن سمعتها فقلها- و إن کان بینک و بینه البحر

بیان

لم یشتک عینه أی لم یشکها یقال اشتکی عضوا من أعضائه إذا شکاه

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۴۱

[۲۰]

۲۷۶۹- ۲۰ الکافی، ۲/ ۶۵۶/ ۱۸/ ۱ القمی عن بعض أصحابه عن التمیمی عن بعض أصحابنا عن أبی عبد اللّه ع قال عطس رجل نصرانی عند أبی عبد اللّه ع فقال له القوم هداک اللّه فقال أبو عبد اللّه ع یرحمک اللّه فقالوا له إنه نصرانی فقال لا یهدیه اللّه حتی یرحمه

[۲۱]

۲۷۷۰- ۲۱ الکافی، ۲/ ۶۵۶/ ۱۹/ ۱ علی عن الاثنین عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إذا عطس المرء المسلم ثم سکت لعلة تکون به قالت الملائکة عنه الحمد لله رب العالمین فإن قال الحمد لله رب العالمین قالت الملائکة یغفر اللّه لک قال و قال رسول اللّه ص العطاس للمریض دلیل العافیة و راحة للبدن

[۲۲]

۲۷۷۱- ۲۲ الکافی، ۲/ ۶۵۶/ ۲۰/ ۱ محمد عن محمد بن موسی عن یعقوب بن یزید عن عثمان عن عبد الصمد بن بشیر عن حذیفة بن منصور قال قال العطاس ینفع للبدن [فی البدن] کله ما لم یزد علی الثلاث- فإذا زاد علی الثلاث فهن داء و سقم

[۲۳]

۲۷۷۲- ۲۳ الکافی، ۲/ ۶۵۷/ ۲۷/ ۱ العدة عن أحمد عن محسن بن أحمد عن أبان عن زرارة عن أبی جعفر ع قال إذا عطس الرجل ثلاثا فسمته ثم اترکه

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۴۲

[۲۴]

۲۷۷۳- ۲۴ الکافی، ۲/ ۶۵۶/ ۲۱/ ۱ أحمد بن محمد الکوفی عن علی بن الحسن عن ابن أسباط عن عمه عن الحضرمی قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی إِنَّ أَنْکَرَ الْأَصْواتِ لَصَوْتُ الْحَمِیرِ قال العطسة القبیحة

[۲۵]

۲۷۷۴- ۲۵ الکافی، ۲/ ۶۵۷/ ۲۲/ ۱ محمد عن أحمد عن القاسم عن جده عن أبی عبد اللّه ع قال من عطس ثم وضع یده علی قصبة أنفه ثم قال الحمد لله رب العالمین الحمد لله حمدا کثیرا کما هو أهله و صلی اللّه علی محمد النبی و آله خرج من منخره الأیسر طائر

أصغر من الجراد و أکبر من الذباب حتی یصیر تحت العرش یستغفر اللّه له إلی یوم القیامة

[۲۶]

اشارة

۲۷۷۵ – ۲۶ الکافی، ۲/ ۶۵۷/ ۲۳/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن یحیی عن بعض أصحابه رواه عن رجل من العامة قال کنت أجالس أبا عبد اللّه ع فلا و اللّه ما رأیت مجلسا أنبل من مجلسه قال فقال لی ذات یوم من أین تخرج العطسة فقلت من الأنف قال فقال لی أصبت الخطأ فقلت جعلت فداک من أین تخرج فقال من جمیع البدن کما أن النطفة تخرج من جمیع البدن و مخرجها من الإحلیل ثم قال أ ما رأیت الإنسان إذا عطس نفض أعضاؤه و صاحب العطسة یأمن الموت سبعة أیام

بیان

النبل بالضم الذکاء و النجابة

الوافی، ج۵، ص: ۶۴۳

[۲۷]

۲۷۷۶– ۲۷ الکافی، ۲/ ۶۵۷/ ۲۴/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص تصدیق الحدیث عند العطاس

[۲۸]

۲۷۷۷– ۲۸ الکافی، ۲/ ۶۵۷/ ۲۵/ ۱ بهذا الإسناد قال قال رسول اللّه ص إذا کان الرجل یتحدث بحدیث فعطس عاطس فهو شاهد حق

[۲۹]

۲۷۷۸ – ۲۹ الکافی، ۲/ ۶۵۷/ ۲۶/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص تصدیق الحدیث عند العطاس

الوافی، ج۵، ص: ۶۴۵

باب ۹۵ إلطاف المؤمن و إکرامه

[۱]

اشارة

۲۷۷۹- ۱ الکافی، ۲/ ۲۰۵/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن الحسین بن هاشم عن سعدان بن مسلم عن أبی عبد اللّه ع قال من أخذ من وجه أخیه المؤمن قذاة کتب اللّه تعالی له عشر حسنات- و من تبسم فی وجه أخیه کانت له حسنة

بیان

القذی ما یقع فی العین و الشراب و یأتی حدیث آخر فی هذا المعنی

[۲]

اشارة

۲۷۸۰- ۲ الکافی، ۲/ ۲۰۶/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن عمر بن عبد العزیز عن جمیل بن دراج عن أبی عبد اللّه ع قال من قال لأخیه مرحبا کتب اللّه له مرحبا إلی یوم القیامة

بیان

یقال مرحبا و سهلا أی صادفت سعة

[۳]

۲۷۸۱- ۳ الکافی، ۲/ ۲۰۶/ ۳/ ۱ عنه عن أحمد عن العبیدی عن یونس عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال من أتاه أخوه

المسلم فأکرمه فإنما أکرم اللّه تعالی

[۴]

۲۷۸۲- ۴ الکافی، ۲/ ۲۰۶/ ۴/ ۱ عنه عن أحمد عن السراد عن نصر بن إسحاق عن الحارث بن النعمان عن الهیثم بن حماد عن أبی داود عن زید بن أرقم قال قال رسول اللّه ص ما فی أمتی عبد ألطف أخاه فی اللّه بشیء من لطف إلا أخدمه اللّه من خدم الجنة

[۵]

۲۷۸۳- ۵ الکافی، ۲/ ۲۰۶/ ۵/ ۱ عنه عن أحمد عن بکر بن صالح عن الحسن بن علی عن عبد اللّه بن جعفر بن إبراهیم عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من أکرم أخاه المسلم بکلمة یلطفه بها و فرج عنه کربته لم یزل فی ظل اللّه الممدود علیه الرحمة ما کان [ما دام] فی ذلک

[۶]

اشارة

۲۷۸۴- ۶ الکافی، ۲/ ۲۰۶/ ۶/ ۱ عنه عن أحمد عن عمر بن عبد العزیز عن جمیل عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول إن مما خص اللّه تعالی به المؤمن أن یعرفه بر إخوانه و إن قل و لیس البر بالکثرة- و ذلک أن اللّه تعالی یقول فی کتابه وَ یُؤْثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ ثم قال وَ مَنْ یُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ و من عرفه اللّه تعالی بذلک أحبه اللّهِ تعالی و من أحبه اللّه تعالی وفاه أجره یوم القیامة بغیر حساب ثم قال یا جمیل أرو هذا الحدیث لإخوانک فإنه ترغیب فی البر

الوافی، ج۵، ص: ۶۴۷

بیان

قوله ع و لیس البر بالکثرة معناه أنه لا- یتوقف البر علی کثرة المال بل ینبغی للمقل أیضا أن یبر إخوانه و ذلک لأن اللّه سبحانه حمد أهل الحاجة بالإیثار و الخصاصة الحاجة

[۷]

اشارة

۲۷۸۵- ۷ الکافی، ۲/ ۲۰۷/ ۷/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین عن ابن بزیع عن صالح بن عقبة عن المفضل عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن لیتحف أخاه التحفة- قلت و أی شیء التحفة قال من مجلس و متکإ و طعام و کسوة و سلام فتتطاول الجنة مکافأة له و یوحی اللّه تعالی إلیها إنی قد حرمت طعامک علی أهل الدنیا إلا علی نبی أو وصی نبی فإذا کان یوم القیامة أوحی اللّه تعالی إلیها أن کافی أولیائی بتحفهم فتخرج منها وصفاء و وصائف معهم أطباق مغطاة بمنادیل من لؤلؤ فإذا نظروا إلی جهنم و هولها و إلی الجنة و ما فیها طارت عقولهم و امتنعوا أن یأکلوا فینادی مناد من تحت العرش إن اللّه تعالی قد حرم جهنم علی من أکل طعام جنته- فیمد القوم أیدیهم فیأکلون

بیان

فتتطاول الجنة أی تمتد و ترتفع أن تکافیه فی الدنیا بطعام أو شراب و الوصیف کأمیر الخادم و الخادمة و الوصیفة الخادمة و إنما امتنعوا عن الأکل لغلبة الخوف علیهم

[۸]

اشارة

۲۷۸۶- ۸ الکافی، ۲/ ۲۰۷/ ۹/ ۱ الحسین بن محمد و محمد جمیعا عن علی بن محمد بن سعد عن محمد بن أسلم عن محمد بن علی بن عدی قال أملی

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۴۸

علی محمد بن سلیمان عن إسحاق بن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع أحسن یا إسحاق إلی أولیائی ما استطعت فما أحسن مؤمن إلی مؤمن و لا أعانه إلا خمش وجه إبلیس و قرح قلبه

بیان

خمش وجهه خدشه و القرح بضم القاف و المهملتین الألم قرح قلبه أی آلمه

[۹]

اشارة

۲۷۸۷- ۹ الکافی، ۲/ ۲۰۷/ ۱/ ۱ محمد عن سلمة بن الخطاب عن إبراهیم بن محمد الثقفی عن إسماعیل بن أبان عن صالح بن أبی الأسود رفعه عن أبی المعتمر قال سمعت أمیر المؤمنین ع یقول قال رسول اللّه ص أیما مسلم خدم قوما من المسلمین- إلا أعطاه اللّه مثل عددهم خداما فی الجنة

بیان

فی الکلام حذف و التقدیر فما خدمهم إلا أعطاه اللّه و مثل هذا الحذف شائع لدلالة القرینة علیه

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۴۹

باب ۹۶ تذاکر الإخوان

[۱]

۲۷۸۸- ۱ الکافی، ۲/ ۱۸۶/ ۲/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین عن ابن بزیع عن صالح بن عقبة عن یزید بن عبد الملک عن أبی عبد اللّه ع قال تزاوروا فإن فی زیارتکم إحیاء لقلوبکم و ذکرا لأحادیثنا و أحادیثنا تعطف بعضکم علی بعض فإن أخذتم بها رشدتم و نجوتم و إن ترکتموها ضللتم و هلکتم فخذوا بها و إنا بنجاتکم زعیم

[۲]

۲۷۸۹- ۲ الکافی، ۲/ ۱۸۶/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن فضالة عن علی بن أبی حمزة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول شیعتنا الرحماء بینهم الذین إذا خلوا ذکروا اللّه إن ذکرنا من ذکر اللّه إنا إذا ذکرنا ذکر اللّه و إذا ذکر عدونا ذکر الشیطان

[۳]

اشارة

۲۷۹۰- ۳ الکافی، ۲/ ۱۸۶/ ۳/ ۱ العدة عن سهل عن الوشاء عن بزرج عن عباد بن کثیر قال قلت لأبی عبد اللّه ع إنی مررت بقاص یقص- و هو یقول هذا المجلس الذی لا- یشقی به جلیس قال فقال أبو عبد اللّه ع هیهات هیهات أخطأت أستاههم الحفرة إن لله ملائکة سیاحین سوی الکرام الکاتبین فإذا مروا بقوم یذکرون محمدا و آل محمد قالوا قفوا فقد أصبتم حاجتکم فیجلسون و یتفقهون معهم فإذا قاموا عادوا مرضاهم و شهدوا جنائزهم و تعاهدوا غائبهم فذلک المجلس الذی

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۵۰

لا یشقی به جلیس

بیان

الأستاه جمع الستة بالفتح و التحریک و هی الاست و لعل هذا الکلام من الأمثال السائرة و المرفوع فی عادوا و أختیه للملائکة

[۴]

۲۷۹۱- ۴ الکافی، ۲/ ۱۸۷/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن المستورد النخعی عمن رواه عن أبی عبد اللّه ع قال إن من الملائکة الذین فی السماء الدنیا لیطلعون إلی الواحد و الاثنین و الثلاثة- و هم یذکرون فضل آل محمد قال فیقول أ ما ترون إلی هؤلاء فی قلتهم و کثرة عدوهم یصفون فضل آل محمد ص قال فتقول الطائفة الأخری من الملائکة ذلک فضل اللّه یؤتیه من یشاء و اللّه ذو الفضل العظیم

[۵]

۲۷۹۲- ۵ الکافی، ۲/ ۱۸۷/ ۵/ ۱ عنه عن أحمد عن ابن فضال عن ابن مسکان عن میسر عن أبی جعفر ع قال قال لی أ تخلون و تتحدثون و تقولون ما شئتم فقلت أی و اللّه إنا لنخلو و نتحدث و نقول ما شئنا فقال أما و اللّه لوددت أنی معکم فی بعض تلک المواطن أما و اللّه إنی لأحب ریحکم و أرواحکم و إنکم علی دین اللّه و دین ملائکته- فأعینوا بورع و اجتهاد

[۶]

۲۷۹۳- ۶ الکافی، ۸/ ۲۲۹/ ۲۹۲/ ۱ حمید عن ابن سماعة عن المیثمی عن أبان عن إسماعیل البصری قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول تقعدون فی المکان فتحدثون و تقولون ما شئتم و تبرءون

الوافی، ج‌۵، ص: ۶۵۱

ممن شئتم و تولون من شئتم قلت نعم قال و هل العیش إلا هکذا

[۷]

اشارة

۲۷۹۴- ۷ الکافی، ۲/ ۱۸۷/ ۶/ ۱ الحسین بن محمد و محمد جمیعا عن علی بن محمد بن سعد عن محمد بن مسلم [أسلم] عن أحمد بن زکریا عن محمد بن خالد بن میمون عن عبد اللّٰه بن سنان عن غیاث بن إبراهیم عن أبی عبد اللّٰه ع قال ما اجتمع ثلاثة من المؤمنین فصاعدا- إلا حضر من الملائکة مثلهم فإن دعوا بخیر أمنوا و إن استعاذوا من شر دعوا اللّٰه لیصرفه عنهم و إن سألوا حاجة تشفعوا إلی اللّٰه و سألوه قضاءها و ما اجتمع ثلاثة من الجاحدین إلا حضرهم عشرة أضعافهم من الشیاطین- فإن تکلموا تکلم الشیطان بنحو کلامهم و إذا ضحکوا ضحکوا معهم- و إذا نالوا من أولیاء اللّٰه نالوا معهم فمن ابتلی من المؤمنین بهم فإذا خاضوا فی ذلک فلیقم و لا یکن شرک شیطان و لا جلیسه فإن غضب اللّٰه تعالی لا یقوم له شیء و لعنته لا یردها شیء ثم قال ص- فإن لم یستطع فلینکر بقلبه و لیقم و لو حلب شاة أو فواق ناقة

بیان

نالوا من أولیاء اللّٰه أی سبوهم و قالوا فیهم ما لا یلیق بهم و الفواق ما بین الحلبتین

[۸]

اشارة

۲۷۹۵- ۸ الکافی، ۲/ ۱۸۸/ ۷/ ۱ بهذا الإسناد عن محمد بن مسلم [سلیمان] عن محمد بن محفوظ عن أبی المغراء قال سمعت أبا الحسن ع یقول لیس شیء أنکی لإبلیس و جنوده من زیارة الإخوان فی اللّٰه بعضهم لبعض قال و إن المؤمنین یلتقیان فیذکران اللّٰه ثم یذکران فضلنا أهل البیت فلا یبقی علی وجه إبلیس مضغة لحم إلا تخدد حتی إن

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۲

روحه لتستغیث من شدة ما یجد من الألم فتحس ملائکة السماء و خزان الجنان فیلعنونه حتی لا یبقی ملک مقرب إلا لعنه فیقع خاسئا حسیرا مدحورا

بیان

النکایة تقشیر القرحة و تخدد اللحم هزاله و نقصانه و الخسأ البعد و الحسور الإعیاء و الدحر الطرد

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۳

باب ۹۷ إدخال السرور علی المؤمن

[۱]

۲۷۹۶- ۱ الکافی، ۲/ ۱۸۸/ ۱/ ۱ العدة عن سهل و محمد عن ابن عیسی جمیعا عن السراد عن الثمالی قال سمعت أبا جعفر ع یقول قال رسول اللّه ص من سر مؤمنا فقد سرنی و من سرنی فقد سر اللّه

[۲]

۲۷۹۷- ۲ الکافی، ۲/ ۱۸۸/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن رجل من أهل الکوفة یکنی أبا محمد عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال تبسم الرجل فی وجه أخیه حسنة و صرفه القذی عنه حسنة و ما عبد اللّه بشیء أحب إلی اللّه من إدخال السرور علی المؤمن

[۳]

اشارة

۲۷۹۸- ۳ الکافی، ۲/ ۱۸۸/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن ابن مسکان عن عبید اللّه بن الولید الوصافی قال سمعت أبا جعفر ع یقول إن فیما ناجی اللّه تعالی به عبده موسی ع قال إن لی عبادا أبیحهم جنتی و أحکمهم فیها قال یا رب و من هؤلاء الذین تبیحهم جنتک و تحکمهم فیها قال من أدخل علی مؤمن سرورا ثم قال إن مؤمنا کان فی مملکة جبار فولع به فهرب منه إلی دار الشرک فنزل برجل من أهل الشرک فأظله و أرفقه و أضافه فلما حضره الموت أوحی اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۴

تعالی إلیه و عزتی و جلالی لو کان لک فی جنتی مسکن لأسکنتک فیها- و لکنها محرمة علی من مات بی مشرکا و لکن یا نار هیدیه و لا تؤذیه و یؤتی برزقه طرفی النهار قلت من الجنة قال من حیث شاء اللّه

بیان

أحکمهم من التحکیم أی أجعلهم حکاما فولع به استخف هیدیه أی أزعجیه و افزعیه و حرکیه و أصلحیة

[۴]

۲۷۹۹- ۴ الکافی، ۲/ ۱۸۹/ ۴/ ۱ عنه عن بکر بن صالح عن الحسن بن علی عن عبد اللّه بن إبراهیم عن علی بن أبی علی عن أبی عبد اللّه ع عن أبیه عن علی بن الحسین ع قال قال رسول اللّه ص إن أحب الأعمال إلی اللّه تعالی إدخال السرور علی المؤمنین

[۵]

۲۸۰۰- ۵ الکافی، ۲/ ۱۸۹/ ۵/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال قال أوحی اللّه تعالی إلی داود ع إن العبد من عبادی لیأتینی بالحسنة فأبیحه جنتی- فقال داود یا رب و ما تلک الحسنة قال یدخل علی عبدی المؤمن سرورا و لو

بتمرة قال داود یا رب حق لمن عرفک أن لا یقطع رجاءه منک

[۶]

۲۸۰۱- ۶ الکافی، ۲/ ۱۸۹/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن خلف بن حماد عن المفضل بن عمر عن أبی عبد اللّه ع قال لا یری أحدکم إذا أدخل علی مؤمن سرورا أنه علیه أدخله فقط بل و اللّه علینا بل و اللّه علی رسول اللّه ص

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۵

[۷]

۲۸۰۲- ۷ الکافی، ۲/ ۱۸۹/ ۷/ ۱ الخمسة عن إبراهیم بن عبد الحمید عن أبی الجارود عن أبی جعفر ع قال سمعته یقول إن أحب الأعمال إلی اللّه تعالی إدخال السرور علی المؤمن [من] شبعة مسلم أو قضاء دینه

[۸]

اشارة

۲۸۰۳- ۸ الکافی، ۲/ ۱۹۰/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن سدیر الصیرفی قال قال أبو عبد اللّه ع فی حدیث طویل إذا بعث اللّه المؤمن من قبره خرج معه مثال یقدمه أمامه کلما رأی المؤمن هولا من أهوال یوم القیامة قال له المثال لا تفزع و لا تحزن و أبشر بالسرور و الکرامة من اللّه تعالی حتی یقف بین یدی اللّه تعالی فیحاسبه حسابا یسیرا- و یأمر به إلی الجنة و المثال أمامه فیقول له المؤمن یرحمک اللّه نعم الخارج- خرجت معی من قبری و ما زلت تبشرنی بالسرور و الکرامة من اللّه حتی رأیت ذلک فیقول من أنت فیقول أنا السرور الذی کنت أدخلته علی أخیک المؤمن فی الدنیا خلقنی اللّه تعالی منه لأبشرک

بیان

یقدمه أی یتقدمه کما فی قوله تعالی یقدم قومه و لفظة أمامه تأکید

[۹]

۲۸۰۴- ۹ الکافی، ۲/ ۱۹۱/ ۱۰/ ۱ القمیان عن ابن فضال الکافی، ۲/ ۱۹۱/ ۱۰/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن منصور عن عمار أبی الیقظان عن أبان بن تغلب قال سألت أبا عبد اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۶

ع عن حق المؤمن علی المؤمن فقال حق المؤمن علی المؤمن أعظم من ذلک لو حدثتکم لکفرتم إن المؤمن إذا خرج من قبره خرج معه مثال من قبره یقول له أبشر بالکرامة من اللّه و السرور فیقول له بشرک اللّه بخیر قال ثم یمضی معه یبشره بمثل ما قال و إذا مر بهول قال لیس هذا لک- و إذا مر بخیر قال هذا لک فلا یزال معه یؤمنه مما یخاف و یبشره بما یحب- حتی یقف معه بین یدی اللّه

تعالی فإذا أمر به إلی الجنة قال له المثال أبشر- فإن اللّه تعالی قد أمر بک إلی الجنة قال فیقول من أنت رحمک اللّه تبشرنی من حین خرجت من قبری و آنستنی فی طریقی و خبرتنی عن ربی- قال فیقول أنا السرور الذی کنت تدخله علی إخوانک فی الدنیا خلقت منه لأبشرک و أونس وحشتک

[۱۰]

۲۸۰۵- ۱۰ الکافی، ۲/ ۱۹۱/ ۱۱/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن مالک بن عطیة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص أحب الأعمال إلی اللّه سرور تدخله علی مؤمن تطرد عنه جوعته أو تکشف عنه کربته

[۱۱]

۲۸۰۶- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۹۱/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن الحکم بن مسکین عن أبی عبد اللّه ع قال من أدخل علی مؤمن سرورا خلق اللّه تعالی من ذلک السرور خلقا فیلقاه عند موته فیقول له أبشر یا ولی اللّه بکرامة من اللّه و رضوان ثم لا یزال معه حتی یدخله قبره فیقول له مثل ذلک- فإذا بعث یلقاه فیقول له مثل ذلک ثم لا یزال معه عند کل هول یبشره و یقول له مثل ذلک فیقول له من أنت رحمک اللّه فیقول له أنا السرور الذی أدخلته علی فلان

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۷

[۱۲]

۲۸۰۷- ۱۲ الکافی، ۲/ ۱۹۲/ ۱۳/ ۱ الحسین بن محمد عن أحمد بن إسحاق عن سعدان بن مسلم عن عبد اللّه بن سنان قال کان رجل عند أبی عبد اللّه ع فقرأ هذه الآیة وَ الَّذِینَ یُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِینَ وَ الْمُؤْمِناتِ بِغَیْرِ مَا اکْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِیناً قال فقال أبو عبد اللّه ع فما ثواب من أدخل علیه السرور فقلت جعلت فداک عشر حسنات قال أی و اللّه و ألف ألف حسنة

[۱۳]

۲۸۰۸- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۹۲/ ۱۴/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن أورمة عن علی بن یحیی عن الولید بن العلاء عن ابن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال من أدخل السرور علی مؤمن فقد أدخله علی رسول اللّه و من أدخله علی رسول اللّه ص فقد وصل ذلک إلی اللّه و کذلک من أدخل علیه کربا

[۱۴]

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافی؛ ج۵، ص: ۶۵۷

۲۸۰۹- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۹۲/ ۱۵/ ۱ عنه عن إسماعیل بن منصور عن المفضل عن أبی عبد اللّه ع قال أیما مسلم لقی مسلما فسره سره اللّه تعالی

[۱۵]

اشارة

۲۸۱۰- ۱۵ الکافی، ۲/ ۱۹۲/ ۱۶/ ۱ الثلاثة عن هشام بن الحکم عن أبی عبد اللّه ع قال من أحب الأعمال إلی اللّه تعالی إدخال السرور علی المؤمن إشباع جوعته أو تنفیس کربته أو قضاء دینه

بیان

یأتی حدیث آخر من هذا الباب فی باب شرط من أذن له فی أعمالهم من کتاب المعایش إن شاء اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۶۵۹

باب ۹۸ قضاء حاجة المؤمن

[۱]

اشارة

۲۸۱۱- ۱ الکافی، ۲/ ۱۹۲/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحسن بن علی عن بکار بن کردم عن المفضل عن أبی عبد اللّه ع قال قال لی یا مفضل اسمع ما أقول لک و اعلم أنه الحق و افعله و أخبر به علیة إخوانک قلت جعلت فداک و ما علیة إخوانی قال الراغبون فی قضاء حوائج إخوانهم قال ثم قال و من قضی لأخیه المؤمن حاجة- قضی اللّه تعالی له یوم القیامة مائة ألف حاجة من ذلک أولها الجنة و من ذلک أن یدخل قرابته و معارفه و إخوانه الجنة بعد أن لا یکونوا نصابا و کان المفضل إذا سأل الحاجة أخا من إخوانه قال له أ ما تشتهی أن تکون من علیة الإخوان

بیان

علیة إخوانک بکسر المهملة و إسکان اللام جمع علی کصبیة و صبی أی شریفهم و رفیعهم

[۲]

اشارة

۲۸۱۲- ۲ الکافی، ۲/ ۱۹۳/ ۲/ ۱ عنه عن محمد بن زیاد الکافی، ۲/ ۱۹۳/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن محمد بن زیاد عن خالد بن یزید عن المفضل بن عمر عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی خلق خلقا من خلقه انتجبهم لقضاء حوائج فقراء شیعتنا لیثیبهم علی

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۰

ذلک الجنة فإن استطعت أن تکون منهم فکن ثم قال لنا و اللّه رب نعبده لا نشرک به شیئا

بیان

لعل المراد بآخر الحدیث بیان أنهم ع لا یطلبون حوائجهم إلی أحد سوی اللّه سبحانه و أنهم منزهون عن ذلک

[۳]

اشارة

۲۸۱۳- ۳ الکافی، ۲/ ۱۹۳/ ۳/ ۱ عنه عن محمد بن زیاد الکافی، ۲/ ۱۹۳/ ۱۳/ ۱ علی عن أبیه عن محمد بن زیاد عن الحکم بن أیمن عن صدقة الأحدب عن أبی عبد اللّه ع قال قضاء حاجة المؤمن خیر من عتق ألف رقبة و خیر من حملان ألف فرس فی سبیل اللّه

بیان

الأحدب من خرج ظهره و دخل صدره و بطنه و الحملان بالضم ما یحمل علیه من الدواب فی الهبة خاصة

[۴]

۲۸۱۴- ۴ الکافی، ۲/ ۱۹۳/ ۴/ ۱ علی عن أبیه عن محمد بن زیاد عن صندل عن الکنانی قال قال أبو عبد اللّه ع لقضاء حاجة امرئ مؤمن أحب إلی اللّه تعالی من عشرین حجة کل حجة ینفق فیها صاحبها مائة ألف

[۵]

۲۸۱۵- ۵ الکافی، ۲/ ۱۹۴/ ۶/ ۱ الثلاثة عن الحکم بن أیمن عن أبان بن تغلب قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من طاف بالبیت

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۱

أسبوعا کتب اللّه تعالی له ستة آلاف حسنة و محی عنه ستة آلاف سیئة- و رفع له ستة آلاف درجة قال و زاد فیه إسحاق بن عمار و قضی له ستة آلاف حاجة قال ثم قال و قضاء حاجة المؤمن أفضل من طواف و طواف حتی عد عشرا

[۶]

۲۸۱۶- ۶ الکافی، ۲/ ۱۹۴/ ۸/ ۱ الحسین بن محمد عن سعدان بن مسلم عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال قال من طاف

بهذا البیت طوافا واحدا کتب اللّه تعالی له ستة آلاف حسنة و محی عنه ستة آلاف سیئة و رفع له ستة آلاف درجة حتی إذا کان عند الملتزم- فتح له سبعة أبواب من أبواب الجنة قلت له جعلت فداک هذا الفضل کله فی الطواف قال نعم و أخبرک بأفضل من ذلک قضاء حاجة المسلم أفضل من طواف و طواف حتی بلغ عشرا

[۷]

۲۸۱۷- ۷ الفقیه، ۲/ ۲۰۸/ ۲۱۵۹ قال الصادق ع قضاء حاجة المؤمن أفضل من طواف و طواف حتی عد عشرا

[۸]

۲۸۱۸- ۸ الکافی، ۲/ ۱۹۵/ ۱۰/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن أورمة عن ابن أبی حمزة عن أبیه عن أبی بصیر قال قال أبو عبد اللّه ع تنافسوا فی المعروف لإخوانکم و کونوا من أهله فإن للجنة بابا یقال له المعروف لا یدخله إلا من اصطنع المعروف فی الحیاة الدنیا فإن العبد لیمشی فی حاجة أخیه المؤمن فیوکل اللّه تعالی به ملکین واحدا عن یمینه- و آخر عن شماله یستغفران له ربه و یدعوان بقضاء حاجته ثم قال و اللّه لرسول اللّه ص أسر بقضاء حاجة المؤمن إذا وصلت إلیه من صاحب الحاجة

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۲

[۹]

۲۸۱۹- ۹ الکافی، ۲/ ۱۹۴/ ۷/ ۱ الحسین بن محمد عن أحمد بن إسحاق عن بکر بن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال ما قضی مسلم لمسلم حاجة إلا ناداه اللّه تعالی علی ثوابک و لا أرضی لک بدون الجنة

[۱۰]

اشارة

۲۸۲۰- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۶۷/ ۴/ ۱ الاثنان عن أحمد بن محمد بن عبد اللّه عن علی بن جعفر قال سمعت أبا الحسن ع یقول من أتاه أخوه المؤمن فی حاجة فإنما هی رحمة من اللّه تعالی ساقها إلیه فإن قبل ذلک فقد وصله بولایتنا و هو موصول بولایة اللّه و إن رده عن حاجته و هو یقدر علی قضائها سلط اللّه علیه شجاعا من نار ینهشه فی قبره إلی یوم القیامة- مغفورا له أو معذبا فإن عذره الطالب کان أسوأ حالا قال و سمعته یقول- من قصد إلیه رجل من إخوانه مستجیرا به فی بعض أحواله فلم یجره بعد أن یقدر علیه فقد قطع ولایة اللّه عز و جل

بیان

الشجاع ککتاب و غراب الحیة أو ضرب منها و النهش لدغ الحیة و إنما کان المعذور أسوأ حالا لأن العاذر لحسن خلقه و کرمه أحق بقضاء الحاجة ممن لا یعذر فرد قضاء حاجته أشنع و الندم علیه أعظم و الحسرة علیه أدوم و وجه آخر و هو أنه إذا عذره لا یشکوه و

لا یغتابه فیبقی حقه علیه سالما إلی یوم الحساب عما یعارضه و یقاص به

[۱۱]

اشارة

۲۸۲۱- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۹۳/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن هارون بن الجهم عن إسماعیل بن عمار الصیرفی قال قلت لأبی عبد اللّه ع جعلت فداک المؤمن رحمة علی المؤمن قال نعم قلت و کیف ذلک قال أیما مؤمن أتی أخاه فی حاجة فإنما ذلک رحمة

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۳

من اللّه ساقها إلیه و سببها له فإن قضی حاجته کان قد قبل الرحمة بقبولها و إن رده عن حاجته و هو یقدر علی قضائها فإنما رد عن نفسه رحمة من اللّه عز و جل ساقها إلیه و سببها له و ذخر اللّه تعالی تلک الرحمة إلی یوم القیامة حتی یکون المردود عن حاجته هو الحاکم فیها إن شاء صرفها إلی نفسه و إن شاء صرفها إلی غیره- یا إسماعیل فإذا کان یوم القیامة و هو الحاکم فی رحمة من اللّه قد شرعت له فإلی من تری یصرفها قلت لا أظن یصرفها عن نفسه قال لا تظن و لکن استیقن فإنه لن یردها عن نفسه یا إسماعیل من أتاه أخوه فی حاجة یقدر علی قضائها فلم یقضها له سلط اللّه علیه شجاعا ینهش إبهامه فی قبره إلی یوم القیامة مغفورا له أو معذبا

بیان

سببها بالمهملة و الموحدتین من التسبیب

[۱۲]

۲۸۲۲- ۱۲ الکافی، ۲/ ۱۹۶/ ۱۴/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین عن ابن بزیع عن صالح بن عقبة عن عبد اللّه بن محمد الجعفی عن أبی جعفر ع قال إن المؤمن لترد علیه الحاجة لأخیه فلا تکون عنده فیهتم بها قلبه فیدخله اللّه تعالی بهمه الجنة

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۵

باب ۹۹ السعی فی حاجة المؤمن

[۱]

۲۸۲۳- ۱ الکافی، ۲/ ۱۹۵/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن أبی علی صاحب الشعیر عن محمد بن قیس عن أبی جعفر ع قال أوحی اللّه تعالی إلی موسی ع أن من عبادی من یتقرب إلی بالحسنة فأحکمه فی الجنة فقال موسی یا رب و ما تلک الحسنة قال یمشی مع أخیه المؤمن فی حاجته قضیت أو لم تقض

[۲]

۲۸۲۴- ۲ الکافی، ۲/ ۱۹۴/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن إبراهیم الخارفی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من مشی فی

حاجة أخيه المؤمن يطلب بذلك ما عند اللّه حتى يقضى له كتب اللّه تعالى له بذلك مثل أجر حجة و عمرة مبرورتين و صوم شهرين من أشهر الحرم و اعتكافهما فى المسجد الحرام و من مشى فيها بنية و لم تقض- كتب اللّه له بذلك مثل حجة مبرورة فارغبوا فى الخير

[۳]

۲۸۲۵- ۳ الكافى، ۲/ ۱۹۶/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن على بن الحكم عن محمد بن مروان عن أبى عبد اللّه ع قال قال مشى الرجل فى حاجة أخيه المؤمن يكتب له عشر حسنات و يمحى

الوافى، ج۵، ص: ۶۶۶

عنه عشر سيئات و يرفع له عشر درجات قال و لا أعلمه إلا قال و يعدل عشر رقاب و أفضل من اعتكاف شهر فى المسجد الحرام

[۴]

۲۸۲۶- ۴ الكافى، ۲/ ۱۹۷/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن معمر بن خلاد قال سمعت أبا الحسن ع يقول إن لله عبادا فى الأرض يسعون فى حوائج الناس هم الآمنون يوم القيامة و من أدخل على مؤمن سرورا- فرح اللّه قلبه يوم القيامة

[۵]

۲۸۲۷- ۵ الكافى، ۲/ ۱۹۷/ ۳/ ۱ عنه عن أحمد عن عثمان عن رجل عن الحذاء قال قال أبو جعفر ع من مشى فى حاجة أخيه المسلم- أظله اللّه تعالى بخمسة و سبعين ألف ملك و لم يرفع قدما إلا كتب اللّه له حسنة و حط عنه بها سيئة و يرفع له بها درجة فإذا فرغ من حاجته- كتب اللّه تعالى له بها أجر حاج و معتمر

[۶]

۲۸۲۸- ۶ الكافى، ۲/ ۱۹۷/ ۴/ ۱ عنه عن أحمد عن محمد بن سنان عن هارون بن خارجة عن صدقة عن رجل من أهل حلوان عن أبى عبد اللّه ع قال لأن أمشى فى حاجة أخ لى مسلم أحب إلى من أن أعتق ألف نسمة و أحمل فى سبيل اللّه على ألف فرس مسرجة ملجمة

[۷]

۲۸۲۹- ۷ الكافى، ۲/ ۱۹۷/ ۵/ ۱ على عن أبيه عن حماد عن اليمانى عن أبى عبد اللّه ع قال ما من مؤمن يمشى لأخيه المؤمن فى حاجة إلا كتب اللّه تعالى له بكل خطوة حسنة و حط عنه بها سيئة و رفع له بها درجة و زيد بعد ذلك عشر حسنات و شفع فى عشر حاجات

الوافى، ج۵، ص: ۶۶۷

[۸]

۲۸۳۰- ۸ الکافی، ۲/ ۱۹۷/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن الخراز عن أبی عبد اللّه ع قال من سعی فی حاجة أخیه المسلم طلب وجه اللّه کتب اللّه له ألف ألف حسنة یغفر فیها لأقاربه و جیرانه و إخوانه و معارفه و من صنع إلیه معروفا فی الدنیا فإذا کان یوم القیامة قیل له ادخل النار فمن وجدته فیها صنع إلیک معروفا فی الدنیا- فأخرجه بإذن اللّه تعالی إلا أن یکون ناصبا

[۹]

۲۸۳۱- ۹ الکافی، ۲/ ۱۹۸/ ۷/ ۱ عنه عن أبیه عن خلف بن حماد عن إسحاق بن عمار عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال من سعی فی حاجة أخیه المسلم و اجتهد فیها فأجری اللّه علی یدیه قضاءها کتب اللّه تعالی له حجة و عمرة و اعتکاف شهرین فی المسجد الحرام و صیامهما و إن اجتهد و لم یجر اللّه قضاءها علی یدیه کتب الهّٰن تعالی له حجة و عمرة

[۱۰]

۲۸۳۲- ۱۰ الکافی، ۲/ ۱۹۸/ ۸/ ۱ محمد عن أحمد عن الحسن بن علی عن جمیل بن دراج عن أبی عبد اللّه ع قال کفی بالمرء اعتمادا علی أخیه أن ینزل به حاجته

[۱۱]

اشارة

۲۸۳۳- ۱۱ الکافی، ۲/ ۱۹۸/ ۹/ ۱ عنه عن أحمد عن بعض أصحابنا عن صفوان الجمال قال کنت جالسا مع أبی عبد اللّه ع إذ دخل علیه رجل من أهل مکة یقال له میمون فشکا إلیه تعذر الکراء علیه فقال لی قم فأعن أخاک فقمت معه فیسر اللّه کراه فرجعت إلی مجلسی فقال أبو عبد اللّه ع ما صنعت فی حاجة أخیک- فقلت قضاها اللّه بأبی و أمی أنت فقال أما إنک أن تعین أخاک

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۸

المسلم أحب إلی من طواف أسبوع بالبیت مبتدئا ثم قال إن رجلا أتی الحسن بن علی ع فقال بأبی أنت و أمی أعنی علی قضاء حاجة فانتعل و قام معه فمر علی الحسین ع و هو قائم یصلی- فقال أین کنت عن أبی عبد اللّه تستعینه علی حاجتک قال قد فعلت بأبی أنت و أمی فذکر أنه معتکف فقال له أما إنه لو أعانک کان خیرا له من اعتکافه شهرا

بیان

الکراء ممدودا مصدر و مقصورا أجر المستأجر و کلاهما محتمل هنا و علی الأول یحتمل أن یکون أجیرا و مستأجرا مبتدئا متعلق بتعین یعنی تعینه ابتداء من غیر أن یسألک الإعانة

[۱۲]

۲۸۳۴- ۱۲ الفقیه، ۲/ ۱۸۹/ ۲۱۰۸ میمون بن مهران قال کنت جالسا عند الحسن بن علی ع فأتاه رجل فقال له یا بن رسول اللّه إن فلانا

له علی مال فیرید أن یحبسنی فقال و اللّه ما عندی مال فأقضی عنک قال فکلمه قال فلبس ع نعله فقلت له یا بن رسول اللّه أ نسیت اعتکافک فقال له لم أنس و لکنی سمعت أبی ع یحدث عن رسول اللّه ص أنه قال من سعی فی حاجة أخیه المسلم فکأنما عبد اللّه تعالی تسعة آلاف سنة صائما نهاره قائما لیله

[۱۳]

۲۸۳۵- ۱۳ الکافی، ۲/ ۱۹۹/ ۱۰/ ۱ علی عن أبیه عن الحسن بن علی عن أبی جمیلة عن ابن سنان قال قال أبو عبد اللّه ع قال اللّه تعالی الخلق عیالی فأحبهم إلی ألطفهم بهم و أسعاهم فی حوائجهم

الوافی، ج۵، ص: ۶۶۹

[۱۴]

اشارة

۲۸۳۶- ۱۴ الکافی، ۲/ ۱۹۹/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن بعض أصحابه عن أبی عمارة قال "کان حماد بن أبی حنیفة إذا لقینی قال- کر علی حدیثک فأحدثه قلت روینا أن عابد بنی إسرائیل کان إذا بلغ الغایة فی العبادة صار مشاء فی حوائج الناس عانیا بما یصلحهم

بیان

کر علی حدیثک بتشدید الراء أی ارجع إلیه کأنه کان محدثا و فی بعض النسخ کرر علی بالرائین و تشدید الیاء و الأول هو الصواب عانیا من العناء

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۱

باب ۱۰۰ تفریج کربة المؤمن

[۱]

اشارة

۲۸۳۷- ۱ الکافی، ۲/ ۱۹۹/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن الشحام قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من أغاث أخاه المؤمن اللهفان اللهثان عند جهده فنفس کربته و أعانه علی نجاح حاجته- کتب اللّه تعالی له بذلک ثنتین و سبعین رحمة من اللّه یعجل له منها واحدة یصلح بها أمر معیشته و یدخر له إحدی و سبعین رحمة لأفزاع یوم القیامة و أهواله

بیان

اللهفان المظلوم المضطر یستغیث و اللهثان العطشان

[۲]

۲۸۳۸- ۲ الکافی، ۲/ ۱۹۹/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من أعان مؤمنا نفس اللّه تعالی عنه ثلاثة و سبعین کربة واحدة فی الدنیا و ثنتین و سبعین کربة عند کربته العظمی قال حیث یتشاغل الناس بأنفسهم

[۳]

اشارة

۲۸۳۹- ۳ الکافی، ۲/ ۱۹۹/ ۳/ ۱ الثلاثة عن الصحاف عن مسمع قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من نفس عن مؤمن کربة- نفس اللّه عنه کرب الآخرة و خرج من قبره و هو ثلج الفؤاد و من أطعمه من

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۲

جوع أطعمه اللّه من ثمار الجنة و من سقاه شربة سقاه اللّه من الرحیق المختوم

بیان

الثلج ککتف البارد و المطمئن و الرحیق الخمر أو أطیبها أو أفضلها أو الخالص أو الصافی

[۴]

۲۸۴۰- ۴ الکافی، ۲/ ۲۰۰/ ۴/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن الرضا ع قال من فرج عن مؤمن فرج اللّه قلبه یوم القیامة

[۵]

۲۸۴۱- ۵ الکافی، ۲/ ۲۰۰/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن جمیل بن صالح عن ذریح قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أیما مؤمن نفس عن مؤمن کربة و هو معسر یسر اللّه له حوائجه فی الدنیا و الآخرة- قال و من ستر علی مؤمن عورة یخافها ستر اللّه علیه سبعین عورة من عورات الدنیا و الآخرة قال و اللّه فی عون المؤمن ما کان المؤمن فی عون أخیه- فانتفعوا بالعظة و ارغبوا فی الخیر

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۳

باب ۱۰۱ إطعام المؤمن و سقیه

[۱]

۲۸۴۲- ۱ الکافی، ۲/ ۲۰۰/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن أبی یحیی الواسطی عن بعض أصحابنا عن أبی عبد اللّه ع قال من أشبع

مؤمنا وجبت له الجنة و من أشبع کافرا کان حقا علی اللّه أن یملأ جوفه من الزقوم مؤمنا کان أو کافرا

[۲]

۲۸۴۳- ۲ الکافی، ۲/ ۲۰۰/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن عثمان عن بعض أصحابنا عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال لأن أطعم رجلا من المسلمین أحب إلی من أن أطعم أفقا من الناس قلت و ما الأفق قال مائة ألف أو یزیدون

[۳]

اشارة

۲۸۴۴- ۳ الکافی، ۲/ ۲۰۰/ ۳/ ۱ عنه عن أحمد عن صفوان عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص من أطعم ثلاثة نفر من المسلمین أطعمه اللّه من ثلاث جنان فی ملکوت السماوات الفردوس و جنة عدن و طوبی و شجرة تخرج فی جنة عدن غرسها ربنا بیده

بیان

عد طوبی من الجنان لأن فیه من أنواع الثمار و شجرة عطف علی ثلاث یعنی

الوافی، ج ۵، ص: ۶۷۴

أطعمه اللّه من ثلاث جنان و من شجرة فی إحداها غرسها اللّه بیده

[۴]

اشارة

۲۸۴۵- ۴ الکافی، ۲/ ۲۰۱/ ۴/ ۱ علی عن أبیه عن حماد بن عیسی عن الیمانی عن أبی عبد اللّه ع قال ما من رجل یدخل بیته مؤمنین فیطعمهما شبعهما إلا کان أفضل من عتق نسمة

بیان

الشبع بالکسر و کعنب اسم ما أشبعک

[۵]

۲۸۴۶- ۵ الکافی، ۲/ ۲۰۱/ ۵/ ۱ بهذا الإسناد عن الیمانی عن الثمالی عن علی بن الحسین ع قال من أطعم مؤمنا من جوع أطعمه اللّه

من ثمار الجنة و من سقی مؤمنا من ظمإ سقاه اللّه من الرحیق المختوم

[۶]

اشارة

۲۸۴۷- ۶ الکافی، ۲/ ۲۰۱/ ۶/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال من أطعم مؤمنا حتی یشبعه- لم یدر أحد من خلق اللّه ما له من الأجر فی الآخرة لا- ملک مقرب و لا نبی مرسل إلا اللّه رب العالمین ثم قال من موجبات المغفرة إطعام المسلم السغبان ثم تلا قول اللّه تعالی أَوْ إِطْعٰامٌ فِی یَوْمٍ ذِی مَسْغَبَةٍ یَتِیماً ذٰا مَقْرَبَةٍ أَوْ مِسْکِیناً ذٰا مَتْرَبَةٍ

بیان

السغبان الجائع و المقربة من القرابة و المتربة من التراب

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۵

[۷]

۲۸۴۸- ۷ الکافی، ۲/ ۲۰۱/ ۸/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن الصحاف قال قال أبو عبد اللّه ع أ تحب إخوانک یا حسین قلت نعم قال تنفع فقراءهم قلت نعم قال أما إنه لحق علیک أن تحب من یحب اللّه أما و اللّه لا- تنفع منهم أحدا حتی تحبه أ تدعوهم إلی منزلک قلت ما آکل إلا و معی منهم الرجلان و الثلاثة و الأقل و الأکثر فقال أبو عبد اللّه ع أما إن فضلهم علیک أعظم من فضلک علیهم قلت جعلت فداک أطعمهم طعامی و أوطئهم رحلی و یکون فضلهم علی أعظم قال نعم إنهم إذا دخلوا منزلک دخلوا بمغفرتک و مغفرة عیالک و إذا خرجوا من منزلک خرجوا بذنوبک و ذنوب عیالک

[۸]

۲۸۴۹- ۸ الکافی، ۲/ ۲۰۲/ ۹/ ۱ الثلاثة عن أبی محمد بن الوابشی قال ذکر أصحابنا عند أبی عبد اللّه ع فقلت ما أتغدی و لا أتعشی إلا- و معی منهم الاثنان و الثلاثة و أقل و أکثر فقال ع- فضلهم علیک أعظم من فضلک علیهم فقلت جعلت فداک کیف و أنا أطعمهم طعامی و أنفق علیهم مالی و أخدمهم عیالی فقال إنهم إذا دخلوا إلیک دخلوا برزق من اللّه عز و جل کثیر و إذا خرجوا خرجوا بالمغفرة لک

[۹]

۲۸۵۰- ۹ الکافی، ۲/ ۲۰۲/ ۱۰/ ۱ الثلاثة عن محمد بن مقرن عن عبید اللّه الوصافی عن أبی جعفر ع قال لأن أطعم رجلا مسلما

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۶

أحب إلی من إن أعتق أفقا من الناس قلت و کم الأفق قال عشرة آلاف من الناس

[۱۰]

اشارة

۲۸۵۱- ۱۰ الکافی، ۲/ ۲۰۲/ ۱۱/ ۱ علی عن أبیه عن حماد عن ربعی قال قال أبو عبد اللّه ع من أطعم أخاه فی اللّه کان له من الأجر مثل من أطعم فئاما من الناس قلت و ما الفئام قال مائة ألف من الناس

بیان

الفئام بالفاء مهموزا الجماعة من الناس

[۱۱]

۲۸۵۲- ۱۱ الکافی، ۲/ ۲۰۲/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن هشام بن الحکم عن سدیر الصیرفی قال قال لی أبو عبد اللّه ع ما منعک أن تعتق کل یوم نسمة قلت لا یحتمل مالی ذلک قال تطعم کل یوم مسلما- فقلت موسرا أو معسرا قال فقال إن الموسر قد یشتهی الطعام

[۱۲]

اشارة

۲۸۵۳- ۱۲ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۳/ ۱ العدة عن البرقی عن البزنطی عن صفوان الجمال عن أبی عبد اللّه ع قال أکلة یأکلها أخی المسلم عندی أحب إلی من أن أعتق رقبة

بیان

الأکلة بالضم اللقمة

[۱۳]

۲۸۵۴- ۱۳ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۴/ ۱ عنه عن إسماعیل بن مهران عن صفوان

الجمال عن أبی عبد اللّه ع قال لأن أشبع رجلا من إخوانی أحب إلی من أن أدخل سوقکم هذه فأبتاع منها رأسا فأعتقه

[۱۴]

۲۸۵۵- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۵/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن أبان عن البصری عن أبی عبد اللّه ع قال لأن آخذ خمسة دراهم أدخل إلی سوقکم هذه فأبتاع بها الطعام و أجمع نفرا من المسلمین أحب إلی من أن أعتق نسمة

[۱۵]

۲۸۵۶- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۶/ ۱ عنه عن الوشاء عن علی عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال سئل محمد بن علی ع ما یعدل عتق رقبة قال إطعام رجل مسلم

[۱۶]

۲۸۵۷- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۷/ ۱ محمد عن الزیات عن محمد بن إسماعیل عن صالح بن عقبة عن أبی شبل قال قال أبو عبد اللّه ع ما أری شیئا یعدل زیارة المؤمن إلا إطعامه و حق علی اللّه أن یطعم من أطعم مؤمنا من طعام الجنة

[۱۷]

۲۸۵۸- ۱۷ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۸/ ۱ بهذا الإسناد عن صالح بن عقبة عن رفاعة عن أبی عبد اللّه ع قال لأن أطعم مؤمنا محتاجا أحب إلی من أن أزوره و لأن أزوره أحب إلی من أن أعتق عشر رقاب

[۱۸]

۲۸۵۹- ۱۸ الکافی، ۲/ ۲۰۳/ ۱۹/ ۱ صالح بن عقبة عن عبد اللّه بن محمد عن أبی عبد اللّه ع و یزید بن عبد الملک عن أبی عبد اللّه ع قال من أطعم مؤمنا موسرا کان له یعدل رقبة من ولد

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۸

إسماعیل ینقذه من الذبح و من أطعم مؤمنا محتاجا کان له یعدل مائة رقبة من ولد إسماعیل ینقذهم من الذبح

[۱۹]

۲۸۶۰- ۱۹ الکافی، ۲/ ۲۰۴/ ۲۰/ ۱ صالح بن عقبة عن نصر بن قابوس عن أبی عبد اللّه ع قال لإطعام مؤمن أحب إلی من عتق عشر رقاب و عشر حجج قال قلت عشر رقاب و عشر حجج قال فقال یا نصر إن لم تطعموه مات أو تذلونه فیجیء إلی ناصب فیسأله و الموت خیر له من مسألة ناصب یا نصر من أحیا مؤمنا فکأنما أحیا الناس جمیعا- فإن لم تطعموه فقد أمتموه و إن أطعمتموه فقد أحییتموه

[۲۰]

۲۸۶۱- ۲۰ الکافی، ۲/ ۱۹۵/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن خلف بن حماد عن بعض أصحابه عن أبی جعفر ع قال و اللّه لأن أحج حجة أحب إلی من أن أعتق رقبة و رقبة و رقبة و مثلها و مثلها- حتی بلغ عشرا و مثلها و مثلها حتی بلغ السبعین و لأن أعول أهل بیت من المسلمین أسد جوعتهم و أکسو عورتهم و أکف وجوههم عن الناس أحب إلی من أن أحج حجة و حجة و حجة و مثلها و

مثلها حتى بلغ عشرا و مثلها و مثلها حتى بلغ السبعين

[۲۱]

۲۸۶۲- ۲۱ الكافی، ۲/ ۲۰۱/ ۷/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من سقى مؤمنا شربة من ماء من حيث يقدر على الماء أعطاه اللّه بكل شربة سبعين ألف حسنة و إن سقاه من حيث لا يقدر على الماء فكأنما أعتق عشر رقاب من ولد إسماعيل

الوافی، ج۵، ص: ۶۷۹

باب ۱۰۲ كسوة المؤمن

[۱]

۲۸۶۳- ۱ الكافی، ۲/ ۲۰۴/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن عمر بن عبد العزيز عن جميل بن دراج عن أبی عبد اللّه ع قال من كسا أخاه كسوة شتاء أو صيف كان حقا على اللّه أن يكسوه من ثياب الجنة و أن يهون عليه من سكرات الموت و أن يوسع عليه فی قبره و أن يلقى الملائكة إذا خرج من قبره بالبشرى و هو قول اللّه تعالى فی كتابه وَ تَتَلَقّاهُمُ الْمَلائِكَةُ هذا يَوْمُكُمُ الَّذِی كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

[۲]

۲۸۶۴- ۲ الكافی، ۲/ ۲۰۴/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن بكر بن صالح عن الحسن بن علی عن عبد اللّه بن جعفر بن إبراهيم عن أبی عبد اللّه ع قال من كسا أحدا من فقراء المسلمين ثوبا من عرى أو أعانه بشیء مما يقوته من معيشة وكل اللّه تعالى به سبعة آلاف ملك من الملائكة يستغفرون لكل ذنب عمله إلى أن ينفخ فی الصور

[۳]

۲۸۶۵- ۳ الكافی، ۲/ ۲۰۵/ ۳/ ۱ محمد عن أحمد عن صفوان عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص من كسا أحدا الحديث مثله إلا أن فيه سبعين ألف

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۰

[۴]

۲۸۶۶- ۴ الكافی، ۲/ ۲۰۵/ ۴/ ۱ علی عن أبيه عن حماد عن اليمانی عن الثمالی عن علی بن الحسين ع قال من كسا مؤمنا كساه اللّه تعالى من الثياب الخضر

[۵]

۲۸۶۷- ۵ الكافی، ۲/ ۲۰۵/ ۴/ ۱ و قال فی حديث آخر لا يزال فی ضمان اللّه ما دام عليه سلك

[۶]

۲۸۶۸- ۶ الکافی، ۲/ ۲۰۵/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع أنه کان یقول من کسا مؤمنا ثوبا من عری کساه اللّه تعالی من استبرق الجنة و من کسا مؤمنا ثوبا من غنی لم یزل فی ستر من اللّه ما بقی من الثوب خرقة

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۱

باب ۱۰۳ نصیحة المؤمن و دعوته إلی الهدی

[۱]

۲۸۶۹- ۱ الکافی، ۲/ ۲۰۸/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن علی بن الحکم عن عمر بن أبان عن عیسی بن أبی منصور عن أبی عبد اللّه ع قال یجب للمؤمن علی المؤمن أن یناصحه

[۲]

۲۸۷۰- ۲ الکافی، ۲/ ۲۰۸/ ۲/ ۱ عنه عن السراد عن ابن وهب عن أبی عبد اللّه ع قال یجب للمؤمن علی المؤمن النصیحة له فی المشهد و المغیب

[۳]

۲۸۷۱- ۳ الکافی، ۲/ ۲۰۸/ ۳/ ۱ السراد عن ابن رئاب عن الحذاء عن أبی جعفر ع قال یجب للمؤمن علی المؤمن النصیحة

[۴]

اشارة

۲۸۷۲- ۴ الکافی، ۲/ ۲۰۸/ ۴/ ۱ السراد عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص لینصح الرجل منکم أخاه کنصیحته لنفسه

بیان

نصیحة المؤمن أن یعامله بما فیه مصلحته قولا و فعلا سرا و علانیة و قد مضی خبران آخران فی النصیحة فی باب الاهتمام بأمور المسلمین مع بیان معنی

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۲

النصیحة مطلقا و یأتی أخبار ترک النصیحة فی أبواب ما یجب علی المؤمن اجتنابه فی المعاشرات إن شاء اللّه تعالی

[۵]

۲۸۷۳- ۵ الکافی، ۲/ ۲۱۰/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع قال قلت له قول اللّه تعالی مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَیْرِ نَفْسٍ ..
- فَکَأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَمِیعاً وَ مَنْ أَحْیاها فَکَأَنَّما أَحْیَا النّاسَ جَمِیعاً قال من أخرجها من ضلال إلی هدی فکأنما أحیاها و من أخرجها من هدی إلی ضلال فقد قتلها

[۶]

۲۸۷۴- ۶ الکافی، ۲/ ۲۱۰/ ۲/ ۱ عنه عن علی بن الحکم الکافی، ۲/ ۲۱۰/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن أخیه بنان عن علی بن الحکم عن أبان عن الفضیل بن یسار قال قلت لأبی جعفر ع قول اللّه تعالی فی کتابه وَ مَنْ أَحْیاها فَکَأَنَّما أَحْیَا النّاسَ جَمِیعاً- قال من حرق أو غرق قلت فمن أخرجها من ضلال إلی هدی قال ذلک تأویلها الأعظم

[۷]

اشارة

۲۸۷۵- ۷ الکافی، ۲/ ۲۱۱/ ۳/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن خالد عن النضر بن سوید عن یحیی الحلبی عن أبی خالد القماط عن حمران قال قلت لأبی عبد اللّه ع أسألک أصلحک اللّه فقال نعم فقلت کنت علی حال و أنا الیوم علی حال أخری کنت أدخل الأرض فأدعو الرجل و الاثنین و المرأة فینقذ اللّه من شاء و أنا الیوم لا أدعو أحدا- فقال و ما علیک أن تخلی بین الناس و بین ربهم فمن أراد اللّه أن

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۳

یخرجه من ظلمة إلی نور أخرجه ثم قال و لا علیک إن آنست من أحد بخیر أن تنبذ إلیه الشیء نبذا قلت أخبرنی عن قول اللّه تعالی وَ مَنْ أَحْیاها فَکَأَنَّما أَحْیَا النّاسَ جَمِیعاً قال من حرق أو غرق ثم سکت ثم قال تأویلها الأعظم إن دعاها فاستجابت له

بیان

أدعو الرجل و الاثنین یعنی إلی التشیع و معرفة أئمة الهدی ص و التبری من غاصبی حقوقهم من أهل الردی و ما علیک أی الذی یجب علیک بأن تکون ما موصولة أو و ما بأس علیک بأن تکون نافیة أو أی شیء علیک بأن تکون استفهامیة للإنکار و لا علیک أی لا بأس علیک أن تنبذ إلیه الشیء أی تلقی إلیه کلمة حق و إرشاد فی دین و هدایة إلی معرفة.
و قد مضت أخبار أخر من هذا الباب فی أواخر کتاب التوحید و فیها أن ترک الناس علی ما هم علیه من الضلال أولی من دعائهم إلی الحق و هو محمول علی ما إذا استلزم ذلک خطرا و ضررا و إثارة فتنة أو أدی إلی مخاصمة و معاداة أو غیر ذلک من المفاسد کما نبه علیه فی هذا الحدیث بقوله ع إن آنست من أحد بخیر یعنی إن لم تؤنس منه بخیر فلا و لا کرامة

[۸]

۲۸۷۶- ۸ الکافی، ۲/ ۲۱۱/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن النعمان عن ابن مسکان عن سلیمان بن خالد قال قلت لأبی عبد اللّه

ع إن لی أهل بیت و هم یسمعون منی أ فأدعوهم إلی هذا الأمر فقال نعم إن اللّه تعالی یقول فی کتابه یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکُمْ وَ أَهْلِیکُمْ ناراً وَقُودُهَا النّاسُ وَ الْحِجارَةُ

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۵

باب ۱۰۴ التقیة

[۱]

اشارة

۲۸۷۷- ۱ الکافی، ۲/ ۲۱۸/ ۶/ ۱ الأربعة عمن أخبره عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی لا تَسْتَوِی الْحَسَنَةُ وَ لَا السَّیِّئَةُ قال الحسنة التقیة و السیئة الإذاعة و قوله تعالی ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ السیئة قال التی هی أحسن التقیة فَإِذَا الَّذِی بَیْنَکَ وَ بَیْنَهُ عَداوَةٌ کَأَنَّهُ وَلِیٌّ حَمِیمٌ

بیان

الإذاعة الإشاعة و قد مضی تفسیر هذه الآیة قوله ع السیئة بعد قوله عز و جل ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ تفسیر له إذ لیس فی هذا الموضع من القرآن

[۲]

۲۸۷۸- ۲ الکافی، ۲/ ۲۱۷/ ۱/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم و غیره عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی أُولئِکَ یُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَیْنِ بِما صَبَرُوا قال بما صبروا علی التقیة وَ یَدْرَؤُنَ بِالْحَسَنَةِ السَّیِّئَةَ قال الحسنة التقیة و السیئة الإذاعة

[۳]

اشارة

۲۸۷۹- ۳ الکافی، ۲/ ۲۱۷/ ۲/ ۱ ابن أبی عمیر عن هشام بن سالم عن

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۶

أبی عمر الأعجمی قال قال أبو عبد اللّه ع یا أبا عمر إن تسعة أعشار الدین التقیة و لا دین لمن لا تقیة له و التقیة فی کل شیء إلا فی النبیذ و المسح علی الخفین

بیان

و ذلک لعدم مس الحاجة إلى التقیة فیهما إلا نادرا و یأتی تمام الکلام فیه فی باب المسح على العمامة و الخف من کتاب الطهارة إن شاء اللّه

[۴]

۲۸۸۰- ۴ الکافی، ۲/ ۲۱۷/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی بصیر قال قال أبو عبد اللّه ع التقیة من دین اللّه قلت من دین اللّه قال إی و اللّه من دین اللّه و لقد قال یوسف أَیَّتُهَا الْعِیرُ إِنَّکُمْ لَسارِقُونَ و اللّه ما کانوا سرقوا شیئا و لقد قال إبراهیم إِنِّی سَقِیمٌ و اللّه ما کان سقیما

[۵]

اشارة

۲۸۸۱- ۵ الکافی، ۲/ ۲۱۷/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسى عن محمد بن خالد و الحسین جمیعا عن النضر عن یحیی الحلبی عن الحسین بن أبی العلاء عن حبیب بن بشیر قال أبو عبد اللّه ع سمعت أبی یقول لا و اللّه ما على وجه الأرض شیء أحب إلی من التقیة یا حبیب إنه من کانت له تقیة رفعه اللّه تعالى یا حبیب و من لم تکن له تقیة وضعه اللّه یا حبیب إن الناس إنما هم فی هدنة فلو قد کان

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۷

ذاک کان هذا

بیان

یعنی أن مخالفینا الیوم فی هدنة و صلح و مسالمة معنا لا یریدون قتالنا و الحرب معنا و لهذا نعمل معهم بالتقیة فلو قد کان ذاک یعنی لو کان فی زمن أمیر المؤمنین و الحسین بن علی ع أیضا الهدنة لکانت التقیة فإن التقیة واجبة ما أمکنت فإذا لم تمکن جاز ترکها لمکان الضرورة و فی بعض النسخ هکذا مکان هذا

[۶]

اشارة

۲۸۸۲- ۶ الکافی، ۲/ ۲۱۸/ ۵/ ۱ القمی عن الکوفی عن العباس بن عامر عن جابر المکفوف عن ابن أبی یعفور عن أبی عبد اللّه ع قال اتقوا على دینکم و احجبوه بالتقیة فإنه لا إیمان لمن لا تقیة له إنما أنتم فی الناس کالنحل فی الطیر لو أن الطیر تعلم ما فی أجواف النحل ما بقی منها شیء إلا أکلته و لو أن الناس علموا ما فی أجوافکم أنکم تحبونا أهل البیت لأکلوکم بألسنتهم و لنحلوکم فی السر و العلانیة رحم اللّه عبدا منکم کان على ولایتنا

بیان

لنحلوکم أی سبوکم

[۷]

۲۸۸۳- ۷ الکافی، ۲/ ۲۱۸/ ۷/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن هشام بن سالم عن أبی عمرو الکنانی قال قال لی أبو عبد اللّه ع یا با عمرو أ رأیت لو حدثتک بحدیث أو أفتیتک بفتیا- ثم جئتنی بعد ذلک فسألتنی عنه فأخبرتک بخلاف ما کنت أخبرتک

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۸

أو أفتیتک بخلاف ذلک بأیهما کنت تأخذ قلت بأحدثهما و أدع الآخر فقال قد أصبت یا با عمرو أبی اللّه إلا أن یعبد سرا أما و اللّه لئن فعلتم ذاک إنه لخیر لی و لکم أبی اللّه تعالی لنا و لکم فی دینه إلا التقیة

[۸]

۲۸۸۴- ۸ الکافی، ۲/ ۲۱۸/ ۸/ ۱ عنه عن أحمد عن الحسن بن علی عن درست قال قال أبو عبد اللّه ع ما بلغت تقیة أحد تقیة أصحاب الکهف إن کانوا لیشهدون الأعیاد و یشدون الزنانیر فأعطاهم اللّه أجرهم مرتین

[۹]

اشارة

۲۸۸۵- ۹ الکافی، ۲/ ۲۱۸/ ۹/ ۱ عنه عن أحمد عن ابن فضال عن حماد بن واقد اللحام قال استقبلت أبا عبد اللّه ع فی طریق فأعرضت عنه بوجهی و مضیت و دخلت علیه بعد ذلک فقلت جعلت فداک إنی لألقاک فأصرف وجهی کراهة أن أشق علیک فقال لی رحمک اللّه تعالی و لکن رجلا لقینی أمس فی موضع کذا و کذا فقال علیک السلام یا أبا عبد اللّه ما أحسن و لا أجمل

بیان

أی لم یفعل حسنا و لا جمیلا

[۱۰]

اشارة

۲۸۸۶- ۱۰ الکافی، ۲/ ۲۱۹/ ۱۰/ ۱ علی عن الاثنین قال قیل لأبی عبد اللّه ع إن الناس یروون أن علیا ع قال علی منبر الکوفة أیها الناس إنکم ستدعون إلی سبی فسبونی ثم تدعون إلی البراءة منی فلا تبرءوا منی فقال ما أکثر ما یکذب الناس علی علی

الوافی، ج۵، ص: ۶۸۹

ثم قال إنما كان إنكم ستدعون إلى سبى فسبونى ثم ستدعون إلى البراءة منى و إنى لعلى دين محمد و لم يقل لا تبرءوا منى فقال له السائل أ رأيت إن اختار القتل دون البراءة فقال و اللّه ما ذاك عليه و ما له إلا ما مضى عليه عمار بن ياسر حيث أكرهه أهل مكة و قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ- فأنزل اللّه فيه إِلّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ فقال له النبى ص عندها يا عمار إن عادوا فعد فقد أنزل اللّه تعالى عذرك- و أمرك أن تعود إن عادوا

بيان

قصة عمار على ما روته المفسرون فى شأن نزول هذه الآية أن قريشا أكرهوه و أبويه ياسرا و سمية على الارتداد فأبى أبواه فقتلوهما و هما أول قتيلين فى الإسلام و أعطاهم عمار بلسانه ما أرادوا مكرها فقيل يا رسول اللّه إن عمارا كفر فقال كلا إن عمارا ملىء إيمانا من قرنه إلى قدمه و اختلط الإيمان بلحمه و دمه فأتى عمار رسول اللّه ص و هو يبكى فجعل النبى ص يمسح عينيه و قال ما لك إن عادوا لك فعد لهم بما قلت

[۱۱]

اشارة

۲۸۸۷- ۱۱ الكافى، ۲/ ۲۱۹/ ۱۱/ ۱ محمد عن أحمد عن على بن الحكم عن هشام الكندى قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول إياكم أن تعملوا عملا يعيرونا به فإن ولد السوء يعير والده بعمله كونوا لمن انقطعتم إليه زينا و لا تكونوا عليه شينا صلوا فى عشائركم و عودوا مرضاهم- و اشهدوا جنائزهم و لا يسبقوكم إلى شىء من الخير فأنتم أولى به منهم- و اللّه ما عبد اللّه بشىء أحب إليه من الخباء قلت و ما الخباء قال التقية

الوافی، ج۵، ص: ۶۹۰

بيان

فى عشائركم يعنى عشائركم المخالفين لكم فى الدين

[۱۲]

اشارة

۲۸۸۸- ۱۲ الكافى، ۲/ ۲۱۹/ ۱۲/ ۱ عنه عن أحمد عن معمر بن خلاد قال سألت أبا الحسن ع عن القيام للولاة فقال قال أبو جعفر ع التقية من دينى و دين آبائى و لا إيمان لمن لا تقية له

بيان

القيام للولاة يحتمل معنيين أحدهما القيام لهم عند اللقاء إكراما لهم و تواضعا و الثانى القيام بأمورهم و الائتمار بما يأمرون به فيكون معنى الجواب الرخصة فى ذلك دفعا لشرهم

[۱۳]

۲۸۸۹- ۱۳ الكافى، ۲/ ۲۲۰/ ۱۴/ ۱ على عن أبيه عن السراد عن جميل بن صالح عن محمد بن مروان عن أبى عبد اللّه ع قال كان أبى يقول و أى شىء أقر لعينى من التقية إن التقية جنة المؤمن

[۱۴]

۲۸۹۰- ۱۴ الكافى، ۲/ ۲۲۰/ ۱۹/ ۱ على عن العبيدى عن يونس عن ابن مسكان عن حريز عن أبى عبد اللّه ع قال التقية ترس اللّه بينه و بين خلقه

[۱۵]

۲۸۹۱- ۱۵ الكافى، ۲/ ۲۱۹/ ۱۳/ ۱ على عن أبيه عن حماد عن ربعى عن زرارة عن أبى جعفر ع قال التقية فى كل ضرورة- و صاحبها أعلم بها حين تنزل به

الوافى، ج‌۵، ص: ۶۹۱

[۱۶]

۲۸۹۲- ۱۶ الكافى، ۲/ ۲۲۰/ ۱۸/ ۱ الثلاثة عن ابن أذينة عن إسماعيل الجعفى و معمر بن يحيى بن سام و محمد و زرارة قالوا سمعنا أبا جعفر ع يقول التقية فى كل شىء يضطر إليه ابن آدم فقد أحل اللّه له

[۱۷]

اشارة

۲۸۹۳- ۱۷ الكافى، ۲/ ۲۲۰/ ۱۵/ ۱ الثلاثة عن جميل عن محمد بن مروان قال قال لى أبو عبد اللّه ع ما منع ميثم رحمه اللّه من التقية- فو الله لقد علم أن هذه الآية نزلت فى عمار و أصحابه إِلّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ

بيان

قصة ميثم على ما رواه شيخنا المفيد طاب ثراه فى كتاب الإرشاد فى جملة ذكر آيات اللّه الباهرة فى أمير المؤمنين ص و الخواص التى

أفرده اللّه بها ما نتلوه علیک.

قال طاب ثراه و من ذلک

ما رووه أن میثم التمار کان عبدا لامرأة من بنی أسد فاشتراه أمیر المؤمنین ع منها و أعتقه و قال له ما اسمک قال سالم قال أخبرنی رسول اللّه ص أن اسمک الذی سماک به أبواک فی العجم میثم قال صدق اللّه و رسوله و صدقت یا أمیر المؤمنین و اللّه إنه لأسمی قال فارجع إلی اسمک الذی سماک رسول اللّه ص و دع سالما فرجع إلی میثم و اکتنی بأبی سالم فقال له علی ع ذات یوم إنک تؤخذ بعدی فتصلب و تطعن بحربة فإذا کان الیوم الثالث ابتدر منخراک و فمک دما فتخضب لحیتک

الوافی، ج۵، ص: ۶۹۲

فانتظر ذلک الخضاب و تصلب علی باب دار عمرو بن حریث عاشر عشرة أنت أقصرهم خشبة و أقربهم من المطهرة فامض حتی أریک النخلة التی تصلب علی جذعها فأراه إیاها.

و کان میثم یأتیها فیصلی عندها و یقول بورکت من نخلة لک خلقت و لی غذیت فلم یزل یتعاهدها حتی قطعت و حتی عرف الموضع الذی یصلب علیها بالکوفة قال و کان یلقی عمرو بن حریث فیقول له إنی مجاورک فأحسن جواری فیقول له عمرو بن حریث أ ترید أن تشتری دار ابن مسعود أو دار ابن حکیم و هو لا یعلم ما یرید.

و حج فی السنة التی قتل فیها فدخل علی أم سلمة فقالت من أنت فقال أنا میثم قالت و اللّه لربما سمعت رسول اللّه ص یوصی بک علیا فی جوف اللیل فسألها عن الحسین فقالت هو فی حائط له قال أخبریه أنی قد أحببت السلام علیه و نحن ملتقون عند اللّه رب العالمین إن شاء اللّه فدعت بطیب لحیته و قالت له أما إنها ستخضب بدم.

فقدم الکوفة فأخذه عبید اللّه بن زیاد فأدخل علیه فقیل هذا کان من آثر الناس عند علی قال ویحکم هذا الأعجمی فقیل له نعم قال له عبید اللّه بن زیاد أین ربک قال بالمرصاد لکل ظالم و أنت أحد الظلمة قال إنک علی عجمتک لتبلغ الذی ترید ما أخبرک عنی صاحبک أنی فاعل بک قال أخبرنی أنک تصلبنی عاشر عشرة أنا أقصرهم خشبة و أقربهم إلی المطهرة قال لنخالفنه قال کیف تخالفه فو الله ما أخبرنی إلا عن النبی ص عن جبرئیل عن اللّه و کیف تخالف هؤلاء و لقد عرفت الموضع الذی أصلب علیه أین هو من الکوفة و أنا أول خلق اللّه ألجم فی الإسلام فحبسه و حبس معه المختار بن أبی عبیدة.

قال میثم التمار للمختار إنک تفلت و تخرج ثائرا بدم الحسین ع فتقتل هذا الذی یقتلنا فلما دعا عبید اللّه بالمختار لیقتله طلع برید

الوافی، ج۵، ص: ۶۹۳

بکتاب یزید إلی عبید اللّه یأمره بتخلیة سبیله فخلاه و أمر بمیثم أن یصلب فأخرج فقال له رجل لقیه ما کان أغناک عن هذا یا میثم فتبسم و قال و هو یومی إلی النخلة لها خلقت و لی غذیت فلما رفع إلی الخشبة اجتمع الناس حوله علی باب عمرو بن حریث قال و قد کان و اللّه یقول إنی مجاورک فلما صلب أمر جاریته بکنس تحت خشبته و رشه و تجمیره فجعل میثم یحدث بفضائل بنی هاشم فقیل لابن زیاد قد فضحکم هذا العبد فقال ألجموه فکان أول خلق اللّه ألجم فی الإسلام.

و کان مقتل میثم رحمه اللّه قبل قدوم الحسین بن علی ع العراق بعشرة أیام فلما کان الیوم الثالث من صلبه طعن میثم بالحربة فکبر ثم انبعث فی آخر النهار فمه و أنفه دما و هذا من جملة الأخبار عن الغیوب المحفوظة عن أمیر المؤمنین ع و ذکره شائع و الروایة به بین العلماء مستفیضة

[۱۸]

اشارة

۲۸۹۴- ۱۸ الکافی، ۲/ ۲۲۰/ ۱۷/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن ابن بکیر عن محمد عن أبی عبد اللّٰه ع قال کل ما یقارب هذا الأمر کان أشد للتقیة

بیان

لعل المراد أن کلما یتقارب الزمان من ظهور هذا الأمر و قیام القائم تصیر التقیة أوجب

[۱۹]

اشارة

۲۸۹۵- ۱۹ الکافی، ۲/ ۲۲۰/ ۲۰/ ۱ الاثنان عن محمد بن جمهور عن أحمد بن حمزة عن الحسین بن المختار عن أبی بصیر قال قال أبو جعفر ع خالطوهم بالبرانیة و خالفوهم بالجوانیة إذا کانت الإمرة صبیانیة

الوافی، ج۵، ص: ۶۹۴

بیان

أصل البرانی من البر و الجوانی من جو البیت أی داخله و الألف و النون فیهما من زیادات النسب و فی حدیث سلمان من أصلح جوانیه أصلح اللّٰه برانیه و فی حدیثه أیضا أن لکل امرئ جوانیا و برانیا و الإمرة بالکسر بمعنى الإمارة یعنی ع خالطوا الناس بالعلانیة و الظاهر و خالفوهم فی السر و الباطن إذا کانت الإمارة بید الصبیان و السفهاء

[۲۰]

۲۸۹۶- ۲۰ الکافی، ۲/ ۲۲۱/ ۲۱/ ۱ محمد عن ابن عیسى عن زکریا المؤمن عن عبد اللّٰه بن أسد عن عبد اللّٰه بن عطاء قال قلت لأبی جعفر ع رجلان من أهل الکوفة أخذا فقیل لهما أبرئا من أمیر المؤمنین ع فبرئ واحد منهما و أبى الآخر فخلى سبیل الذی برىء و قتل الآخر فقال أما الذی برىء فرجل فقیه فی دینه و أما الذی لم یبرأ فرجل تعجل إلى الجنة

[۲۱]

۲۸۹۷- ۲۱ الکافی، ۲/ ۲۲۱/ ۲۳/ ۱ القمیان عن ابن بزیع عن علی بن النعمان عن ابن مسکان عن ابن أبی یعفور قال سمعت أبا عبد اللّٰه ع یقول التقیة ترس المؤمن و التقیة حرز المؤمن و لا إیمان لمن لا تقیة له إن العبد لیقع إلیه الحدیث من حدیثنا فیدین اللّٰه تعالى به فیما بینه و بینه فیکون له عزا فی الدنیا و نورا فی الآخرة و إن العبد لیقع إلیه الحدیث من حدیثنا فیذیعه فیکون له ذلا فی الدنیا و ینزع اللّٰه تعالى ذلک النور منه

[۲۲]

اشارة

۲۸۹۸- ۲۲ الكافى، ۲/ ۲۲۱/ ۲۲/ ۱ الثلاثة عن جميل بن صالح قال قال أبو عبد اللّه ع احذروا عواقب العثرات

الوافى، ج۵، ص: ۶۹۵

بيان

يعنى كلما تقولونه أو تفعلونه فانظروا أولا فى عاقبته و ما له ثم قولوه أو افعلوه فإن العثرة قلما تفارق القول و الفعل و لا سيما إذا كثرا أو المراد أنه كلما عثرتم عثرة فى قول أو فعل فاشتغلوا بإصلاحها و تداركها كيلا تؤدى فى العاقبة إلى فساد لا يقبل الإصلاح

[۲۳]

۲۸۹۹- ۲۳ الكافى، ۲/ ۲۲۰/ ۱۶/ ۱ القميان عن صفوان عن شعيب الحداد عن محمد عن أبى جعفر ع قال إنما جعلت التقية ليحقن بها الدم فإذا بلغ الدم فليس تقية

الوافى، ج۵، ص: ۶۹۷

باب ۱۰۵ الكتمان

[۱]

اشارة

۲۹۰۰- ۱ الكافى، ۲/ ۲۲۱/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن مالك بن عطية عن الثمالى عن على بن الحسين ع قال وددت و اللّه أنى افتديت خصلتين فى الشيعة لنا ببعض لحم ساعدى النزق و قلة الكتمان

بيان

النزق بالنون و الزاى الطيش و الخفة عند الغضب

[۲]

۲۹۰۱- ۲ الكافى، ۲/ ۲۲۲/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن عمار بن مروان عن الشحام قال قال أبو عبد اللّه ع أمر الناس بخصلتين فضيعوهما فصاروا منهما على غير شىء الصبر و الكتمان

[۳]

۲۹۰۲- ۳ الکافی، ۲/ ۲۲۲/ ۳/ ۱ الثلاثة عن یونس بن عمار عن سلیمان بن خالد قال قال أبو عبد اللّه ع یا سلیمان إنکم علی دین من کتمه أعزه اللّه تعالی و من أذاعه أذله اللّه

[۴]

۲۹۰۳- ۴ الکافی، ۲/ ۲۲۲/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن ابن بکیر عن رجل عن أبی جعفر ع قال دخلنا علیه جماعة

الوافی، ج۵، ص: ۶۹۸

فقلنا یا بن رسول اللّه إنا نرید العراق فأوصنا فقال أبو جعفر ع لیقو شدیدکم ضعیفکم و لیعد غنیکم علی فقیرکم- و لا تبثوا سرنا و لا تذیعوا أمرنا و إذا جاءکم عنا حدیث فوجدتم علیه شاهدا أو شاهدین من کتاب اللّه فخذوا به و إلا فقفوا عنده ثم ردوه إلینا حتی یستبین لکم و اعلموا أن المنتظر لهذا الأمر له مثل أجر الصائم القائم و من أدرک قائمنا فخرج معه فقتل عدونا کان له مثل أجر عشرین شهیدا و من قتل مع قائمنا کان له مثل أجر خمسة و عشرین شهیدا

[۵]

اشارة

۲۹۰۴- ۵ الکافی، ۲/ ۲۲۲/ ۵/ ۱ عنه عن أحمد عن محمد بن سنان عن عبد الأعلی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إنه لیس من احتمال أمرنا التصدیق له و القبول فقط من احتمال أمرنا ستره و صیانته من غیر أهله فأقرئهم السلام و قل لهم رحم اللّه عبدا اجتر مودة الناس إلی نفسه حدثوهم بما یعرفون و استروا عنهم ما ینکرون- ثم قال و اللّه ما الناصب لنا حربا بأشد علینا مئونة من الناطق علینا بما نکره فإذا عرفتم من عبد إذاعة فامشوا إلیه و ردوه عنها فإن قبل منکم و إلا فتحملوا علیه بمن یثقل علیه و یسمع منه فإن الرجل منکم یطلب الحاجة فیلطف فیها حتی تقضی له فالطفوا فی حاجتی کما تلطفون فی حوائجکم فإن هو قبل منکم و إلا فادفنوا کلامه تحت أقدامکم- و لا تقولوا إنه یقول و یقول فإن ذلک یحمل علی و علیکم- أما و اللّه لو کنتم تقولون ما أقول لأقررت أنکم أصحابی هذا أبو حنیفة له أصحاب و هذا الحسن البصری له أصحاب و أنا امرؤ من قریش قد ولدنی رسول اللّه ص و علمت کتاب اللّه و فیه تبیان کل شیء بدؤ الخلق و أمر السماء و أمر الأرض و أمر الأولین و أمر

الوافی، ج۵، ص: ۶۹۹

الآخرین و أمر ما کان و أمر ما یکون کأنی أنظر إلی ذلک نصب عینی

بیان

فلان قرأ علیک السلام و أقرأک السلام بمعنی حدثوهم بیان لکیفیة اجترار مودة الناس فتحملوا علیه بمن یثقل علیه أی تکلفوا إن تحملوا علیه ثقیلا لا مفر له إلا أن یسمع منه فیلطف فیها أی یرفق و دفن الکلام تحت الأقدام کنایة عن إخفائه و کتمه

[۶]

اشارة

۲۹۰۵- ۶ الکافی، ۲/ ۲۲۳/ ۶/ ۱ عنه عن أحمد عن علی بن الحکم عن الربیع بن محمد المسلی عن عبد اللّه بن سلیمان عن أبی عبد اللّه ع قال قال لی ما زال سرنا مکتوما حتی صار فی ید ولد کیسان فتحدثوا به فی الطریق و قری السواد

بیان

کیسان لقب مختار بن أبی عبیدة الذی طلب ثار أبی عبد اللّه الحسین ع المنسوب إلیه الکیسانیة

[۷]

اشارة

۲۹۰۶- ۷ الکافی، ۲/ ۲۲۳/ ۷/ ۱ عنه عن أحمد عن السراد عن جمیل بن صالح عن الحذاء قال سمعت أبا جعفر ع یقول و اللّه إن أحب أصحابی إلی أورعهم و أفقههم و أکتمهم لحدیثنا و إن أسوأهم عندی حالا و أمقتهم الذی إذا سمع الحدیث ینسب إلینا و یروی عنا فلم یقبله اشمأز منه و جحده و کفر من دان به و هو لا یدری لعل الحدیث من عندنا خرج و إلینا أسند فیکون بذلک خارجا من ولایتنا

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۰

بیان

اشمأز تنفر و هو جواب إذا و یستفاد من هذا الحدیث أنه لا ینبغی الحکم ببطلان ما نسب إلیهم ع من الحدیث المحتمل صدقه و إن ضعف إسناده أو بعد مضمونه عن أفهامنا

[۸]

اشارة

۲۹۰۷- ۸ الکافی، ۲/ ۲۲۳/ ۸/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن الکاهلی عن حریز عن معلی بن خنیس قال قال أبو عبد اللّه ع یا معلی اکتم أمرنا و لا تذعه فإن من کتم أمرنا و لم یذعه أعزه اللّه به فی الدنیا و جعله نورا بین عینیه فی الآخرة یقوده إلی الجنة- یا معلی من أذاع أمرنا و لم یکتمه أذله اللّه به فی الدنیا و نزع النور من بین عینیه فی الآخرة و جعله ظلمة تقوده إلی النار یا معلی إن التقیة من دینی و دین آبائی و لا دین لمن لا تقیة له یا معلی إن اللّه یحب أن یعبد فی السر- کما یحب أن یعبد فی العلانیة یا معلی إن المذیع لأمرنا کالجاحد له

بيان

كأنه ع كان يخاف على معلى القتل لما يرى من حرصه على الإذاعة و لذلك أكثر من نصيحته بذلك و مع ذلك لم تنجع نصيحته فيه و إنه قد قتل بسبب ذلك و تأتي أخبار نكال الإذاعة في بابها إن شاء اللّه

[۹]

اشارة

۲۹۰۸- ۹ الكافي، ۲/ ۲۲۴/ ۹/ ۱ محمد عن أحمد عن الحسن بن علي عن مروان بن مسلم عن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع أخبرت بما أخبرتك به أحدا قلت لا إلا سليمان بن خالد قال أحسنت أ ما سمعت قول الشاعر

الوافي، ج۵، ص: ۷۰۱

فلا يعدون سري و سرك ثالثا ألا كل سر جاوز اثنين شائع

بيان

قوله أحسنت يحتمل أن يكون على ظاهره و أن يكون على التهكم و الثاني أوفق بقوله أ ما سمعت فإن سليمان كان ثالثا

[۱۰]

اشارة

۲۹۰۹- ۱۰ الكافي، ۲/ ۲۲۴/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن البزنطي قال سألت أبا الحسن الرضا ع عن مسألة فأبى و أمسك ثم قال لو أعطيناكم كل ما تريدون كان شرا لكم و أخذ برقبة صاحب هذا الأمر قال أبو جعفر ع ولاية اللّه أسرها إلى جبرئيل و أسرها جبرئيل إلى محمد و أسرها محمد إلى علي و أسرها علي إلى من شاء اللّه ثم أنتم تذيعون ذلك من الذي أمسك حرفا سمعه قال أبو جعفر في حكمة آل داود ينبغي للمسلم أن يكون مالكا لنفسه مقبلا على شأنه عارفا بأهل زمانه فاتقوا اللّه و لا تذيعوا حديثنا فلو لا أن اللّه يدافع عن أوليائه و ينتقم لأوليائه من أعدائه أ ما رأيت ما صنع اللّه بآل برمك و ما انتقم لأبي الحسن ع و قد كان بنو الأشعث على خطر عظيم فدفع اللّه عنهم بولايتهم لأبي الحسن ع و أنتم بالعراق ترون أعمال هؤلاء الفراعنة و ما أمهل اللّه لهم فعليكم بتقوى اللّه- و لا تغرنكم [الحياة] الدنيا و لا تغتروا بمن أمهل له و كان الأمر قد وصل إليكم

الوافي، ج۵، ص: ۷۰۲

بيان

فاتقوا اللّه من كلام الرضا ع و جواب لو لا محذوف يعني لو لا مدافعة اللّه عنا و انتقامه لنا لما بقي منا أثر بسبب إذاعتكم حديثنا أ ما

رأیت بیان للمدافعة و الانتقام و أراد بما صنع اللّه استیصالهم بسبب عداوتهم لأبی الحسن ع و إعانتهم علی قتله و أراد بأبی الحسن أباه موسی ع و الخطر بالتحریک الأشراف علی الهلاک و فی آخر الحدیث بشارة إلی قرب ظهور الأمر و تیقن وقوعه

[۱۱]

اشارة

۲۹۱۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۲۲۵/ ۱۱/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن عمر بن أبان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول قال رسول اللّه ص طوبی لعبد نومة عرفه اللّه و لم یعرفه الناس أولئک مصابیح الهدی و ینابیع العلم ینجلی عنهم کل فتنة مظلمة لیسوا بالمذاییع البذر و لا بالجفاة المرائین

بیان

النومة بضم النون و إسکان الواو و فتحها الخامل الذکر الذی لا یؤبه له و المذاییع جمع مذیاع و هو من لا یکتم السر و البذر بالضم جمع البذور و البذیر و هو النمام و من لا یستطیع کتم سره و ککتف کثیر الکلام و الجفاة جمع الجافی و هو الکز الغلیظ السیئ الخلق کأنه جعله لانقباضه مقابلا لمنبسط اللسان الکثیر الکلام و المراد النهی عن طرفی الإفراط و التفریط و لزوم الوسط

[۱۲]

۲۹۱۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۲۲۵/ ۱۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن أبی الحسن الأصبهانی عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع طوبی لکل عبد نومة لا یؤبه له یعرف الناس

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۳

و لا یعرفه الناس یعرفه اللّه منه برضوان أولئک مصابیح الهدی ینجلی عنهم کل فتنة و یفتح لهم باب کل رحمة لیسوا بالبذر المذاییع و لا الجفاة المرائین و قال قولوا الخیر تعرفوا به و اعملوا الخیر تکونوا من أهله و لا تکونوا عجلا مذاییع فإن خیارکم الذین إذا نظر إلیهم ذکر اللّه و شرارکم المشاءون بالنمیمة المفرقون بین الأحبة المبتغون للبرآء المعایب

[۱۳]

۲۹۱۲/ ۱۳ الکافی، ۲/ ۲۲۵/ ۱۳/ ۱ العدة عن أحمد عن عثمان عمن أخبره قال قال أبو عبد اللّه ع کفوا ألسنتکم و الزموا بیوتکم فإنه لا یصیبکم أمر تخصون به أبدا و لا تزال الزیدیة لکم وقاء أبدا

[۱۴]

اشارة

۲۹۱۳- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۲۵/ ۱۴/ ۱ عنه عن عثمان عن أبی الحسن ع قال إن کان فی یدک هذه شیء فاستطعت أن لا تعلم هذه فافعل قال و کان عنده إنسان فتذاکروا الإذاعة فقال احفظ لسانک تعز و لا تمکن الناس من قیاد رقبتک فتذل

بیان

القیاد حبل تقاد به الدابة

[۱۵]

اشارة

۲۹۱۴- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۲۶/ ۱۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن خالد بن نجیح عن أبی عبد اللّه ع قال إن أمرنا مستور مقنع بالمیثاق فمن هتک علینا أذله اللّه

بیان

شبه المیثاق المأخوذ منهم علی الکتمان بالقناع

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۴

[۱۶]

۲۹۱۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۲۶/ ۱۶/ ۱ الحسین بن محمد و محمد عن علی بن محمد بن سعد عن محمد بن أسلم عن محمد بن سعید بن غزوان عن علی بن الحکم عن عمر بن أبان عن عیسی بن أبی منصور قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول نفس المهموم لنا المغتم لظلمنا تسبیح- و همه لأمرنا عبادة و کتمانه سرنا جهاد فی سبیل اللّه قال لی محمد بن سعید اکتب هذا بالذهب فما کتبت شیئا أحسن منه

[۱۷]

اشارة

۲۹۱۶- ۱۷ الکافی، ۸/ ۱۵۷/ ۱۴۹ العدة عن صالح بن أبی حماد عن إسماعیل بن مهران الکافی، ۸/ ۱۵۸/ ۱۴۹ العدة عن سهل عن إسماعیل بن مهران عمن حدثه عن جابر بن یزید قال حدثنی محمد بن علی سبعین حدیثا لم أحدث بها أحدا قط و لا أحدث بها أحدا أبدا فلما مضی محمد بن علی ع ثقلت علی عنقی و ضاق بها صدری فأتیت أبا عبد اللّه ع فقلت جعلت فداک إن أباک حدثنی سبعین حدیثا لم یخرج منی شیء منها إلی أحد و أمرنی بسترها و قد ثقلت علی عنقی و ضاق بها صدری فما تأمرنی- فقال یا جابر

إذا ضاق بک من ذلک شیء فاخرج إلی الجبانة و احتفر حفیرة ثم دل رأسک فیها و قل حدثنی محمد بن علی بکذا و کذا- ثم طمه فإن الأرض تستر علیک قال جابر ففعلت ذلک فخف عنی ما کنت أجده

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۵

بیان

مما یناسب إیراده فی هذا المقام

ما رواه أبو عبد اللّه محمد بن جعفر الحائری باتصال الإسناد إلی أبی الحسن علی بن میثم قال حدثنی والدی میثم رضی اللّه عنه قال اصحرنی مولای أمیر المؤمنین ع لیلة من اللیالی- حتی خرج عن الکوفة و انتهی إلی مسجد الجعفی و توجه إلی القبلة فصلی أربع رکعات فلما سلم و سبح بسط کفیه و قال إلهی کیف أدعوک و قد عصیتک- و کیف لا أدعوک و قد عرفتک إلی آخر الدعاء- ثم سجد و عفر خده و قال العفو العفو مائة مرة ثم قام و خرج فاتبعته حتی برز إلی الصحراء و خط لی خطة و قال لی إیاک أن تتجاوز هذه الخطة- و مضی عنی و کانت لیلة مدلهمة فقلت یا نفس أسلمت مولاک و له أعداء کثیرة و أی عذر یکون لک عند اللّه و عند رسوله و اللّه لأقفون أثره و لأعلمن خبره و إن کنت قد خالفت أمره و جعلت أتبع أثره فوجدته ع مطلعا فی البئر إلی نصفه یخاطب البئر و البئر تخاطبه فحس بی ع فالتفت و قال من قلت میثم فقال یا میثم أ لم آمرک أن لا تتجاوز الخطة قلت یا مولای خشیت علیک من الأعداء فلم یصبر علی ذلک قلبی فقال سمعت مما قلت شیئا قلت لا یا مولای فقال یا میثم

و فی الصدر لبانات إذا ضاق لها صدری

نکت الأرض بالکف و أبدیت لها سری

فمهما تنبت الأرض فذاک النبت من بذری

نقلناه من کتاب عمل مساجد الکوفة

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۷

باب ۱۰۶ شکوی الحاجة إلی المؤمن

[۱]

۲۹۱۷- ۱ الکافی، ۸/ ۱۴۴/ ۱۱۳ محمد عن أحمد عن السراد عن یونس بن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أیما مؤمن شکا حاجته و ضره إلی کافر أو إلی من یخالفه علی دینه فإنما شکا اللّه تعالی إلی عدو من أعداء اللّه و أیما رجل مؤمن شکا حاجته و ضره إلی مؤمن مثله کانت شکواه إلی اللّه تعالی

[۲]

۲۹۱۸- ۲ الکافی، ۸/ ۱۷۰/ ۱۹۲ العدة عن البرقی عن القاسم عن جده قال قال أبو عبد اللّه ع یا حسن إذا نزلت بک نازلة فلا تشکها إلی أحد من أهل الخلاف و لکن اذکرها لبعض إخوانک فإنک لن تعدم خصلة من أربع خصال إما کفایة و إما معونة بجاه أو دعوة تستجاب أو مشورة برأی

[۳]

اشارة

۲۹۱۹- ۳ الفقیه، ۴/ ۴۰۱/ ۵۸۶۳ أبو هاشم الجعفری أنه قال أصابتنی ضیقة شدیدة فصرت إلی أبی الحسن علی بن محمد ع فاستأذنت علیه فأذن لی فلما جلست قال یا أبا هاشم أی نعم اللّه علیک ترید أن تؤدی شکرها قال أبو هاشم فوجمت فلم أدر ما أقول له فابتدأنی ع فقال إن اللّه تعالی رزقک الإیمان فحرم بدنک به علی النار و رزقک العافیة فأعانتک علی

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۸

الطاعة و رزقک القنوع فصانک عن التبذل یا أبا هاشم إنما ابتدأتک بهذا لأنی ظننت أنک ترید أن تشکو إلی من فعل بک هذا قد أمرت لک بمائة دینار فخذها

بیان

فوجمت أی سکت و التبذل الامتهان و من فعل بک هذا کنایة عن اللّه سبحانه

الوافی، ج۵، ص: ۷۰۹

باب ۱۰۷ التکاتب

[۱]

۲۹۲۰- ۱ الکافی، ۲/ ۶۷۰/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد و سهل جمیعا عن السراد عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال التواصل بین الإخوان فی الحضر التزاور و فی السفر التکاتب

[۲]

۲۹۲۱- ۲ الکافی، ۲/ ۶۷۲/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن عمر بن عبد العزیز عن جمیل بن دراج قال قال أبو عبد اللّه ع لا تدع بسم اللّه الرحمن الرحیم و إن کان بعده شعر

[۳]

اشارة

۲۹۲۲- ۳ الکافی، ۲/ ۶۷۲/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن الحسن بن علی عن یوسف بن عبد السلام عن سیف بن هارون مولی آل جعدة قال قال أبو عبد اللّه ع اکتب بسم اللّه الرحمن الرحیم من أجود کتابتک و لا تمد الباء حتی ترفع السین

بيان

و لا تمد الباء يعني إلى الميم كما وقع التصريح به في حديث أمير المؤمنين ع و رفع السين تضريسه

[۴]

۲۹۲۳- ۴ الكافي، ۲/ ۶۷۲/ ۳/ ۱ عنه عن علي بن الحكم عن الحسن بن

الوافي، ج‌۵، ص: ۷۱۰

السري عن أبي عبد اللّه ع قال لا تكتب بسم اللّه الرحمن الرحيم لفلان و لا بأس أن تكتب على ظهر الكتاب لفلان

[۵]

اشارة

۲۹۲۴- ۵ الكافي، ۲/ ۶۷۳/ ۴/ ۱ عنه عن محمد بن علي عن النضر بن شعيب عن أبان عن الحسن بن السري عن أبي عبد اللّه ع قال لا تكتب داخل الكتاب لأبي فلان و اكتب إلى أبي فلان و اكتب على العنوان لأبي فلان

بيان

لعل المراد بالحديثين النهي عن ثبت اسم الكاتب داخل الكتاب و في وجهه بل في ظهره و عنوانه بخلاف اسم المكتوب إليه فإنه لا بأس بثبته داخل الكتاب و في وجهه

[۶]

۲۹۲۵- ۶ الكافي، ۲/ ۶۷۳/ ۵/ ۱ عنه عن عثمان عن سماعة قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الرجل يبدأ بالرجل في الكتاب قال لا بأس به ذلك من الفضل يبدأ الرجل بأخيه يكرمه

[۷]

۲۹۲۶- ۷ الكافي، ۲/ ۶۷۳/ ۶/ ۱ عنه عن علي بن الحكم عن أبان الأحمر عن حديد بن حكيم عن أبي عبد اللّه ع قال لا بأس بأن يبدأ الرجل باسم صاحبه في الصحيفة قبل اسمه

[۸]

اشارة

۲۹۲۷- ۸ الکافی، ۲/ ۶۷۳/ ۷/ ۱ الثلاثهٔ عن مرازم بن حکیم قال أمر

الوافی، ج‌۵، ص: ۷۱۱

أبو عبد اللّه ع بکتاب فی حاجهٔ فکتب ثم عرض علیه و لم یکن فیه استثناء فقال کیف رجوتم أن یتم هذا و لیس فیه استثناء انظروا کل موضع لا یکون فیه استثناء فاستثنوا فیه

بیان

المراد بالاستثناء کلمهٔ إن شاء اللّه تعالی

[۹]

اشارهٔ

۲۹۲۸- ۹ الکافی، ۲/ ۶۷۳/ ۹/ ۱ الثلاثهٔ عن علی بن عطیهٔ أنه رأی کتبا لأبی الحسن ع متربهٔ

بیان

تتریب الکتاب و إترابه أن تجعل التراب علیه و تلطخه به

و فی الحدیث أتربوا فإنه أنجح للحاجهٔ

[۱۰]

۲۹۲۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۶۷۳/ ۸/ ۱ عنه عن البزنطی عن أبی الحسن الرضا ع أنه کان یترب الکتاب و قال لا بأس به

[۱۱]

۲۹۳۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۶۷۰/ ۲/ ۱ السراد عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال رد جواب الکتاب واجب کوجوب رد السلام و البادی بالسلام أولی باللّه و رسوله ص

[۱۲]

اشارهٔ

۲۹۳۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۶۵۱/ ۱/ ۱ أحمد بن محمد الکوفی عن التیملی عن ابن أسباط عن عمه عن أبی بصیر قال سئل أبو عبد اللّه ع عن الرجل یکون له الحاجهٔ إلی المجوسی أو إلی الیهودی أو إلی النصرانی

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۲

أو أن یکون عاملا- أو دهقانا من عظماء أهل أرضه فیکتب إلیه الرجل فی الحاجة العظیمة یبدأ بالعلج و یسلم علیه فی کتابه و إنما یصنع ذلک لکی تقضی حاجته قال أما أن تبدأ به فلا و لکن تسلم علیه فی کتابک فإن رسول اللّه ص قد کان یکتب إلی کسری و قیصر

بیان

الدهقان بالکسر و الضم الرئیس و القوی علی التصرف مع حدة و زعیم فلاحی العجم و العلج الرجل من کفار العجم

[۱۳]

اشارة

۲۹۳۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۶۵۱/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن ابن مرار عن یونس عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع عن الرجل یکتب إلی رجل من عظماء عمال المجوس فیبدأ باسمه قبل اسمه فقال لا بأس إذا فعل لاحتیاز المنفعة

بیان

الاحتیاز بالمهملة و الزای أی جلبها و جمعها

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۳

باب ۱۰۸ تفاصیل الحقوق لکل ذی حق

[۱]

اشارة

۲۹۳۳- ۱ الفقیه، ۲/ ۶۱۸/ ۳۲۱۴/ ۱ الهاشمی عن الثمالی عن سید العابدین علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب ع قال حق اللّه الأکبر علیک أن تعبده لا تشرک به شیئا فإذا فعلت ذلک بإخلاص جعل لک علی نفسه أن یکفیک أمر الدنیا و الآخرة و حق نفسک علیک أن تستعملها بطاعة اللّه عز و جل و حق اللسان إکرامه عن الخناء و تعویده الخیر و ترک الفضول التی لا فائدة لها و البر بالناس و حسن القول فیهم و حق السمع تنزیهه عن سماع الغیبة و سماع ما لا یحل سماعه- و حق البصر أن تغضه عما لا یحل لک و تعتبر بالنظر به و حق یدک أن لا تبسطها إلی ما لا یحل لک و حق رجلیک أن لا تمشی بهما إلی ما لا یحل لک فبهما تقف علی الصراط فانظر أن لا تزل بک فتردی فی النار- و حق بطنک أن لا تجعله وعاء للحرام و لا تزید علی الشبع و حق فرجک أن تحصنه عن الزنا و تحفظه من أن ینظر إلیه و حق الصلاة أن تعلم أنها وفادة إلی اللّه تعالی و أنت فیها قائم بین یدی اللّه تعالی فإذا علمت ذلک قمت

مقام العبد الذلیل الحقیر الراغب الراهب الراجی الخائف المستکین المتضرع المعظم لمن کان بین یدیه بالسکون و الوقار و تقبل علیها بقلبک و تقیمها بحدودها و حقوقها و حق الحج أن تعلم أنه وفادة إلی ربک و فرار إلیه من ذنوبک و فیه قبول توبتک و قضاء الفرض الذی أوجبه اللّه تعالی علیک

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۴

و حق الصوم أن تعلم أنه حجاب ضربه اللّه عز و جل علی لسانک- و سمعک و بصرک و بطنک و فرجک لیسترک به من النار فإن ترکت الصوم خرقت ستر اللّه علیک و حق الصدقة أن تعلم أنها ذخرک عند ربک و ودیعتک التی لا تحتاج إلی الإشهاد علیها و کنت لما تستودعه سرا أوثق منک بما تستودعه علانیة و تعلم أنها تدفع عنک البلایا و الأسقام فی الدنیا و تدفع عنک النار فی الآخرة و حق الهدی أن ترید به اللّه عز و جل- و لا ترید به خلقه و لا ترید به إلا التعرض لرحمة اللّه و نجاة روحک یوم تلقاه- و حق السلطان أن تعلم أنک جعلت له فتنة و أنه مبتلی فیک بما جعله اللّه له علیک من السلطان و أن علیک أن لا تتعرض لسخطه فتلقی بیدک إلی التهلکة و تکون شریکا له فیما یأتی إلیک من سوء- و حق سائسک بالعلم التعظیم له و التوقیر لمجلسه و حسن الاستماع إلیه و الإقبال علیه و أن لا ترفع علیه صوتک و لا تجیب أحدا یسأله عن شیء- حتی یکون هو الذی یجیب و لا تحدث فی مجلسه أحدا و لا تغتاب عنده أحدا- و أن تدفع عنه إذا ذکر عندک بسوء و أن تستر عیوبه و تظهر مناقبه- و لا تجالس له عدوا و لا تعادی له ولیا فإذا فعلت ذلک شهدت لک ملائکة اللّه بأنک قصدته و تعلمت علمه لله جل اسمه لا للناس و أما حق سائسک بالملک فأن تطیعه و لا تعصیه إلا فیما یسخط اللّه عز و جل فإنه لا طاعة لمخلوق فی معصیة الخالق- و أما حق رعیتک بالسلطان فأن تعلم أنهم صاروا رعیتک لضعفهم و قوتک فیجب أن تعدل فیهم و تکون لهم کالوالد الرحیم و تغفر لهم جهلهم و لا تعاجلهم بالعقوبة و تشکر اللّه عز و جل علی ما آتاک من القوة علیهم و أما حق رعیتک بالعلم فأن تعلم أن اللّه عز و جل إنما جعلک قیما لهم فیما آتاک من العلم و فتح لک من خزائنه فإن أحسنت فی تعلیم الناس و لم تخرق بهم و لم تضجر علیهم زادک اللّه من فضله و إن أنت

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۵

منعت الناس علمک أو خرقت بهم عند طلبهم العلم منک کان حقا علی اللّه عز و جل أن یسلبک العلم و بهاءه و یسقط من القلوب محلک و أما حق الزوجة فأن تعلم أن اللّه تعالی جعلها لک سکنا و أنسا فتعلم أن ذلک نعمة من اللّه تعالی علیک فتکرمها و ترفق بها و إن کان حقک علیها أوجب فإن لها علیک أن ترحمها لأنها أسیرتک و تطعمها و تکسوها و إذا جهلت عفوت عنها- و أما حق مملوکک فأن تعلم أنه خلق ربک و ابن أبیک و أمک و لحمک و دمک لم تملکه لأنک صنعته دون اللّه و لا خلقت شیئا من جوارحه و لا أخرجت له رزقا و لکن اللّه تعالی کفاک ذلک ثم سخره لک و ائتمنک علیه و استودعک إیاه لیحفظ لک ما تأتیه من خیر إلیه- فأحسن إلیه کما أحسن اللّه إلیک و إن کرهته استبدلت به و لم تعذب خلق اللّه تعالی و لا قوة إلا بالله و حق أمک أن تعلم أنها حملتک حیث لا یحتمل أحد أحدا و أعطتک من ثمرة قلبها ما لا یعطی أحد أحدا و وقتک بجمیع جوارحها و لم تبال أن تجوع و تطعمک و تعطش و تسقیک و تعری و تکسوک و تضحی و تظلک و تهجر النوم لأجلک و وقتک الحر و البرد لتکون لها فإنک لا تطیق شکرها إلا بعون اللّه و توفیقه- و أما حق أبیک فأن تعلم أنه أصلک فإنک لولاه لم تکن فمهما رأیت من نفسک ما یعجبک فاعلم أن أباک أصل النعمة علیک فیه- فاحمد اللّه و اشکره علی قدر ذلک و لا قوة إلا بالله و أما حق ولدک فأن تعلم أنه منک و مضاف إلیک فی عاجل الدنیا بخیره و شره و أنک مسئول عما ولیته من حسن الأدب و الدلالة علی ربه عز و جل و المعونة له علی طاعته- فاعمل فی أمره عمل من یعلم أنه مثاب علی الإحسان إلیه معاقب علی الإساءة إلیه و أما حق أخیک فأن تعلم أنه یدک و عزک و قوتک- فلا تتخذه سلاحا علی معصیة اللّه و لا عدة للظلم لخلق اللّه و لا تدع نصرته

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۶

علی عدوه و النصیحة له فإن أطاع اللّه تعالی و إلا فلیکن اللّه أکرم علیک منه و لا قوة إلا بالله- و أما حق مولاک المنعم علیک فأن

تعلم أنه أنفق فیک ماله- و أخرجک من ذل الرق و وحشته إلی عز الحریة و أنسها فأطلقک من أسر الملکة و فک عنک قید العبودیة و أخرجک من السجن و ملکک نفسک و فرغک لعبادة ربک و تعلم أنه أولی الخلق بک فی حیاتک و موتک- و أن نصرته علیک واجبة بنفسک و ما احتاج إلیه منک و لا قوة إلا بالله- و أما حق مولاک الذی أنعمت علیه فأن تعلم أن اللّه عز و جل جعل عتقک له وسیلة إلیه و حجابا لک من النار و أن ثوابک فی العاجل میراثه إذا لم یکن له رحم مکافأة لما أنفقت من مالک و فی الآجل الجنة- و أما حق ذی المعروف علیک فأن تشکره و تذکر معروفه و تکسبه المقالة الحسنة و تخلص له الدعاء فیما بینک و بین اللّه تعالی فإذا فعلت ذلک کنت قد شکرته سرا و علانیة ثم إن قدرت علی مکافأته یوما کافیته و حق المؤذن أن تعلم أنه مذکر لک ربک عز و جل و داع لک إلی حظک و عونک علی قضاء فرض اللّه علیک فاشکره علی ذلک شکر المحسن إلیک و أما حق إمامک فی صلاتک فأن تعلم أن تقلد السفارة فیما بینک و بین ربک عز و جل و تکلم عنک و لم تتکلم عنه و دعا لک و لم تدع له و کفاک هول المقام بین یدی اللّه عز و جل فإن کان نقص کان به دونک و إن کان تماما کنت شریکه و لم یکن له علیک فضل فوقی نفسک بنفسه و صلاتک بصلاته فتشکر له علی قدر ذلک- و أما حق جلیسک فأن تلین له جانبک و تنصفه فی مجازاة اللفظ- و لا تقوم من مجلسک إلا بإذنه و من یجلس إلیک یجوز له القیام عنک بغیر إذنک و تنسی زلاته و تحفظ خیراته و لا تسمعه إلا خیرا و أما حق جارک فحفظه غائبا و إکرامه شاهدا و نصرته إذا کان مظلوما و لا تتبع له

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۷

عورة فإن علمت علیه سوء سترته علیه و إن علمت أنه یقبل نصیحتک نصحته فیما بینک و بینه و لا تسلمه عند شدیدة و تقیل عثرته و تغفر ذنبه- و تعاشره معاشرة کریمة و لا قوة إلا بالله و أما حق الصاحب فأن تصحبه بالتفضل و الإنصاف و تکرمه کما یکرمک و لا تدعه یسبق إلی مکرمة- فإن سبق کافیته و توده کما یودک و تزجره عما یهم به من معصیة و کن علیه رحمة و لا تکن علیه عذابا و لا قوة إلا بالله- و أما حق الشریک فإن غاب کفیته و إن حضر رعیته و لا تحکم دون حکمه و لا تعمل برأیک دون مناظرته و تحفظ علیه ماله و لا تخنه فیما عز أو هان من أمره فإن ید اللّه تعالی علی الشریکین ما لم یتخاونا و لا قوة إلا بالله و أما حق مالک فأن لا تأخذه إلا من حله و لا تنفقه إلا فی وجهه و لا تؤثر علی نفسک من لا یحمدک فاعمل به بطاعة ربک و لا تبخل به فتبوء بالحسرة و الندامة مع [و] التبعة و لا قوة إلا بالله- و أما حق غریمک الذی یطالبک فإن کنت موسرا أعطیته و إن کنت معسرا أرضیته بحسن القول و رددته عن نفسک ردا لطیفا و حق الخلیط أن لا تغره و لا تغشه و لا تخدعه و تتقی اللّه تعالی فی أمره و حق الخصم المدعی علیک فإن کان ما یدعی علیک حقا کنت شاهده علی نفسک و لم تظلمه و أوفیته حقه و إن کان ما یدعی باطلا رفقت به و لم تأت فی أمره غیر الرفق و لم تسخط ربک فی أمره و لا قوة إلا بالله و حق خصمک الذی تدعی علیه إن کنت محقا فی دعواک أجملت مقاولته و لم تجحد حقه و إن کنت مبطلا فی دعواک اتقیت اللّه جل و عز و تبت إلیه و ترکت الدعوی و حق المستشیر إن علمت له رأیا حسنا أشرت علیه و إن لم تعلم له أرشدته إلی من یعلم- و حق المشیر علیک أن لا تتهمه فیما لا یوافقک من رأیه و إن وافقک حمدت اللّه تعالی و حق المستنصح أن تؤدی إلیه النصیحة و لیکن مذهبک

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۸

الرحمة له و الرفق به و حق الناصح أن تلین له جناحک و تصغی إلیه بسمعک فإن أتی بالصواب حمدت اللّه تعالی و إن لم یوافق رحمته و لم تتهمه و علمت أنه أخطأ و لم تؤاخذه بذلک إلا أن یکون مستحقا للتهمة فلا تعبأ بشیء من أمره علی حال و لا قوة إلا بالله و حق الکبیر توقیره لسنه- و إجلاله لتقدمه فی الإسلام قبلک و ترک مقابلته عند الخصام و لا تسبقه إلی طریق و لا تتقدمه و لا تستجهله و إن جهل علیک احتملته و أکرمته لحق الإسلام و حرمته و حق الصغیر رحمته فی تعلیمه و العفو عنه و الستر علیه- و الرفق به و المعونة له و حق السائل إعطاؤه علی قدر حاجته- و حق المسئول إن أعطی فاقبل منه بالشکر و المعرفة بفضله و إن منع فاقبل عذره و حق من سرک لله تعالی أن تحمد اللّه تعالی أولا ثم تشکره- و حق من أساءک أن تعفو عنه و إن علمت أن العفو یضر

انتصرت قال اللّه تعالی وَ لَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولئِکَ ما عَلَیْهِمْ مِنْ سَبِیلٍ و حق أهل ملتک إضمار السلامة و الرحمة لهم و الرفق بمسیئهم و تألفهم و استصلاحهم و شکر محسنهم و کف الأذی عنهم و تحب لهم ما تحب لنفسک و تکره لهم ما تکره لنفسک و أن یکون شیوخهم بمنزلة أبیک- و شبابهم بمنزلة إخوتک و عجائزهم بمنزلة أمک و الصغار بمنزلة أولادک- و حق أهل الذمة أن تقبل منهم ما قبل اللّه تعالی منهم و لا تظلمهم ما وفوا اللّه عز و جل بعهده

بیان

الوفادة القدوم و الخرق بالضم ضد الرفق لیحفظ لک ما تأتیه من خیر إلیه لعل المراد لیحفظ اللّه لک کل ما تفعله به من خیر و یحتمل أن یکون بصیغة الغیبة فیکون المعنی لیحفظ اللّه لک ما یأتی العبد من خیر ساقه اللّه إلیه و ذلک لأن العبد الصالح حسنة من حسنات سیده لأنه الأصل فی تربیته

الوافی، ج۵، ص: ۷۱۹

فخیراته محفوظة لسیده من دون أن ینقص منه شیء مولاک المنعم علیک أی بالعتق و کذا مولاک الذی أنعمت علیه و تکسبه المقالة الحسنة من الکسب یقال کسبت أهلی خیرا و کسبت الرجل مالا أی أعنته علیه و السفارة الرسالة و الإصلاح و من یجلس إلیک یعنی من ورد علیک فیجالسک و لا تؤثر علی نفسک من لا یحمدک أی لا یشکرک لأن من لم یشکر الناس لم یشکر اللّه و لا ینافی هذا بذل الفضل لمن لا یشکر لأنه مختص بالإیثار و لا تستجهله أی لا تستخفه رحمته فی تعلیمه فی أکثر النسخ رحمته من نوی تعلیمه علی أن یکون من فاعل الرحمة یعنی أن یرحمه من نوی تعلیمه

الوافی، ج۵، ص: ۷۲۱

باب ۱۰۹ النوادر

[۱]

اشارة

۲۹۳۴- ۱ الکافی، ۸/ ۲۲۳/ ۲۸۲ سهل عن محمد بن عبد الحمید عن یونس عن عبد الأعلی قال قلت لأبی عبد اللّه ع إن شیعتک قد تباغضوا و شنأ بعضهم بعضا فلو نظرت جعلت فداک فی أمرهم- فقال لقد هممت أن أکتب کتابا لا یختلف علی منهم اثنان- قال فقلت ما کنا قط أحوج إلی ذلک منا الیوم قال ثم قال أنی هذا و مروان و ابن ذر قال فظننت أنه قد منعنی ذلک قال فقمت من عنده- فدخلت علی إسماعیل فقلت یا أبا محمد إنی ذکرت لأبیک اختلاف شیعته و تباغضهم فقال لقد هممت أن أکتب کتابا لا یختلف علی منهم اثنان قال فقال ما قال مروان و ابن ذر قال قلت بلی- قال یا عبد الأعلی إن لکم علینا لحقا کحقنا علیکم و اللّه ما أنتم إلینا بحقوقنا أسرع منا إلیکم ثم قال سأنظر ثم قال یا عبد الأعلی ما علی قوم إذا کان أمرهم أمرا واحدا متوجهین إلی رجل واحد یأخذون عنه- ألا یختلفوا علیه و یسندوا أمرهم إلیه یا عبد الأعلی إنه لیس ینبغی للمؤمن و قد سبقه أخوه إلی درجة من درجات الجنة أن یجذبه عن مکانه الذی هو به و لا ینبغی لهذا الآخر الذی لم یبلغ أن یدفع فی صدر الذی لم یلحق به و لکن یستلحق إلیه و یستغفر اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۷۲۲

بيان

شنأه كمنعه و سمعه أبغضه و كأن الرجلين كانا يمنعانه من الكتاب و أريد بالآخر الذى لم يبلغ السابق فإنه و إن سبق إلا أنه لم يبلغ غايته بعد أشار بذلك إلى أن الاختلاف و التباغض يمنعان من الترقى فى الكمال الموجب للوصول

[۲]

۲۹۳۵- ۲ الكافى، ۸/ ۳۳۴/ ۵۲۲ محمد عن أحمد عن على بن الحكم عن عمر بن حنظلة عن أبى عبد اللّه ع قال يا عمر لا تحملوا على شيعتنا و ارفقوا بهم فإن الناس لا يحتملون ما تحملون

[۳]

۲۹۳۶- ۳ الكافى، ۸/ ۲۱۹/ ۲۷۲ القميان عن الحجال قال قلت لجميل بن دراج قال رسول اللّه ص إذا أتاكم شريف قوم فأكرموه قال نعم قلت له و ما الشريف قال قد سألت أبا عبد اللّه ع عن ذلك فقال الشريف من كان له مال قلت فما الحسيب قال الذى يفعل الأفعال الحسنة بماله و غير ماله قلت فما الكرم قال التقوى

هذا آخر أبواب ما يجب على المؤمن من الحقوق فى المعاشرات و الحمد لله أولا و آخرا

الوافی، ج۵، ص: ۷۲۵

أبواب خصائص المؤمن و مكارمه

الآيات

قال اللّه سبحانه وَ لِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ.

و قال تعالى وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبٰادِيَ الشَّكُورُ.

و قال عز و جل إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّٰالِحٰاتِ وَ قَلِيلٌ مٰا هُمْ.

و قال جل ذكره وَ لِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلٰاءً حَسَناً.

و قال تبارك و تعالى وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتّٰى نَعْلَمَ الْمُجٰاهِدِينَ مِنْكُمْ وَ الصّٰابِرِينَ.

و قال عز ذكره الَّذِينَ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَ رُسُلِهِ أُولٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ وَ الشُّهَدٰاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَ نُورُهُمْ.

و قال جل جلاله فَسَوْفَ يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكٰافِرِينَ يُجٰاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَ لٰا يَخٰافُونَ لَوْمَةَ لٰائِمٍ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشٰاءُ إلى غير ذلك من الآيات فى كرامة المؤمن

الوافی، ج۵، ص: ۷۲۷

باب ۱۱۰ قلة عدد المؤمن

[۱]

اشارة

۲۹۳۷- ۱ الکافی، ۲/ ۲۴۲/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن قتیبة الأعشی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول المؤمنة أعز من المؤمن و المؤمن أعز من الکبریت الأحمر- فمن رأی منکم الکبریت الأحمر

بیان

یعنی أن المؤمنة أقل وجودا من المؤمن و ذلک لأن المرأة الصالحة فی غایة الندرة

[۲]

اشارة

۲۹۳۸- ۲ الکافی، ۲/ ۲۴۲/ ۲/ ۱ العدة عن سهل عن التمیمی عن مثنی الحناط عن کامل التمار قال سمعت أبا جعفر ع یقول الناس کلهم بهائم ثلاثا إلا قلیل من المؤمنین و المؤمن غریب ثلاث مرات

بیان

ثلاثا أی قاله ثلاث مرات و المؤمن غریب فی بعض النسخ عزیز

[۳]

۲۹۳۹- ۳ الکافی، ۲/ ۲۴۲/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن ابن رئاب

الوافی، ج۵، ص: ۷۲۸

قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول لأبی بصیر أما و اللّه لو أنی أجد منکم ثلاثة مؤمنین یکتمون حدیثی ما استحللت أن أکتمهم حدیثا

[۴]

۲۹۴۰- ۴ الکافی، ۲/ ۲۴۲/ ۴/ ۱ محمد بن الحسن و ابن بندار عن إبراهیم بن إسحاق عن عبد اللّه بن حماد الأنصاری عن سدیر الصیرفی قال دخلت علی أبی عبد اللّه ع فقلت له و اللّه ما یسعک القعود فقال و لم یا سدیر قلت لکثرة موالیک و شیعتک و أنصارک و اللّه لو کان لأمیر المؤمنین ع ما لک من الشیعة و الأنصار و الموالی ما طمع فیه تیم و لا عدی فقال یا سدیر و کم عسی أن تکونوا قلت مائة ألف قال مائة ألف قلت نعم و مائتی ألف فقال مائتی ألف قلت نعم و نصف الدنیا قال فسکت عنی ثم قال یخف علیک أن تبلغ معنا إلی ینبع قلت نعم- فأمر بحمار و بغل أن یسرجا فبادرت فرکبت الحمار فقال یا سدیر تری أن تؤثرنی بالحمار قلت البغل أزین و أنبل قال الحمار أرفق بی فنزلت فرکب الحمار و رکبت البغل فمضینا فحانت الصلاة فقال یا سدیر انزل بنا نصلی ثم قال هذه أرض سبخة لا تجوز الصلاة فیها- فسرنا حتی صرنا إلی أرض حمراء و نظر إلی غلام یرعی جداء فقال و اللّه یا سدیر لو کان لی شیعة بعدد هذه الجداء ما وسعنی القعود و نزلنا و صلینا فلما فرغنا من الصلاة عطفت إلی الجداء فعددتها فإذا هی سبعة عشر

[۵]

اشارة

۲۹۴۱- ۵ الکافی، ۲/ ۲۴۳/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن عمار بن مروان عن سماعة قال قال لی عبد صالح ص
الوافی، ج‌۵، ص: ۷۲۹
یا سماعة آمنوا علی فرشهم و أخافونی أما و اللّه لقد کانت الدنیا و ما فیها إلا واحد یعبد اللّه و لو کان معه غیره لإضافة اللّه تعالی إلیه- حیث یقول إِنَّ إِبْراهِیمَ کانَ أُمَّةً قانِتاً لِلّهِ حَنِیفاً وَ لَمْ یَکُ مِنَ الْمُشْرِکِینَ فغبر بذلک ما شاء اللّه ثم إن اللّه أنسه بإسماعیل و إسحاق فصاروا ثلاثة أما و اللّه إن المؤمن لقلیل و إن أهل الکفر لکثیر أ تدری لم ذاک فقلت لا أدری جعلت فداک فقال صیروا أنسا للمؤمنین یبثون إلیهم ما فی صدورهم فیستریحون إلی ذلک و یسکنون إلیه

بیان

آمنوا علی فرشهم لعله ع أراد بذلک الذین یدعون ولایته و أنهم من شیعته ثم خذلوه و لم یعینوه فغبر بالمعجمة و الموحدة أی مکث و إن أهل الکفر لکثیر یعنی بهم من کان فی زی المؤمنین و فی عدادهم لم ذاک أی لم جعل أهل الکفر فی زی المؤمنین و من عدادهم فی الظاهر

[۶]

۲۹۴۲- ۶ الکافی، ۲/ ۲۴۴/ ۷/ ۱ الاثنان عن أحمد بن محمد بن عبد اللّه عن علی بن جعفر قال سمعت أبا الحسن ع یقول لیس کل من قال بولایتنا مؤمنا و لکن جعلوا أنسا للمؤمنین

[۷]

اشارة

۲۹۴۳- ۷ الکافی، ۲/ ۲۴۴/ ۶/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن أورمة عن النضر بن یحیی عن أبی خالد القماط عن حمران بن أعین قال قلت لأبی جعفر ع جعلت فداک ما أقلنا لو اجتمعنا علی شاة ما
الوافی، ج‌۵، ص: ۷۳۰
أفنیناها فقال أ لا أحدثک بأعجب من ذلک المهاجرون و الأنصار ذهبوا إلا و أشار بیده ثلاثة قال حمران فقلت جعلت فداک ما حال عمار قال رحم اللّه عمارا أبا الیقظان بایع و قتل شهیدا فقلت فی نفسی ما شیء أفضل من الشهادة فنظر إلی فقال لعلک تری أنه مثل الثلاثة أیهات أیهات

بیان

أیهات لغة فی هیهات أشار ع بالثلاثة إلی سلمان و أبی ذر و المقداد

روی الکشی بإسناده عن أبی جعفر الباقر ع أنه قال ارتد الناس إلا ثلاثة نفر سلمان و أبو ذر و المقداد قال الراوی فقلت فعمار قال کان جاض جیضة ثم رجع ثم قال إن أردت الذی لم یشک و لم یدخله شیء فالمقداد فأما سلمان فإنه عرض فی قلبه أن عند أمیر المؤمنین ع اسم اللّه الأعظم لو تکلم به لأخذتهم الأرض و هو هکذا و أما أبو ذر فأمره أمیر المؤمنین ع بالسکوت و لم تأخذه فی اللّه لومة لائم فأبی إلا أن یتکلم

قوله ع جاض جیضة بالجیم و المعجمة أی عدل عن الحق و مال

و بإسناده عنه عن أبیه عن جده عن علی ع قال ضاقت الأرض بسبعة بهم ترزقون و بهم تنصرون و بهم تمطرون منهم سلمان الفارسی و المقداد و أبو ذر و عمار و حذیفة رحمهم اللّه و کان علی ع یقول و أنا إمامهم و هم الذین صلوا علی فاطمة ع

و بإسناده عن الحارث النصری قال سمعت عبد الملک بن أعین یسأل أبا عبد اللّه ع حتی قال له فهلک الناس إذا قال إی و اللّه یا بن أعین هلک الناس أجمعون قلت من فی الشرق و من فی الغرب قال فقال

الوافی، ج‌۵، ص: ۷۳۱

إنها فتحت علی الضلال إی و اللّه و لکن إلا ثلاثة ثم لحق أبو ساسان و عمار و شتیرة و أبو عمرة فصاروا سبعة

و فی حدیث آخر عن أبی جعفر ع ارتد الناس إلا ثلاثة نفر- سلمان و أبو ذر و المقداد ثم أناب الناس بعد کان أول من أناب أبو ساسان الأنصاری و عمار و أبو عمرة و شتیرة و کان سبعة فلم یعرف حق أمیر المؤمنین ع إلا هؤلاء السبعة

أقول أبو ساسان هذا هو الحسین بن المنذر الرقاشی صاحب رایة علی ع

[۸]

۲۹۴۴- ۸ الکافی، ۸/ ۱۴۴/ ۱۱۲ علی عن أبیه و القاسانی جمیعا عن الجوهری عن المنقری عن حفص بن غیاث عن أبی عبد اللّه ع قال قال عیسی علی نبینا و آله و علیه السلام اشتدت مئونة الدنیا و مئونة الآخرة أما مئونة الدنیا فإنک لا تمد یدک إلی شیء منها إلا وجدت فاجرا قد سبقک إلیها و أما مئونة الآخرة فإنک لا تجد أعوانا یعینونک علیها

[۹]

اشارة

۲۹۴۵- ۹ التهذیب، ۶/ ۳۷۷/ ۲۲۴/ ۱ الصفار عن القاسانی عن الجوهری عن المنقری عن حفص بن غیاث قال قال أبو الحسن الأول موسی بن جعفر ع اشتدت الحدیث

بیان

لعل المراد أنک کلما أردت شیئا من الدنیا فإذا مددت إلیه یدک لتناوله وجدته فی ید فاجر قد سبقک إلیه و کلما أردت من أمر الآخرة وجدتک منفردا فیه لا یعینک علیه أحد و یصیر ذلک سبب فتورک فیه و وهنک

الوافی، ج‌۵، ص: ۷۳۳

باب ۱۱۱ عزة المؤمن

[۱]

اشارة

۲۹۴۶- ۱ الکافی، ۸/ ۱۶۰/ ۱۶۱ محمد عن أحمد عن مروک بن عبید عن رفاعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال أ تدری یا رفاعة لم سمی المؤمن مؤمنا قال قلت لا أدری قال لأنه یؤمن علی اللّه تعالی فیجیز اللّه له أمانه

بیان

یعنی أن له منزلة عند اللّه و قدرا بحیث کلما ضمن علی اللّه أمان أحد من آفة أو عذاب أجاز اللّه له أمانه و دفع عن المضمون له تلک الآفة أو العذاب

[۲]

اشارة

۲۹۴۷- ۲ الکافی، ۸/ ۲۳۴/ ۳۱۰ السراد عن الخراز عن عبد المؤمن الأنصاری عن أبی جعفر ع قال إن اللّه تعالی أعطی المؤمن ثلاث خصال العز فی الدنیا و الآخرة و الفلج فی الدنیا و الآخرة و المهابة فی صدور الظالمین

بیان

الفلج الظفر

[۳]

۲۹۴۸- ۳ الکافی، ۲/ ۳۵۲/ ۸/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن

الوافی، ج‌۵، ص: ۷۳۴

مهران عن أبی سعید القماط عن أبان بن تغلب عن أبی جعفر ع قال لما أسری بالنبی ص قال یا رب ما حال المؤمن عندک قال یا محمد من أهان لی ولیا فقد بارزنی بالمحاربة و أنا أسرع شی‌ء إلی نصرة أولیائی و ما ترددت عن شی‌ء أنا فاعله کترددی عن وفاة المؤمن یکره الموت و أکره مساءته- و إن من عبادی المؤمنین من لا- یصلحه إلا- الغنی و لو صرفته إلی غیر ذلک لهلک و إن من عبادی المؤمنین من لا یصلحه إلا الفقر و لو صرفته إلی غیر ذلک لهلک و ما یتقرب إلی عبدی بشی‌ء أحب إلی مما افترضت علیه و

إنه لیتقرب إلی بالنافلة حتی أحبه فإذا أحببته کنت إذن سمعه الذی یسمع به و بصره الذی یبصر به و لسانه الذی ینطق به و یده التی یبطش بها إن دعانی أجبته و إن سألنی أعطیته

[۴]

۲۹۴۹- ۴ الکافی، ۲/ ۳۵۲/ ۷/ ۱ محمد عن ابن عیسی و القمیان عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن حماد بن بشیر قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالی من أهان لی ولیا فقد أرصد لمحاربتی و ما تقرب إلی عبدی بشیء أحب إلی مما افترضت علیه و إنه لیتقرب إلی بالنافلة حتی أحبه فإذا أحببته کنت سمعه الذی یسمع به و بصره الذی یبصر به و لسانه الذی ینطق به و یده التی یبطش بها إن دعانی أجبته و إن سألنی أعطیته- و ما ترددت عن شیء أنا فاعله کترددی عن موت المؤمن یکره الموت و أکره مساءته

[۵]

۲۹۵۰- ۵ الکافی، ۲/ ۳۵۴/ ۱۱/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن مسکان عن معلی بن خنیس عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۷۳۵

قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالی من استذل عبدی المؤمن فقد بارزنی بالمحاربة و ما ترددت فی شیء أنا فاعله کترددی فی عبدی المؤمن أنا أحب لقاءه فیکره الموت فأصرفه عنه و إنه لیدعونی فی الأمر فاستجیب له بما هو خیر له

[۶]

اشارة

۲۹۵۱- ۶ الکافی، ۲/ ۳۵۳/ ۱۰/ ۱ علی عن أبیه عن العبیدی عن یونس عن معاویة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لقد أسری اللّه تعالی بی و أوحی إلی من وراء الحجاب ما أوحی و شافهنی تعالی إلی أن قال لی یا محمد من أذل لی ولیا فقد أرصد لی بالمحاربة و من حاربنی حاربته قلت یا رب و من ولیک هذا فقد علمت أن من حاربک حاربته قال ذاک من أخذت میثاقه لک و لوصیک و ذریتکما بالولایة

بیان

الإرصاد الترقب و الإعداد و النافلة کل ما یفعل لوجه اللّه مما لم یفترض و تخصیصها بالصلوات المندوبة عرف طار و معنی نسبة التردد إلی اللّه سبحانه قد مضی تحقیقه فی أبواب معرفة المخلوقات و الأفعال من الجزء الأول و کراهة الموت لا تنافی حب لقاء اللّه مع أنه قد ورد أن حال الاحتضار یحبب اللّه إلی المؤمن لقاءه حتی یشتاق إلی الموت.

و أما معنی التقرب إلی اللّه و محبة اللّه للعبد و کون اللّه سمع المؤمن و بصره و لسانه و یده ففیه غموض لا یناله أفهام الجمهور و قد أودعناه فی کتابنا الموسوم

الوافی، ج۵، ص: ۷۳۶

بالکلمات المکنونة و إنما یرزق فهمه من کان من أهله.

قال شیخنا البهائی رحمه اللّه فی أربعینه معنی محبة اللّه سبحانه للعبد هو کشف الحجاب عن قلبه و تمکینه من أن یطأ علی بساط قربه فإن ما یوصف به سبحانه إنما یؤخذ باعتبار الغایات لا باعتبار المبادئ و علامة حبه سبحانه للعبد توفیقه للتجافی عن دار الغرور و الترقی إلی عالم النور و الأنس بالله و الوحشة مما سواه و صیرورة جمیع الهموم هما واحدا.

قال بعض العارفین إذا أردت أن تعرف مقامک فانظر فیما أقامک.

قال رحمه اللّه و لأصحاب القلوب فی هذا المقام کلمات سنیة و إشارات سریة و تلویحات ذوقیة تعطر مشام الأرواح و تحیی رمیم الأشباح لا یهتدی إلی معناها و لا یطلع علی مغزاها إلا من أتعب بدنه فی الریاضات و عنی نفسه بالمجاهدات حتی ذاق مشربهم و عرف مطلبهم.

و أما من لم یفهم تلک الرموز و لم یهتد إلی هاتیک بالکنوز لعکوفه علی الحظوظ الدنیة و انهماکه فی اللذات البدنیة فهو عند سماع تلک الکلمات علی خطر عظیم من التردی فی غیاهب الإلحاد و الوقوع فی مهاوی الحلول و الاتحاد تعالی اللّه عن ذلک علوا کبیرا قال و نحن نتکلم فی هذا المقام بما یسهل تناوله علی الأفهام فنقول هذا مبالغة فی القرب و بیان لاستیلاء سلطان المحبة علی ظاهر العبد و باطنه و سره و علانیته فالمراد و اللّه أعلم أنی إذا أحببت عبدی جذبته إلی محل الأنس و صرفته إلی عالم القدس و صیرت فکره مستغرقا فی أسرار الملکوت و حواسه مقصورة علی اجتلاء أنوار الجبروت فیثبت حینئذ فی مقام القرب قدمه و یمتزج بالمحبة لحمه و دمه إلی أن یغیب عن نفسه و یذهل عن حسه فیتلاشی الأغیار فی نظره حتی أکون له بمنزلة سمعه و بصره کما قال من قال

جنونی فیک لا یخفی و ناری منک لا تخبو

فأنت السمع و الأبصار و الأرکان و القلب

الوافی، ج۵، ص: ۷۳۷

انتهی کلامه و لعل المراد بالمأخوذ میثاقه فی الحدیث الأخیر الذی أقر به و ثبت علی إقراره حتی وفی به و ذلک لأن منهم من کذب و أنکر و منهم من أقر و لم یثبت علیه و لم یف به

الوافی، ج۵، ص: ۷۳۹

باب ۱۱۲ اصطفاء المؤمن

[۱]

۲۹۵۲- ۱ الکافی، ۲/ ۲۱۵/ ۳/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن عبد الکریم بن عمرو الخثعمی عن عمر بن حنظلة و عن حمزة بن حمران عن حمران عن أبی جعفر ع قال إن هذه الدنیا یعطیها اللّه البر و الفاجر- و لا یعطی الإیمان إلا صفوته من خلقه

[۲]

۲۹۵۳- ۲ الکافی، ۲/ ۲۱۵/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن النعمان عن أبی سلیمان عن میسر قال قال أبو عبد اللّه ع إن الدنیا یعطیها اللّه تعالی من أحب و من أبغض و إن الإیمان لا یعطیه إلا من أحب

[۳]

۲۹۵۴- ۳ الکافی، ۲/ ۲۱۵/ ۲/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن عاصم بن حمید عن مالک بن أعین الجهنی قال سمعت أبا جعفر ع یقول یا مالک إن اللّه یعطی الدنیا من یحب و یبغض و لا یعطی دینه إلا من یحب

[۴]

۲۹۵۵- ۴ الکافی، ۲/ ۲۱۴/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن ابن بکیر عن حمزة بن حمران عن عمر بن حنظلة قال قال أبو عبد اللّه ع یا أبا الصخر إن اللّه تعالی یعطی الدنیا من یحب و یبغض

الوافی، ج۵، ص: ۷۴۰

و لا یعطی هذا الأمر إلا صفوته من خلقه أنتم و اللّه علی دینی و دین آبائی إبراهیم و إسماعیل لا أعنی علی بن الحسین و لا محمد بن علی و إن کان هؤلاء علی دین هؤلاء

الوافی، ج۵، ص: ۷۴۱

باب ۱۱۳ أنس المؤمن بإیمانه و سکونه إلی المؤمن

[۱]

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافی؛ ج۵، ص: ۷۴۱

۲۹۵۶- ۱ الکافی، ۲/ ۲۴۵/ ۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن مسکان عن معلی بن خنیس عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالی لو لم یکن فی الأرض إلا مؤمن واحد لاستغنیت به عن جمیع خلقی و لجعلت له من إیمانه أنسا لا یحتاج إلی أحد

[۲]

۲۹۵۷- ۲ الکافی، ۲/ ۲۴۵/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عن ابن بکیر عن الفضیل بن یسار عن عبد الواحد بن المختار الأنصاری قال قال أبو جعفر ع یا عبد الواحد ما یضر رجلا إذا کان علی ذا الرأی ما قال الناس له و لو قالوا مجنون و ما یضره و لو کان علی رأس جبل- یعبد اللّه حتی یجیئه الموت

[۳]

۲۹۵۸- ۳ الکافی، ۲/ ۲۴۵/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن البزنطی عن الحسین بن موسی عن الفضیل بن یسار عن أبی جعفر ع قال ما یبالی من عرفه اللّه هذا الأمر أن یکون علی قلة جبل یأکل من نبات الأرض حتی یأتیه الموت

[۴]

۲۹۵۹- ۴ الکافی، ۲/ ۲۴۶/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن خالد عن

الوافی، ج۵، ص: ۷۴۲

فضالة بن أیوب عن عمر بن أبان و سیف بن عمیرة عن الفضیل بن یسار قال دخلت علی أبی عبد اللّه ع فی مرضة مرضها لم یبق منه إلا رأسه فقال یا فضیل إننی کثیرا ما أقول ما علی رجل عرفه اللّه هذا الأمر لو کان فی رأس جبل حتی یأتیه الموت یا فضیل بن یسار إن الناس أخذوا یمینا و شمالا و إنا و شیعتنا هدینا الصراط المستقیم- یا فضیل بن یسار إن المؤمن لو أصبح له ما بین المشرق و المغرب کان ذلک خیرا له و لو أصبح مقطعا أعضاؤه کان ذلک خیرا له یا فضیل بن یسار إن اللّه لا یفعل بالمؤمن إلا ما هو خیر له یا فضیل بن یسار لو عدلت الدنیا عند اللّه جناح بعوضة ما سقی عدوه منها شربة ماء یا فضیل بن یسار إنه من کان همه هما واحدا کفی اللّه همه و من کان همه فی کل واد لم یبال اللّه بأی واد هلکک

[۵]

۲۹۶۰- ۵ الکافی، ۲/ ۲۴۶/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن ابن مسکان عن منصور الصیقل و المعلی بن خنیس قالا سمعنا أبا عبد اللّه ع یقول قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالی ما ترددت عن شیء أنا فاعله کترددی فی موت عبدی المؤمن إننی لأحب لقاءه و یکره الموت فأصرفه عنه و إنه لیدعونی فأجیبه و إنه لیسألنی فأعطیه و لو لم یکن فی الدنیا إلا واحد من عبیدی مؤمن لاستغنیت به عن جمیع خلقی و لجعلت له من إیمانه أنسا لا یستوحش إلی أحد

[۶]

اشارة

۲۹۶۱- ۶ الکافی، ۸/ ۲۱۵/ ۲۶۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن بزرج عن عنبسة بن مصعب قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أشکو إلی اللّه تعالی وحدتی و تقلقلی بین أهل

الوافی، ج۵، ص: ۷۴۳

المدینة حتی تقدموا و أراکم و آنس بکم فلیت هذه الطاغیة أذن لی- فأتخذ قصرا فی الطائف فسکنته و أسکنتکم معی و أضمن له أن لا یجیء من ناحیتنا مکروه أبدا

بیان

التقلقل التحرک و أرید بالطاغیة الدوانیقی

[۷]

۲۹۶۲- ۷ الکافی، ۲/ ۲۴۷/ ۱/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن لیسکن إلی المؤمن کما

یسکن الظمآن إلی الماء البارد

[۸]

اشارة

۲۹۶۳- ۸ الکافی، ۲/ ۲۴۵/ ۴/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن کلیب بن معاویة عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول ما ینبغی للمؤمن أن یستوحش إلی أخیه فمن دونه المؤمن عزیز فی دینه

بیان

ضمن الاستیحاش معنی الاستیناس فعداه بإلی و إنما لا ینبغی له ذلک لأنه ذل فلعل أخاه الذی لیس فی مرتبته لا یرغب فی صحبته

الوافی، ج۵، ص: ۷۴۵

باب ۱۱۴ أن المؤمن لا یفتن فی دینه و أن الدین هو الغناء

[۱]

اشارة

۲۹۶۴- ۱ الکافی، ۲/ ۲۱۵/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن النعمان عن أیوب بن الحر عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی فَوَقاهُ اللّهُ سَیِّئاتِ ما مَکَرُوا فقال أما لقد قسطوا علیه و قتلوه و لکن أ تدرون ما وقاه وقاه أن یفتنوه فی دینه

بیان

الآیة حکایة عن مؤمن آل فرعون حیث أراد فرعون أن یفتنه عن دینه بالمکر و العذاب قسطوا علیه أی جاروا من القسوط بمعنی الجور و العدول عن الحق و فی بعض النسخ بسطوا أی أیدیهم و فی بعضها سطوا من السطو بمعنی البطش بالقهر

[۲]

اشارة

۲۹۶۵- ۲ الکافی، ۲/ ۲۱۶/ ۲/ ۱ علی عن العبیدی عن أبی جمیلة قال قال أبو عبد اللّه ع کان فی وصیة أمیر المؤمنین ع أصحابه اعلموا أن القرآن هدی اللیل و النهار و نور اللیل المظلم علی ما کان من جهد وفاقه فإذا حضرت بلیة فاجعلوا أموالکم دون أنفسکم و إذا نزلت نازلة فاجعلوا أنفسکم دون دینکم و اعلموا أن الهالک من هلک دینه

الوافی، ج‌۵، ص: ۷۴۶

و الحریب من حرب دینه إلا و أنه لا فقر بعد الجنة إلا و أنه لا غنی بعد النار لا یفک أسیرها و لا یبرأ ضریرها

بیان

حریبة الرجل ماله الذی یعیش به و الحریب من أخذ ماله و ترک بلا شی‌ء و الضریر من أصابه الضر

[۳]

۲۹۶۶- ۳ الکافی، ۲/ ۲۱۶/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن حماد الکافی، ۲/ ۲۱۶/ ۳/ ۱ النیسابوریان عن حماد عن ربعی عن الفضیل بن یسار عن أبی جعفر ع قال سلامة الدین و صحة البدن خیر من المال و المال زینة من زینة الدنیا حسنة

[۴]

اشارة

۲۹۶۷- ۴ الکافی، ۲/ ۲۱۶/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن یونس بن یعقوب عن بعض أصحابه قال کان رجل یدخل علی أبی عبد اللّه ع من أصحابه فغبر زمانا لا یحج فدخل علیه بعض معارفه فقال له فلان ما فعل قال فجعل یضجع الکلام یظن إنما یعنی المیسرة و الدنیا فقال أبو عبد اللّه ع کیف دینه- فقال کما تحب فقال هو و اللّه الغنی

بیان

غبر مکث لا یحج یعنی به أنه لا یقدم مکة حتی یلقی أبا عبد اللّه ع فیتعرف حاله یضجع الکلام إما من الإضجاع أی یخفضه و إما من التضجیع أی یقصره و یختصره لمکان فقر الرجل و ظن المسئول أنه ع إنما یسأل عن ماله و غناه و میسرته و دنیاه فلم یرد أن یکشف

الوافی، ج‌۵، ص: ۷۴۷

عن فاقته کل الکشف فکان یمجمج فی بیان حاله و یخفی فقد ماله

[۵]

۲۹۶۸- ۵ الکافی، ۲/ ۲۶۶/ ۲/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال الفقر الموت الأحمر فقلت لأبی عبد اللّه ع الفقر من الدینار و الدرهم فقال لا و لکن من الدین

[۶]

اشارة

۲۹۶۹- ۶ الکافی، ۲/ ۲۶۶/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن أبان بن عبد الملک عن بکر الأرقط عن أبی عبد اللّه ع أو عن شعیب عن أبی عبد اللّه ع أنه دخل علیه واحد فقال له أصلحک اللّه تعالی إنی رجل منقطع إلیکم بمودتی و قد أصابتنی حاجة شدیدة و قد تقربت بذلک إلی أهل بیتی و قومی فلم یزدنی بذلک منهم إلا بعدا قال فما آتاک اللّه خیر مما أخذ منک قال جعلت فداک ادع اللّه أن یغنینی عن خلقه قال إن اللّه قسم رزق من شاء علی یدی من شاء و لکن سل اللّه أن یغنیک عن الحاجة التی تضطرک إلی لئام خلقه

بیان

تقربت بذلک أی بانقطاعی إلیکم بمودتی لکم فما آتاک اللّه یعنی مودتک لنا و معرفتک إیانا اللتین هما الغنی بالدین مما أخذ منک یعنی الغنی بالمال إن اللّه قسم أراد ع أنه لا یمکن الغنی عن الخلق مطلقا و إنما یمکن الغنی عن لئامهم و هو الذی فقده یضر بالدین

الوافی، ج۵، ص: ۷۴۹

باب ۱۱۵ أن اللّه لم یأذن للمؤمن أن یذل نفسه

[۱]

اشارة

۲۹۷۰- ۱ الکافی، ۵/ ۶۳/ ۱/ ۱ محمد بن الحسین عن إبراهیم بن إسحاق الأحمر التهذیب، ۶/ ۱۷۹/ ۱۶/ ۱ محمد بن الحسن عن إبراهیم بن إسحاق عن عبد اللّه بن حماد الأنصاری عن عبد اللّه بن سنان عن أبی الحسن الأحمسی عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه عز و جل فوض إلی المؤمن أموره کلها و لم یفوض إلیه أن یکون ذلیلا- أ ما تسمع اللّه تعالی یقول وَ لِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِینَ فالمؤمن یکون عزیزا و لا یکون ذلیلا ثم قال إن المؤمن أعز من الجبل الجبل یستفل منه بالمعاول و المؤمن لا یستفل من دینه شیء

بیان

الفل بالفاء الثلم

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۰

[۲]

۲۹۷۱- ۲ الکافی، ۵/ ۶۳/ ۲/ ۲ العدة عن أحمد عن عثمان عن سماعة قال قال أبو عبد اللّه ع إن اللّه عز و جل فوض إلی المؤمن أموره کلها و لم یفوض إلیه أن یذل نفسه أ لم تسمع لقول اللّه عز و جل وَ لِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِینَ فالمؤمن ینبغی أن یکون عزیزا و لا یکون ذلیلا- یعزه اللّه بالإیمان و الإسلام

[۳]

۲۹۷۲- ۳ الکافی، ۵/ ۶۴/ ۶/ ۱ محمد بن أحمد عن عبد اللّه بن الصلت عن یونس عن سعدان عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع مثله إلی قوله ذلیلا

[۴]

۲۹۷۳- ۴ الکافی، ۵/ ۶۳/ ۳/ ۲ علی عن أبیه عن عثمان عن ابن مسکان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تبارک و تعالی فوض إلی المؤمن کل شیء إلا إذلال نفسه

[۵]

۲۹۷۴- ۵ الکافی، ۵/ ۶۳/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن التهذیب، ۶/ ۱۸۰/ ۱۷/ ۱ السراد عن داود الرقی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول لا ینبغی للمؤمن أن یذل نفسه- قیل له کیف یذل نفسه قال یتعرض لما لا یطیق

[۶]

۲۹۷۵- ۶ الکافی، ۵/ ۶۴/ ۶/ ۱ العدة عن

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۱

التهذیب، ۶/ ۱۸۰/ ۱۸/ ۱ البرقی عن أبیه عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال قال أبو عبد اللّه ع لا ینبغی للمؤمن أن یذل نفسه قلت بما یذل نفسه قال یدخل فیما یعتذر منه

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۳

باب ۱۱۶ أن المؤمن مؤمنان شافع و مشفوع له

[۱]

اشارة

۲۹۷۶- ۱ الکافی، ۲/ ۲۴۸/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن نصیر أبی الحکم الخثعمی عن أبی عبد اللّه ع قال المؤمن مؤمنان فمؤمن صدق بعهد اللّه و وفی بشرطه و ذلک قول اللّه تعالی رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیْهِ فذلک الذی لا یصیبه أهوال الدنیا و لا أهوال الآخرة و ذلک ممن یشفع و لا یشفع له و مؤمن کخامة الزرع یعوج أحیانا و یقوم أحیانا فذلک ممن تصیبه أهوال الدنیا و أهوال الآخرة و ذلک ممن یشفع له و لا یشفع

بیان

الخامة من الزرع أول ما نبت علی ساق

[۲]

اشارة

۲۹۷۷- ۲ الکافی، ۲/ ۲۴۸/ ۲/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن عبد اللّه عن خالد القمی عن خضر بن عمرو عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۴

سمعته یقول المؤمن مؤمنان مؤمن وفی لله بشروطه التی اشترطها علیه- فذلک مع النبیین و الصدیقین و الشهداء و الصالحین و حسن أولئک رفیقا- و ذلک ممن یشفع و لا یشفع له و ذلک ممن لا تصیبه أهوال الدنیا و لا أهوال الآخرة و مؤمن زلت به قدم فذلک کخامة الزرع کیف ما کفأته الریح انکفأ و ذلک ممن تصیبه أهوال الدنیا و أهوال الآخرة و یشفع له و هو علی خیر

بیان

کفأته صرفته

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۵

باب ۱۱۷ ما یدفع اللّه بالمؤمن

[۱]

۲۹۷۸- ۱ الکافی، ۲/ ۲۴۷/ ۱/ ۲ محمد عن علی بن الحسن التیمی عن ابن زرارة عن محمد بن الفضیل عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال إن اللّه لیدفع بالمؤمن الواحد عن القریة الفناء

[۲]

۲۹۷۹- ۲ الکافی، ۲/ ۲۴۷/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن عبد اللّه بن سنان عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال لا یصیب قریة عذاب و فیها سبعة من المؤمنین

[۳]

۲۹۸۰- ۳ الکافی، ۲/ ۴۵۱/ ۱/ ۱ علی عن أبیه عن علی بن معبد عن عبد اللّه بن القاسم عن یونس بن ظبیان عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی یدفع بمن یصلی من شیعتنا عمن لا یصلی من شیعتنا فلو اجتمعوا علی ترک الصلاة لهلکوا و إن اللّه لیدفع بمن یزکی من شیعتنا عمن لا یزکی و لو اجتمعوا علی ترک الزکاة لهلکوا و إن اللّه لیدفع بمن یحج من شیعتنا عمن لا یحج و لو اجتمعوا علی ترک الحج لهلکوا و هو قول اللّه تعالی وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لکِنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۶

عَلَى الْعَالَمِينَ فو الله ما نزلت إلا فيكم و لا عنى بها غيركم

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۷

باب ۱۱۸ أخذ ميثاق المؤمن على البلاء

[۱]

اشارة

۲۹۸۱- ۱ الكافي، ۲/ ۲۴۹/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن علي بن النعمان عن داود بن فرقد عن أبي عبد اللّه ع قال أخذ اللّه ميثاق المؤمن على أن لا تصدق مقالته و لا ينتصف من عدوه و ما من مؤمن يشفي نفسه إلا بفضيحتها لأن كل مؤمن ملجم

بيان

يعني إذا أراد المؤمن أن يشفي غيظه بالانتقام من عدوه افتضح و ذلك لأنه ليس بمطلق العنان خليع العذار يقول ما يشاء و يفعل ما يريد إذ هو مأمور بالتقية و الكتمان و الخوف من العصيان و الخشية من الرحمن و لأن زمام أمره بيد اللّه سبحانه لأنه فوض أمره إليه فيفعل به ما يشاء مما فيه مصلحته

[۲]

۲۹۸۲- ۲ الكافي، ۲/ ۲۴۹/ ۲/ ۱ العدة عن سهل و محمد عن أحمد جميعا عن السراد عن الثمالي عن أبي عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن اللّه أخذ ميثاق المؤمن على بلايا أربع أشدها عليه مؤمن يقول يحسده أو منافق يقفو أثره أو شيطان يغويه أو كافر يرى جهاده فما بقاء المؤمن بعد هذا

[۳]

۲۹۸۳- ۳ الكافي، ۲/ ۲۴۹/ ۳/ ۱ العدة عن البرقي عن عثمان عن ابن

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۸

مسكان عن أبي عبد اللّه ع قال ما أفلت المؤمن من واحدة من ثلاث و لربما اجتمعت الثلاث عليه إما بغض من يكون معه في الدار يغلق عليه بابه أو جار يؤذيه أو من في طريقه إلى حوائجه يؤذيه و لو أن مؤمنا على قلة جبل لبعث اللّه تعالى إليه شيطانا يؤذيه و يجعل اللّه له من إيمانه أنسا لا يستوحش معه إلى أحد

[۴]

۲۹۸۴- ۴ الكافي، ۲/ ۲۵۰/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن البزنطي عن داود بن سرحان قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول أربع لا يخلو منهن المؤمن أو واحدة منهن مؤمن يحسده و هو أشدهن عليه و منافق يقفو أثره أو عدو يجاهده أو شيطان يغويه

[۵]

۲۹۸۵- ۵ الکافی، ۲/ ۲۵۱/ ۹/ ۱ الثلاثة عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال ما من مؤمن إلا و قد وکل اللّه به أربعة- شیطانا یغویه یرید أن یضله و کافرا یغتاله و مؤمنا یحسده و هو أشدهم علیه- و منافقا یتبع عثراته

[۶]

اشارة

۲۹۸۶- ۶ الکافی، ۲/ ۲۵۱/ ۱۰/ ۱ العدة عن سهل عن السراد عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال سمعته یقول إذا مات المؤمن خلی علی جیرانه من الشیاطین عدد ربیعة و مضر کانوا مشتغلین به

بیان

خلی من التخلیة ضمن معنی الاستیلاء فعدی بعلی یعنی یخلی بین الشیاطین المشتغلین به أیام حیاته و بین جیرانه و ربیعة و مضر قبیلتان صارتا

الوافی، ج۵، ص: ۷۵۹

مثلا فی الکثرة

[۷]

۲۹۸۷- ۷ الکافی، ۲/ ۲۵۱/ ۱۱/ ۱ سهل عن یحیی بن المبارک عن ابن جبلة عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال ما کان و لا یکون و لیس بکائن مؤمن إلا و له جار یؤذیه و لو أن مؤمنا فی جزیرة من جزائر البحر لانبعث له من یؤذیه

[۸]

۲۹۸۸- ۸ الکافی، ۲/ ۲۵۱/ ۱۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن الخراز عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال ما کان فیما مضی و لا فیما بقی و لا فیما أنتم فیه مؤمن إلا و له جار یؤذیه

[۹]

۲۹۸۹- ۹ الکافی، ۲/ ۲۵۲/ ۱۳/ ۱ الثلاثة عن ابن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول ما کان و لا یکون إلی أن تقوم الساعة مؤمن إلا و له جار یؤذیه

[۱۰]

۲۹۹۰- ۱۰ الکافی، ۵/ ۲۵۰/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن سنان عن عمار بن مروان عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی جعل ولیه فی الدنیا غرضا لعدوه

[۱۱]

۲۹۹۱- ۱۱ الکافی، ۲/ ۲۵۰/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن محمد بن عجلان قال کنت عند أبی عبد اللّه ع فشکا إلیه رجل الحاجة فقال اصبر فإن اللّه سیجعل لک فرجا ثم سکت ساعة ثم أقبل علی الرجل فقال أخبرنی عن سجن الکوفة کیف هو فقال

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۰

أصلحک اللّه ضیق منتن و أهله بأسوإ حال قال فإنما أنت فی السجن- فترید أن تکون فیه فی سعة أ ما علمت أن الدنیا سجن المؤمن

[۱۲]

۲۹۹۲- ۱۲ الکافی، ۲/ ۲۵۰/ ۷/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن إبراهیم الحذاء عن محمد بن صغیر عن جده شعیب قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول الدنیا سجن المؤمن فأی سجن جاء منه خیر

[۱۳]

۲۹۹۳- ۱۳ الکافی، ۲/ ۲۵۱/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحجال عن داود بن أبی یزید عن أبی عبد اللّه ع قال المؤمن مکفر

[۱۴]

اشارة

۲۹۹۴- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۵۱/ ۸/ ۱ و فی روایة أخری و ذلک أن معروفه یصعد إلی اللّه فلا ینتشر فی الناس و الکافر مشکور

بیان

المکفر کمعظم المجحود النعمة مع إحسانه و هو ضد للمشکور.

روی الشیخ الصدوق رحمه اللّه فی علل الشرائع بإسناده عن الحسین بن موسی عن أبیه موسی بن جعفر عن أبیه عن جده علی بن الحسین ع قال کان رسول اللّه ص مکفرا لا یشکر معروفه و لو کان معروفه علی القرشی و العربی و العجمی و من کان أعظم معروفا من رسول اللّه علی هذا الخلق و کذلک نحن أهل البیت مکفرون لا یشکر معروفنا و خیار المؤمنین مکفرون لا یشکر معروفهم

[۱۵]

۲۹۹۵- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۵۴/ ۱۱/ ۱ الثلاثة عن الخراز عن محمد قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول المؤمن لا یمضی علیه أربعون لیلة

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۱

إلا عرض له أمر یحزنه یذکر به

[۱۶]

۲۹۹۶- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۵۴/ ۱۳/ ۱ العدهٔ عن البرقی عن أبیه عن إبراهیم بن محمد الأشعری عن عبید بن زرارهٔ قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن المؤمن من اللّه تعالی لبأفضل مکان إن المؤمن من اللّه لبأفضل مکان ثلاثا إنه لیبتلیه بالبلاء ثم ینزع نفسه عضوا عضوا من جسده و هو یحمد اللّه تعالی علی ذلک

[۱۷]

۲۹۹۷- ۱۷ الکافی، ۲/ ۲۵۵/ ۱۶/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن یونس بن رباط قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن أهل الحق لم یزالوا منذ کانوا فی شدهٔ أما إن ذلک إلی مدهٔ قلیلهٔ و عافیهٔ طویلهٔ

[۱۸]

۲۹۹۸- ۱۸ الکافی، ۸/ ۲۴۷/ ۳۴۶ الحسین بن محمد و محمد عن محمد بن سالم بن أبی سلمهٔ عن الحسین بن شاذان الواسطی قال کتبت إلی أبی الحسن الرضا ع أشکو جفاء أهل واسط و حملهم علی و کانت عصابهٔ من العثمانیهٔ تؤذینی فوقع بخطه ع أن اللّه تعالی ذکره أخذ میثاق أولیائنا علی الصبر فی دولهٔ الباطل فاصبر لحکم ربک فلو قد قام سید الخلق لقالوا یا وَیْلَنا مَنْ بَعَثَنا مِنْ مَرْقَدِنا هذا ما وَعَدَ الرَّحْمنُ وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۳

باب ۱۱۹ أن ابتلاء المؤمن علی قدر إیمانه

[۱]

اشارهٔ

۲۹۹۹- ۱ الکافی، ۲/ ۲۵۲/ ۱/ ۱ الثلاثهٔ عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال إن أشد الناس بلاء [فی الدنیا] الأنبیاء ثم الذین یلونهم ثم الأمثل فالأمثل

بیان

الأمثل الأفضل و الأدنی إلی الخیر

[۲]

۳۰۰۰- ۲ الکافی، ۲/ ۲۵۲/ ۴/ ۱ علی عن أبیه و النیسابوریان جمیعا عن حماد عن ربعی عن الفضیل بن یسار عن أبی جعفر ع قال أشد الناس بلاء الأنبیاء ثم الأوصیاء ثم الأماثل فالأماثل

[۳]

۳۰۰۱- ۳ الکافی، ۲/ ۲۵۲/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن البجلی قال ذکر عند أبی عبد اللّه ع البلاء و ما یخص اللّه تعالی به المؤمن فقال سئل رسول اللّه ص من أشد الناس بلاء فی الدنیا فقال النبیون ثم الأمثل فالأمثل و یبتلی المؤمن بعد علی قدر إیمانه و حسن أعماله فمن صح إیمانه و حسن عمله اشتد بلاؤه و من سخف إیمانه و ضعف عمله قل بلاؤه

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۴

[۴]

اشارة

۳۰۰۲- ۴ الکافی، ۲/ ۲۵۹/ ۲۹/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع قال إن فی کتاب علی ع أن أشد الناس بلاء النبیون ثم الوصیون ثم الأمثل فالأمثل و إنما یبتلی المؤمن علی قدر أعماله الحسنة فمن صح دینه و حسن عمله اشتد بلاؤه و ذلک أن اللّه تعالی لم یجعل الدنیا ثوابا لمؤمن و لا عقوبة لکافر و من سخف دینه و ضعف عمله قل بلاؤه إن البلاء أسرع إلی المؤمن التقی من المطر إلی قرار الأرض

بیان

قوله ع و ذلک أن اللّه تعالی دفع لما یتوهم أن المؤمن لکرامته علی اللّه تعالی کان ینبغی أن لا یبتلی أو یکون بلاؤه أقل من غیره. و توجیهه أن المؤمن لما کان محل ثوابه الآخرة دون الدنیا فینبغی أن لا یکون له فی الدنیا إلا ما یوجب الثواب فی الآخرة و کلما کان البلاء فی الدنیا أعظم کان الثواب فی الآخرة أعظم فینبغی أن یکون بلاؤه فی الدنیا أشد

[۵]

۳۰۰۳- ۵ الکافی، ۲/ ۲۵۳/ ۹/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن زکریا بن الحر عن جابر عن أبی جعفر ع قال إنما یبتلی المؤمن فی الدنیا علی قدر دینه أو قال علی حسب دینه

[۶]

۳۰۰۴- ۶ الکافی، ۲/ ۲۵۳/ ۱۰/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه عن محمد بن المثنی الحضرمی عن محمد بن بهلول بن مسلم العبدی عن أبی عبد اللّه ع قال إنما المؤمن بمنزلة کفة المیزان کلما زید فی إیمانه زید فی بلائه

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۵

باب ۱۲۰ أن من أحبه اللّه ابتلاه

[۱]

۳۰۰۵- ۱ الکافی، ۲/ ۲۵۲/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن عمار بن مروان عن الشحام عن أبی عبد اللّه ع قال إن عظیم الأجر لمع عظیم البلاء و ما أحب اللّه قوما إلا ابتلاهم

[۲]

اشارة

۳۰۰۶- ۲ الکافی، ۲/ ۲۵۳/ ۷/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن الولید بن العلاء عن حماد عن أبیه عن أبی جعفر ع قال إن اللّه تعالی إذا أحب عبدا غته بالبلاء غتا و ثجه بالبلاء ثجا- فإذا دعاه قال لبیک عبدی لئن عجلت لک ما سألت إنی علی ذلک لقادر و لئن ادخرت لک فما ادخرت لک خیر لک

بیان

غته بالبلاء غمسه فیه و ثجه بالبلاء صبه علیه و أسال

[۳]

۳۰۰۷- ۳ الکافی، ۲/ ۲۵۳/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن أحمد بن عبید عن الحسین بن علوان عن أبی عبد اللّه ع أنه قال و عنده سدیر إن اللّه إذا أحب عبدا غته بالبلاء غتا و إنا و إیاکم یا سدیر لنصبح به و نمسی

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۶

[۴]

۳۰۰۸- ۴ الکافی، ۲/ ۲۵۳/ ۸/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن زید الزراد عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن عظیم البلاء یکافئ به عظیم الجزاء فإذا أحب اللّه عبدا ابتلاه بعظیم البلاء فمن رضی فله عند اللّه الرضا و من سخط البلاء فله السخط

[۵]

۳۰۰۹- ۵ الکافی، ۲/ ۲۵۳/ ۵/ ۱ العدة عن سهل عن السراد عن ابن رئاب عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال إن لله تعالی عبادا فی الأرض من خالص عباده ما ینزل من السماء تحفة إلی الأرض- إلا صرفها عنهم إلی غیرهم و لا ینزل بلیة إلا صرفها إلیهم

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۷

باب ۱۲۱ أنه لا خیر فیمن لا یبتلی

[۱]

۳۰۱۰- ۱ الکافی، ۲/ ۲۵۶/ ۱۹/ ۱ الثلاثة عن الصحاف عن ذریح عن أبی عبد اللّه ع قال کان علی بن الحسین ع یقول إنی لأکره للرجل أن یعافی فی الدنیا فلا یصیبه شیء من المصائب

[۲]

اشارة

۳۰۱۱- ۲ الکافی، ۲/ ۲۵۶/ ۲۰/ ۱ العدة عن البرقی عن نوح بن شعیب عن أبی داود المسترق رفعه قال قال أبو عبد اللّه ع دعی النبی ص إلی طعام فلما دخل منزل الرجل نظر إلی دجاجة فوق حائط قد باضت فوقع البیضة علی وتد فی حائط فثبتت علیه و لم تسقط و لم تنکسر فتعجب النبی ص منها- فقال له الرجل أ عجبت من هذه البیضة فو الذی بعثک بالحق ما رزئت شیئا قط فنهض رسول اللّه ص و لم یأکل من طعامه شیئا و قال من لم یرزأ فما لله فیه من حاجة

بیان

الرزء بتقدیم المهملة المصیبة

[۳]

اشارة

۳۰۱۲- ۳ الکافی، ۲/ ۲۵۶/ ۲۱/ ۱ عنه عن علی بن الحکم عن أبان عن

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۸

البصری و أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لا حاجة لله فیمن لیس له فی ماله و بدنه نصیب

بیان

نصیب اللّه سبحانه فی مال عبده و بدنه ما یأخذه منهما لیبلوه فیهما و هو زکاتهما کما یأتی بیانه قال اللّه تعالی لَتُبْلَوُنَّ فِی أَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ وَ لَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ مِنْ قَبْلِکُمْ وَ مِنَ الَّذِینَ أَشْرَکُوا أَذیً کَثِیراً وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذلِکَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

[۴]

۳۰۱۳- ۴ الکافی، ۲/ ۲۵۸/ ۲۶/ ۱ علی عن الاثنین عن أبی عبد اللّه ع قال قال النبی ص یوما لأصحابه ملعون کل مال لا یزکی ملعون

کل جسد لا یزکی و لو فی کل أربعین یوما مرة فقیل یا رسول اللّه أما زکاة المال فقد عرفناها فما زکاة الأجساد فقال لهم أن تصاب بآفة قال فتغیرت وجوه الذین سمعوا ذلک منه فلما رآهم قد تغیرت ألوانهم قال لهم هل تدرون ما عنیت بقولی قالوا لا یا رسول اللّه قال بلی الرجل یخدش الخدشة و ینکب النکبة و یعثر العثرة و یمرض المرضة و یشاک الشوکة و ما أشبه هذا حتی ذکر فی حدیثه اختلاج العین

الوافی، ج۵، ص: ۷۶۹

باب ۱۲۲ أن الکرامة علی اللّه إنما هی بالابتلاء

[۱]

اشارة

۳۰۱۴- ۱ الکافی، ۲/ ۲۵۸/ ۲۸/ ۱ الثلاثة عمن رواه عن الحلبی عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن لیکرم علی اللّه حتی لو سأله الجنة بما فیها أعطاه ذلک من غیر أن ینقص من ملکه شیئا و إن الکافر لیهون علی اللّه حتی لو سأله الدنیا بما فیها أعطاه ذلک من غیر أن ینقص من ملکه شیئا و إن اللّه لیتعاهد عبده المؤمن بالبلاء کما یتعاهد الغائب أهله بالطرف و إنه لیحمیه الدنیا کما یحمی الطبیب المریض

بیان

الطرف جمع طرفة و هی ما یستطرف أی یستملح

[۲]

۳۰۱۵- ۲ الکافی، ۲/ ۲۵۵/ ۱۷/ ۱ علی عن أبیه عن بعض أصحابه عن الحسین بن المختار عن الشحام عن حمران عن أبی جعفر ع قال إن اللّه تعالی لیتعاهد المؤمن بالبلاء کما یتعاهد الرجل أهله بالهدیة من الغیبة و یحمیه الدنیا کما یحمی الطبیب المریض

[۳]

۳۰۱۶- ۳ الکافی، ۲/ ۲۵۷/ ۲۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن سلیمان بن خالد عن أبی عبد اللّه ع قال إنه لیکون للعبد منزلة عند اللّه فما ینالها إلا بإحدی خصلتین إما بذهاب

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۰

ماله أو ببلیة فی جسده

[۴]

۳۰۱۷- ۴ الکافی، ۲/ ۲۵۵/ ۱۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن الفضیل بن عثمان عن أبی عبد اللّه ع قال إن فی الجنة

منزلة لا یبلغها عبد إلا بالابتلاء فی جسده

[۵]

۳۰۱۸- ۵ الکافی، ۲/ ۲۵۵/ ۱۵/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن إبراهیم بن محمد الأشعری عن أبی یحیی الحناط عن ابن أبی یعفور قال شکوت إلی أبی عبد اللّه ع ما ألقی من الأوجاع و کان مسقاما فقال لی یا عبد اللّه لو یعلم المؤمن ما له من الأجر فی المصائب- لتمنی أنه قرض بالمقاریض

[۶]

اشارة

۳۰۱۹- ۶ الکافی، ۲/ ۲۵۷/ ۲۵/ ۱ الثلاثة عن حسین عن ابن مسکان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص مثل المؤمن کمثل خامة الزرع تکفئها الریاح کذا و کذا و کذلک المؤمن تکفئه الأوجاع و الأمراض و مثل المنافق کمثل الإرزبة المستقیمة التی لا یصیبها شیء حتی یأتیه الموت فیقصفه قصفا

بیان

الإرزبة بتقدیم المهملة و تشدید الباء الموحدة العصیة من حدید و القصف الکسر

[۷]

اشارة

۳۰۲۰- ۷ الکافی، ۲/ ۲۵۷/ ۲۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن مثنی الحناط عن الشحام عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۱

قال اللّه تعالی لو لا أن یجد عبدی المؤمن فی قلبه لعصبت رأس الکافر بعصابة حدید لا یصدع رأسه أبدا

بیان

یعنی لو لا مخافة انکسار قلب المؤمن بوجده علی ما یراه علی الکافر من العافیة المستمرة لقویت رأس الکافر حتی لا یصدع أبدا

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۳

باب ۱۲۳ المعافین من البلاء

[۱]

اشارة

۳۰۲۱- ۱ الکافی، ۲/ ۴۶۲/ ۳/ ۱ علی عن أبیه و العدة عن سهل جمیعا عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال إن لله ضنائن من خلقه یغذوهم بنعمته و یحییهم فی عافیته و یدخلهم الجنة برحمته تمر بهم البلایا و الفتن لا تضرهم شیئا

بیان

الضنائن الخصائص واحدها ضنینة فعیلة بمعنی مفعولة من الضن و هو ما تختصه و تضن به أی تبخل به لمکانة منک و موقعه عندک یقال ضنی من بین إخوانی و ضنینی أی اختص به و أضن بمودته و رواه الجوهری أن لله ضنا من خلقه مفردة و أحیاؤهم فی عافیته یشمل عدم تأذیهم بالبلاء لفرط محبتهم لله و کونهم بحیث یلتذون ببلائه کما یلتذون بنعمائه فیعدونه عافیة و فی آخر الحدیث إشارة إلی ذلک

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۴

[۲]

۳۰۲۲- ۲ الکافی، ۲/ ۴۶۲/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن إسحاق بن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی خلق خلقا ضن بهم عن البلاء خلقهم فی عافیة و أحیاهم فی عافیة و أماتهم فی عافیة و أدخلهم الجنة فی عافیة

[۳]

اشارة

۳۰۲۳- ۳ الکافی، ۲/ ۴۶۲/ ۱/ ۱ العدة عن سهل و علی عن أبیه عن السراد و غیره عن أبی حمزة عن أبی جعفر ع قال إن لله تعالی ضنائن یضن بهم عن البلاء فیحییهم فی عافیة و یرزقهم فی عافیة و یمیتهم فی عافیة و یبعثهم فی عافیة و یسکنهم الجنة فی عافیة

بیان

صدر الحدیث فی بعض النسخ هکذا إن لله عبادا بعدهم عن البلاء

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۵

باب ۱۲۴ ما یبتلی به المؤمن و ما لا یبتلی به

[۱]

اشارة

۳۰۲۴- ۱ الکافی، ۲/ ۲۵۴/ ۱۲/ ۱ محمد عن محمد بن الحسین عن صفوان عن ابن عمار عن ناجیة قال قلت لأبی جعفر ع إن المغیرة یقول إن المؤمن لا- یبتلی بالجذام و لا- بالبرص و لا- بکذا و لا- بکذا فقال إن کان لغافلا عن صاحب یاسین إنه کان مکنعا ثم رد أصابعه فقال کأنی أنظر إلی تکنیعه أتاهم فأنذرهم ثم عاد إلیهم من الغد فقتلوه ثم قال إن المؤمن یبتلی بکل بلیة و یموت بکل میتة إلا أنه لا یقتل نفسه

بیان

صاحب یاسین هو حبیب بن إسرائیل النجار رضی اللّه عنه و هو الذی جاء من أقصی المدینة یسعی و کان ممن آمن بنبینا ص و بینهما ستمائة سنة

و عن النبی ص سباق الأمم ثلاثة لم یکفروا بالله طرفة عین علی بن أبی طالب و صاحب یاسین و مؤمن آل فرعون

و فی روایة هم الصدیقون و علی أفضلهم

و المکنع بتشدید النون المفتوحة أشل الید أو مقطوعها و فی بعض النسخ بالتاء المثناة من فوق و هو من رجعت أصابعه إلی کفه و ظهرت مفاصل أصول الأصابع و رد أصابعه ع یؤید النسخة الثانیة إذ لا رد فی الأشل و الأقطع

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۶

[۲]

اشارة

۳۰۲۵- ۲ الکافی، ۲/ ۲۵۹/ ۳۰/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن مالک بن عطیة عن یونس بن عمار قال قلت لأبی عبد اللّه ع إن هذا الذی ظهر بوجهی یزعم الناس أن اللّه لم یبتل به عبدا له فیه حاجة قال فقال لی لقد کان مؤمن آل فرعون مکنع الأصابع فکان یقول هکذا و یمد یده و یقول یا قوم اتبعوا المرسلین

بیان

مؤمن آل فرعون اسمه شمعان أو حبیب أو خربیل بتقدیم المعجمة أو حزبیل بتقدیم المهملة و لا منافاة بین هذا الحدیث و الحدیث السابق لجواز کونهما معا مکنعین أو کان أحدهما مکتعا و الآخر مکنعا إلا أن قوله فی آخر الحدیث یا قوم اتبعوا المرسلین یفید أن المکنع أو المکتع صاحب یاسین لأن هذا القول من کلماته علی ما حکی اللّه عنه و کان المرسلون یومئذ ثلاثة کما قال اللّه عز و جل إِذْ أَرْسَلْنا إِلَیْهِمُ اثْنَیْنِ فَکَذَّبُوهُما فَعَزَّزْنا بِثالِثٍ.

و أما مؤمن آل فرعون فإنما کان قوله یا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِکُمْ سَبِیلَ الرَّشادِ فی جملة کلمات أخر و فی تفسیر علی بن إبراهیم أنه کان مجذوما مکتعا و هو الذی قد عقفت أصابعه و کان یشیر بیدیه المعقوفتین و یقول یا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِکُمْ سَبِیلَ الرَّشادِ و العقف

بالمهملة و القاف العطف و لهذا الحدیث ذیل یأتی فی أبواب الذکر و الدعاء من کتاب الصلاة إن شاء اللّه تعالی

[۳]

اشارة

۳۰۲۶- ۳ الکافی، ۲/ ۲۵۵/ ۱۸/ ۱ علی عن أبیه عن ابن المغیرة عن محمد بن یحیی الخثعمی عن محمد بن بهلول العبدی قال سمعت أبا عبد اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۷

ع یقول لم یؤمن اللّه المؤمن من هزاهز الدنیا و لکنه آمنه من العمی فیها و الشقاء فی الآخرة

بیان

الهزاهز تحریک البلایا و الحروب الناس و المراد بالعمی عمی القلب قال اللّه عز و جل فَإِنَّها لا تَعْمَی الْأَبْصارُ وَ لکِنْ تَعْمَی الْقُلُوبُ الَّتِی فِی الصُّدُورِ و أما عمی البصر فهی مکرمة.

روی الصدوق رحمه اللّه فی الخصال بإسناده عن أبی جعفر ع أنه قال إذا أحب اللّه عبدا نظر إلیه فإذا نظر إلیه أتحفه بواحدة من ثلاث إما صداع و إما عمی و إما رمد

[۴]

۳۰۲۷- ۴ الکافی، ۲/ ۲۵۶/ ۲۲/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن عثمان النواء عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی یبتلی المؤمن بکل بلیة و یمیته بکل میتة و لا یبتلیه بذهاب عقله أ ما تری أیوب کیف سلط إبلیس علی ماله و علی ولده و علی أهله و علی کل شیء منه و لم یسلط علی عقله ترک له یوحد اللّه به

[۵]

۳۰۲۸- ۵ الکافی، ۲/ ۲۵۸/ ۲۷/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن ابن بکیر قال سألت أبا عبد اللّه ع أ یبتلی المؤمن بالجذام و البرص و أشباه هذا قال فقال و هل کتب البلاء إلا علی المؤمن

[۶]

۳۰۲۹- ۶ الکافی، ۲/ ۲۴۷/ ۳/ ۱ الثلاثة عن غیر واحد عن أبی عبد اللّه ع

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۸

قال قیل له فی العذاب إذا نزل بقوم یصیب المؤمنین قال نعم و لکن یخلصون بعده

الوافی، ج۵، ص: ۷۷۹

باب ۱۲۵ ابتلاء المؤمن بإبلیس

[۱]

اشارة

۳۰۳۰- ۱ الکافی، ۸/ ۱۴۵/ ۱۱۸ محمد عن أحمد عن السراد عن حنان و ابن رئاب عن زرارة قال قلت له قوله تعالی لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِراطَکَ الْمُسْتَقِیمَ ثُمَّ لَآتِیَنَّهُمْ مِنْ بَیْنِ أَیْدِیهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ وَ عَنْ أَیْمانِهِمْ وَ عَنْ شَمائِلِهِمْ وَ لا تَجِدُ أَکْثَرَهُمْ شاکِرِینَ قال فقال أبو جعفر ع یا زرارة إنه إنما صمد لک و لأصحابک فأما الآخرون فقد فرغ منهم

بیان

الصمد القصد یعنی لیس مقصود إبلیس إلا إغواءک و إغواء أصحابک یعنی الشیعة و أما الآخرون فقد فرغ منهم حیث أغواهم فی أصل الدین و حملهم علی اعتقاد الباطل فلا علیه لو عملوا الصالحات و ترکوا المعاصی إذ لا تقبل منهم

[۲]

۳۰۳۱- ۲ الکافی، ۸/ ۱۴۱/ ۱۰۵ القمیان عن صفوان عن یعقوب بن شعیب قال قال أبو عبد اللّه ع من أشد الناس علیکم قال قلت جعلت فداک کل قال أ تدری مما ذاک یا یعقوب قال قلت لا أدری جعلت فداک قال إن إبلیس دعاهم

الوافی، ج۵، ص: ۷۸۰

فأجابوه و أمرهم فأطاعوه و دعاکم فلم تجیبوه و أمرکم فلم تطیعوه فأغری بکم الناس

[۳]

۳۰۳۲- ۳ الکافی، ۸/ ۲۸۸/ ۴۳۳/ ۱ علی بن محمد عن علی بن العباس عن بزرج عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال قلت له فَإِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنَ الشَّیْطانِ الرَّجِیمِ إِنَّهُ لَیْسَ لَهُ سُلْطانٌ عَلَی الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَلی رَبِّهِمْ یَتَوَکَّلُونَ فقال یا با محمد تسلطه و اللّه من المؤمن علی بدنه و لا یسلط علی دینه و قد سلط علی أیوب ع فشوه خلقه و لم یسلط علی دینه و قد یسلط من المؤمنین علی أبدانهم و لا یسلط علی دینهم قلت قوله تعالی إِنَّما سُلْطانُهُ عَلَی الَّذِینَ یَتَوَلَّوْنَهُ وَ الَّذِینَ هُمْ بِهِ مُشْرِکُونَ قال الذین هم باللّه مشرکون یسلط علی أبدانهم و علی أدیانهم

[۴]

اشارة

۳۰۳۳- ۴ الکافی، ۸/ ۲۳۲/ ۳۰۴ عنه عن صالح عن علی بن الحکم عن أبان عن أبی عبد اللّه ع قال إن لإبلیس عونا یقال له تمریج إذا

جاء اللیل ملأ ما بین الخافقین

بیان

لعل التمریح من المرج و هو الفساد و الاختلاط و الاضطراب و منه الهرج و المرج و منه قوله سبحانه وَ خَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مارِجٍ مِنْ نارٍ أی لهیبها المختلط بالسواد و إنما خص اللیل بالتمریح لأن ظلمته ساترهٔ للقبائح و لهذا یکون أکثر المعاصی

الوافی، ج۵، ص: ۷۸۱

باللیل إذ بالنهار یستحیی بعضهم من بعض و فی ملأ ما بین الخافقین إشارهٔ إلی الخیالات المموههٔ المستولیهٔ علی الإنسان فی اللیل المالیهٔ ما بین مطلعها من القلب و مغربها

الوافی، ج۵، ص: ۷۸۳

باب ۱۲۶ ابتلاء المؤمن بالحدهٔ و الشح و غیرهما

[۱]

۳۰۳۴- ۱ الفقیه، ۳/ ۵۶۰/ ۴۹۲۴ مسعدهٔ بن صدقهٔ الربعی عن جعفر بن محمد عن أبیه ع قال قیل له ما بال المؤمنین أحد شیء فقال لأن عز القرآن فی قلبه و محض الإیمان فی صدره و هو بعد مطیع لله و لرسوله مصدق قیل له فما بال المؤمن قد یکون أشح شیء قال لأنه یکسب الرزق من حله و مطلب الحلال عزیز فلا یحب أن یفارقه شیئه لما یعلم من عسر مطلبه و إن هو سخت نفسه لم یضعه إلا فی موضعه قیل فما بال المؤمن قد یکون أنکح شیء قال لحفظه فرجه عن فروج لا تحل له- و لکیلا تمیل به شهوته هکذا و لا هکذا فإذا ظفر بالحلال اکتفی به و استغنی به عن غیره- و قال ع إن قوهٔ المؤمن فی قلبه أ لا ترون أنکم تجدونه ضعیف البدن نحیف الجسم و هو یقوم اللیل و یصوم النهار

الوافی، ج۵، ص: ۷۸۵

باب ۱۲۷ ابتلاء المؤمن بالفقر

[۱]

۳۰۳۵- ۱ الکافی، ۲/ ۲۶۱/ ۴/ ۱ العدهٔ عن البرقی عن محمد بن علی عن داود الحذاء عن محمد بن صغیر عن جده شعیب عن مفضل قال قال أبو عبد اللّه ع کلما ازداد العبد إیمانا ازداد ضیقا فی معیشته

[۲]

۳۰۳۶- ۲ الکافی، ۲/ ۲۶۱/ ۵/ ۱ بإسناده قال قال أبو عبد اللّه ع لو لا إلحاح المؤمنین علی اللّه فی طلب الرزق لنقلهم من الحال التی هم فیها إلی حال أضیق منها

[۳]

۳۰۳۷- ۳ الکافی، ۲/ ۲۶۴/ ۱۶/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن إبراهیم الحذاء عن محمد بن صغیر مثله إلا أنه قال لو لا إلحاح هذه الشیعة

[۴]

۳۰۳۸- ۴ الکافی، ۲/ ۲۶۱/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه رفعه قال قال أبو عبد اللّه ع ما أعطی عبد من الدنیا إلا اعتبارا- و لا زوی عنه إلا اختبارا

[۵]

اشارة

۳۰۳۹- ۵ الکافی، ۲/ ۲۶۱/ ۷/ ۱ عنه عن نوح بن شعیب و أبی إسحاق الخفاف عن رجل عن أبی عبد اللّه ع قال لیس لمصاص
الوافی، ج۵، ص: ۷۸۶
شیعتنا فی دولة الباطل إلا القوت شرقوا إن شئتم أو غربوا لن ترزقوا إلا القوت

بیان

المصاص خالص کل شیء

[۶]

۳۰۴۰- ۶ الکافی، ۲/ ۲۶۲/ ۱۰/ ۱ العدة عن سهل عن إبراهیم بن عقبة عن إسماعیل بن سهل و إسماعیل بن عباد جمیعا یرفعانه إلی أبی عبد اللّه ع قال ما کان من ولد آدم مؤمن إلا فقیرا و لا کافر إلا غنیا حتی جاء إبراهیم ع فقال ربنا لا تجعلنا فتنة للذین کفروا- فصیر اللّه فی هؤلاء أموالا و حاجة و فی هؤلاء أموالا و حاجة

[۷]

اشاره

۳۰۴۱- ۷ الکافی، ۲/ ۲۶۵/ ۲۳/ ۱ العدة عن سهل عن السراد عن عبد اللّه بن غالب عن أبیه عن سعید بن المسیب قال سألت علی بن الحسین ع عن قول اللّه تعالی لَوْ لا أَنْ یَکُونَ النّاسُ أُمَّةً واحِدَةً قال- عنی بذلک أمة محمد ص أن یکونوا علی دین واحد کفارا کلهم لَجَعَلْنا لِمَنْ یَکْفُرُ بِالرَّحْمنِ لِبُیُوتِهِمْ سُقُفاً مِنْ فِضَّةٍ و لو فعل اللّه ذلک بأمة محمد لحزن المؤمنون و غمهم ذلک و لم یناکحوهم و لم یوارثوهم

بيان

معنى الآية لو لا كراهة أن يجتمع الناس على الكفر لجعلنا للكفار سقوفا

الوافي، ج‌۵، ص: ۷۸۷

من فضة إلى آخرها.

و معنى الحديث أنها نزلت في هذه الأمة خاصة يعني لو لا كراهة أن تجتمع هذه الأمة يعني عامتهم و جمهورهم على الكفر فيلحقوا بسائر الكفار و يكونوا جميعا أمة واحدة و لا يبقى إلا قليل ممن محض الإيمان محضا فعبر بالناس عن الأكثرين لقلة المؤمنين فكأنهم ليسوا منهم

[۸]

۳۰۴۲- ۸ الكافي، ۸/ ۲۲۱/ ۲۷۷ العدة عن سهل عن البرقي عن محمد بن علي عن عبيد بن يحيى عن محمد بن الحسين عن علي بن الحسن عن أبيه عن جده قال قال أمير المؤمنين ع وكل الرزق بالحمق و وكل الحرمان بالعقل و وكل البلاء بالصبر

[۹]

۳۰۴۳- ۹ الكافي، ۸/ ۲۲۰/ ۲۷۳ الأربعة عن أبي عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ما أشد حزن النساء و أبعد فراق الموت و أشد من ذلك كله فقر يتملق صاحبه ثم لا يعطى شيئا

الوافي، ج‌۵، ص: ۷۸۹

باب ۱۲۸ فضل الفقر و ستره

[۱]

اشارة

۳۰۴۴- ۱ الكافي، ۲/ ۲۶۰/ ۱/ ۱ علي عن العبيدي عن يونس عن محمد بن سنان عن العلاء عن ابن أبي يعفور عن أبي عبد اللّه ع قال إن فقراء المؤمنين يتقلبون في رياض الجنة قبل أغنيائهم بأربعين خريفا قال سأضرب لك مثل ذلك إنما مثل ذلك مثل سفينتين مر بهما على عاشر فنظر في إحداهما فلم ير فيها شيئا فقال أسربوها و نظر في الأخرى فإذا هي موقرة فقال احبسوها

بيان

الخريف الزمان المعروف من فصول السنة ما بين الصيف و الشتاء.

قال في النهاية يريد به أربعين سنة لأن الخريف لا يكون في السنة إلا مرة واحدة فإذا انقضى أربعون خريفا فقد مضى أربعون سنة انتهى.

و فی بعض الأخبار أن الخریف ألف عام و العام ألف سنة أسربوها یعنی خلوها تذهب من السرب بمعنی التوجه للأمر و الذهاب إلیه

[۲]

۳۰۴۵- ۲ الکافی، ۲/ ۲۶۰/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن سعدان قال قال أبو عبد اللّٰه ع المصائب منح من اللّٰه و الفقر مخزون عند اللّٰه

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۰

[۳]

اشارة

۳۰۴۶- ۳ الکافی، ۲/ ۳۶۰ عنه رفعه عن أبی عبد اللّٰه ع مثله

بیان

لعل المراد أن المصائب عطایا من اللّٰه عز و جل یعطیها من یشاء من عباده و الفقر من جملتها مخزون عنده عزیز لا یعطیه إلا من خصه بمزید العنایة و لا یعترض أحد بکثرة الفقراء و ذلک لأن الفقیر هنا من لا یجد إلا القوت من التعفف و لا یوجد من هذه صفته فی ألف ألف واحد

[۴]

اشارة

۳۰۴۷- ۴ الکافی، ۲/ ۲۶۰/ ۳/ ۱ عنه رفعه عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال رسول اللّٰه ص یا علی إن اللّٰه جعل الفقر أمانة عند خلقه فمن ستره أعطاه اللّٰه مثل أجر الصائم القائم و من أفشاه إلی من یقدر علی قضاء حاجته فلم یفعل فقد قتله أما إنه ما قتله بسیف و لا رمح و لکنه قتله بما نکی من قلبه

بیان

نکی جرح و یأتی ما یناسب هذا المعنی فی باب کراهیة السؤال من کتاب الزکاة إن شاء اللّٰه تعالی

[۵]

۳۰۴۸- ۵ الکافی، ۲/ ۲۶۱/ ۸/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن الحسن الأشعری عن بعض مشایخه عن إدریس بن عبد اللّٰه عن أبی

عبد اللّه ع قال قال النبی ص یا علی الحاجة أمانة اللّه عند خلقه فمن کتمها علی نفسه أعطاه اللّه ثواب من صلی- و من کشفها إلی من یقدر أن یفرج عنه و لم یفعل فقد قتله أما إنه لم یقتله بسیف و لا سنان و لا سهم و لکن قتله بما نکی من قلبه

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۱

[۶]

۳۰۴۹- ۶ الکافی، ۲/ ۲۶۱/ ۹/ ۱ عنه عن أحمد عن علی بن الحکم عن سعدان قال قال أبو عبد اللّه ع إن اللّه تعالی یلتفت یوم القیامة إلی فقراء المؤمنین شبیها بالمعتذر إلیهم فیقول و عزتی ما أفقرتکم فی الدنیا من هوان بکم علی و لترون ما أصنع بکم الیوم فمن زود منکم فی دار الدنیا معروفا فخذوا بیده فأدخلوه الجنة قال فیقول رجل منهم یا رب إن أهل الدنیا تنافسوا فی دنیاهم فنکحوا النساء و لبسوا الثیاب اللینة و أکلوا الطعام و سکنوا الدور و رکبوا المشهور من الدواب- فأعطنی مثل ما أعطیتهم فیقول اللّه تبارک و تعالی لک و لکل عبد منکم مثل ما أعطیت أهل الدنیا منذ کانت الدنیا إلی أن انقضت الدنیا سبعون ضعفا

[۷]

اشارة

۳۰۵۰- ۷ الکافی، ۲/ ۲۶۴/ ۱۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن علی بن عفان عن المفضل بن عمر عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی لیعتذر إلی عبده المؤمن المحوج فی الدنیا کما یعتذر الأخ إلی أخیه فیقول و عزتی ما أحوجتک فی الدنیا من هوان کان بک علی- فارفع هذا السجف فانظر إلی ما عوضتک من الدنیا قال فیرفع فیقول ما ضرنی ما منعتنی مع ما عوضتنی

بیان

السجف بالمهملة و الجیم الستر

[۸]

۳۰۵۱- ۸ الکافی، ۲/ ۲۶۳/ ۱۵/ ۱ العدة عن أحمد عن البزنطی عن

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۲

عیسی الفراء عن محمد عن أبی جعفر ع قال إذا کان یوم القیامة أمر اللّه تعالی منادیا ینادی بین یدیه أین الفقراء فیقوم عنق من الناس کثیر فیقول عبادی فیقولون لبیک ربنا فیقول إنی لم أفقرکم لهوان بکم علی و لکنی إنما اخترتکم لمثل هذا الیوم تصفحوا وجوه الناس فمن صنع إلیکم معروفا لم یصنعه إلا فی فکافوه عنی بالجنة

[۹]

اشارة

۳۰۵۲- ۹ الکافی، ۲/ ۲۶۲/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال جاء رجل موسر إلی رسول اللّه ص نقی الثوب فجلس إلی رسول اللّه ص فجاء رجل معسر درن الثوب فجلس إلی جنب الموسر- فقبض الموسر ثیابه من تحت فخذیه فقال له رسول اللّه ص أ خفت أن یمسک من فقره شیء قال لا قال فخفت أن یصیبه من غناک شیء قال لا قال فخفت أن توسخ ثیابک قال لا قال فما حملک علی ما صنعت فقال یا رسول اللّه إن لی قرینا یزین لی کل قبیح- و یقبح لی کل حسن و قد جعلت له نصف مالی فقال رسول اللّه ص للمعسر أ تقبل قال لا فقال له الرجل و لم قال أخاف أن یدخلنی ما دخلک

بیان

إن لی قرینا أی شیطانا یغوینی و یجعل القبیح حسنا فی نظری و الحسن قبیحا و هذا الصادر منی من جملة إغوائه

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۳

[۱۰]

۳۰۵۳- ۱۰ الکافی، ۲/ ۲۶۳/ ۱۲/ ۱ علی عن القاسانی عن القاسم بن محمد عن المنقری عن حفص بن غیاث عن أبی عبد اللّه ع قال فی مناجاة موسی ع یا موسی إذا رأیت الفقر مقبلا فقل مرحبا بشعار الصالحین و إذا رأیت الغنی مقبلا فقل ذنب عجلت عقوبته

[۱۱]

۳۰۵۴- ۱۱ الکافی، ۲/ ۲۶۳/ ۱۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال النبی ص طوبی للمساکین بالصبر- و هم الذین یرون ملکوت السماوات و الأرض

[۱۲]

۳۰۵۵- ۱۲ الکافی، ۲/ ۲۶۳/ ۱۴/ ۱ بإسناده قال قال النبی ص یا معشر المساکین طیبوا نفسا و أعطوا اللّه الرضا من قلوبکم- یثبکم اللّه تعالی علی فقرکم فإن لم تفعلوا فلا ثواب لکم

[۱۳]

۳۰۵۶- ۱۳ الکافی، ۲/ ۲۶۴/ ۱۷/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن محمد بن الحسین بن کثیر الخراز عن أبی عبد اللّه ع قال قال لی أ ما تدخل السوق أ ما تری الفاکهة تباع و الشیء مما تشتهیه فقلت بلی فقال أما إن لک بکل ما تراه فلا تقدر علی شرائه حسنة

[۱۴]

۳۰۵۷- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۶۴/ ۱۹/ ۱ الثلاثة عن هشام بن الحکم عن أبی عبد اللّه ع قال إذا کان یوم القیامة قام عنق من الناس

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۴

حتی یأتوا باب الجنة فیضربوا باب الجنة فیقال من أنتم فیقولون نحن الفقراء فیقال لهم أ قبل الحساب فیقولون ما أعطیتمونا شیئا

تحاسبونا علیه فیقول اللّه تعالی صدقوا ادخلوا الجنة

[۱۵]

اشارة

۳۰۵۸- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۶۵/ ۲۲/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع الفقر أزین للمؤمن من العذار علی خد الفرس

بیان

العذار من اللجام ما سال علی خد الفرس

[۱۶]

۳۰۵۹- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۶۵/ ۲۰/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن مبارک غلام شعیب قال سمعت أبا الحسن موسی ع یقول إن اللّه تعالی یقول إنی لم أغن الغنی لکرامة به علی و لم أفقر الفقیر لهوان به علی و هو مما ابتلیت به الأغنیاء بالفقراء و لو لا الفقراء لم یستوجب الأغنیاء الجنة

[۱۷]

۳۰۶۰- ۱۷ الکافی، ۲/ ۲۶۵/ ۲۱/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن إسحاق بن عیسی عن إسحاق بن عمار و المفضل بن عمر قالا قال أبو عبد اللّه ع میاسیر شیعتنا أمناؤنا علی محاویجهم فاحفظونا فیهم یحفظکم اللّه تعالی

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۵

باب ۱۲۹ البشارات للمؤمن

[۱]

۳۰۶۱- ۱ الکافی، ۸/ ۳۳/ ۶ العدة عن سهل عن محمد بن سلیمان عن أبیه قال کنت عند أبی عبد اللّه ع إذ دخل علیه أبو بصیر و قد حفزه النفس فلما أخذ مجلسه قال له أبو عبد اللّه ع یا با محمد ما هذا النفس العالی فقال جعلت فداک یا بن رسول اللّه کبر سنی و دق عظمی و اقترب أجلی مع أننی لست أدری ما أرد علیه من أمر آخرتی فقال أبو عبد اللّه ع یا با محمد و إنک لتقول هذا قال جعلت فداک و کیف لا أقول فقال یا با محمد أ ما علمت أن اللّه عز و جل یکرم الشباب و یستحیی من الکهول- قال قلت جعلت فداک فکیف یکرم الشباب و یستحیی من الکهول فقال یکرم و اللّه الشباب أن یعذبهم و یستحیی من الکهول أن یحاسبهم قال قلت جعلت فداک هذا لنا خاصة أم لأهل التوحید قال فقال لا و اللّه إلا لکم خاصة دون العالم قال قلت جعلت فداک فإنا قد نبزنا بنبز انکسرت له ظهورنا و ماتت له أفئدتنا- و استحلت له الولاة دماءنا فی حدیث رواه لهم فقهاؤهم قال فقال أبو عبد اللّه ع الرافضة قال

قلت نعم قال لا و اللّه ما هم سموکم بل اللّه سماکم به- أ ما علمت یا با محمد أن سبعین رجلا من بنی إسرائیل رفضوا

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۶

فرعون و قومه لما استبان لهم ضلالهم فلحقوا بموسی ع لما استبان لهم هداه فسموا فی عسکر موسی الرافضة لأنهم رفضوا فرعون و کانوا أشد أهل ذلک العسکر عبادة و أشدهم حبا لموسی و هارون و ذریتهما ع فأوحی اللّه تعالی إلی موسی ع أن أثبت لهم هذا الاسم فی التوراة فإنی قد سمیتهم به و نحلتهم إیاه- فأثبت موسی ع الاسم لهم ثم ذخر اللّه تعالی لکم هذا الاسم حتی نحلکموه- یا با محمد رفضوا الخیر و رفضتم الشر افترق الناس کل فرقة و تشعبوا کل شعبة فانشعبتم مع أهل بیت نبیکم ع و ذهبتم حیث ذهبوا و اخترتم من اختار اللّه لکم و أردتم من أراد اللّه فأبشروا ثم أبشروا- فأنتم و اللّه المرحومون المتقبل من محسنکم و المتجاوز عن مسیئکم من لم یأت اللّه تعالی بما أنتم علیه یوم القیامة لم یتقبل منه حسنة و لم یتجاوز له عن سیئة- یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی فقال یا با محمد إن لله عز و جل ملائکة یسقطون الذنوب عن ظهور شیعتنا کما یسقط الریح الورق فی أوان سقوطه و ذلک قوله تعالی الَّذِینَ یَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَ مَنْ حَوْلَهُ یُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ .. وَ یَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِینَ آمَنُوا استغفارهم و اللّه لکم دون هذا الخلق یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی قال یا با محمد لقد ذکرکم اللّه فی کتابه فقال مِنَ الْمُؤْمِنِینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ یَنْتَظِرُ- وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِیلًا إنکم وفیتم بما أخذ اللّه علیه میثاقکم من ولایتنا و إنکم لم تبدلوا بنا غیرنا و لو لم تفعلوا لعیرکم اللّه کما عیرهم حیث یقول جل

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۷

ذکره وَ ما وَجَدْنا لِأَکْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَ إِنْ وَجَدْنا أَکْثَرَهُمْ لَفاسِقِینَ یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی فقال یا با محمد لقد ذکرکم اللّه فی کتابه فقال إِخْواناً عَلی سُرُرٍ مُتَقابِلِینَ و اللّه ما أراد بهذا غیرکم- یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی فقال یا با محمد الْأَخِلّاءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِینَ و اللّه ما أراد بهذا غیرکم یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی- فقال یا با محمد لقد ذکرنا اللّه تعالی و شیعتنا و عدونا فی آیة من کتابه- فقال تعالی هَلْ یَسْتَوِی الَّذِینَ یَعْلَمُونَ وَ الَّذِینَ لا یَعْلَمُونَ إِنَّما یَتَذَکَّرُ أُولُوا الْأَلْبابِ- فنحن الذین یعلمون و عدونا الذین لا یعلمون و شیعتنا أولوا الألباب- یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی فقال یا با محمد و اللّه ما استثنی اللّه عز ذکره بأحد من أوصیاء الأنبیاء و لا أتباعهم ما خلا أمیر المؤمنین و شیعته فقال فی کتابه و قوله الحق یَوْمَ لا یُغْنِی مَوْلًی عَنْ مَوْلًی شَیْئاً وَ لا هُمْ یُنْصَرُونَ إِلّا مَنْ رَحِمَ اللّهُ یعنی بذلک علیا ع و شیعته- یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی قال یا با محمد لقد ذکرکم اللّه تعالی فی کتابه إذ یقول یا عِبادِیَ الَّذِینَ أَسْرَفُوا عَلی أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ یَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ و اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۸

ما أراد بهذا غیرکم فهل سررتک یا با محمد قال قلت جعلت فداک زدنی فقال یا با محمد لقد ذکرکم اللّه فی کتابه فقال إِنَّ عِبادِی لَیْسَ لَکَ عَلَیْهِمْ سُلْطانٌ و اللّه ما أراد بهذا إلا الأئمة ع و شیعتهم- فهل سررتک یا با محمد قال قلت جعلت فداک زدنی قال یا با محمد لقد ذکرکم اللّه فی کتابه فقال فَأُولئِکَ مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیْهِمْ مِنَ النَّبِیِّینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولئِکَ رَفِیقاً- فرسول اللّه ص فی الآیة النبیون و نحن فی هذا الموضع الصدیقون و الشهداء و أنتم الصالحون فتسموا بالصلاح کما سماکم اللّه تعالی- یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی قال یا با محمد لقد ذکرکم اللّه إذ حکی عن عدوکم فی النار بقوله وَ قالُوا ما لَنا لا نَری رِجالًا کُنّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرارِ أَتَّخَذْناهُمْ سِخْرِیًّا أَمْ زاغَتْ عَنْهُمُ الْأَبْصارُ و اللّه ما عنی اللّه و لا أراد بهذا غیرکم صرتم عند هذا العالم أشرار الناس و أنتم و اللّه فی الجنة تحبرون و فی النار تطلبون یا با محمد فهل سررتک قال قلت جعلت فداک زدنی قال یا با محمد ما من آیة نزلت تقود إلی الجنة و لا تذکر أهلها بخیر إلا و هی فینا و فی شیعتنا و ما من آیة و اللّه نزلت تذکر أهلها بشر و لا تسوق إلی النار إلا و هی فی عدونا و من خالفنا فهل سررتک یا با محمد قال قلت جعلت فداک زدنی قال یا با محمد

لیس علی ملة إبراهیم إلا نحن و شیعتنا و سائر الناس من ذلک براء یا با محمد فهل

الوافی، ج۵، ص: ۷۹۹

سررتک

[۲]

اشارة

۳۰۶۲- ۲ الکافی، ۸/ ۳۶/ ۶/ ۱ و فی روایة أخری فقال حسبی

بیان

حفزه النفس بالمهملة و الفاء و الزای أی حثه و أعجله قال فی النهایة الحفز الحث و الإعجال و منه حدیث أبی بکرة إنه دب إلی الصف راکعا و قد حفزه النفس و قد تکرر فی الحدیث و الشباب بالفتح جمع شاب کما أنه بمعنی الحداثة و النبز اللقب السوء قَضی نَحْبَهُ أی مات علی الوفاء بالعهد و النحب جاء بمعنی النذر أیضا و بمعنی الأجل و المدة و الکل محتمل هنا وَ مِنْهُمْ مَنْ یَنْتَظِرُ یعنی ینتظر الموت علی الوفاء بالمیثاق تُحْبَرُونَ أی تسرون سرورا یظهر حباره أی أثره فی وجوهکم کقوله تَعْرِفُ فِی وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِیمِ

[۳]

اشارة

۳۰۶۳- ۳ الکافی، ۸/ ۷۶/ ۳۰ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن إسحاق بن عمار قال حدثنی رجل من أصحابنا عن الحکم بن عتیبة قال بینا أنا مع أبی جعفر ع و البیت غاص بأهله إذ أقبل شیخ یتوکأ علی عنزة له حتی وقف علی باب البیت فقال السلام علیک یا بن رسول اللّه و رحمة اللّه و برکاته ثم سکت فقال أبو جعفر ع و علیک السلام و رحمة اللّه و برکاته ثم أقبل الشیخ بوجهه علی أهل البیت و قال السلام علیکم ثم سکت حتی أجابه القوم جمیعا- و ردوا علیه السلام

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۰

ثم أقبل بوجهه علی أبی جعفر ع ثم قال یا بن رسول اللّه أدننی منک جعلنی اللّه فداک فو الله إنی لأحبکم و أحب من یحبکم- و و اللّه ما أحبکم و ما أحب من یحبکم لطمع فی دنیا و إنی لأبغض عدوکم و أبرأ منه و و اللّه ما أبغضه و أبرأ منه لوتر کان بینی و بینه و اللّه إنی لأحل حلالکم و أحرم حرامکم و أنتظر أمرکم فهل ترجو لی جعلنی اللّه فداک فقال أبو جعفر ع إلی إلی حتی أقعده إلی جنبه- ثم قال أیها الشیخ إن أبی علی بن الحسین ع أتاه رجل فسأله عن مثل الذی سألتنی عنه فقال له أبی إن تمت ترد علی رسول اللّه ص و علی علی ع و الحسن و الحسین و علی بن الحسین ع و یثلج قلبک و یبرد فؤادک و تقر عینک و تستقبل بالروح و الریحان مع الکرام الکاتبین لو قد بلغت نفسک هاهنا و أهوی بیده إلی حلقه و إن تعش تر ما یقر اللّه به عینک- و تکون معنا فی السنام الأعلی فقال الشیخ کیف قلت یا با جعفر فأعاد علیه الکلام- فقال الشیخ اللّه أکبر یا با جعفر إن أنا مت أرد علی رسول اللّه ص و علی علی و الحسن و الحسین و علی بن الحسین و تقر عینی و یثلج قلبی و یبرد فؤادی و أستقبل بالروح و الریحان مع الکرام الکاتبین لو قد

بلغت نفسی هاهنا و إن أعش أر ما یقر اللّه به عینی فأکون معکم فی السنام الأعلی ثم أقبل الشیخ ینتحب بنشج ها ها ها حتی لصق بالأرض فأقبل أهل البیت ینتحبون و ینشجون لما یرون من حال الشیخ- و أقبل أبو جعفر ع یمسح بإصبعه الدموع من حمالیق عینیه و ینفضها- ثم رفع الشیخ رأسه فقال لأبی جعفر ع یا بن رسول اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۱

ناولنی یدک جعلنی اللّه فداک فناوله یده فقبلها و وضعها علی عینه و خده ثم حسر علی بطنه و صدره فوضع یده علی بطنه و صدره ثم قام فقال السلام علیکم و أقبل أبو جعفر ع ینظر فی قفاه و هو مدبر- ثم أقبل بوجهه علی القوم فقال من أحب أن ینظر إلی رجل من أهل الجنة فلینظر إلی هذا فقال الحکم بن عتیبة لم أر مأتما قط یشبه ذلک المجلس

بیان

العنزة بالمهملة و النون و الزای العصا فی أسفله حدید و ثلج القلب اطمینانه و الانتحاب البکاء بصوت طویل و مد و النشج بالنون و المعجمة و الجیم صوت معه توجع و بکاء کما یردد الصبی بکاءه فی صدره و حملاق العین بالکسر و الضم باطن أجفانها الذی یسود بالکحل و الحسر الکشف

[۴]

۳۰۶۴- ۴ الکافی، ۸/ ۸۱/ ۳۸ العدة عن سهل عن ابن فضال عن عبد اللّه بن الولید الکندی قال دخلنا علی أبی عبد اللّه ع فی زمن مروان فقال من أنتم قلنا من أهل الکوفة فقال ما من بلدة من البلدان أکثر محبا لنا من أهل الکوفة و لا سیما هذه العصابة إن اللّه تعالی هداکم لأمر جهله الناس و أحببتمونا و أبغضنا الناس و اتبعتمونا و خالفنا الناس و صدقتمونا و کذبنا الناس فأحیاکم اللّه محیانا و أماتکم مماتنا- فأشهد علی أبی أنه کان یقول ما بین أحدکم و بین أن یری ما یقر اللّه عینه- و أن یغتبط إلا أن تبلغ نفسه هذه و أهوی بیده إلی حلقه و قد قال تعالی فی کتابه وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلًا مِنْ قَبْلِکَ وَ جَعَلْنا لَهُمْ أَزْواجاً وَ ذُرِّیَّةً فنحن ذریة رسول اللّه ص

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۲

[۵]

۳۰۶۵- ۵ الکافی، ۸/ ۱۴۵/ ۱۱۹ محمد عن أحمد عن محمد بن خالد و الحسین جمیعا عن النضر عن یحیی الحلبی عن ابن مسکان عن بدر بن الولید الخثعمی قال دخل یحیی بن سابور علی أبی عبد اللّه ع لیودعه فقال له أبو عبد اللّه ع أما و اللّه إنکم لعلی الحق و إن من خالفکم لعلی غیر الحق و اللّه ما أشک لکم فی الجنة و إنی لأرجو أن یقر اللّه بأعینکم إلی قریب

[۶]

اشارة

۳۰۶۶- ۶ الکافی، ۸/ ۱۴۶/ ۱۲۰ یحیی الحلبی عن ابن مسکان عن أبی بصیر قال قلت له جعلت فداک أ رأیت الراد علی هذا الأمر فهو کالراد علیکم فقال یا با محمد من رد علیک هذا الأمر فهو کالراد علی رسول اللّه ص و علی اللّه تعالی یا با محمد إن المیت

منکم علی هذا الأمر شهید قال قلت و إن مات علی فراشه فقال إی و اللّه علی فراشه حی عند ربه یرزق

بیان

تصدیق ذلک قوله تعالی وَ الَّذِینَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رُسُلِهِ أُولئِکَ هُمُ الصِّدِّیقُونَ وَ الشُّهَداءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَ نُورُهُمْ
روی البرقی فی محاسنه بإسناده عن زید بن أرقم عن الحسین بن علی ع قال ما من شیعتنا إلا صدیق شهید قال جعلت فداک- أنی یکون ذلک و عامتهم یموتون علی فرشهم فقال أ ما تتلو کتاب اللّه فی الحدید وَ الَّذِینَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رُسُلِهِ أُولئِکَ هُمُ الصِّدِّیقُونَ وَ الشُّهَداءُ

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۳

قال فقلت کأنی لم أقرأ هذه الآیة من کتاب اللّه عز و جل قط قال لو کان الشهداء لیس إلا کما تقول کان الشهداء قلیلا.

أقول کان الوجه فی ذلک أن المؤمن إنما تقبض روحه علی حضور من قلبه و تهیؤ منه للموت کما أن الشهید متهیئ للشهادة محضر قلبه للرحیل و لذا سمی شهیدا و وجه آخر و هو أن الأعمال إنما هی بالنیات و المؤمن یود دائما أن لو کان مع إمامه الظاهر فی دولة یجاهد مع عدوه و یستشهد فی سبیل اللّه فیعامل معه علی حسب نیته و یثاب ثواب الشهید و یأتی فی باب النوادر ما یؤید هذا.

و وجه ثالث و هو أن من رضی أمرا فقد دخل فیه و من سخط فقد خرج منه کما

روی عن أمیر المؤمنین ع و المؤمن قد رضی و سلم لإمامه الحق الجهاد مع عدوه فهو کأنه معه

روی هذا المعنی بعینه البرقی فی محاسنه بإسناده عن الحکم بن عتیبة قال لما قتل أمیر المؤمنین ع الخوارج یوم النهروان قام إلیه رجل فقال یا أمیر المؤمنین طوبی لنا إذ شهدنا معک هذا الموقف و قتلنا معک هؤلاء الخوارج فقال أمیر المؤمنین ع و الذی فلق الحبة و برأ النسمة لقد شهدنا فی هذا الموقف أناس لم یخلق اللّه آباءهم و لا أجدادهم بعد فقال الرجل و کیف شهدنا قوم لم یخلقوا قال بل قوم یکونون فی آخر الزمان یشرکوننا فیما نحن فیه و یسلمون لنا فأولئک شرکاؤنا فیه حقا حقا

[۷]

اشارة

۳۰۶۷- ۷ الکافی، ۸/ ۱۴۶/ ۱۲۲ عنه عن ابن مسکان عن مالک الجهنی قال قال لی أبو عبد اللّه ع یا مالک أ ما ترضون أن تقیموا الصلاة و تؤتوا الزکاة و تکفوا و تدخلوا الجنة یا مالک إنه لیس من قوم ائتموا بإمام فی الدنیا إلا جاء یوم القیامة یلعنهم و یلعنونه إلا أنتم و من کان علی مثل حالکم یا مالک إن المیت و اللّه منکم علی هذا الأمر- لشهید بمنزلة الضارب بسیفه فی سبیل اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۴

بیان

و تکفوا یحتمل معان أحدها الکف عن المعاصی و الثانی کف اللسان عن الناس بترک مجادلتهم و دعوتهم إلی الحق و الثالث الکف عن إظهار الدین الحق و مراعاة التقیة فیه و أوسطها أقربها

[۸]

۳۰۶۸- ۸ الکافی، ۸/ ۱۵۶/ ۱۴۶ علی عن أبیه عن السراد عن الحارث بن محمد بن النعمان عن العجلی قال سألت أبا جعفر ع عن قول اللّه تعالی وَ یَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِینَ لَمْ یَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ- أَلّا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لا هُمْ یَحْزَنُونَ قال هم و اللّه شیعتنا حین صارت أرواحهم فی الجنة و استقبلوا الکرامة من اللّه تعالی علموا و استیقنوا أنهم کانوا علی الحق و علی دین اللّه تعالی فاستبشروا بمن لم یلحق بهم من إخوانهم من خلفهم من المؤمنین أَلّا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لا هُمْ یَحْزَنُونَ

[۹]

اشارة

۳۰۶۹- ۹ الکافی، ۸/ ۱۴۶/ ۱۲۱ محمد عن أحمد عن محمد بن خالد و الحسین جمیعا عن النضر عن یحیی الحلبی عن ابن مسکان عن حبیب الخثعمی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أما و اللّه ما أحد من الناس أحب إلی منکم و إن الناس سلکوا سبلا شتی- فمنهم من أخذ برأیه و منهم من اتبع هواه و منهم من اتبع الروایة و إنکم أخذتم بأمر له أصل فعلیکم بالورع و الاجتهاد الحدیث

بیان

قد مضی

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۵

[۱۰]

اشارة

۳۰۷۰- ۱۰ الکافی، ۸/ ۱۵۶/ ۱۴۷ علی عن أبیه عن السراد عن الخراز عن الحلبی قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی فِیهِنَّ خَیْراتٌ حِسانٌ قال هن صوالح المؤمنات العارفات قال قلت حُورٌ مَقْصُوراتٌ فِی الْخِیامِ قال الحور هن البیض المضمرات المخدرات فی خیام الدر و الیاقوت و المرجان لکل خیمة أربعة أبواب علی کل باب سبعون کاعبا حجابا لهن و یأتیهن فی کل یوم کرامة من اللّه تعالی یبشر اللّه تعالی بهن المؤمنین

بیان

الکاعب الجاریة حین تبدو ثدیها للنهود

[۱۱]

اشارة

۳۰۷۱- ۱۱ الکافی، ۸/ ۲۱۲/ ۲۵۹ الثلاثة عن عمرو بن أبی المقدام قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول خرجت أنا و أبی حتی إذا کنا بین القبر و المنبر إذا هو بأناس من الشیعة فسلم علیهم ثم قال إنی و اللّه لأحب ریاحکم و أرواحکم فأعینوا علی ذلک بورع و اجتهاد و اعلموا أن ولایتنا لا تنال إلا بالورع و الاجتهاد و من ائتم منکم بعبد فلیعمل بعمله أنتم شیعة اللّه و أنتم أنصار اللّه و أنتم السابقون الأولون و السابقون الآخرون و السابقون فی الدنیا إلی ولایتنا و السابقون فی الآخرة إلی الجنة قد ضمنا لکم الجنة بضمان اللّه و ضمان رسول اللّه و اللّه ما علی درجة الجنة أکثر أرواحا منکم فتنافسوا فی فضائل الدرجات أنتم الطیبون و نساؤکم الطیبات کل مؤمنة حوراء عیناء و کل مؤمن صدیق

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۶

و لقد قال أمیر المؤمنین ع لقنبر یا قنبر أبشر و بشر و استبشر- فو الله لقد مات رسول اللّه ص و هو علی أمته ساخط إلا الشیعة ألا و إن لکل شیء عزا و عز الإسلام الشیعة ألا و إن لکل شیء دعامة و دعامة الإسلام الشیعة ألا و إن لکل شیء ذروة و ذروة الإسلام الشیعة ألا و إن لکل شیء شرفا و شرف الإسلام الشیعة ألا و إن لکل شیء سیدا و سید المجالس مجالس الشیعة ألا و إن لکل شیء إماما- و إمام الأرض أرض تسکنها الشیعة و اللّه لو لا ما فی الأرض منکم ما رأیت بعین عشبا أبدا و اللّه لو لا ما فی الأرض منکم ما أنعم اللّه علی أهل خلافکم و لا أصابوا الطیبات- ما لهم فی الدنیا و لا لهم فی الآخرة من نصیب کل ناصب و إن تعبد و اجتهد منسوب إلی هذه الآیة عامِلَةٌ ناصِبَةٌ تَصْلی ناراً حامِیَةً کل ناصب مجتهد فعمله هباء شیعتنا ینطقون بنور اللّه تعالی و من خالفهم ینطق بتفله- و اللّه ما من عبد من شیعتنا ینام إلا أصعد اللّه روحه إلی السماء فیبارک علیها فإن کان قد أتی علیها أجلها جعلها فی کنوز رحمته و فی ریاض جنته و فی ظل عرشه و إن کان أجلها متأخرا بعث بها مع أمنته من الملائکة- لیردوها إلی الجسد الذی خرجت منه لتسکن فیه و اللّه إن حاجکم و عمارکم لخاصة اللّه تعالی و إن فقراءکم لأهل الغنی و إن أغنیاءکم لأهل القناعة و إنکم کلکم لأهل دعوته و أهل إجابته

بیان

و أنتم السابقون الأولون أشار بذلک إلی قوله سبحانه وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ وَ الْأَنْصارِ وَ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسانٍ رَضِیَ اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ الآیة قیل

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۷

هم من المهاجرین من صلی إلی القبلتین أو شهد بدرا و من الأنصار أهل بیعة العقبتین الأولی و الثانیة و لعل السابقین الآخرین من تأخر عنهم من أهل السبق نبه ع علی أن شیعته بمنزلة کلی السابقین و إن لهم السبق فی الدنیا و السبق فی الآخرة و معناه ما مر فی تفسیر حدیث من مات علی هذا الأمر مات شهیدا و فی عرض المجالس السابقون فی الدنیا بدون الواو و علی هذا تکون الجملتان الأخیرتان تفسیرا للأولیین علی الأظهر و العشب الکلإ و التفل شبیه بالبزق و هو أقل منه أوله التفل ثم البزق ثم النفث ثم النفخ

[۱۲]

اشارة

۳۰۷۲- ۱۲ الکافی، ۸/ ۲۱۴/ ۲۶۰ العدة عن سهل عن ابن شمون عن الأصم عن عبد اللّه بن القاسم عن عمرو بن أبی المقدام عن أبی عبد اللّه ع مثله و زاد فیه ألا و إن لکل شیء جوهرا- و جوهر ولد آدم محمد و نحن و شیعتنا بعدنا حبذا شیعتنا ما أقربهم من عرش اللّه تعالی و أحسن صنع اللّه إلیهم یوم القیامة و اللّه لو لا أن یتعاظم الناس ذلک أو یدخلهم زهو لسلمت علیهم الملائکة قبلا و اللّه ما من عبد من شیعتنا یتلو القرآن فی صلاته قائما إلا و له بکل حرف مائة حسنة- و لا قرأ فی صلاته جالسا إلا و له بکل حرف خمسون حسنة و لا فی غیر صلاة إلا و له بکل حرف عشر حسنات- و إن للصامت من شیعتنا لأجر من قرأ القرآن ممن خالفه أنتم و اللّه علی فرشکم نیام لکم أجر المجاهدین و أنتم و اللّه فی صلاتکم لکم أجر الصافین فی سبیله أنتم و اللّه الذین قال اللّه تعالی وَ نَزَعْنا ما فِی صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْواناً عَلی سُرُرٍ مُتَقابِلِینَ إنما شیعتنا أصحاب الأربعة الأعین عینان فی الرأس و عینان فی القلب ألا و الخلائق کلهم کذلک إلا أن اللّه تعالی فتح

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۸

أبصارکم و أعمی أبصارهم

بیان

الزهو الکبر و الفخر یعنی لو لا کراهة استعظام الناس ذلک أو کراهة أن یدخل الشیعة کبر و فخر لسلمت الملائکة علی الشیعة مقابلة و عیانا

[۱۳]

اشارة

۳۰۷۳- ۱۳ الکافی، ۸/ ۳۶۵/ ۵۵۶ أحمد بن محمد بن أحمد عن علی بن الحسن التیمی عن محمد بن عبد اللّه عن زرارة عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إذا قال المؤمن لأخیه أف خرج من ولایته و إذا قال أنت عدوی کفر أحدهما لأنه لا یقبل اللّه تعالی من أحد عملا فی تثریب علی مؤمن فضیحة [نصیحة]- و لا یقبل من مؤمن عملا و هو یضمر فی قلبه علی المؤمن سوء و لو کشف الغطاء عن الناس فنظروا إلی وصل ما بین اللّه و بین المؤمن- خضعت للمؤمنین رقابهم و تسهلت لهم أمورهم و لأنت لهم طاعتهم و لو نظروا إلی مردود الأعمال من اللّه تعالی لقالوا ما یتقبل اللّه تعالی من أحد عملا و سمعته یقول لرجل من الشیعة أنتم الطیبون و نساؤکم الطیبات- کل مؤمنة حوراء عیناء و کل مؤمن صدیق- قال و سمعته یقول شیعتنا أقرب الخلق من عرش اللّه یوم القیامة بعدنا و ما من شیعتنا أحد یقوم إلی الصلاة إلا اکتنفه فیها عدد من خالفه من الملائکة یصلون علیه جماعة حتی یفرغ من صلاته و إن الصائم منکم لیرتع فی ریاض الجنة تدعو له الملائکة حتی یفطر و سمعته یقول أنتم أهل تحیة اللّه بسلامه و أهل أثره اللّه برحمته و أهل توفیق اللّه بعصمته و أهل دعوة اللّه بطاعته لا حساب علیکم و لا خوف و لا حزن أنتم للجنة و الجنة لکم- أسماؤکم عندنا الصالحون و المصلحون و أنتم أهل الرضا عن اللّه تعالی

الوافی، ج۵، ص: ۸۰۹

برضاه عنکم و الملائکة إخوانکم فی الخیر فإذا اجتهدتم ادعوا و إذا غفلتم اجتهدوا و أنتم خیر البریة دیارکم لکم جنة و قبورکم لکم جنة للجنة خلقتم و فی الجنة نعیمکم و إلی الجنة تصیرون

بيان

إسناد هذا الخبر فی نسخ الكافی التی رأيناها هكذا و الظاهر أن فيه أغلاطا نشأت من عدم ضبط النساخ و الصحيح على وفق اصطلاحاتنا فی ذكر الرواة هكذا أحمد عن محمد بن أحمد عن التيمی عن ابن زرارة فإن لفظة بن بدلت بعن فی الأخير و بالعكس فی الأول و التثريب التوبيخ يعنی لا يقبل اللّه من أحد عملا اشتمل على تعيير مؤمن و تفضيحه أو لا يقبل اللّه طاعة من مثرب كما يقال لا يقبل اللّه طاعة فی الكفر يعنی من الكافر و هذا أوفق بما بعده من نظيره

[۱۴]

۳۰۷۴- ۱۴ الكافی، ۸/ ۱۴۱/ ۱۰۴ محمد عن أحمد عن علی بن الحكم عن بزرج عن عنبسة عن أبی عبد اللّه ع قال إذا استقر أهل النار فی النار يفقدونكم فلا يرون منكم أحدا فيقول بعضهم لبعض ما لَنا لا نَرى رِجالًا كُنّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرارِ أَتَّخَذْناهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زاغَتْ عَنْهُمُ الْأَبْصارُ قال و ذلك قول اللّه تعالى إِنَّ ذلِكَ لَحَقٌّ تَخاصُمُ أَهْلِ النّارِ- يتخاصمون فيكم كما كانوا يقولون فی الدنيا

[۱۵]

۳۰۷۵- ۱۵ الكافی، ۸/ ۷۸/ ۳۲ علی بن محمد عن البرقی عن عثمان عن ميسر قال دخلت على أبی عبد اللّه ع فقال

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۱۰

كيف أصحابك فقلت جعلت فداك لنحن عندهم شر من اليهود و النصارى و المجوس قال و كان متكئا فاستوى جالسا ثم قال كيف قلت قلت و اللّه لنحن عندهم شر من اليهود و النصارى و المجوس و الذين أشركوا فقال أما و اللّه لا يدخل النار منكم اثنان لا و اللّه و لا واحد و اللّه إنكم الذين قال اللّه تعالى وَ قالُوا ما لَنا لا نَرى رِجالًا كُنّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرارِ أَتَّخَذْناهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زاغَتْ عَنْهُمُ الْأَبْصارُ إِنَّ ذلِكَ لَحَقٌّ تَخاصُمُ أَهْلِ النّارِ ثم قال طلبوكم و اللّه فی النار و اللّه فما وجدوا منكم أحدا

[۱۶]

۳۰۷۶- ۱۶ الكافی، ۸/ ۳۰۴/ ۴۷۰ محمد بن أحمد عن عبد اللّه بن الصلت عن يونس عمن ذكره عن أبی بصير قال قال أبو عبد اللّه ع يا با محمد إن لله تعالى ملائكة يسقطون الذنوب عن ظهور شيعتنا كما يسقط الريح الورق من الشجر فی أوان سقوطه و ذلك قوله تعالى يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ .. وَ يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا و اللّه ما أراد بهذا غيركم

[۱۷]

۳۰۷۷- ۱۷ الكافی، ۸/ ۲۷۶/ ۴۱۵ القميان عن علی بن حديد عن بزرج عن فضيل الصائغ قال سمعت أبا عبد اللّه ع

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۱۱

يقول أنتم و اللّه نور فی ظلمات الأرض و اللّه إن أهل السماء لينظرون إليكم فی ظلمات الأرض كما تنظرون أنتم إلى الكوكب الدری فی السماء- و إن بعضهم ليقول لبعض يا فلان عجبا لفلان كيف أصاب هذا الأمر- و هو قول أبی ع و اللّه ما أعجب ممن هلك كيف هلك و لكن أعجب ممن نجا كيف نجا

[۱۸]

اشارة

۳۰۷۸- ۱۸ الکافی، ۸/ ۱۵۱/ ۱۳۳ علی عن أبیه عن ابن أسباط عن بعض أصحابنا عن محمد قال قال أبو جعفر ع یا بن مسلم الناس أهل ریاء غیرکم و ذلک إنکم أخفیتم ما یحب اللّه- و أظهرتم ما یحب الناس و الناس أظهروا ما یسخط اللّه تعالی و أخفوا ما یحبه اللّه یا بن مسلم إن اللّه رءوف بکم فجعل المتعة عوضا لکم من الأسریة

بیان

إنما کان الناس أهل ریاء لأنهم کانوا یراءون الناس بدینهم حیث کانوا یدینون بما دان به الناس و لا یدینون دین الحق کمن یصلی للناس و لا یصلی لله إنکم أخفیتم ما یحب اللّه یعنی الاعتقاد بإمامتنا و افتراض طاعتنا سمعا و طاعة لله و أظهرتم ما یحب الناس یعنی الاعتقاد بأئمتهم الزور تقیة و خوفا منهم و الناس أظهروا ما یسخط اللّه یعنی الاعتقاد بإمامة أئمة الزور سمعا و طاعة لهم.

و أخفوا ما یحبه اللّه یعنی الاعتقاد بإمامتنا و فضلنا حسدا إیانا و مداهنة مع الناس و الأسریة جمع السریة و هی الأمة النفیسة المتخذة للنکاح

الوافی، ج۵، ص: ۸۱۲

أراد ع أنکم و إن کنتم محرومین عن الإماء النفائس لأن الغنائم إنما هی بید أعدائکم إلا أن اللّه سبحانه لرأفته بکم أحل لکم المتعة عوضا عنهن و هم محرومون عنها لتحریم عمرهم علیهم و ربما یوجد فی بعض النسخ الأشربة بالشین المعجمة و الباء الموحدة فإن صح فالمراد بها الأنبذة التی أحلوها و جهة الاشتراک التلذذ و یؤیده ما یأتی فی کتاب النکاح فی باب إثبات المتعة و ثوابها من الفقیه

[۱۹]

۳۰۷۹- ۱۹ الکافی، ۸/ ۱۰۷/ ۸۳ العدة عن أحمد عن التمیمی عن محمد بن القاسم عن علی بن المغیرة عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول إذا بلغ المؤمن أربعین سنة آمنه اللّه من الأدواء الثلاثة- البرص و الجذام و الجنون فإذا بلغ الخمسین خفف اللّه تعالی حسابه فإذا بلغ الستین سنة رزقه اللّه الإنابة إلیه فإذا بلغ السبعین أحبه أهل السماء فإذا بلغ الثمانین أمر اللّه تعالی بإثبات حسناته و إلقاء سیئاته فإذا بلغ التسعین- غفر اللّه تعالی له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر و کتب أسیر اللّه فی أرضه

[۲۰]

۳۰۸۰- ۲۰ الکافی، ۸/ ۱۰۸/ ۸۳ و فی روایة أخری فإذا بلغ المائة فذلک أرذل العمر

[۲۱]

اشارة

۳۰۸۱- ۲۱ الکافی، ۸/ ۳۰۶/ ۴۷۵ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص یا علی من أحبک ثم مات فقد قضی نحبه و من أحبک و لم یمت فهو ینتظر و ما طلعت شمس و لا غربت

الوافی، ج۵، ص: ۸۱۳

إلا طلعت علیه برزق و إیمان الکافی، و فی نسخة نور

بیان

فی هذا الحدیث إشارة إلی قوله عز و جل مِنَ الْمُؤْمِنِینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ یَنْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِیلًا و فیه تنبیه علی أن العهد المشار إلیه فی الآیة الکریمة هو حب علی ع أو ما یقتضیه و قد مضی تأویلها به فی الحدیث الأول من هذا الباب

[۲۲]

اشارة

۳۰۸۲- ۲۲ الکافی، ۸/ ۱۷۶/ ۱۹۵ الاثنان عن الوشاء عن محمد بن الفضیل عن أبی حمزة قال سمعت أبا جعفر ع یقول لکل مؤمن حافظ و سائب قلت و ما الحافظ و ما السائب یا أبا جعفر قال الحافظ من اللّه تعالی حافظه من الولایة یحفظ به المؤمن أینما کان و أما السائب فبشارة محمد ص یبشر اللّه تعالی بها المؤمن أینما کان و حیثما کان

بیان

السیب العطاء یعنی لم یزل للمؤمن حافظ من اللّه سبحانه یحفظه و هو ولایته لأهل البیت ع و لم یزل له عطیة من محمد ص و هی بشارته له بنعیم الآخرة یبشره اللّه بتلک البشارة قال اللّه تعالی الَّذِینَ آمَنُوا وَ کانُوا یَتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْری فِی الْحَیاةِ الدُّنْیا وَ فِی الْآخِرَةِ لا تَبْدِیلَ لِکَلِماتِ اللّهِ ذلِکَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ

الوافی، ج۵، ص: ۸۱۵

باب ۱۳۰ أنه لا یتقبل اللّه إلا من المؤمن

[۱]

اشارة

۳۰۸۳- ۱ الکافی، ۸/ ۲۳۶/ ۳۱۶ القمیان عن ابن فضال الکافی، ۸/ ۲۳۷/ ۳۱۷ العدة عن سهل عن ابن فضال عن إبراهیم بن أخی أبی شبل عن أبی شبل قال قال لی أبو عبد اللّه ع ابتداء منه أحببتمونا و أبغضنا الناس و صدقتمونا و کذبنا الناس و وصلتمونا و جفانا الناس

فجعل اللّه محیاکم محیانا و مماتکم مماتنا- أما و اللّه ما بین الرجل و بین أن یقر اللّه عینه إلا أن تبلغ نفسه هذا المکان- و أومی بیده إلی حلقه فمد الجلدة ثم أعاد ذلک فو الله ما رضی حتی حلف لی فقال و اللّه الذی لا إله إلا هو لحدثنی أبی محمد بن علی ع بذلک یا با الشبل أ ما ترضون أن تصلوا و یصلوا فتقبل منکم و لا تقبل منهم أ ما ترضون أن تزکوا و یزکوا فتقبل منکم و لا تقبل منهم أ ما ترضون أن تحجوا و یحجوا فیقبل اللّه تعالی منکم و لا یقبل منهم و اللّه ما یقبل الصلاة إلا منکم و لا الزکاة إلا منکم و لا الحج إلا منکم- فاتقوا اللّه تعالی فإنکم فی هدنة و أدوا الأمانة فإذا تمیز الناس فعند ذلک ذهب کل قوم بهواهم و ذهبتم بالحق ما أطعتمونا أ لیس القضاة و الأمراء و أصحاب المسائل منهم قلت بلی قال فاتقوا اللّه تعالی فإنکم لا تطیقون الناس کلهم إن الناس أخذوا هاهنا و هاهنا و إنکم أخذتم حیث أخذ اللّه إن اللّه تعالی اختار من عباده محمدا ص فاخترتم خیرة اللّه فاتقوا اللّه و أدوا الأمانات إلی الأسود و الأبیض و إن کان

الوافی، ج۵، ص: ۸۱۶

حروریا و إن کان شامیا

بیان

فإنکم فی هدنة أی مسالمة و مصالحة معهم لا حرب بینکم و بینهم و لا قتال و عند التمیز یظهر أنهم عبدة الهوی و أنتم عبید الحق أ لیس القضاة و الأمراء و أصحاب المسائل یعنی الفقهاء و المفتین منهم هذا تمهید لبیان أنهم لا یطیقونهم و لا یقاومونهم أخذوا هاهنا و هاهنا یعنی خرجوا عن أهل بیت النبوة و الرسالة حیث أخذ اللّه یعنی أهل بیت النبی ص فإنهم خیرة اللّه من عباده

[۲]

۳۰۸۴- ۲ الکافی، ۸/ ۲۳۷/ ۳۱۸ العدة عن سهل عن محمد بن سنان عن حماد بن أبی طلحة عن معاذ بن کثیر قال نظرت إلی الموقف و الناس فیه کثیر فدنوت إلی أبی عبد اللّه ع فقلت له- إن أهل الموقف لکثیر قال فصرف ببصره فأداره فیهم ثم قال ادن منی یا با عبد اللّه غثاء یأتی به الموج من کل مکان لا و اللّه ما الحج إلا لکم لا و اللّه ما یتقبل اللّه إلا منکم

[۳]

۳۰۸۵- ۳ الکافی، ۲/ ۴۶۳/ ۱/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن یعقوب بن شعیب قال قلت لأبی عبد اللّه ع هل لأحد علی ما عمل ثواب علی اللّه تعالی موجوب إلا المؤمنین قال لا

[۴]

۳۰۸۶- ۴ الکافی، ۲/ ۴۶۴/ ۵/ ۱ أحمد عن الحسین عمن ذکره عن عبید بن زرارة عن محمد بن مارد قال قلت لأبی عبد اللّه ع حدیث روی لنا أنک قلت إذا عرفت فاعمل ما شئت قال قد قلت ذلک

الوافی، ج۵، ص: ۸۱۷

قال قلت و إن زنوا أو سرقوا أو شربوا الخمر فقال لی إنا لله و إنا إلیه راجعون و اللّه ما أنصفونا أن نکون أخذنا بالعمل و وضعنا عنهم إنما قلت إذا عرفت فاعمل ما شئت من قلیل الخیر أو کثیره فإنه یقبل منک

[۵]

۳۰۸۷- ۵ الکافی، ۲/ ۴۶۴/ ۶/ ۱ علی عن محمد بن الریان بن الصلت رفعه عن أبی عبد اللّه ع قال کان أمیر المؤمنین ع کثیرا ما یقول فی خطبته یا أیها الناس دینکم دینکم فإن السیئة فیه خیر من الحسنة فی غیره و السیئة فیه تغفر و الحسنة فی غیره لا تقبل

الوافی، ج۵، ص: ۸۱۹

باب ۱۳۱ صلابة المؤمن فی دینه

[۱]

اشارة

۳۰۸۸- ۱ الکافی، ۲/ ۲۴۱/ ۳۷/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر ع قال المؤمن أصلب من الجبل الجبل یستقل منه و المؤمن لا یستقل من دینه شیء

بیان

الفل بالفاء الثلم و قد مضی هذا الحدیث بعبارة أخری مع صدر له فی باب أن المؤمن لا یذل نفسه

[۲]

اشارة

۳۰۸۹- ۲ الکافی، ۸/ ۲۶۸/ ۳۹۶ محمد عن أحمد و العدة عن سهل جمیعا عن السراد عن أبی یحیی کوکب الدم عن أبی عبد اللّه ع قال إن حواری عیسی ع کانوا شیعته و إن شیعتنا حواریونا و ما کان حواری عیسی بأطوع له من حوارینا لنا و إنما قال عیسی للحواریین من أنصاری إلی اللّه قال الحواریون نحن أنصار اللّه- فلا و اللّه ما نصروه من الیهود و لا قاتلوهم دونه و شیعتنا و اللّه لم یزالوا منذ قبض اللّه تعالی رسوله ص ینصرونا و یقاتلون دوننا- و یحرقون و یعذبون و یشردون فی البلدان جزاهم اللّه عنا خیرا و قد قال أمیر المؤمنین ع و اللّه لو ضربت خیشوم محبینا بالسیف ما أبغضونا و اللّه لو أدنیت إلی مبغضینا و حثوت لهم من المال ما أحبونا

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۰

بیان

الخیشوم أقصی الأنف حثوت لهم أی أعطیتهم

[۳]

اشارة

۳۰۹۰- ۳ الکافی، ۸/ ۳۳۳/ ۵۱۹ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن قتیبة الأعشی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول عادیتم فینا الآباء و الأبناء و الأزواج و ثوابکم علی اللّه تعالی أما إن أحوج ما تکونون إذا بلغت الأنفس إلی هذه و أومی بیده إلی حلقه

بیان

أحوج ما تکونون یعنی إلی ذلک الثواب

[۴]

اشارة

۳۰۹۱- ۴ الکافی، ۸/ ۲۵۳/ ۳۷۵ محمد عن محمد بن الحسین عن إسحاق بن یزید عن مهران عن أبان بن تغلب و عدة قالوا کنا عند أبی عبد اللّه ع جلوسا فقال لا- یستحق عبد حقیقة الإیمان- حتی یکون الموت أحب إلیه من الحیاة و یکون المرض أحب إلیه من الصحة- و یکون الفقر أحب إلیه من الغنی فأنتم کذا فقالوا لا و اللّه جعلنا اللّه فداک و سقط فی أیدیهم و وقع الیأس فی قلوبهم فلما رأی ما دخلهم من ذلک قال أ یسر أحدکم أنه عمر ما عمر ثم یموت علی غیر هذا الأمر- أو یموت علی ما هو علیه قالوا بل یموت علی ما هو علیه الساعة قال فأری الموت أحب إلیکم من الحیاة ثم قال أ یسر أحدکم إن بقی ما بقی- لا یصیبه شیء من هذه الأمراض و الأوجاع حتی یموت علی غیر هذا الأمر- قالوا لا یا بن رسول اللّه قال فأری المرض أحب إلیکم من الصحة ثم قال أ یسر أحدکم أن له ما طلعت علیه الشمس و هو علی غیر هذا الأمر قالوا لا یا بن رسول اللّه قال فأری الفقر أحب إلیکم من

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۱

الغنی

بیان

سقط فی أیدیهم أی ندموا لأن من شأن من اشتدت حسرته إن یعض علی یده غما فتصیر یده مسقوطا فیها لأن فاه قد وقع فیها

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۳

باب ۱۳۲ أن المؤمن هو الإنسان و أنه ناج علی ما کان

[۱]

اشارة

۳۰۹۲- ۱ الکافی، ۸/ ۸۰/ ۳۶ العدة عن سهل عن ابن فضال عن علی بن عقبة و ابن بکیر عن سعید بن یسار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول الحمد لله صارت فرقة مرجئة و صارت فرقة حروریة و صارت فرقة قدریة و سمیتم الترابیة شیعة علی أما و اللّه ما هو إلا اللّه وحده لا شریک له و رسوله ص و آل رسول اللّه ص و شیعة آل رسول اللّه ص و ما الناس إلا هم کان علی أفضل الناس بعد رسول اللّه ص و أولی الناس بالناس حتی قالها ثلاثا

بیان

قد مضی تفسیر المرجئة و الحروریة و الترابیة منسوبة إلی أبی تراب و هو کنیة أمیر المؤمنین ع کناه به رسول اللّه ص حین رآه نائما لاصقا بالتراب فنفض عنه التراب و قال له قم قم أبا تراب فصار کنیة له ع و کان ع یحب أن یکنی به

[۲]

۳۰۹۳- ۲ الکافی، ۸/ ۳۳۳/ ۵۲۰ محمد عن أحمد عن الحسن بن علی عن داود بن سلیمان الحمار عن سعید بن یسار قال استأذنا علی أبی عبد اللّه ع أنا و الحارث بن المغیرة النصری و منصور

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۴

الصیقل فواعدنا دار طاهر مولاه فصلینا العصر ثم رحنا إلیه فوجدناه متکئا علی سریر قریب من الأرض فجلسنا حوله ثم استوی جالسا ثم أرسل رجلیه حتی وضع قدمیه علی الأرض ثم قال الحمد لله ذهب الناس یمینا و شمالا فرقة مرجئة و فرقة خوارج و فرقة قدریة و سمیتم أنتم الترابیة ثم قال بیمین منه أما و اللّه ما هو إلا اللّه وحده لا شریک له- و رسوله و آل رسوله ص و شیعتهم کرم اللّه وجوههم و ما کان سوی ذلک فلا کان علی و اللّه أولی الناس بالناس بعد رسول اللّه ص یقولها ثلاثا

[۳]

۳۰۹۴- ۳ الکافی، ۸/ ۳۳۳/ ۵۱۸ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن سلام أبی عمرة عن أبی مریم الثقفی عن عمار بن یاسر قال بینا أنا عند رسول اللّه ص إذ قال رسول اللّه ص إن الشیعة الخاصة الخالصة منا أهل البیت فقال عمر یا رسول اللّه عرفناهم حتی نعرفهم فقال رسول اللّه ص ما قلت لکم إلا و أنا أرید أن أخبرکم قال ثم قال رسول اللّه ص أنا الدلیل علی اللّه تعالی و علی نصر الدین و منارة أهل البیت و هم المصابیح الذین یستضاء بهم فقال عمر یا رسول اللّه فمن لم یکن قلبه موافقا لهذا- فقال رسول اللّه ص ما وضع القلب فی ذلک الموضع إلا لیوافق أو لیخالف فمن کان قلبه موافقا لنا أهل البیت کان ناجیا و من کان قلبه مخالفا لنا أهل البیت کان هالکا

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۵

[۴]

اشارة

۳۰۹۵- ۴ الکافی، ۸/ ۷۷/ ۳۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن بعض أصحابنا عن أبی عبد اللّه ع قال کان رجل یبیع الزیت و کان یحب رسول اللّه ص حبا شدیدا کان إذا أراد أن یذهب فی حاجة لم یذهب حتی ینظر إلی رسول اللّه ص قد عرف ذلک منه فإذا جاء تطاول له حتی ینظر إلیه حتی إذا کان ذات یوم دخل فتطاول له رسول اللّه ص حتی نظر إلیه ثم مضی فی حاجته فلم یکن بأسرع من أن رجع فلما رآه رسول اللّه ص قد فعل ذلک أشار إلیه بیده اجلس فجلس بین یدیه فقال ما لک فعلت الیوم شیئا لم تکن تفعله قبل ذلک فقال یا رسول اللّه و الذی بعثک بالحق نبیا لغشی قلبی شیء من ذکرک حتی ما استطعت- أن أمضی فی حاجتی حتی رجعت إلیک فدعا له و قال له خیرا ثم مکث رسول اللّه ص أیاما لا- یراه فلما فقده سأل عنه فقیل له یا رسول اللّه ما رأیناه منذ أیام فانتعل رسول اللّه ص و انتعل معه أصحابه فانطلق حتی أتی سوق الزیت- فإذا دکان الرجل لیس فیه أحد فسأل عنه جیرته فقالوا یا رسول اللّه مات و لقد کان عندنا أمینا صدوقا إلا أنه قد کان فیه خصلة قال و ما هی قالوا کان یرهق یعنون یتبع النساء فقال رسول اللّه ص رحمه اللّه و اللّه لقد کان یحبنی حبا لو کان بخاسا لغفر اللّه له

بیان

فتطاول له أی مد عنقه لینظر إلیه و الرهق غشیان المحارم و البخس النقص فی المکیال و المیزان

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۶

[۵]

اشارة

۳۰۹۶- ۵ الکافی، ۸/ ۷۹/ ۳۵ العدة عن سهل عن ابن فضال عن علی بن عقبة و ثعلبة بن میمون و غالب بن عثمان و هارون بن مسلم عن العجلی قال کنت عند أبی جعفر ع فی فسطاط له بمنی فنظر إلی زیاد الأسود منقلع الرجلین فرثی له فقال له ما لرجلیک هکذا قال جئت علی بکر لی نضو فکنت أمشی عنه عامة الطریق فرثی له و قال له عند ذلک زیاد إنی ألم بالذنوب حتی إذا ظننت أنی قد هلکت ذکرت حبکم فرجوت النجاة و تجلی عنی- فقال أبو جعفر ع و هل الدین إلا الحب قال اللّه تعالی حَبَّبَ إِلَیْکُمُ الْإِیمانَ وَ زَیَّنَهُ فِی قُلُوبِکُمْ و قال إِنْ کُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِی یُحْبِبْکُمُ اللّهُ و قال یُحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَیْهِمْ إن رجلا أتی النبی ص فقال یا رسول اللّه أحب المصلین و لا- أصلی و أحب الصوامین و لا- أصوم فقال له رسول اللّه ص أنت مع من أحببت و لک ما اکتسبت و قال ما تبغون و ما تریدون أما إنها لو کانت فزعة من السماء فزع کل قوم إلی مأمنهم و فزعنا إلی نبینا و فزعتم إلینا

بیان

منقلع الرجلین أی لم تثبت قدماه علی الأرض فرثی له أی رحمه و رق له و البکر الفتی من الإبل و النضو المهزول و الإلمام بالشیء النزول إلیه و لا- أصلی یعنی زیادة علی الفرائض و کذا قوله لا أصوم و الفزعة بالضم ما یخاف منه فزع کل قوم استغاث و لجأ فإن الفزع جاء بمعنی الخوف و یعدی

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۷

بمن و بمعنی الاستغاثة و یعدی بإلی

[۶]

۳۰۹۷- ۶ الکافی، ۸/ ۱۰۶/ ۸۰ القمیان عن ابن فضال عن ثعلبة بن میمون عن أبی أمیة یوسف بن ثابت بن أبی سعید عن أبی عبد اللّه ع أنهم قالوا حین دخلوا علیه إنا أحببناکم لقرابتکم من رسول اللّه ص و لما أوجب اللّه تعالی من حقکم ما أحببناکم لدنیا نصیبها منکم إلا لوجه اللّه و الدار الآخرة و لیصلح امرؤ منا دینه فقال أبو عبد اللّه ع صدقتم صدقتم ثم قال من أحبنا کان معنا أو جاء معنا یوم القیامة هکذا ثم جمع بین السبابتین ثم قال و اللّه لو أن رجلا صام النهار و قام اللیل ثم لقی اللّه بغیر ولایتنا أهل البیت للقیه و هو عنه غیر راض أو ساخط علیه ثم قال و ذلک قول الهّ تعالی وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلّا أَنَّهُمْ کَفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ لا یَأْتُونَ الصَّلاةَ إِلّا وَ هُمْ کُسالی وَ لا یُنْفِقُونَ إِلّا وَ هُمْ کارِهُونَ فَلا تُعْجِبْکَ أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ إِنَّما یُرِیدُ اللّهُ لِیُعَذِّبَهُمْ بِها فِی الْحَیاةِ الدُّنْیا وَ تَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَ هُمْ کافِرُونَ ثم قال و کذلک الإیمان لا یضر معه العمل و کذا الکفر لا ینفع معه العمل ثم قال إن تکونوا وحدانیین فقد کان رسول اللّه ص وحدانیا یدعو الناس فلا یستجیبون له و کان أول من استجاب له علی بن أبی طالب ع و قد قال رسول اللّه ص أنت منی بمنزلة هارون من موسی إلا أنه لا نبی بعدی

[۷]

۳۰۹۸- ۷ الکافی، ۲/ ۴۶۴/ ۳/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۸

بکیر عن أبی أمیة یوسف بن ثابت قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول لا یضر مع الإیمان عمل و لا ینفع مع الکفر عمل- أ لا تری أنه قال وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلّا أَنَّهُمْ کَفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ ..
وَ ماتُوا وَ هُمْ کافِرُونَ

[۸]

۳۰۹۹- ۸ الکافی، ۲/ ۴۶۴/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن ثعلبة عن أبی أمیة یوسف بن ثابت بن أبی سعید عن أبی عبد اللّه ع قال قال الإیمان لا یضر معه عمل و کذلک الکفر لا ینفع معه عمل

[۹]

اشارة

۳۱۰۰- ۹ الکافی، ۲/ ۴۶۴/ ۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن بعض أصحابنا عن أبی عبد اللّه ع قال قال موسی للخضر ع قد تحرمت بصحبتک فأوصنی فقال له الزم ما لا یضرک معه شیء کما لا ینفعک مع غیره شیء

بیان

الحرمهٔ ما لا یحل انتهاکه تحرمت بصحبتک أی صرت بها ذا حرمهٔ

الوافی، ج۵، ص: ۸۲۹

باب ۱۳۳ أن المؤمن لا یقاس بالناس

[۱]

اشارهٔ

۳۱۰۱- ۱ الکافی، ۸/ ۱۶۶/ ۱۸۳/ ۱ العدهٔ عن سهل عن یحیی بن المبارک عن ابن جبلهٔ عن إسحاق بن عمار أو غیره قال قال أبو عبد اللّه ع نحن بنو هاشم و شیعتنا العرب و سائر الناس الأعراب

بیان

العرب یقال لأهل الأمصار و الأعراب لسکان البادیهٔ و المراد بالعرب هاهنا العارف بمراسم الشرع و الدین لأن الغالب علی أهل الأمصار ذلک و بالأعراب الجاهل بها لأن الغالب فی سکان البوادی ذلک

[۲]

۳۱۰۲- ۲ الکافی، ۸/ ۱۶۶/ ۱۸۴ سهل عن السراد عن حنان عن زرارهٔ قال قال أبو عبد اللّه ع نحن قریش و شیعتنا العرب و سائر الناس علوج

[۳]

۳۱۰۳- ۳ الکافی، ۸/ ۲۲۶/ ۲۸۷ محمد عن أحمد عن السراد عن جهم بن أبی جهیمهٔ عن بعض موالی أبی الحسن ع قال کان عند أبی الحسن موسی ع رجل من قریش فجعل یذکر قریشا و العرب فقال له أبو الحسن ع عند ذلک دع هذا- الناس ثلاثهٔ عربی و مولی و علج- فنحن العرب و شیعتنا الموالی و من لم

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۰

یکن علی مثل ما نحن علیه فهو علج فقال القرشی تقول هذا یا أبا الحسن فأین أفخاذ قریش و العرب فقال أبو الحسن ع هو ما قلت لک

[۴]

اشارهٔ

۳۱۰۴- ۴ الکافی، ۸/ ۱۴۸/ ۱۲۶ العدة عن سهل عن یعقوب بن یزید عن عبد ربه بن رافع عن الخباب بن موسی عن أبی جعفر ع قال من ولد فی الإسلام حرا فهو عربی و من کان له عهد فخفر فی عهده فهو مولی رسول اللّه ص و من دخل فی الإسلام طوعا فهو مهاجر

بیان

خفر فی عهده أی أجیر و صار مأمونا

[۵]

۳۱۰۵- ۵ الکافی، ۸/ ۲۴۴/ ۳۳۹ العدة عن سهل عن السراد عن عبد اللّه بن غالب عن أبیه عن سعید بن المسیب قال سمعت علی بن الحسین ع یقول إن رجلا جاء إلی أمیر المؤمنین ع فقال أخبرنی إن کنت عالما عن الناس و عن أشباه الناس و عن النسناس فقال أمیر المؤمنین ع یا حسین أجب الرجل فقال له الحسین ع أما قولک أخبرنی عن الناس فنحن الناس و لذلک قال اللّه تعالی ذکره فی کتابه ثُمَّ أَفِیضُوا مِنْ حَیْثُ أَفاضَ النّاسُ فرسول اللّه ص الذی أفاض

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۱

بالناس و أما قولک أشباه الناس فهم شیعتنا و هم موالینا و هم منا و لذلک قال إبراهیم ع فَمَنْ تَبِعَنِی فَإِنَّهُ مِنِّی و أما قولک النسناس فهم السواد الأعظم- و أشار بیده إلی جماعة الناس ثم قال إِنْ هُمْ إِلّا کَالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِیلًا

[۶]

اشارة

۳۱۰۶- ۶ الکافی، ۸/ ۳۱۶/ ۴۹۷ علی عن أبیه عن حماد عن ربعی عن أبی عبد اللّه ع قال و اللّه لا یحبنا من العرب و العجم إلا أهل البیوتات و الشرف و المعدن و لا یبغضنا من هؤلاء و هؤلاء إلا کل دنس ملصق

بیان

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه‍ ق

الوافی؛ ج۵، ص: ۸۳۱

الملصق کمعظم المتهم فی نسبه

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۳

باب ۱۳۴ النوادر

[۱]

اشارة

۳۱۰۷- ۱ الكافی، ۸/ ۸۰/ ۳۷ العدة عن سهل عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن عمر بن أبان الكلبی عن عبد الحمید الواسطی عن أبی جعفر ع قال قلت له أصلحك اللّه لقد تركنا أسواقنا انتظارا لهذا الأمر حتی لیوشك الرجل منا أن یسأل فی یده فقال یا عبد الحمید أ تری من حبس نفسه علی اللّه لا یجعل اللّه له مخرجا بلی و اللّه لیجعلن اللّه له مخرجا رحم اللّه عبدا حبس نفسه علینا رحم اللّه عبدا أحیی أمرنا قلت أصلحك اللّه إن هؤلاء المرجئة یقولون ما علینا أن نكون علی الذی نحن علیه حتی إذا جاء ما تقولون كنا نحن و أنتم سواء- فقال یا عبد الحمید صدقوا من تاب تاب اللّه علیه و من أسر نفاقا فلا یرغم اللّه إلا بأنفه و من أظهر أمرا أهراق اللّه دمه یذبحهم اللّه علی الإسلام- كما یذبح القصاب شاته قال قلت فنحن یومئذ و الناس فیه سواء قال لا أنتم یومئذ سنام الأرض و حكامها لا یسعنا فی دیننا إلا ذلك قال فإن مت قبل أن أدرك القائم قال إن القائل منكم إذا قال إن أدركت

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۴

قائم آل محمد نصرته كالمقارع معه بسیفه و الشهادة معه شهادتان

بیان

حتی إذا جاء ما تقولون یعنی به ظهور دولة الحق و قیام القائم صدقوا یعنی إذا كانوا طالبین للحق فإذا عرفوه أخذوا به و تابوا مما هم علیه تاب اللّه علیهم و من أسر نفاقا یعنی یومئذ فهو ممن یرغم اللّه بأنفه و من أظهر أمرا یخالف الحق قتل علی أیدی أهل الحق قتلا علی الإسلام و الشهادة معه شهادتان یعنی لهذا القائل إحداهما لقوله هذا و الأخری لوقوعها.

آخر أبواب خصائص المؤمن و مكارمه و الحمد لله أولا و آخرا

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۷

أبواب جنود الكفر من الرذائل و المهلكات

الآیات

اشارة

قال اللّه تعالی تِلْكَ الدّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُها لِلَّذِینَ لا یُرِیدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَةُ لِلْمُتَّقِینَ.

و قال سبحانه وَ لا تَمْشِ فِی الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَ لَنْ تَبْلُغَ الْجِبالَ طُولًا.

و قال عز و جل أَمْ یَحْسُدُونَ النّاسَ عَلی ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ إلی قوله وَ كَفی بِجَهَنَّمَ سَعِیراً.

و قال جل جلاله یُراؤُنَ النّاسَ وَ لا یَذْكُرُونَ اللّهَ إِلّا قَلِیلًا إلی غیر ذلك من الآیات من هذا القبیل و هی كثیرة جدا.

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۸

بیان

المرح الاختیال لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ لن تجعل فیها خرقا بشدة وطأتک وَ لَنْ تَبْلُغَ الْجِبالَ طُولًا بتطاولک و هو تهکم بالمختال و تعلیل للنهی بأن الاختیال حماقة مجردة لا تعود بجدوی

الوافی، ج۵، ص: ۸۳۹

باب ۱۳۵ جوامع الرذائل

[۱]

اشارة

۳۱۰۸- ۱ الکافی، ۲/ ۲۸۹/ ۱/ ۱ الحسین بن محمد عن أحمد بن إسحاق عن بکر بن محمد عن أبی بصیر قال قال أبو عبد اللّه ع أصول الکفر ثلاثة الحرص و الاستکبار و الحسد الحدیث

بیان

قد مضی

[۲]

۳۱۰۹- ۲ الکافی، ۲/ ۳۳۰/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن محمد بن حفص عن إسماعیل بن حبیش عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال إذا خلق اللّه العبد فی أصل الخلق کافرا لم یمت حتی یحبب اللّه تعالی إلیه الشر فیقرب منه فابتلاه بالکبر و الجبروت فقسا قلبه و ساء خلقه و غلظ وجهه و ظهر فحشه و قل حیاؤه و کشف اللّه تعالی ستره و رکب المحارم و لم ینزع عنها ثم رکب معاصی اللّه تعالی و أبغض طاعته و وثب علی الناس لا یشبع من الخصومات فسلوا اللّه تعالی العافیة و اطلبوها منه

[۳]

۳۱۱۰- ۳ الکافی، ۲/ ۳۲۹/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن عمرو بن عثمان عن

الوافی، ج۵، ص: ۸۴۰

علی بن عیسی رفعه قال فیما ناجی اللّه تعالی به موسی یا موسی لا تطول فی الدنیا أملک فیقسو قلبک و القاسی القلب منی بعید

[۴]

۳۱۱۱- ۴ الکافی، ۲/ ۲۹۰/ ۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من علامة الشقاء جمود العین و قسوة القلب و شدة الحرص فی طلب الدنیا و الإصرار علی الذنب

[۵]

اشارة

۳۱۱۲- ۵ الکافی، ۲/ ۲۹۱/ ۹/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص أ لا أخبرکم بأبعدکم منی شبها قالوا بلی یا رسول اللّه قال الفاحش المتفحش البذی البخیل المختال الحقود الحسود- القاسی القلب البعید من کل خیر یرجی غیر المأمون من کل شر یتقی

بیان

البذاء الکلام القبیح و البذی فعیل منه

[۶]

اشارة

۳۱۱۳- ۶ الکافی، ۲/ ۲۹۱/ ۱۰/ ۱ الاثنان عن منصور بن العباس عن ابن أسباط رفعه إلی سلمان قال إذا أراد اللّه تعالی هلاک عبد نزع منه الحیاء- فإذا نزع منه الحیاء لم تلقه إلا خائنا مخونا- فإذا کان خائنا مخونا نزعت منه الأمانة فإذا نزعت منه الأمانة لم تلقه إلا فظا غلیظا فإذا کان فظا غلیظا نزعت منه ربقة الإیمان فإذا نزعت منه ربقة الإیمان لم تلقه إلا شیطانا ملعونا

الوافی، ج۵، ص: ۸۴۱

بیان

مخونا علی صیغة الفاعل أو المفعول من خونه تخوینا إذا نسبه إلی الخیانة و نقصه

[۷]

اشارة

۳۱۱۴- ۷ الکافی، ۲/ ۲۹۲/ ۱۳/ ۱ العدة عن سهل و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن ابن رئاب عن أبی حمزة عن جابر بن عبد اللّه قال قال رسول اللّه ص أ لا أخبرکم بشرار رجالکم- فقالوا بلی یا رسول اللّه فقال إن من شرار رجالکم البهات الجری الفحاش الآکل وحده المانع رفده و الضارب عبده و الملجئ عیاله إلی غیره

بیان

البهات المفتری و القائل علی الرجل ما لیس فیه و یقال للمجادل المحیر المسکت

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۴۳

باب ۱۳۶ طلب الرئاسة

[۱]

اشارة

۳۱۱۵- ۱ الکافی، ۲/ ۲۹۷/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن معمر بن خلاد عن أبی الحسن الرضا ع أنه ذکر رجلا- فقال إنه یحب الرئاسة فقال ما ذئبان ضاریان فی غنم قد تفرق رعاؤها بأضر فی دین المسلم من الرئاسة

بیان

الضراوة شدة الحرص و فی الکلام تقدیم و تأخیر و المعنی لیسا بأضر فی الغنم من الرئاسة فی دین المسلم

[۲]

۳۱۱۶- ۲ الکافی، ۲/ ۲۹۷/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن سعید بن جناح عن أخیه أبی عامر عن رجل عن أبی عبد اللّٰه ع قال من طلب الرئاسة هلک

[۳]

۳۱۱۷- ۳ الکافی، ۲/ ۲۹۸/ ۷/ ۱ العدة عن سهل عن منصور بن العباس عن ابن میاح عن أبیه قال سمعت أبا عبد اللّٰه ع یقول من أراد الرئاسة هلک

[۴]

۳۱۱۸- ۴ الکافی، ۲/ ۲۹۷/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن ابن

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۴۴

المغیرة عن ابن مسکان قال سمعت أبا عبد اللّٰه ع یقول إیاکم و هؤلاء الرؤساء الذین یترأسون فو الله ما خفقت النعال خلف رجل إلا هلک و أهلک

[۵]

۳۱۱۹- ۵ الکافی، ۲/ ۲۹۸/ ۱ عنه عن ابن بزیع و غیره رفعوه قال قال أبو عبد اللّٰه ع ملعون من ترأس ملعون من هم بها ملعون من

حدث بها نفسه

[۶]

اشارة

۳۱۲۰- ۶ الکافی، ۲/ ۲۹۸/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحسن بن أیوب عن [ابن] أبی عقیل [عقیلة] الصیرفی قال حدثنا کرام عن الثمالی قال قال لی أبو عبد اللّه ع إیاک و الرئاسة و إیاک و أن تطأ أعقاب الرجال قال قلت جعلت فداک أما الرئاسة فقد عرفتها و أما أن أطأ أعقاب الرجال فما ثلثا [نلت] ما فی یدی إلا مما وطئت أعقاب الرجال فقال لی لیس حیث تذهب- إیاک أن تنصب رجلا دون الحجة فتصدقه فی کل ما قال

الوافی، ج۵، ص: ۸۴۵

بیان

وطء العقب کنایة عن الاتباع فی الفعال و تصدیق المقال و اکتفی فی تفسیره بأحدهما لاستلزامه الآخر غالبا

[۷]

اشارة

۳۱۲۱- ۷ الکافی، ۲/ ۲۹۸/ ۶/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن أبی الربیع الشامی عن أبی جعفر ع قال قال لی ویحک یا أبا الربیع لا تطلبن الرئاسة و لا تکن ذئبا و لا تأکل بنا الناس فیفقرک اللّه- و لا تقل فینا ما لا نقول فی أنفسنا فإنک موقوف و مسئول لا محالة فإن کنت صادقا صدقناک و إن کنت کاذبا کذبناک

بیان

و لا تکن ذئبا أی لا تأکل أموال الناس بسبب رئاستک علیهم و تعلیمک إیاهم العلم الذی استفدته منا کما یفسره ما بعده.

فیفقرک اللّه أی یعاملک بضد مرادک عقوبة لک.

و فی بعض النسخ و لا تک ذنبا بالنون و الموحدة أی للمترئسین فتکون عونا لهم علی باطلهم فیکون موافقا للحدیث السابق و یکون ما بعده مستأنفا یراد به ما ذکرناه و یأتی ما یؤید هذا فی باب الکذب.

و لا تقل فینا نهی عن الغلو فیهم فإنک موقوف و مسئول ناظر إلی قوله عز و جل وَ قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْؤُلُونَ

[۸]

اشارة

۳۱۲۲- ۸ الکافی، ۲/ ۲۹۹/ ۸/ ۱ بهذا الإسناد عن یونس عن العلاء عن محمد قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أ ترانی لا أعرف

الوافی، ج۵، ص: ۸۴۶

خیارکم من شرارکم بلی و اللّه و إن شرارکم من أحب أن یوطأ عقبه إنه لا بد من کذاب أو عاجز الرأی

بیان

آخر الحدیث یحتمل معنیین أحدهما أن من أحب أن یوطأ عقبه لا بد أن یکون کذابا أو عاجز الرأی لأنه لا یعلم جمیع ما یسأل عنه فإن أجاب عن کل ما یسأل فلا بد من الکذب و إن لم یجب عما لا یعلم فهو عاجز الرأی و الثانی أنه لا بد فی الأرض من کذاب یطلب الرئاسة و من عاجز الرأی یتبعه

الوافی، ج۵، ص: ۸۴۷

باب ۱۳۷ طلب الدنیا بالدین

[۱]

۳۱۲۳- ۱ الفقیه، ۳/ ۵۷۲/ ۴۹۵۸ هشام بن الحکم و أبو بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال کان رجل فی الزمن الأول طلب الدنیا من حلال فلم یقدر علیها و طلبها من حرام فلم یقدر علیها فأتاه الشیطان فقال له یا هذا إنک قد طلبت الدنیا من حلال فلم تقدر علیها و طلبتها من حرام فلم تقدر علیها أ فلا أدلک علی شیء تکثر به دنیاک و تکثر به تبعتک فقال بلی فقال تبتدع دینا و تدعو إلیه الناس ففعل فاستجاب له الناس فأطاعوه فأصاب من الدنیا ثم إنه فکر فقال ما صنعت ابتدعت دینا و دعوت الناس إلیه و ما أری لی توبة- إلا أن آتی من دعوته فأرده عنه فجعل یأتی أصحابه الذین أجابوه- فیقول إن الذی دعوتکم إلیه باطل و إنما ابتدعته فجعلوا یقولون کذبت هو الحق و لکنک شککت فی دینک فرجعت عنه فلما رأی ذلک عمد إلی سلسلة فوتد لها وتدا ثم جعلها فی عنقه و قال لا أحلها حتی یتوب اللّه علی فأوحی اللّه تعالی إلی نبی من الأنبیاء قل لفلان و عزتی و جلالی لو دعوتنی حتی تنقطع أوصالک ما استجبت لک حتی ترد من مات علی ما دعوته و یرجع عنه

الوافی، ج۵، ص: ۸۴۸

[۲]

اشارة

۳۱۲۴- ۲ الکافی، ۲/ ۲۹۹/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن إسماعیل بن جابر عن یونس بن ظبیان قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال رسول اللّه ص إن اللّه تعالی یقول ویل للذین یختلون الدنیا بالدین و ویل للذین یقتلون الذین یأمرون بالقسط من الناس و ویل للذین یسیر المؤمن فیهم بالتقیة أ بی یغترون أم علی یجترءون فبی حلفت لأتیحن لهم فتنة تترک الحلیم منهم حیرانا

بيان

الختل بالخاء المعجمة و التاء الفوقانية.

قال في النهاية فيه من أشراط الساعة أن تعطل السيوف من الجهاد و أن يختل الدنيا بالدين أي تطلب الدنيا بعمل الآخرة.

يقال ختله يختله إذا خدعه و راوغه و الإتاحة بالمثناة الفوقانية و المهملة التقدير و الإنزال و الحليم يقال للعاقل و لذي الأناة.

و إنما خص بالذكر لأنه بكلى معنييه أبعد من الحيرة و ذلك لأنه أصبر على الفتن و الزلازل

الوافي، ج۵، ص: ۸۴۹

باب ۱۳۸ وصف العدل و العمل بغيره

[۱]

اشارة

۳۱۲۵- ۱ الكافي، ۲/ ۲۹۹/ ۱/ ۲ الثلاثة عن يوسف البزاز عن معلى بن خنيس عن أبي عبد اللّه ع قال إن أشد الناس حسرة يوم القيامة من وصف عدلا ثم عمل بغيره

بيان

العدل الوسط الغير المائل إلى إفراط أو تفريط يعني من علم غيره طريقا وسطا في الأخلاق و الأعمال ثم لم يعمل به و لم يحمل نفسه عليه تكون حسرته يوم القيامة أشد من كل حسرة و ذلك لأنه يرى ذلك الغير قد سعد بما تعلمه منه و بقي هو بعلمه شقيا قال اللّه تعالى يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ و قال عز و جل أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ

[۲]

۳۱۲۶- ۲ الكافي، ۲/ ۳۰۰/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن محمد بن سنان عن قتيبة الأعشى عن أبي عبد اللّه ع أنه قال من أشد الناس عذابا يوم القيامة من وصف عدلا و عمل بغيره

[۳]

۳۱۲۷- ۳ الكافي، ۲/ ۳۰۰/ ۳/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن ابن

الوافي، ج۵، ص: ۸۵۰

أبي يعفور عن أبي عبد اللّه ع قال إن من أعظم الناس حسرة يوم القيامة من وصف عدلا ثم خالفه إلى غيره

[۴]

۳۱۲۸- ۴ الکافی، ۲/ ۳۰۰/ ۴/ ۱ محمد عن الحسین بن إسحاق عن علی بن مهزیار عن عبد اللّٰه بن یحیی عن ابن مسکان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّٰه ع فی قول اللّٰه فَکُبْکِبُوا فِیها هُمْ وَ الْغاوُونَ قال یا أبا بصیر هم قوم وصفوا عدلا بألسنتهم ثم خالفوه إلی غیره

[۵]

۳۱۲۹- ۵ الکافی، ۲/ ۳۰۰/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن أبی عمیر عن علی بن عطیة عن خیثمة قال قال لی أبو جعفر ع أبلغ شیعتنا أنه لن ینال ما عند اللّٰه إلا بعمل و أبلغ شیعتنا أن أعظم الناس حسرة یوم القیامة من وصف عدلا ثم یخالفه إلی غیره

[۶]

اشارة

۳۱۳۰- ۶ الکافی، ۸/ ۲۲۷/ ۲۸۹ الحسین بن محمد عن علی بن محمد عن محمد بن سعید عن محمد بن أسلم عن أبی سلمة عن محمد بن سعید بن غزوان عن محمد بن بنان [سنان] عن أبی مریم عن أبی جعفر ع قال قال أبی یوما و عنده أصحابه من فیکم تطیب نفسه أن یأخذ جمرة فی کفه فیمسکها حتی تطفأ قال فکاع الناس کلهم و نکلوا فقمت فقلت یا أبت أ تأمر أن أفعل فقال لیس إیاک عنیت إنما أنت منی و أنا منک بل إیاهم أردت قال و کررها ثلاثا

الوافی، ج۵، ص: ۸۵۱

ثم قال ما أکثر الوصف و أقل الفعل إن أهل الفعل قلیل إن أهل الفعل قلیل ألا و إنا لنعرف أهل الفعل و الوصف معا و ما کان هذا منا تعامیا علیکم بل لنبلو أخبارکم و نکتب آثارکم فقال و اللّٰه لکأنما مادت بهم الأرض حیاء مما قال حتی إنی لأنظر إلی الرجل منهم یرفض عرقا- لا- یرفع عینیه من الأرض فلما رأی ذلک منهم قال رحمکم اللّٰه فما أردت إلا خیرا إن الجنة درجات فدرجة أهل الفعل لا یدرکها أحد من أهل القول و درجة أهل القول لا یدرکها غیرهم قال فو الله لکأنما نشطوا من عقال

بیان

کاع الناس هابوا و جبنوا و نکلوا بالنون ضعفوا و ما کان هذا یعنی هذا التکلیف منا تعامیا علیکم إظهارا للعمی عن أحوالکم بل لنبلو أخبارکم لنختبر ما یخبر به عن أعمالکم فیظهر حسنها و قبیحها معتلها و صحیحها أو أخبارکم عن موالاتکم لنا أ صادقة أم کاذبة و نکتب آثارکم أی فیما نکتب مادت تزلزلت و نشطوا من عقال انحلوا من قید

[۷]

۳۱۳۱- ۷ الکافی، ۸/ ۲۲۸/ ۲۹۰ بهذا الإسناد عن محمد بن سلیمان عن إبراهیم بن عبد اللّٰه الصوفی عن موسی بن بکر الواسطی قال قال لی أبو الحسن ع لو میزت شیعتی ما وجدتهم إلا واصفة و لو امتحنتهم لما وجدتهم إلا مرتدین و لو تمحصتهم لما خلص من الألف واحد و لو غربلتهم غربلة لم یبق منهم إلا ما کان لی إنهم طال ما اتکوا علی الأرائک فقالوا نحن شیعة علی إنما شیعة علی من صدق قوله فعله

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۵۲

[۸]

۳۱۳۲- ۸ الکافی، ۸/ ۲۵۳/ ۳۵۸ محمد عن أحمد عن الحسن بن علی عن حماد اللحام عن أبی عبد اللّه ع أن أباه قال یا بنی إنک إن خالفتنی فی العمل لم تنزل معی غدا فی المنزل ثم قال- أبی اللّه تعالی أن یتولی قوم قوما یخالفونهم فی أعمالهم ینزلون معهم یوم القیامة کلا و رب الکعبة

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۵۳

باب ۱۳۹ الریاء

[۱]

۳۱۳۳- ۱ الکافی، ۲/ ۲۹۳/ ۱/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع أنه قال لعباد بن کثیر البصری فی المسجد- ویلک یا عباد إیاک و الریاء فإنه من عمل لغیر اللّه وکله اللّه إلی من عمل له

[۲]

۳۱۳۴- ۲ الکافی، ۲/ ۲۹۳/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن أبیه قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول اجعلوا أمرکم هذا لله و لا تجعلوه للناس فإنه ما کان لله فهو لله و ما کان للناس فلا یصعد إلی اللّه

[۳]

۳۱۳۵- ۳ الکافی، ۲/ ۲۹۳/ ۳/ ۱ الثلاثة عن أبی المغراء عن یزید بن خلیفة قال قال أبو عبد اللّه ع کل ریاء شرک إنه من عمل للناس کان ثوابه علی الناس و من عمل لله کان ثوابه علی اللّه

[۴]

۳۱۳۶- ۴ الکافی، ۲/ ۲۹۳/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحسین عن النضر عن القاسم بن سلیمان عن جراح المدائنی عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی فَمَنْ کانَ یَرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْیَعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۵۴

وَ لا یُشْرِکْ بِعِبادَةِ رَبِّهِ أَحَداً قال الرجل یعمل شیئا من الثواب لا یطلب به وجه اللّه إنما یطلب تزکیة الناس یشتهی أن یسمع به الناس فهذا الذی أشرک بعبادة ربه ثم قال ما من عبد أسر خیرا فذهبت الأیام أبدا حتی یظهر اللّه له خیرا و ما من عبد یسر شرا فذهبت الأیام حتی یظهر اللّه له شرا

[۵]

۳۱۳۷- ۵ الکافی، ۲/ ۲۹۵/ ۱۲/ ۱ علی عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن علی عن أبی بصیر قال قال أبو عبد اللّه ع ما من عبد یسر خیرا إلا لم تذهب الأیام حتی یظهر اللّه له خیرا و ما من عبد یسر شرا إلا لم تذهب الأیام حتی یظهر اللّه له شرا

[۶]

اشارة

۳۱۳۸- ۶ الکافی، ۲/ ۲۹۴/ ۵/ ۱ علی عن العبیدی عن محمد بن عرفة قال قال لی الرضا ع ویحک یا ابن عرفة اعملوا لغیر ریاء و لا سمعة فإنه من عمل لغیر اللّه وکله اللّه إلی ما عمل ویحک ما عمل أحد عملا إلا رداه اللّه به إن خیرا فخیر و إن شرا فشر

بیان

السمعة بالفتح و بالضم و بالتحریک ما نوه بذکره رداه اللّه أی جعله اللّه فی عنقه کالرداء

[۷]

اشارة

۳۱۳۹- ۷ الکافی، ۲/ ۲۹۴/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن عمر بن یزید قال إنی لأتعشی مع أبی عبد اللّه ع إذ تلا هذه الآیة بَلِ الْإِنْسانُ عَلی نَفْسِهِ بَصِیرَةٌ وَ لَوْ أَلْقی مَعاذِیرَهُ یا أبا حفص ما یصنع

الوافی، ج۵، ص: ۸۵۵

الإنسان أن یتقرب إلی اللّه تعالی بخلاف ما یعلم اللّه تعالی إن رسول اللّه ص کان یقول من أسر سریرة رده اللّه رداءها إن خیرا فخیر و إن شرا فشر

بیان

أن یتقرب إلی اللّه یعنی یفعل ما یفعله المتقرب و یأتی بما یتقرب به و إن کان ینوی به أمرا آخر و هذا الخبر أورده مرة أخری بهذا السند إلا أن فیها ما یصنع الإنسان أن یعتذر إلی الناس بخلاف ما یعلم اللّه منه و قال ألبسه اللّه رداءها و هو أوضح

[۸]

۳۱۴۰- ۸ الکافی، ۲/ ۲۹۵/ ۱۱/ ۱ القمیان عن صفوان عن البقباق الکافی، ۲/ ۲۹۵/ ۱۱/ ۱ الاثنان عن محمد بن جمهور عن فضالة عن معاویة عن البقباق عن أبی عبد اللّه ع قال ما یصنع أحدکم أن یظهر حسنا و یسر سیئا أ لیس یرجع إلی نفسه فیعلم أن ذلک لیس کذلک و اللّه تعالی یقول بَلِ الْإِنْسانُ عَلی نَفْسِهِ بَصِیرَةٌ إن السریرة إذا صحت قویت العلانیة

[۹]

۳۱۴۱- ۹ الکافی، ۲/ ۲۹۶/ ۱۳/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن یحیی بن بشیر عن أبیه عن أبی عبد اللّه ع قال من أراد اللّه تعالی بالقلیل من عمله أظهر اللّه له أکثر مما أراد و من أراد الناس بالکثیر من عمله فی تعب من بدنه و سهر من لیله أبی اللّه تعالی إلا أن یقلله فی عین من سمعه

الوافی، ج۵، ص: ۸۵۶

[۱۰]

۳۱۴۲- ۱۰ الکافی، ۲/ ۲۹۵/ ۹/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن علی بن سالم قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال اللّه تعالی أنا خیر شریک من أشرک معی غیری فی عمل عمله لم أقبله إلا ما کان لی خالصا

[۱۱]

۳۱۴۳- ۱۱ الکافی، ۲/ ۲۹۵/ ۱۰/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن داود عن أبی عبد اللّه ع قال من أظهر للناس ما یحب اللّه- و بارز اللّه بما کرهه لقی اللّه و هو ماقت له

[۱۲]

۳۱۴۴- ۱۲ الکافی، ۲/ ۲۹۶/ ۱۴/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص سیأتی علی الناس زمان تخبث فیه سرائرهم و تحسن فیه علانیتهم طمعا فی الدنیا لا یریدون به ما عند ربهم یکون دینهم ریاء لا یخالطهم خوف یعمهم اللّه بعقاب فیدعونه دعاء الغریق فلا یستجیب لهم

[۱۳]

۳۱۴۵- ۱۳ الکافی، ۲/ ۲۹۴/ ۷/ ۱ بهذا الإسناد قال قال النبی ص إن الملک لیصعد بعمل العبد مبتهجا به فإذا صعد بحسناته یقول اللّه تعالی اجعلوها فی سجین إنه لیس إیای أراد بها

[۱۴]

۳۱۴۶- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۹۵/ ۸/ ۱ بإسناده قال قال أمیر المؤمنین ع ثلاث علامات للمرائی ینشط إذا رأی الناس و یکسل إذا کان وحده و یحب أن یحمد فی جمیع أموره

[۱۵]

۳۱۴۷- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۹۶/ ۱۶/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن

الوافی، ج۵، ص: ۸۵۷

بعض أصحابه عن أبی جعفر ع أنه قال الإبقاء علی العمل أشد من العمل قال و ما الإبقاء علی العمل قال یصل الرجل بصلة و ینفق نفقة لله وحده لا شریک له فیکتب له سرا ثم یذکرها فتمحی- و تکتب له علانیة ثم یذکرها فتمحی و تکتب له ریاء

[۱۶]

اشارة

۳۱۴۸- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۹۷/ ۱۷/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع اخشوا اللّه خشیة لیست بتعذیر و اعملوا لله فی غیر ریاء و لا سمعة فإنه من عمل لغیر اللّه وکله اللّه إلی عمله

بیان

بتعذیر بحذف المضاف أی ذات تعذیر و هو بالعین المهملة و الذال المعجمة بمعنی التقصیر

[۱۷]

۳۱۴۹- ۱۷ الفقیه، ۴/ ۴۰۴/ ۵۸۷۰ ابن أبی عمیر عن عیسی الفراء عن ابن أبی یعفور قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال أبو جعفر ع من کان ظاهره أرجح من باطنه خف میزانه

[۱۸]

۳۱۵۰- ۱۸ الکافی، ۲/ ۲۹۷/ ۱۸/ ۱ الثلاثة عن جمیل بن دراج عن زرارة عن أبی جعفر ع قال سألته عن الرجل یعمل الشیء من الخیر فیراه إنسان فیسره ذلک فقال لا بأس ما من أحد إلا و هو یحب أن یظهر اللّه له فی الناس الخیر إذا لم یکن صنع ذلک لذلک

الوافی، ج۵، ص: ۸۵۹

باب ۱۴۰ الحسد

[۱]

۳۱۵۱- ۱ الکافی، ۲/ ۳۰۶/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن خالد و الحسین عن النضر عن القاسم بن سلیمان عن جراح المدائنی عن أبی عبد اللّه ع قال إن الحسد یأکل الإیمان کما تأکل النار الحطب

[۲]

اشارة

۳۱۵۲- ۲ الکافی، ۲/ ۳۰۶/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن العلاء عن محمد قال قال أبو جعفر ع إن الرجل لیأتی بأی بادرة فیکفر و إن الحسد لیأکل الإیمان کما تأکل النار الحطب

بیان

البادرة ما یبدو من حدتک فی الغضب من قول أو فعل

[۳]

۳۱۵۳- ۳ الکافی، ۲/ ۳۰۷/ ۵/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن وهب قال قال أبو عبد اللّه ع آفة الدین الحسد و العجب و الفخر

[۴]

۳۱۵۴- ۴ الکافی، ۲/ ۳۰۷/ ۶/ ۱ یونس عن داود الرقی عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص قال اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۰

تعالی لموسی بن عمران یا ابن عمران لا تحسدن الناس علی ما آتیتهم من فضلی و لا تمدن عینیک إلی ذلک و لا تتبعه نفسک فإن الحاسد ساخط لنعمی صاد لقسمی الذی قسمت بین عبادی و من یک کذلک فلست منه و لیس منی

[۵]

اشارة

۳۱۵۵- ۵ الکافی، ۲/ ۳۰۷/ ۴/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص کاد الفقر أن یکون کفرا و کاد الحسد أن یغلب القدر

بیان

لعل المراد بغلبة القدر منعه ما قدر للحاسد أو المحسود من الخیر

[۶]

۳۱۵۶- ۶ الکافی، ۲/ ۳۰۶/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن السراد عن داود الرقی قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول اتقوا اللّه و لا یحسد بعضکم بعضا إن عیسی بن مریم کان من شرائعه السیح فی البلاد- فخرج فی بعض سیحه و معه رجل من أصحابه قصیر و کان کثیر اللزوم لعیسی ع فلما انتهی عیسی إلی البحر قال بسم اللّه بصحة یقین منه فمشی علی ظهر الماء فقال الرجل القصیر حین نظر إلی عیسی جازه بسم اللّه بصحة یقین منه فمشی علی الماء و لحق بعیسی ع فدخله العجب بنفسه فقال هذا عیسی روح اللّه یمشی علی

الماء و أنا أمشی علی الماء فما فضله علی قال فرمس فی الماء فاستغاث بعیسی فتناوله من الماء فأخرجه ثم قال له ما قلت یا قصیر قال قلت هذا روح اللّه یمشی علی الماء و أنا أمشی فدخلنی من ذلک عجب فقال له عیسی لقد وضعت نفسک فی غیر الموضع الذی وضعک اللّه فیه فمقتک

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۱

اللّه علی ما قلت فتب إلی اللّه تعالی مما قلت فتاب الرجل و عاد إلی مرتبته التی وضعه اللّه فیها فاتقوا اللّه و لا یحسدن بعضکم بعضا

[۷]

اشارة

۳۱۵۷- ۷ الکافی، ۲/ ۳۰۷/ ۷/ ۱ علی عن أبیه عن القاسم بن محمد عن المنقری عن فضیل بن عیاض عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن یغبط و لا یحسد و المنافق یحسد و لا یغبط

بیان

الفرق بین الحسد و الاغتباط أن الحاسد یرید زوال النعمة عن المحسود و المغتبط إنما یرید لنفسه مثلها من دون أن یزول عن المحسود

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۳

باب ۱۴۱ الغضب

[۱]

۳۱۵۸- ۱ الکافی، ۲/ ۳۰۲/ ۱/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص الغضب یفسد الإیمان کما یفسد الخل العسل

[۲]

۳۱۵۹- ۲ الکافی، ۲/ ۳۰۳/ ۳/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن داود بن فرقد قال قال أبو عبد اللّه ع الغضب مفتاح کل شر

[۳]

۳۱۶۰- ۳ الکافی، ۲/ ۳۰۳/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن النضر بن سوید عن القاسم بن سلیمان عن أبی عبد اللّه ع قال سمعت أبی ع یقول أتی رسول اللّه ص رجل بدوی فقال إنی أسکن البادیة فعلمنی جوامع الکلم [الکلام] فقال آمرک أن لا تغضب فأعاد الأعرابی علیه المسألة ثلاث مرات حتی رجع الرجل إلی نفسه فقال لا أسأل عن شیء بعد هذا- ما أمرنی رسول اللّه ص إلا بالخیر قال و کان أبی یقول أی شیء أشد من الغضب إن الرجل یغضب فیقتل النفس التی حرم اللّه و یقذف المحصنة

[۴]

۳۱۶۱- ۴ الکافی، ۲/ ۳۰۳/ ۵/ ۱ عنه عن ابن فضال عن إبراهیم بن محمد

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۶۴

الأشعری عن عبد الأعلی قال قلت لأبی عبد اللّه ع علمنی عظة أتعظ بها فقال إن رسول اللّه ص أتاه رجل فقال یا رسول اللّه علمنی عظة أتعظ بها فقال له انطلق فلا تغضب ثم عاد إلیه فقال له انطلق فلا تغضب ثلاث مرات

[۵]

اشارة

۳۱۶۲- ۵ الکافی، ۲/ ۳۰۳/ ۶/ ۱ عنه عن إسماعیل بن مهران عن سیف بن عمیرة عمن سمع أبا عبد اللّه ع یقول من کف غضبه ستر اللّه عورته

بیان

و ذلک لأن عند الغضب تبدو المساوی و تظهر العیوب

[۶]

۳۱۶۳- ۶ الکافی، ۲/ ۳۰۳/ ۷/ ۱ عنه عن السراد عن هشام بن سالم عن حبیب السجستانی عن أبی جعفر ع قال مکتوب فی التوراة فیما ناجی اللّه تعالی به موسی یا موسی أمسک غضبک عمن ملکتک علیه أکف عنک غضبی

[۷]

۳۱۶۴- ۷ الکافی، ۲/ ۳۰۳/ ۸/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن عبد الحمید عن یحیی بن عمرو عن عبد اللّه بن سنان قال قال أبو عبد اللّه ع أوحی اللّه تعالی إلی بعض أنبیائه ابن آدم اذکرنی فی غضبک أذکرک فی غضبی لا أمحقک فیمن أمحق و ارض بی منتصرا فإن انتصاری لک خیر من انتصارک لنفسک

[۸]

۳۱۶۵- ۸ الکافی، ۲/ ۳۰۴/ ۹/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن علی بن

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۶۵

عقبة عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع مثله و زاد فیه و إذا ظلمت بمظلمة فارض بانتصاری لک خیر من انتصارک لنفسک

[۹]

۳۱۶۶- ۹ الکافی، ۲/ ۳۰۴/ ۱۰/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن إسحاق بن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن فی التوراهٔ مکتوبا ابن آدم اذکرنی حین تغضب أذکرک عند غضبی فلا أمحقک فیمن أمحق و إذا ظلمت بمظلمهٔ فارض بانتصاری لک فإن انتصاری لک خیر من انتصارک لنفسک

[۱۰]

۳۱۶۷- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۰۴/ ۱۱/ ۱ الاثنان و علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد جمیعا عن الوشاء عن أحمد بن عائذ عن أبی خدیجهٔ عن معلی بن خنیس عن أبی عبد اللّه ع قال قال رجل للنبی ص یا رسول اللّه علمنی قال اذهب و لا تغضب فقال الرجل قد اکتفیت بذلک فمضی إلی أهله فإذا بین قومه حرب قد قاموا صفوفا و لبسوا السلاح فلما رأی ذلک لبس سلاحه ثم قام معهم ثم ذکر قول رسول اللّه ص لا تغضب فرمی السلاح ثم جاء یمشی إلی القوم الذین هم عدو قومه فقال یا هؤلاء ما کانت لکم من جراحهٔ أو قتل أو ضرب لیس فیه أثر فعلی فی مالی أنا أوفیکموه فقال القوم فما کان فهو لکم نحن أولی بذلک منکم قال فاصطلح القوم و ذهب الغضب

[۱۱]

۳۱۶۸- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۰۵/ ۱۳/ ۱ العدهٔ عن البرقی عن بعض أصحابه رفعه قال قال أبو عبد اللّه ع الغضب ممحقهٔ لقلب الحکیم- و قال من لم یملک غضبه لم یملک عقله

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۶

[۱۲]

۳۱۶۹- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۰۵/ ۱۴/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن عاصم بن حمید عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص من کف نفسه عن أعراض الناس أقال اللّه نفسه یوم القیامهٔ و من کف غضبه عن الناس کف اللّه تعالی عنه عذاب یوم القیامهٔ

[۱۳]

۳۱۷۰- ۱۳ الکافی، ۲/ ۳۰۵/ ۱۵/ ۱ العدهٔ عن سهل عن السراد عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال من کف غضبه عن الناس- کف اللّه تعالی عنه عذاب یوم القیامهٔ

[۱۴]

۳۱۷۱- ۱۴ الکافی، ۲/ ۳۰۴/ ۱۲/ ۱ العدهٔ عن سهل و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن ابن رئاب عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال إن هذا الغضب جمرهٔ من الشیطان توقد فی قلب [جوف] ابن آدم و إن أحدکم إذا غضب احمرت عیناه و انتفخت أوداجه و دخل الشیطان فیه فإذا خاف أحدکم ذلک من نفسه فلیلزم الأرض فإن رجز الشیطان یذهب عنه عند ذلک

[۱۵]

۳۱۷۲- ۱۵ الکافی، ۲/ ۳۰۲/ ۲/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن أبیه عن میسر قال ذکر الغضب عند أبی جعفر ع فقال إن الرجل لیغضب فما یرضی أبدا حتی یدخل النار فأیما رجل غضب علی قوم و هو قائم فلیجلس من فوره ذلک فإنه سیذهب عنه رجز الشیطان و أیما رجل غضب علی ذی رحم فلیدن منه فلیمسه فإن الرحم إذا مست سکنت

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۷

باب ۱۴۲ العصبیة

[۱]

۳۱۷۳- ۱ الکافی، ۲/ ۳۰۷/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن داود بن النعمان عن منصور بن حازم عن أبی عبد اللّه ع قال من تعصب أو تعصب له فقد خلع ربق الإیمان من عنقه

[۲]

۳۱۷۴- ۲ الکافی، ۲/ ۳۰۸/ ۲/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم و درست عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص مثله

[۳]

۳۱۷۵- ۳ الکافی، ۲/ ۳۰۸/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من کان فی قلبه حبة من خردل من عصبیة بعثه اللّه تعالی یوم القیامة مع أعراب الجاهلیة

[۴]

۳۱۷۶- ۴ الکافی، ۲/ ۳۰۸/ ۴/ ۱ القمیان عن صفوان عن خضر عن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال من تعصب عصبه اللّه بعصابة من نار

[۵]

۳۱۷۷- ۵ الکافی، ۲/ ۳۰۸/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن فضالة عن

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۸

داود بن فرقد عن أبی عبد اللّه ع قال إن الملائکة کانوا یحسبون أن إبلیس منهم و کان فی علم اللّه أنه لیس منهم فاستخرج ما فی نفسه بالحمیة و الغضب فقال خلقتنی من نار و خلقته من طین

[۶]

۳۱۷۸- ۶ الکافی، ۲/ ۳۰۸/ ۷/ ۱ علی عن أبیه و القاسانی عن القاسم بن محمد عن المنقری عن عبد الرزاق عن معمر عن الزهری قال سئل علی بن الحسین ع عن العصبیة فقال العصبیة التی یأثم علیها صاحبها أن یری الرجل شرار قومه خیرا من خیار قوم آخرین و لیس من العصبیة أن یحب [یعین] الرجل قومه و لکن من العصبیة أن یعین قومه علی الظلم

[۷]

اشارة

۳۱۷۹- ۷ الکافی، ۲/ ۳۰۸/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن البزنطی عن صفوان بن مهران عن عامر بن السمط عن حبیب بن أبی ثابت عن علی بن الحسین ع قال لم یدخل الجنة حمیة غیر حمیة حمزة بن عبد المطلب و ذلک حین أسلم غضبا للنبی ص فی حدیث السلی الذی ألقی علی النبی ص

بیان

السلا مقصورا الجلدة التی فیها الولد ألقاها المشرکون لعنهم اللّه علی رأسه ص حین وجدوه فی السجود فأخذت حمزة الحمیة له فأسلم

الوافی، ج۵، ص: ۸۶۹

باب ۱۴۳ الکبر

[۱]

اشارة

۳۱۸۰- ۱ الکافی، ۲/ ۳۰۹/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن العلاء بن الفضیل عن أبی عبد اللّه ع قال قال أبو جعفر ع العز رداء اللّه و الکبریاء [و الکبر] إزاره فمن تناول شیئا منه أکبه اللّه فی جهنم

بیان

الرداء و الإزار مثلان فی انفراده بصفتی العز و الکبر أی لیستا کسائر الصفات التی قد یتصف بها الخلق مجازا کالرحمة و الکرم شبههما بالرداء و الإزار لأن المتصف بهما یشملانه کما یشمل الرداء الإنسان و لأنه لا یشارکه فی ردائه و إزاره أحد فکذلک اللّه لا ینبغی أن یشرکه فیهما أحد کذا فی النهایة الأثیریة

[۲]

۳۱۸۱- ۲ الکافی، ۲/ ۳۰۹/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن أبی جمیلة عن لیث المرادی عن أبی عبد اللّه ع قال الکبر رداء اللّه فمن نازع [نازعه] اللّه شیئا من ذلک أکبه اللّه فی النار

[۳]

۳۱۸۲- ۳ الكافى، ۲/ ۳۰۹/ ۴/ ۱ القميان عن ابن فضال عن ثعلبة عن معمر بن عمر بن عطاء عن أبى جعفر ع قال الكبر رداء اللّه

الوافى، ج۵، ص: ۸۷۰

و المتكبر ينازع اللّه رداءه

[۴]

اشارة

۳۱۸۳- ۴ الكافى، ۲/ ۳۰۹/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن على بن الحكم عن الحسين بن أبى العلاء عن أبى عبد اللّه ع قال سمعته يقول الكبر قد يكون فى شرار الناس من كل جنس و الكبر رداء اللّه فمن نازع اللّه تعالى رداءه لم يزده اللّه تعالى إلا سفالا إن رسول اللّه ص مر فى بعض طرق المدينة و سوداء تلقط السرقين فقيل لها تنحى عن طريق رسول اللّه فقالت إن الطريق لمعرض- فهم بها بعض القوم أن يتناولها فقال رسول اللّه ص دعوها فإنها جبارة

بيان

المعرض لعله من التعريض و هو جعل الشىء عريضا

[۵]

۳۱۸۴- ۵ الكافى، ۲/ ۳۰۹/ ۱/ ۱ على عن العبيدى عن يونس عن أبان عن حكيم قال سألت أبا عبد اللّه ع عن أدنى الإلحاد قال إن الكبر أدناه

[۶]

۳۱۸۵- ۶ الكافى، ۲/ ۳۱۰/ ۱۰/ ۱ الثلاثة عن ابن بكير عن أبى عبد اللّه ع قال إن فى جهنم لواديا للمتكبرين يقال له سقر شكا إلى اللّه شدة حره و سأله أن يأذن له أن يتنفس فتنفس فأحرق جهنم

[۷]

۳۱۸۶- ۷ الكافى، ۲/ ۳۱۱/ ۱۱/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن محمد بن سنان عن داود بن فرقد عن أخيه قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول

الوافى، ج۵، ص: ۸۷۱

إن المتكبرين يجعلون فى صور الذر يتوطؤهم الناس حتى يفرغ اللّه من الحساب

[۸]

۳۱۸۷- ۸ الکافی، ۲/ ۳۱۰/ ۶/ ۱ علی [البرقی] عن أبیه عن القاسم بن عروة عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر و أبی عبد اللّه ع قالا لا یدخل الجنة من فی قلبه مثقال ذرة من کبر

[۹]

۳۱۸۸- ۹ الکافی، ۲/ ۳۱۰/ ۷/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن الخراز عن محمد عن أحدهما ع قال لا یدخل الجنة من کان فی قلبه مثقال حبة من خردل من الکبر قال فاسترجعت فقال ما لک تسترجع قلت لما سمعت منک فقال لیس حیث تذهب إنما أعنی الجحود إنما هو الجحود

[۱۰]

اشارة

۳۱۸۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۱۰/ ۸/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن علی بن عقبة عن أیوب بن الحر عن عبد الأعلی عن أبی عبد اللّه ع قال الکبر أن تغمص الناس و تسفه الحق

بیان

الغمص بالمعجمة ثم المهملة الاحتقار و الاستصغار و السفه الجهل و أصله الخفة و الطیش و معنی سفه الحق الاستخفاف به و أن لا یراه علی ما هو علیه من الرجحان و الرزانة

[۱۱]

۳۱۹۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۱۰/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن سیف بن عمیرة عن عبد الأعلی بن أعین قال قال
الوافی، ج۵، ص: ۸۷۲
أبو عبد اللّه ع قال رسول اللّه ص إن أعظم الکبر غمص الخلق و سفه الحق قال قلت ما غمص الخلق و سفه الحق قال یجهل الحق و یطعن علی أهله فمن فعل ذلک فقد نازع اللّه تعالی رداءه

[۱۲]

۳۱۹۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۱۱/ ۱۲/ ۱ العدة عن البرقی عن غیر واحد عن ابن أسباط عن عمه عن عبد الأعلی عن أبی عبد اللّه ع قال قلت له ما الکبر فقال أعظم الکبر أن تسفه الحق و تغمص الناس قلت و ما تسفه الحق قال تجهل الحق و تطعن علی أهله

[۱۳]

۳۱۹۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۳۱۱/ ۱۳/ ۱ عنه عن یعقوب بن یزید عن محمد بن عمر بن یزید عن أبیه قال قلت لأبی عبد اللّه ع إنی آکل الطعام الطیب و أشم الریح الطیبة و أرکب الدابة الفارهة و یتبعنی الغلام- فتری فی هذا شیئا من التجبر فلا أفعله فأطرق أبو عبد اللّه ع ثم قال إنما الجبار الملعون من غمص الناس و جهل الحق قال عمر فقلت أما الحق فلا أجهله و الغمص لا أدری ما هو قال من حقر الناس و تجبر علیهم فذلک الجبار

[۱۴]

۳۱۹۳- ۱۴ الکافی، ۸/ ۲۳۱/ ۳۰۲ علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد عن یحیی بن المبارک عن ابن جبلة عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال من خصف نعله و رقع ثوبه و حمل سلعته فقد بریء من الکبر

[۱۵]

اشارة

۳۱۹۴- ۱۵ الکافی، ۲/ ۳۱۱/ ۱۴/ ۱ محمد بن جعفر عن محمد بن عبد الحمید

الوافی، ج۵، ص: ۸۷۳

عن عاصم عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص ثلاثة لا- یکلمهم اللّه و لا ینظر إلیهم یوم القیامة و لا یزکیهم و لهم عذاب ألیم شیخ زان و ملک جبار و مقل مختال

بیان

المقل الفقیر

[۱۶]

اشارة

۳۱۹۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۳۱۱/ ۱۵/ ۱ العدة عن أحمد عن مروک بن عبید عمن حدثه عن أبی عبد اللّه ع قال إن یوسف ع لما قدم علیه الشیخ یعقوب ع دخله عز الملک فلم ینزل إلیه فهبط علیه جبرئیل فقال یا یوسف ابسط راحتک فخرج منها نور ساطع فصار فی جو السماء فقال یوسف یا جبرئیل ما هذا النور الذی خرج من راحتی فقال نزعت النبوة من عقبک عقوبة لما لم تنزل إلی الشیخ یعقوب فلا یکون من عقبک نبی

بیان

المراد بالنزول النزول عن السریر أو المرکب و کلاهما مرویان

[۱۷]

اشارة

۳۱۹۶- ۱۷ الکافی، ۲/ ۳۱۲/ ۱۶/ ۱ الثلاثة عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال ما من عبد إلا و فی رأسه حکمة و ملک یمسکها فإذا تکبر قال له اتضع وضعک اللّه فلا یزال أعظم الناس فی نفسه و هو أصغر الناس فی أعین الناس و إذا تواضع رفعها اللّه ثم قال له انتعش نعشک اللّه فلا یزال أصغر الناس فی نفسه و أرفع الناس فی أعین

الوافی، ج۵، ص: ۸۷۴

الناس

بیان

الحکمة محرکة ما أحاط بحنکی الفرس من لجامه و فیها العذاران انتعش نعشک اللّه ارتفع رفعک اللّه

[۱۸]

اشارة

۳۱۹۷- ۱۸ الکافی، ۲/ ۳۱۲/ ۱۷/ ۱ محمد عن محمد بن أحمد عن بعض أصحابه عن النهدی عن شعر عن عبد اللّه بن المنذر عن ابن بکیر قال قال أبو عبد اللّه ع ما من أحد یتیه إلا من ذلة یجدها فی نفسه

بیان

یتیه یتکبر

[۱۹]

۳۱۹۸- ۱۹ الکافی، ۲/ ۳۱۲/ ۱۷ و فی حدیث آخر عن أبی عبد اللّه ع قال ما من رجل تکبر أو تجبر إلا لذلة وجدها فی نفسه

الوافی، ج۵، ص: ۸۷۵

باب ۱۴۴ الافتخار

[۱]

اشارة

۳۱۹۹- ۱ الکافی، ۲/ ۳۲۸/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص آفة الحسب الافتخار و العجب

بیان

حسب الرجل مآثر آبائه لأنه یحسب من المناقب و الفضائل له و أما النسب فهو مجرد النسبة إلی الآباء سواء کان لهم مأثرة تعد أو لا و هذا الحدیث أورده فی الکافی مرة أخری فی هذا الباب أیضا بهذا السند بدون قوله و العجب

[۲]

اشارة

۳۲۰۰- ۲ الکافی، ۲/ ۳۲۹/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن عیسی بن الضحاک قال قال أبو جعفر ع عجبا للمختال الفخور و إنما خلق من نطفة ثم یعود جیفة و هو فیما بین ذلک لا یدری ما یصنع به

بیان

المختال ذو الخیلاء أی الکبر

[۳]

۳۲۰۱- ۳ الکافی، ۲/ ۳۲۸/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن هشام بن سالم عن الثمالی قال قال علی بن الحسین ع

الوافی، ج۵، ص: ۸۷۶

عجبا للمتکبر الفخور الذی کان بالأمس نطفة ثم هو غدا جیفة

[۴]

۳۲۰۲- ۴ الکافی، ۲/ ۳۲۸/ ۳/ ۱ القمیان عن محمد بن إسماعیل عن حنان عن عقبة بن بشیر الأسدی قال قلت لأبی جعفر ع أنا عقبة بن بشیر الأسدی و أنا فی الحسب الضخم عزیز فی قومی قال فقال ما تمن علینا بحسبک إن اللّه تعالی رفع بالإیمان من کان الناس یسمونه وضیعا إذا کان مؤمنا و وضع بالکفر من کان الناس یسمونه شریفا- إذا کان کافرا فلیس لأحد فضل علی أحد إلا بتقوی اللّه

[۵]

۳۲۰۳- ۵ الکافی، ۲/ ۳۲۹/ ۵/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال أتی رسول اللّه ص رجل فقال یا رسول اللّه أنا فلان بن فلان حتی عد

تسعة فقال له رسول اللّه ص أما إنک عاشرهم فی النار

[۶]

اشارة

۳۲۰۴- ۶ الکافی، ۸/ ۲۴۶/ ۳۴۲ علی عن أبیه عن حنان و محمد عن أحمد عن محمد بن إسماعیل عن حنان عن أبیه عن أبی جعفر ع قال صعد رسول اللّه ص المنبر یوم فتح مکة فقال أیها الناس إن اللّه قد أذهب عنکم نخوة الجاهلیة و تفاخرها بآبائها ألا إنکم من آدم ع و آدم من طین ألا إن خیر عباد اللّه عبد اتقاه إن العربیة لیست بأب والد و لکنها لسان ناطق- فمن قصر به علمه لم یبلغه حسبه ألا إن کل دم کان فی الجاهلیة أو إحنة و الإحنة الشحناء فهی تحت قدمی هذه إلی یوم القیامة

الوافی، ج۵، ص: ۸۷۷

بیان

أرید بالعربیة النبالة و العلم بالآداب لیست بأب والد یعنی لیست بنسبة إلی أب بل إنما هو بمعنی فی نفس الرجل ینطق عنه لسانه و فی هذا المعنی قیل.

إن الفتی من یقول ها أنا ذا لیس الفتی من یقول کان أبی

و الإحنة بالکسر الحقد و الغضب و المؤاحنة المعاداة و الشحناء العداوة و جعلها و الدم تحت القدم کنایة عن إبطالهما و عدم المؤاخذة علیهما

الوافی، ج۵، ص: ۸۷۹

باب ۱۴۵ العجب

[۱]

۳۲۰۵- ۱ الکافی، ۲/ ۳۱۳/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن أسباط عن رجل من أصحابنا من أهل خراسان من ولد إبراهیم بن سیار رفعه عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی علم أن الذنب خیر للمؤمن من العجب و لو لا ذلک ما ابتلی مؤمنا بذنب أبدا

[۲]

۳۲۰۶- ۲ الکافی، ۲/ ۳۱۳/ ۲/ ۱ عنه عن سعید بن جناح عن أخیه أبی عامر عن رجل عن أبی عبد اللّه ع قال من دخله العجب هلک

[۳]

۳۲۰۷- ۳ الکافی، ۲/ ۳۱۳/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن ابن أسباط عن أحمد بن عمر الحلال عن علی بن سوید عن أبی الحسن ع قال سألته عن العجب الذی یفسد العمل فقال العجب درجات- منها أن یزین للعبد سوء عمله فیراه حسنا فیعجبه و یحسب أنه یحسن

صنعا- و منها أن یؤمن العبد بربه فیمن علی اللّه و للّه علیه فیه المن

[۴]

۳۲۰۸- ۴ الکافی، ۲/ ۳۱۳/ ۴/ ۱ الثلاثة عن البجلی عن أبی عبد اللّه ع قال إن الرجل لیذنب الذنب فیندم علیه و یعمل العمل

الوافی، ج۵، ص: ۸۸۰

فیسره ذلک فیتراخی عن حاله تلک فلان یکون علی حاله تلک خیر له مما دخل فیه

[۵]

اشارة

۳۲۰۹- ۵ الکافی، ۲/ ۳۱۳/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن النضر بن قرواش عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال أتی عالم عابدا فقال له کیف صلاتک فقال مثلی یسأل عن صلاته و أنا أعبد اللّه تعالی منذ کذا و کذا قال فکیف بکاؤک قال أبکی حتی تجری دموعی فقال له العالم فإن ضحکک و أنت خائف خیر [أفضل] من بکائک و أنت مدل إن المدل لا یصعد من عمله شیء

بیان

الإدلال الغنج و الانبساط

[۶]

۳۲۱۰- ۶ الکافی، ۲/ ۳۱۴/ ۶/ ۱ عنه عن أحمد عن أحمد بن أبی داود عن بعض أصحابه عن أحدهما ع قال دخل رجلان المسجد أحدهما عابد و الآخر فاسق فخرجا من المسجد و الفاسق صدیق و العابد فاسق و ذلک أنه یدخل العابد المسجد مدلا بعبادته یدل بها فتکون فکرته فی ذلک و تکون فکرة الفاسق فی التندم علی فسقه و یستغفر اللّه تعالی لما ذکر [صنع] من الذنوب

[۷]

۳۲۱۱- ۷ الکافی، ۲/ ۳۱۴/ ۷/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن البجلی قال قلت لأبی عبد اللّه ع الرجل یعمل العمل و هو خائف مشفق ثم یعمل شیئا من البر فیدخله شبه العجب به فقال هو فی حاله الأولی و هو خائف أحسن حالا منه فی حال عجبه

الوافی، ج۵، ص: ۸۸۱

[۸]

اشارة

۳۲۱۲- ۸ الکافی، ۲/ ۳۱۴/ ۸/ ۱ بهذا الإسناد عن یونس عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص بینما موسی ع جالس إذ أقبل إبلیس و علیه برنس ذو ألوان فلما دنا من موسی خلع البرنس و قام إلی موسی ع فسلم علیه فقال له موسی ع من أنت فقال أنا إبلیس قال أنت فلا- قرب اللّه دارک قال إنی إنما جئت لأسلم علیک لمکانک من اللّه تعالی قال فقال له موسی فما هذا البرنس قال به أختطف قلوب بنی آدم فقال له موسی فأخبرنی بالذنب الذی إذا أذنبه ابن آدم استحوذت علیه فقال إذا أعجبته نفسه و استکثر عمله و صغر فی عینیه ذنبه و قال قال اللّه تعالی لداود ع یا داود بشر المذنبین و أنذر الصدیقین قال کیف أبشر المذنبین و أنذر الصدیقین قال یا داود بشر المذنبین إنی أقبل التوبة و أعفو عن الذنب و أنذر الصدیقین ألا یعجبوا بأعمالهم فإنه لیس عبد أنصبه للحساب إلا هلک

بیان

البرنس قلنسوة طویلة و استحواذ الشیطان غلبته و استمالته الإنسان إلی ما یرید منه و قد مر حدیث آخر من هذا الباب فی باب الحسد

الوافی، ج۵، ص: ۸۸۳

باب ۱۴۶ البغی

[۱]

اشارة

۳۲۱۳- ۱ الکافی، ۲/ ۳۲۷/ ۱/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن أعجل الشر عقوبة البغی

بیان

البغی العلو و الاستطالة

[۲]

۳۲۱۴- ۲ الکافی، ۲/ ۳۲۷/ ۳/ ۲ الأربعة عن مسمع أن أبا عبد اللّه ع کتب إلیه فی کتاب انظر أن لا تکلمن بکلمة بغی أبدا- و إن أعجبتک نفسک و عشیرتک

[۳]

۳۲۱۵- ۳ الکافی، ۲/ ۳۲۷/ ۴/ ۲ علی عن أبیه عن السراد عن ابن رئاب و یعقوب السراج جمیعا عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر

المؤمنین ع أیها الناس إن البغی یقود أصحابه إلی النار- و إن أول من بغی علی اللّه تعالی عناق بنت آدم و أول قتیل قتله اللّه تعالی عناق و کان مجلسها جریبا فی جریب و کان لها عشرون إصبعا فی کل

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۸۴

إصبع ظفران مثل المنجلین فسلط اللّه علیها أسدا کالفیل و ذئبا کالبعیر- و نسرا مثل البغل فقتلنها و قد قتل اللّه تعالی الجبابرة علی أفضل أحوالهم- و آمن ما کانوا

[۴]

۳۲۱۶- ۴ الکافی، ۲/ ۳۲۷/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال یقول إبلیس لجنوده ألقوا بینهم الحسد و البغی فإنهما یعدلان عند اللّه تعالی الشرک

[۵]

۳۲۱۷- ۵ الفقیه، ۴/ ۵۹/ ۵۰۹۴ الفقیه، ۴/ ۵۹/ ۵۹۰۵ قد سابق رسول اللّه ص أسامة بن زید و أجری الخیل فروی أن ناقة النبی سبقت فقال ع إنها بغت و قالت فوقی رسول اللّه ص و حق علی اللّه عز و جل أن لا یبغی شیء علی شیء إلا أذله اللّه و لو أن جبلا بغی علیه جبل لهد اللّه الباغی منهما

[۶]

۳۲۱۸- ۶ الکافی، ۲/ ۴۶۰/ ۴/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن أبی عبد الرحمن الأعرج و عمر بن أبان عن الثمالی عن أبی جعفر و علی بن الحسین ع قالا إن أسرع الخیر ثوابا البر و أسرع الشر عقوبة البغی و کفی بالمرء عیبا أن ینظر فی عیوب غیره ما یعمی علیه من

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۸۵

عیوب نفسه أو یؤذی جلیسه بما لا یعنیه أو ینهی الناس عما لا یستطیع ترکه

[۷]

۳۲۱۹- ۷ الکافی، ۲/ ۴۵۹/ ۱/ ۱ علی عن أبیه و العدة عن سهل عن التمیمی عن عاصم عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال إن أسرع الخیر ثوابا البر و إن أسرع الشر عقوبة البغی و کفی بالمرء عیبا أن یبصر من الناس ما یعمی عنه من نفسه أو یعیر الناس بما لا یستطیع ترکه- أو یؤذی جلیسه بما لا یعنیه

[۸]

۳۲۲۰- ۸ الکافی، ۲/ ۴۶۰/ ۳/ ۱ محمد عن الحسین بن إسحاق عن علی بن مهزیار عن حماد بن عیسی عن الحسین بن المختار عن بعض أصحابه عن أبی جعفر ع قال کفی بالمرء عیبا أن یتعرف من عیوب الناس ما یعمی علیه من أمر نفسه أو یعیب علی الناس أمرا هو فیه- لا یستطیع التحول عنه إلی غیره أو یؤذی جلیسه بما لا یعنیه

[۹]

اشارة

۳۲۲۱- ۹ الکافی، ۲/ ۴۶۰/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن النعمان عن ابن مسکان عن الثمالی قال سمعت علی بن الحسین ع یقول قال رسول اللّه ص کفی بالمرء عیبا أن یبصر من الناس ما یعمی علیه من نفسه و أن یؤذی جلیسه بما لا یعنیه

بیان

فی هذه الأخبار تفسیر و بیان لمعنی البغی و جزئیاته و فروعه فإن کل واحد من هذه الأمور فرد من أفراد البغی أو فرع من فروعه

الوافی، ج۵، ص: ۸۸۷

باب ۱۴۷ الخرق و سوء الخلق

[۱]

اشارة

۳۲۲۲- ۱ الکافی، ۲/ ۳۲۱/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عمن حدثه عن محمد بن عبد الرحمن بن أبی لیلی عن أبی جعفر ع قال من قسم له الخرق حجب عنه الإیمان

بیان

الخرق بالضم و بالتحریک ضد الرفق

[۲]

۳۲۲۳- ۲ الکافی، ۲/ ۳۲۱/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن النعمان عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص لو کان الخرق خلقا یری- ما کان شیء مما خلق اللّه تعالی أقبح منه

[۳]

۳۲۲۴- ۳ الکافی، ۲/ ۳۲۱/ ۱/ ۲ الثلاثة عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال إن سوء الخلق لیفسد العمل کما یفسد الخل العسل

[۴]

۳۲۲۵- ۴ الکافی، ۲/ ۳۲۱/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن سیف بن عمیرة عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۸۸۸

إن سوء الخلق لیفسد الإیمان کما یفسد الخل العسل

[۵]

۳۲۲۶- ۵ الکافی، ۲/ ۳۲۲/ ۵/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن عبد الحمید عن یحیی بن عمرو عن عبد اللّه بن سنان قال قال أبو عبد اللّه ع أوحی اللّه تعالی إلی بعض أنبیائه الخلق السیئ یفسد العمل کما یفسد الخل العسل

[۶]

۳۲۲۷- ۶ الکافی، ۲/ ۳۲۱/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن بزیع عن عبد اللّه بن عمر [عثمان] عن الحسین بن مهران عن إسحاق بن غالب عن أبی عبد اللّه ع قال من ساء خلقه عذب نفسه

[۷]

۳۲۲۸- ۷ الکافی، ۲/ ۳۲۱/ ۲/ ۲ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال النبی ص أبی اللّه لصاحب الخلق السیئ بالتوبة قیل فکیف ذلک یا رسول اللّه قال لأنه إذا تاب من ذنب وقع فی ذنب أعظم منه

الوافی، ج۵، ص: ۸۸۹

باب ۱۴۸ حب الدنیا و الحرص علیها

[۱]

۳۲۲۹- ۱ الکافی، ۲/ ۳۱۵/ ۱/ ۱ الثلاثة عن درست عن رجل عن أبی عبد اللّه ع و هشام عن أبی عبد اللّه ع قال رأس کل خطیئة حب الدنیا

[۲]

۳۲۳۰- ۲ الکافی، ۲/ ۳۱۵/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن ابن فضال عن ابن بکیر عن حماد بن بشیر [بشر] قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول ما ذئبان ضاریان فی غنم قد فارقها رعاؤها أحدهما فی أولها و الآخر فی آخرها بأفسد فیها من حب الدنیا [المال]- و الشرف فی دین المسلم [الإسلام]

[۳]

۳۲۳۱- ۳ الکافی، ۲/ ۳۱۸/ ۱۰/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن أبی جمیلة عن محمد الحلبی عن أبی عبد اللّه ع مثله

[۴]

۳۲۳۲- ۴ الکافی، ۲/ ۳۱۵/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن عثمان عن الخراز عن محمد عن أبی جعفر ع قال ما ذئبان ضاریان فی غنم لیس لها راع هذا فی أولها و هذا فی آخرها بأسرع فیها من حب الدنیا و الشرف فی دین المؤمن

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۹۰

[۵]

اشارة

۳۲۳۳- ۵ الکافی، ۲/ ۳۱۵/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن یحیی الخزاز عن غیاث بن إبراهیم عن أبی عبد اللّه ع قال إن الشیطان یدیر ابن آدم فی کل شیء فإذا أعیاه جثم له عند المال فأخذ برقبته

بیان

ربما یوجد فی بعض النسخ تکرار إسناد هذا الحدیث مع ما لا یتم معناه إلا بتکلف بعید من الحدیث السابق و یشبه أن یکون من زیادات النساخ.

فإذا أعیاه أی أعجزه عن کل شهوة و لذة و ذلک بأن یشیب کما ورد فی حدیث آخر یشیب ابن آدم و یشب فیه خصلتان الحرص و طول الأمل جثم له جثم جثوما لزم مکانه و لم یبرح

[۶]

اشارة

۳۲۳۴- ۶ الکافی، ۲/ ۳۱۵/ ۵/ ۱ عنه عن أحمد عن علی بن النعمان عن الشحام عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من لم یتعز بعزاء اللّه تقطعت نفسه حسرات علی الدنیا- و من أتبع بصره ما فی أیدی الناس کثر همه و لم یشف غیظه و من لم یر أن لله تعالی علیه نعمة إلا فی مطعم أو مشرب أو ملبس فقد قصر عمله و دنا عذابه

بیان

العزاء الصبر و السلوة أو حسن الصبر یقال عزیته تعزیة فتعزی و معنی الحدیث أن من لم یصبر و لم یسل أو لم یحسن الصبر و السلوة علی ما رزقه اللّه من الدنیا بل أراد الزیادة فی المال أو ألجاه مما لم یرزقه إیاه تقطعت نفسه متحسرا حسرة بعد حسرة علی ما یراه فی یدی غیره ممن فاق علیه فی العیش

الوافی، ج‌۵، ص: ۸۹۱

فهو لم یزل یتبع بصره ما فی أیدی الناس و من أتبع بصره ما فی أیدی الناس کثر همه و لم یشف غیظه فهو لم یر أن لله علیه نعمة إلا

نعم الـدنيا و إنما يكون كـذلك من لا يوقن بالآخرة و من لم يوقن بالآخرة قصـر عمله و إذ ليس له من الـدنيا بزعمه إلا قليل مع شـدة طمعه فى الدنيا و زينتها فقد دنا عذابه نعوذ بالله من ذلك و منشأ ذلك كله الجهل و ضـعف الإيمان و أيضا لما كان عمل أكثر الناس على قـدر ما يرون من نعم اللّه عليهم عاجلا أو آجلا لا جرم من لم ير من النعم عليه إلا القليل فلا يصـدر عنه من العمل إلا قليل و هذا يوجب قصور العمل و دنو العذاب

[۷]

۳۲۳۵- ۷ الكافى، ۲/ ۳۱۶/ ۶/ ۱ العـدة عن البرقى عن يعقوب بن يزيـد عن زياد القنـدى عن أبى وكيع عن أبى إسـحاق السبيعى عن الحارث الأعور عن أمير المؤمنين ع قال قال رسول اللّه ص إن الدينار و الدرهم أهلكا من كان قبلكم- و هما مهلكاكم

[۸]

اشارة

۳۲۳۶- ۸ الكافى، ۲/ ۳۱۶/ ۷/ ۱ على عن العبيـدى عن يحيى بن عقبـة الأـزدى عن أبى عبـد اللّه ع قال قال أبو جعفر ع مثل الحريص على الـدنيا مثل دودة القز كلما ازدادت من القز على نفسـها لفا كان أبعـد لها من الخروج حتى تموت غما و قال أبو عبـد اللّه ع أغنى الغنى من لم يكن للحرص أسيرا و قال لا تشعروا قلوبكم الاشتغال بما قد فات فتشغلوا أذهانكم من الاستعداد لما لم يأت

الوافى، ج۵، ص: ۸۹۲

بيان

قد أنشد بعضهم فى هذا التمثيل

أ لم تر أن المرء طول حياته حريص على ما لا يزال يناسجه

كدود كدود القز ينسج دائما فيهلك غما وسط ما هو ناسجه

[۹]

۳۲۳۷- ۹ الكافى، ۲/ ۲۸۹/ ۳/ ۱ العـدة عن البرقى عن نوح بن شـعيب عن الـدهقان عن عبد اللّه بن سـنان عن أبى عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن أول ما عصـى اللّه به تعالى ست خصال حب الـدنيا و حب الرئاسـة و حب الطعام و حب النوم و حب الراحة و حب النساء

[۱۰]

اشارة

۳۲۳۸- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۱۶/ ۸/ ۱ علی عن أبیه و علی بن محمد جمیعا عن القاسم بن محمد عن المنقری عن عبد الرزاق بن همام عن معمر بن راشد عن الزهری محمد بن مسلم بن عبید اللّٰه قال سئل علی بن الحسین ع أی الأعمال أفضل عند اللّٰه تعالی قال ما من عمل بعد معرفة اللّٰه و معرفة رسوله ص أفضل من بغض الدنیا فإن لذلک لشعبا کثیرة و للمعاصی شعبا فأول ما عصی اللّٰه تعالی به الکبر معصیة إبلیس حین أبی و استکبر و کان من الکافرین ثم الحرص و هی معصیة آدم و حواء حین قال اللّٰه تعالی لهما فَکُلا مِنْ حَیْثُ شِئْتُما وَ لا تَقْرَبا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَکُونا مِنَ الظّٰالِمِینَ فأخذا ما لا حاجة بهما إلیه

الوافی، ج۵، ص: ۸۹۳

فدخل ذلک علی ذریتهما إلی یوم القیامة فلذلک أن أکثر ما یطلب ابن آدم ما لا حاجة به إلیه ثم الحسد و هی معصیة ابن آدم حیث حسد أخاه- فقتله فتشعب من ذلک حب النساء و حب الدنیا و حب الرئاسة و حب الراحة و حب الکلام و حب العلو و الثروة فصرن سبع خصال فاجتمعن کلهن فی حب الدنیا فقالت الأنبیاء و العلماء بعد معرفة ذلک حب الدنیا رأس کل خطیئة و الدنیا دنیاءان دنیا بلاغ و دنیا ملعونة

بیان

المشار إلیه فی قوله ع فإن لذلک لشعبا العمل یعنی أن للأعمال الصالحة لشعبا یرجع کلها إلی بغض الدنیا و للمعاصی شعبا یرجع کلها إلی حب الدنیا ثم اکتفی ببیان أحدهما عن الآخر و أراد بحب الدنیا أولا حب المال و ثانیا حب کل ما لا حاجة به فی تحصیل الآخرة و البلاغ بالفتح الکفایة

[۱۱]

۳۲۳۹- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۱۷/ ۹/ ۱ بهذا الإسناد عن المنقری عن حفص بن غیاث عن أبی عبد اللّٰه ع قال فی مناجاة موسی یا موسی إن الدنیا دار عقوبة عاقبت فیها آدم عند خطیئته و جعلتها ملعونة ملعون ما فیها إلا ما کان فیها لی یا موسی إن عبادی الصالحین زهدوا فی الدنیا بقدر علمهم و سائر الخلق رغبوا فیها بقدر جهلهم و ما من أحد عظمها فقرت عیناه فیها و لم یحقرها أحد إلا انتفع بها

[۱۲]

اشارة

۳۲۴۰- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۱۸/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن منصور بن العباس عن سعید بن جناح عن عمر [عثمان] بن سعید عن عبد الحمید بن علی الکوفی عن مهاجر الأسدی عن أبی عبد اللّٰه ع قال مر عیسی بن مریم ع علی قریة قد مات

الوافی، ج۵، ص: ۸۹۴

أهلها و طیرها و دوابها فقال أما إنهم لم یموتوا إلا بسخطة و لو ماتوا متفرقین لتدافنوا فقال الحواریون یا روح اللّٰه و کلمته ادع اللّٰه تعالی أن یحییهم لنا- فیخبرونا ما کان أعمالهم فنتجنبها فدعا عیسی ربه فنودی من الجو أن نادهم فقام عیسی ع باللیل علی شرف من الأرض فقال یا أهل هذه القریة فأجابه منهم مجیب لبیک یا روح اللّٰه و کلمته فقال ویحکم ما کانت أعمالکم قال عبادة الطاغوت و حب الدنیا مع خوف قلیل و أمل بعید و غفلة فی لهو و لعب فقال کیف کان حبکم للدنیا- قال کحب الصبی لأمه إذا أقبلت علینا

فرحنا و سررنا و إذا أدبرت عنا بکینا و حزنا قال فکیف کانت عبادتکم للطاغوت قال الطاعة لأهل المعاصی قال کیف کان عاقبة أمرکم قال بتنا لیلة فی عافیة و أصبحنا فی الهاویة فقال و ما الهاویة قال سجین قال و ما سجین قال جبال من جمر توقد علینا إلی یوم القیامة قال فما قلتم و ما قیل لکم قال قلنا ردنا إلی الدنیا فنزهد فیها قیل لنا کذبتم قال ویحک کیف لم یکلمنی غیرک من بینهم قال یا روح اللّه و کلمته بقدس اللّه إنهم ملجمون بلجم من نار بأیدی ملائکة غلاظ شداد و أنا کنت فیهم و لم أکن منهم فلما نزل العذاب عمنی معهم فأنا معلق بشعرة علی شفیر جهنم لا أدری أکبکب فیها أم أنجو منها فالتفت عیسی ع إلی الحواریین فقال یا أولیاء اللّه أکل الخبز الیابس بالملح الجریش و النوم علی التراب [المزابل] خیر کثیر مع عافیة الدنیا و الآخرة

بیان

الجو بالتشدید ما بین السماء و الأرض و الشرف المکان العالی و الطاغوت الشیطان و کل رئیس فی الضلال و کل من یصد عن عبادة اللّه أو عبد من دون اللّه إنما سمی الطاعة لأهل المعاصی عبادة لهم لأن العبادة

الوافی، ج۵، ص: ۸۹۵

عبارة عن الخضوع و التذلل و الانقیاد کما مضی تحقیقه فی باب وجوه الکفر و الشرک و ما ذکره الرجل فی وصف أصحاب تلک القریة هو بعینه حالنا و حال أبناء زماننا بل أکثرنا خال عن ذلک الخوف القلیل أیضا نعوذ بالله من الغفلة و سوء المنقلب.

حکی الشیخ الصدوق طاب ثراه فی کتاب إکمال الدین و إتمام النعمة عن بعض الحکماء أنه شبه حال الإنسان و اغتراره بالدنیا و غفلته عن الموت و ما بعده من الأهوال و انهماکه فی اللذات العاجلة الفانیة الممتزجة بالکدورات بشخص مدلی فی بئر مشدود وسطه بحبل و فی أسفل ذلک البئر ثعبان عظیم متوجه إلیه منتظر سقوطه فاتح فاه لالتقامه و فی أعلی ذلک البئر جرذان أبیض و أسود لا یزال یقرضان ذلک الحبل شیئا فشیئا و لا یفتران عن قرضه آنا من الآنات و ذلک الشخص مع أنه یری ذلک الثعبان و یشاهد انقراض الحبل آنا فآنا قد أقبل علی قلیل عسل قد لطخ به جدار ذلک البئر و امتزج بترابه و اجتمع علیه زنابیر کثیرة و هو مشغول بلطعه منهمک فیه ملتذ بما أصاب منه مخاصم لتلک الزنابیر علیه قد صرف باله بأجمعه إلی ذلک غیر ملتفت إلی ما فوقه و إلی ما تحته فالبئر هو الدنیا و الحبل هو العمر و الثعبان الفاتح فاه هو الموت و الجرذان اللیل و النهار القارضان للأعمار و العسل المختلط بالتراب هو لذات الدنیا الممتزجة بالکدورات و الآلام و الزنابیر هم أبناء الدنیا المتزاحمون علیها.

بقدس اللّه متعلق بروح اللّه و کلمته یعنی أیها الذی صار روح اللّه و کلمته بقدس اللّه أکبکب علی صیغة المجهول أی اطرح فیها علی وجهی و الملح الجریش الذی لم ینعم دقة

[۱۳]

اشارة

۳۲۴۱- ۱۳ الکافی، ۲/ ۳۱۹/ ۱۳/ ۱ علی عن أبیه عن القاسم بن محمد عن المنقری عن حفص بن غیاث عن أبی عبد اللّه ع قال قال عیسی بن مریم ع تعملون للدنیا و أنتم ترزقون فیها بغیر عمل و لا

الوافی، ج۵، ص: ۸۹۶

تعملون للآخرة و أنتم لا ترزقون فیها إلا بالعمل ویلکم علماء سوء الأجر تأخذون و العمل تضیعون یوشک رب العمل أن یقبل عمله و

یوشک أن تخرجوا من ضیق الدنیا إلی ظلمة القبر کیف یکون من أهل العلم من هو فی مسیره إلی آخرته و هو مقبل علی دنیاه و ما یضره أحب إلیه مما ینفعه

بیان

أرید برب العمل العابد الذی یقلد أهل العلم فی عبادته أعنی یعمل بما یأخذ عنهم و فیه توبیخ لأهل العلم الغیر العامل

[۱۴]

۳۲۴۲- ۱۴ الکافی، ۲/ ۳۱۹/ ۱۴/ ۱ علی عن أبیه عن محمد بن عمرو فیما أعلم عن أبی علی الحذاء عن حریز عن زرارة و محمد عن أبی عبد اللّه ع قال أبعد ما یکون العبد من اللّه تعالی إذا لم یهمه إلا بطنه و فرجه

[۱۵]

۳۲۴۳- ۱۵ الکافی، ۲/ ۳۱۹/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال ما فتح اللّه علی عبد بابا من الدنیا إلا فتح علیه من الحرص مثله

[۱۶]

۳۲۴۴- ۱۶ الکافی، ۲/ ۳۱۹/ ۱۵/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن عبد اللّه بن سنان و عبد العزیز العبدی عن ابن أبی یعفور عن أبی عبد اللّه ع قال من أصبح و أمسی و الدنیا أکبر همه جعل اللّه تعالی الفقر بین عینیه و شتت أمره و لم ینل من الدنیا إلا ما قسم له و من أصبح و أمسی و الآخرة أکبر همه جعل اللّه تعالی الغناء فی قلبه و جمع له أمره

الوافی، ج۵، ص: ۸۹۷

[۱۷]

اشارة

۳۲۴۵- ۱۷ الکافی، ۲/ ۳۲۰/ ۱۶/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن سنان عن حفص بن قرط عن أبی عبد اللّه ع قال من کثر اشتباکه بالدنیا کان أشد لحسرته عند فراقها

بیان

الاشتباک الاختلاط یقال شبکة فاشتبک أی أعلق بعضه فی بعض

[۱۸]

۳۲۴۶- ۱۸ الكافی، ۲/ ۳۲۰/ ۱۷/ ۱ علی عن أبيه عن السراد عن عبد العزيز العبدی عن ابن أبی يعفور قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول من تعلق قلبه بالدنيا تعلق قلبه بثلاث خصال هم لا يفنی و أمل لا يدرک و رجاء لا ينال

[۱۹]

۳۲۴۷- ۱۹ الفقيه، ۴/ ۴۱۸/ ۵۹۱۲ ابن فضال عن ميسر قال قال الصادق جعفر بن محمد ع إن فيما نزل به الوحی من السماء لو أن لابن آدم واديين يسيلان ذهبا و فضة لابتغی لهما ثالثا- يا بن آدم إنما بطنک بحر من البحور و واد من الأودية لا يملؤه شیء إلا التراب

الوافی، ج۵، ص: ۸۹۹

باب ۱۴۹ الطمع

[۱]

۳۲۴۸- ۱ الكافی، ۲/ ۳۲۰/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن علی بن حسان عمن حدثه عن أبی عبد اللّه ع قال ما أقبح بالمؤمن أن تكون له رغبة تذله

[۲]

۳۲۴۹- ۲ الكافی، ۲/ ۳۲۰/ ۲/ ۱ عنه عن أبيه عمن ذكره بلغ به أبا جعفر ع قال بئس العبد عبد له طمع يقوده و بئس العبد عبد له رغبة تذله

[۳]

۳۲۵۰- ۳ الكافی، ۲/ ۳۲۰/ ۳/ ۱ علی عن أبيه عن القاسم بن محمد عن المنقری عن عبد الرزاق عن معمر عن الزهری قال قال علی بن الحسين ع رأيت الخير كله قد اجتمع فی قطع الطمع عما فی أيدی الناس

[۴]

۳۲۵۱- ۴ الكافی، ۲/ ۳۲۰/ ۴/ ۱ محمد عن محمد بن أحمد عن بعض أصحابه عن علی بن سليمان بن رشيد عن موسی بن سلام عن سعدان عن أبی عبد اللّه ع قال قلت له الذی يثبت الإيمان فی العبد قال الورع و الذی يخرجه منه قال الطمع

الوافی، ج۵، ص: ۹۰۱

باب ۱۵۰ اتباع الهوی

[۱]

اشارة

۳۲۵۲- ۱ الكافى، ۲/ ۳۳۵/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن السراد عن أبى محمد الوابشى قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول احذروا أهواءكم كما تحذرون أعداءكم فليس شيء أعدى للرجال من اتباع الهوى [أهوائهم] و حصائد ألسنتهم

بيان

الدليل على ذلك من كتاب اللّه عز و جل قوله سبحانه أ فَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلٰهَهُ هَوٰاهُ و قوله تعالى وَ أَمّٰا مَنْ خٰافَ مَقٰامَ رَبِّهِ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوىٰ إلى غير ذلك و حصد الزرع قطعه و حصائد ألسنتهم ما يقطعونه من الكلام الذى لا خير فيه

[۲]

۳۲۵۳- ۲ الكافى، ۲/ ۳۳۵/ ۲/ ۱ العدة عن البرقى عن أبيه عن عبد اللّه بن القاسم عن الثمالى عن أبى جعفر ع قال قال رسول اللّه ص يقول اللّه تعالى و عزتى و جلالى و كبريائى و نورى و عظمتى و علوى و ارتفاع مكانى لا يؤثر عبد هواه على هواى إلا شتت عليه أمره و لبست عليه دنياه و شغلت قلبه

الوافى، ج۵، ص: ۹۰۲

بها و لم أعطه منها إلا ما قدرت له و عزتى و جلالى و عظمتى و نورى و علوى و ارتفاع مكانى لا يؤثر عبد هواى على هواه إلا استحفظته ملائكتى و كفلت السماوات و الأرضين رزقه و كنت له من وراء تجارة كل تاجر و أتته الدنيا و هى راغمة

[۳]

اشارة

۳۲۵۴- ۳ الكافى، ۲/ ۱۳۷/ ۱/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن عاصم بن حميد عن الحذاء عن أبى جعفر ع قال إن اللّه تعالى يقول- و عزتى و عظمتى و علوى و ارتفاع مكانى لا- يؤثر عبد هواى على هوى نفسه إلا كففت عليه ضيعته و ضمنت السماوات و الأرض رزقه و كنت له من وراء تجارة كل تاجر

بيان

الضيعة العقار و الأرض المغلة و حرفة الرجل كففت عليه ضيعته أى جعلتها عليه كفافا و قد مضى حديث آخر فى هذا المعنى فى باب الزهد و ذم الدنيا

[۴]

۳۲۵۵- ۴ الكافى، ۲/ ۳۳۵/ ۳/ ۱ بهذا الإسناد عن عاصم عن أبى حمزة عن يحيى بن عقيل قال قال أمير المؤمنين ع إنى أخاف عليكم اثنتين اتباع الهوى و طول الأمل أما اتباع الهوى فإنه يصد عن الحق و أما طول الأمل فإنه ينسى الآخرة

[۵]

اشارة

۳۲۵۶- ۵ الکافی، ۲/ ۳۳۶/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن ابن شمون عن الأصم عن البجلی قال قال لی أبو الحسن ع اتق المرتقی السهل إذا کان منحدره وعرا قال و کان أبو عبد اللّه ع یقول

الوافی، ج۵، ص: ۹۰۳

لا تدع النفس و هواها فإن هواها فی رداها و ترک النفس و ما تهوی داؤها- و کف النفس عما تهوی دواؤها

بیان

الوعر ضد السهل و لعل المراد بصدر الحدیث النهی عن طلب الجاه و الرئاسة و سائر شهوات الدنیا و مرتفعاتها فإنها و إن کانت مواتیة علی الیسر و الخفض إلا أن عاقبتها عاقبة سوء و التخلص من غوائلها و تبعاتها فی غایة الصعوبة أعاذنا اللّه و سائر المؤمنین من شرور الدنیا و غرورها

الوافی، ج۵، ص: ۹۰۵

باب ۱۵۱ النوادر

[۱]

اشارة

۳۲۵۷- ۱ الکافی، ۸/ ۱۶۲/ ۱۷۰/ ۱ العدة عن سهل عن إبراهیم بن عقبة عن سیابة بن أیوب و محمد بن الولید و ابن أسباط یرفعونه إلی أمیر المؤمنین ع قال إن اللّه تعالی یعذب الستة بالستة العرب بالعصبیة و الدهاقین بالکبر و الأمراء بالجور و الفقهاء بالحسد و التجار بالخیانة و أهل الرساتیق بالجهل

بیان

و ذلک لأن هذه الأخلاق إنما توجد فی الأغلب فی هذه الأقوام کما نراه و الدهقان بالکسر و الضم یقال للقوی علی التصرف مع حدة و للتاجر و لزعیم فلاحی العجم و لرئیس الإقلیم معرب و أکثر ما یستعمل فی زعماء الفلاحین و لعلهم المرادون هاهنا أو رؤساء الأقالیم لأنهما اللذان فیهما الکبر.

آخر أبواب جنود الکفر من الرذائل و المهلکات و الحمد لله أولا و آخرا

الوافی، ج۵، ص: ۹۰۷

أبواب ما یجب علی المؤمن اجتنابه فی المعاشرات

الآیات

اشارة

قال اللّه تعالی فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ.
و قال عز و جل وَ الَّذِینَ یَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ مِیثاقِهِ وَ یَقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یُوصَلَ وَ یُفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ أُولئِکَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ.
و قال جل و عز وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا.
و قال سبحانه فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فِی قُلُوبِهِمْ إِلی یَوْمِ یَلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما کانُوا یَکْذِبُونَ.
و قال جل اسمه یَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ ما لَیْسَ فِی قُلُوبِهِمْ.
و قال عز و جل إِنَّ الَّذِینَ یُجادِلُونَ فِی آیاتِ اللّهِ بِغَیْرِ سُلْطانٍ أَتاهُمْ إِنْ فِی صُدُورِهِمْ إِلّا کِبْرٌ ما هُمْ بِبالِغِیهِ.

الوافی، ج۵، ص: ۹۰۸

و قال تعالی وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ.
و قال سبحانه إِنَّ الَّذِینَ یَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُؤْمِناتِ لُعِنُوا فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَةِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِیمٌ.
و قال عز اسمه وَ الَّذِینَ یُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِینَ وَ الْمُؤْمِناتِ بِغَیْرِ مَا اکْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِیناً.
و قال سبحانه إِنَّمَا السَّبِیلُ عَلَی الَّذِینَ یَظْلِمُونَ النّاسَ وَ یَبْغُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِّ أُولئِکَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ.
و قال تبارک و تعالی إِنَّ الَّذِینَ یُحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَةُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَةِ.
و قال تعالی ذکره یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا یَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسی أَنْ یَکُونُوا خَیْراً مِنْهُمْ وَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ عَسی أَنْ یَکُنَّ خَیْراً مِنْهُنَّ وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَکُمْ وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِیمانِ وَ مَنْ لَمْ یَتُبْ فَأُولئِکَ هُمُ الظّالِمُونَ یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا کَثِیراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَ لا تَجَسَّسُوا وَ لا یَغْتَبْ بَعْضُکُمْ بَعْضاً أَ یُحِبُّ أَحَدُکُمْ أَنْ یَأْکُلَ لَحْمَ أَخِیهِ مَیْتاً فَکَرِهْتُمُوهُ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ تَوّابٌ رَحِیمٌ.

بیان

مِنْ بَعْدِ مِیثاقِهِ من بعد ما أوثقوه به من الاعتراف و القبول بِحَبْلِ اللّهِ

الوافی، ج۵، ص: ۹۰۹

الإیمان و الطاعة کما قیل أو القرآن و أهل البیت ع کما ورد.
وَ لا تَفَرَّقُوا لا تتفرقوا عن الحق بالاختلاف بینکم فَأَعْقَبَهُمْ أی اللّه تعالی.
نِفاقاً أی فخذلهم حتی نافقوا و تمکن النفاق فی قلوبهم فلا ینفک عنها حتی یموتوا بسبب إخلافهم الوعد و بکونهم کاذبین.
إِلّا کِبْرٌ أی تکبر و هو إرادة التقدم و الرئاسة ما هُمْ بِبالِغِیهِ أی ببالغی موجب الکبر و مقتضیه و هو متعلق إرادتهم من الرئاسة جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ بلغهم خبر عن سرایا رسول اللّه من أمن و سلامة أو خوف و ضرر أَذاعُوا بِهِ و کانت إذاعتهم مفسدة یَرْمُونَ الْمُحْصَناتِ یقذفون العفائف من النساء بالزنا و الفجور قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ القوم الرجال خاصة لأنهم القوام بأمور النساء وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَکُمْ لا یطعن بعضکم علی بعض و اللمز الطعن و العیب فی المشهد و الهمز فی المغیب.

و قیل إن اللمز ما یکون باللسان و بالعین و بالإشارة و الهمز لا یکون إلا باللسان وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقابِ أی لا تداعوا بها و التلقیب المنهی عنه هو ما یدخل المدعو به کراهة لکونه ذما له و شینا بِئْسَ الِاسْمُ أی الذکر یعنی بئس الاسم المرتفع للمؤمنین بسب ارتکاب هذه الجرائر أن یذکروا بالفسق بعد إیمانهم کَثِیراً مِنَ الظَّنِّ و هو أن یظن بأهل الخیر سوء و الاغتیاب ذکر السوء فی الغیبة و فسر فی الحدیث بأن تذکر أخاک بما یکره أ یُحِبُّ أَحَدُکُمْ تمثیل و تصویر لما یناله المغتاب من عرض المغتاب علی أفظع وجه

الوافی، ج۵، ص: ۹۱۱

باب ۱۵۲ العقوق

[۱]

۳۲۵۸- ۱ الکافی، ۲/ ۳۴۸/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن ابن المغیرة عن أبی الحسن ع قال قال رسول اللّه ص کن بارا و اقتصر علی الجنة و إن کنت عاقا فظا فاقتصر علی النار

[۲]

۳۲۵۹- ۲ الکافی، ۲/ ۳۴۹/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن سیف بن عمیرة عن أبی عبد اللّه ع قال من نظر إلی أبویه نظر ماقت و هما ظالمان له لم یقبل اللّه تعالی له صلاة

[۳]

۳۲۶۰- ۳ الکافی، ۲/ ۳۴۹/ ۶/ ۱ عنه عن محمد بن علی عن محمد بن فرات عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص فی کلام له إیاکم و عقوق الوالدین فإن ریح الجنة توجد من مسیرة ألف عام و لا یجدها عاق و لا قاطع رحم و لا شیخ زان و لا جار إزاره خیلاء إنما الکبر رداء اللّه رب العالمین

[۴]

۳۲۶۱- ۴ الکافی، ۲/ ۳۴۸/ ۳/ ۱ القمی عن الکوفی عن عبیس بن هشام عن صالح الحذاء عن یعقوب بن شعیب عن أبی عبد اللّه ع قال إذا کان یوم القیامة کشف غطاء من أغطیة الجنة- فوجد ریحها من کانت له روح من مسیرة خمسمائة عام إلا صنفا واحدا

الوافی، ج۵، ص: ۹۱۲

قلت من هم قال العاق لوالدیه

[۵]

۳۲۶۲- ۵ الکافی، ۲/ ۳۴۸/ ۴/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص فوق کل ذی بر بر حتی یقتل الرجل فی سبیل اللّه فإذا قتل فی سبیل اللّه فلیس فوقه بر و إن فوق کل عقوق عقوقا حتی یقتل الرجل أحد والدیه فإذا فعل ذلک فلیس فوقه عقوق

[۶]

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضـی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السـلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافی؛ ج‌۵، ص: ۹۱۲

۳۲۶۳- ۶ الکافی، ۲/ ۳۴۸/ ۱/ ۱ محمـد عن ابن عیسـی عن محمـد بن سـنان عن حدید بن حکیم الکافی، ۲/ ۳۹۴/ ۹/ ۱ القمی عن أحمـد عن محسن بن أحمـد عن أبان عن حدید عن أبی عبد اللّه ع قال أدنی العقوق أف و لو علم اللّه تعالی شیئا هو أهون منه لنهی عنه

[۷]

۳۲۶۴- ۷ الکافی، ۲/ ۳۴۹/ ۷/ ۱ البرقی عن یحیی بن إبراهیم بن أبی البلاد عن أبیه عن جـده عن أبی عبد اللّه ع قال لو علم اللّه شـیئا هو أدنی من أف لنهی عنه و هو من أدنی العقوق و من العقوق أن ینظر الرجل إلی والدیه فیحد النظر إلیهما

[۸]

۳۲۶۵- ۸ الکافی، ۲/ ۳۴۹/ ۸/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن هارون بن الجهم عن عبد اللّه بن سلیمان عن أبی جعفر ع قال إن أبی ع نظر إلی رجل و معه ابنه یمشی و الابن متکئ علی ذراع الأب قال فما کلمه أبی ع مقتا له حتی فارق الدنیا

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۱۳

[۹]

اشارة

۳۲۶۶- ۹ الفقیه، ۱/ ۱۸۷/ ۵۶۴ سـئل أبو الحسن موسـی بن جعفر ع عن الرجـل یقول لابنه أو لابنته بأبی أنت و أمی أو بأبوی أنت أ تری بذلک بأسا فقال إن کان أبواه حیین فأری ذلک عقوقا و إن کان قد ماتا فلا بأس

بیان

بأبی أنت و أمی یعنی أفدیک بأبوی و إنما کان عقوقا لأنه إساءة أدب معهما و قلة مبالاة بحیاتهما

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۱۵

باب ۱۵۳ قطیعة الرحم

[۱]

۳۲۶۷- ۱ الكافى، ۲/ ۳۴۶/ ۲/ ۱ العدة عن البرقى عن محمد بن على عن محمد بن الفضيل عن حذيفة بن منصور قال قال أبو عبد اللّه ع اتقوا الحالقة فإنها تميت الرجال قلت و ما الحالقة قال قطيعة الرحم

[۲]

اشارة

۳۲۶۸- ۲ الكافى، ۲/ ۳۴۶/ ۱/ ۱ الثلاثة عن ابن أذينة عن مسمع عن أبى عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص فى حديث ألا و إن فى التباغض الحالقة لا أعنى حالقة الشعر- و لكن حالقة الدين

بيان

قال فى النهاية و فيه دب إليكم داء الأمم البغضاء و هى الحالقة الحالقة الخصلة التى من شأنها أن تحلق أى تهلك و تستأصل الدين كما يستأصل الموسى الشعر و قيل هى قطيعة الرحم و التظالم انتهى

[۳]

۳۲۶۹- ۳ الكافى، ۲/ ۲۸۹/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن طلحة بن زيد عن أبى عبد اللّه ع أن رجلا من خثعم جاء إلى النبى ص فقال أى الأعمال أبغض إلى اللّه

الوافى، ج۵، ص: ۹۱۶

تعالى فقال الشرك باللّه قال ثم ما ذا قال قطيعة الرحم قال ثم ما ذا قال الأمر بالمنكر و النهى عن المعروف

[۴]

۳۲۷۰- ۴ الكافى، ۲/ ۳۴۷/ ۶/ ۱ الأربعة عن أبى عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لا تقطع رحمك و إن قطعتك

[۵]

۳۲۷۱- ۵ الكافى، ۲/ ۳۴۷/ ۵/ ۱ على عن صالح بن السندى عن جعفر بن بشير عن عنبسة العابد قال جاء رجل فشكا إلى أبى عبد اللّه ع أقاربه فقال له اكظم غيظك و افعل فقال إنهم يفعلون و يفعلون فقال أ تريد أن تكون مثلهم فلا ينظر اللّه تعالى إليكم

[۶]

اشارة

۳۲۷۲- ۶ الكافى، ۲/ ۳۴۶/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن عثمان عن بعض أصحابنا عن أبى عبد اللّه ع قال قلت له إن إخوتى و بنى

عمی قد ضیقوا علی الدار و ألجئونی منها إلی بیت و لو تکلمت أخذت ما فی أیدیهم قال فقال لی اصبر فإن اللّه تعالی سیجعل لک فرجا قال فانصرفت و وقع الوباء فی سنة إحدی و ثلاثین فماتوا و اللّه کلهم فما بقی منهم أحد قال فخرجت فلما دخلت علیه قال ما حال أهل بیتک قال قلت قد ماتوا و اللّه کلهم فما بقی منهم أحد فقال هو مما صنعوا بک و لعقوقهم إیاک و قطع رحمهم بتروا أ تحب أنهم بقوا

الوافی، ج۵، ص: ۹۱۷

و أنهم ضیقوا علیک قال قلت إی و اللّه

بیان

إحدی و ثلاثین یعنی بعد المائة و البتر بتقدیم الموحدة و تأخیرها القطع و الاستیصال

[۷]

اشارة

۳۲۷۳- ۷ الکافی، ۲/ ۳۴۷/ ۴/ ۱ عنه عن أحمد عن السراد عن مالک بن عطیة عن الحذاء عن أبی جعفر ع قال فی کتاب علی ع ثلاث خصال لا یموت صاحبهن أبدا حتی یری وبالهن- البغی و قطیعة الرحم و الیمین الکاذبة یبارز اللّه بها و إن أعجل الطاعات ثوابا لصلة الرحم و إن القوم لیکونون فجارا فیتواصلون فتنمو أموالهم و یثرون و إن الیمین الکاذبة و قطیعة الرحم لتذران الدیار بلاقع من أهلها- و تنقل الرحم و إن نقل الرحم انقطاع النسل

بیان

یأتی تفسیر البلاقع فی باب جمل المعاصی و المناهی إن شاء اللّه و مفاد هذه الکلمة تفریق الشمل و تغییر النعمة

[۸]

۳۲۷۴- ۸ الکافی، ۲/ ۳۴۷/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه رفعه عن الثمالی قال قال أمیر المؤمنین ع فی خطبة أعوذ بالله من الذنوب التی تعجل الفناء فقام إلیه عبد اللّه بن الکواء الیشکری فقال یا أمیر المؤمنین أ و تکون ذنوب تعجل الفناء فقال نعم ویلک قطیعة الرحم- إن أهل البیت لیجتمعون و یتواسون و هم فجرة فیرزقهم اللّه جل و عز و إن أهل البیت لیتفرقون و یقطع بعضهم بعضا فیحرمهم اللّه و هم أتقیاء

الوافی، ج۵، ص: ۹۱۸

[۹]

۳۲۷۵- ۹ الکافی، ۲/ ۳۴۸/ ۸/ ۱ عنه عن السراد عن مالک بن عطیة عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال قال أمیر المؤمنین ع إذا قطعوا

الأرحام جعلت الأموال فی أیدی الأشرار

الوافی، ج۵، ص: ۹۱۹

باب ۱۵۴ الهجرة

[۱]

اشارة

۳۲۷۶- ۱ الکافی، ۲/ ۳۴۴/ ۱/ ۱ الحسین بن محمد عن جعفر بن محمد عن القاسم بن الربیع و العدة عن البرقی رفعه قال فی وصیة المفضل سمعت أبا عبد اللّه ع یقول لا یفترق رجلان علی الهجران إلا استوجب أحدهما البراءة و اللعنة و ربما استوجب ذلک کلاهما فقال له معتب جعلنی اللّه فداک هذا الظالم فما بال المظلوم قال لأنه لا یدعو أخاه إلی صلته و لا یتغامس له عن کلامه سمعت أبی ع یقول إذا تنازع اثنان فعاز أحدهما الآخر فلیرجع المظلوم إلی صاحبه حتی یقول لصاحبه أی أخی أنا الظالم حتی یقطع الهجران بینه و بین صاحبه- فإن اللّه تعالی حکم عدل یأخذ للمظلوم من الظالم

بیان

التعامس بالمهملتین التغافل عازه بالعین المهملة و الزای المشددة غالبه

[۲]

۳۲۷۷- ۲ الکافی، ۲/ ۳۴۵/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن أبی سعید القماط عن داود بن کثیر قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال أبی ع قال رسول اللّه ص أیما مسلمین تهاجرا فمکثا ثلاثا لا یصطلحان إلا کانا خارجین من الإسلام و لم تکن بینهما ولایة فأیهما سبق إلی کلام صاحبه

الوافی، ج۵، ص: ۹۲۰

کان السابق إلی الجنة یوم الحساب

[۳]

۳۲۷۸- ۳ الکافی، ۲/ ۳۴۴/ ۲/ ۱ الخمسة عن هشام بن الحکم عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لا هجرة فوق ثلاث

[۴]

اشارة

۳۲۷۹- ۴ الکافی، ۲/ ۳۴۴/ ۳/ ۱ حمید عن ابن سماعة عن وهیب بن حفص عن أبی بصیر قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الرجل یصرم

ذا قرابته ممن لا يعرف الحق قال لا ينبغی له أن يصرمه

بيان

الصرم القطع

[۵]

اشارة

۳۲۸۰- ۵ الكافی، ۲/ ۳۴۴/ ۴/ ۱ العدة عن أحمد عن علی بن حديد عن عمه مرازم بن حكيم قال كان عند أبی عبد اللّه ع رجل من أصحابنا يلقب شلقان و كان قد صيره فی نفقته و كان سيئ الخلق فهجره فقال لی يوما يا مرازم تكلم عيسى فقلت نعم قال أصبت لا خير فی المهاجرة

بيان

شلقان اسمه عيسى قد صيره فی نفقته أی جعله قيما عليها متصرفا فيها أو جعله من جملة عياله فهجره أی فهجر عيسى أبا عبد اللّه ع و خرج من عنده بسبب سوء خلقه مع أصحاب أبی عبد اللّه ع الذين كان مرازم منهم

الوافی، ج۵، ص: ۹۲۱

[۶]

۳۲۸۱- ۶ الكافی، ۲/ ۳۴۵/ ۶/ ۱ الثلاثة عن ابن أذينة عن زرارة عن أبی جعفر ع قال إن الشيطان يغری بين المؤمنين ما لم يرجع أحدهم عن دينه فإذا فعلوا ذلك استلقى على قفاه و تمدد ثم قال فزت فرحم اللّه امرء ألف بين وليين لنا يا معاشر المؤمنين تألفوا و تعاطفوا

[۷]

اشارة

۳۲۸۲- ۷ الكافی، ۲/ ۳۴۶/ ۷/ ۱ الحسين بن محمد عن علی بن محمد بن سعيد عن محمد بن مسلم عن محمد بن محفوظ عن علی بن النعمان عن ابن مسكان عن أبی بصير عن أبی عبد اللّه ع قال لا يزال إبليس فرحا ما تهاجر المسلمان فإذا التقيا اصطكت ركبتاه و تخلعت أوصاله و نادى يا ويله ما لقی من الثبور

بیان

اصطکاک الرکبتین اضطرابهما و الأوصال المفاصل أو مجتمع العظام.
و إنما التفت فی حکایة قول إبلیس عن التکلم إلی الغیبة فی قوله ویله و لقی تنزیها لنفسه المقدسة عن نسبة الشر إلیه فی اللفظ و إن کان فی المعنی منسوبا إلی غیره و نظیره شائع فی الکلام و الثبور الهلاک
الوافی، ج۵، ص: ۹۲۳

باب ۱۵۵ المکر و الغدر و خلف الوعد

[۱]

۳۲۸۳- ۱ الکافی، ۲/ ۳۳۶/ ۱/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم رفعه قال قال أمیر المؤمنین ع لو لا أن المکر و الخدیعة فی النار لکنت أمکر الناس

[۲]

اشارة

۳۲۸۴- ۲ الکافی، ۲/ ۳۳۸/ ۶/ ۱ علی عن أبیه عن ابن أسباط عن عمه عن أبی الحسن العبدی عن سعد بن طریف عن الأصبغ بن نباتة قال قال أمیر المؤمنین ع ذات یوم و هو یخطب علی المنبر بالکوفة یا أیها الناس لو لا کراهیة الغدر لکنت من أدهی الناس ألا إن لکل غدرة فجرة و لکل فجرة کفرة ألا و إن الغدر و الفجور و الخیانة فی النار

بیان

الغدر ضد الوفاء و الدهاء جودة الرأی و الفجر بالفتح الانبعاث فی المعاصی و الزنا و الکفر بالفتح الکفر و التاء فی الألفاظ الثلاثة للوحدة

[۳]

۳۲۸۵- ۳ الکافی، ۲/ ۳۳۷/ ۶/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لیس منا من ماکر مسلما
الوافی، ج۵، ص: ۹۲۴

[۴]

۳۲۸۶- ۴ الکافی، ۲/ ۳۳۷/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن شمون عن عبد اللّه بن عمرو بن الأشعث عن عبد اللّه بن حماد الأنصاری عن یحیی بن عبد اللّه بن الحسن عن أبی عبد اللّه ع قال رسول اللّه ص یجیء کل غادر بإمام یوم القیامة مائلا شدقه حتی یدخل

النار

[۵]

اشارة

۳۲۸۷- ۵ الكافی، ۲/ ۳۳۷/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص یجیء كل غادر یوم القیامة بإمام مائل شدقه حتی یدخل النار و یجیء كل ناكث بیعة إمام أجذم حتی یدخل النار

بیان

یجیء كل غادر یعنی من أصناف الغادرین علی اختلافهم فی أنواع الغدر بإمام یعنی مع إمام یكون تحت لوائه كما قال اللّه تعالی یَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ و إمام كل صنف من الغادرین من كان كاملا فی ذلك الصنف من الغدر أو بادیا به.

و یحتمل أن یكون المراد بالغادر بإمام من غدر ببیعة إمام فی الحدیث الأول خاصة و أما الثانی فلا لاقتضائه التكرار و للفصل فیه بیوم القیامة و الأول أظهر لأنهما فی الحقیقة حدیث واحد یبین أحدهما الآخر فینبغی أن یكون معناهما واحدا و الشدق بالكسر جانب الفم و الأجذم المقطوع الید أو الذاهب الأنامل

[۶]

۳۲۸۸- ۶ الكافی، ۲/ ۳۶۳/ ۱/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم قال سمعت

الوافی، ج۵، ص: ۹۲۵

أبا عبد اللّه ع یقول عدة المؤمن أخاه نذر لا كفارة له فمن أخلف فبخلف اللّه تعالی بدأ و لمقته تعرض و ذلك قوله تعالی یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ

[۷]

۳۲۸۹- ۷ الكافی، ۲/ ۳۶۴/ ۲/ ۱ الثلاثة عن العرقوفی عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من كان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلیف إذا وعد

الوافی، ج۵، ص: ۹۲۷

باب ۱۵۶ الكذب

[۱]

۳۲۹۰- ۱ الكافی، ۲/ ۳۴۰/ ۱۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن القاسم بن عروة عن عبد الحمید الطائی عن الأصبغ بن نباتة قال قال أمیر المؤمنین ع لا یجد عبد طعم الإیمان حتی یترك الكذب هزله و جده

[۲]

۳۲۹۱- ۲ الکافی، ۲/ ۳۳۸/ ۲/ ۱ عنه عن إسماعیل بن مهران عن سیف بن عمیرة عمن حدثه عن أبی جعفر ع قال کان علی بن الحسین ع یقول لولده اتقوا الکذب الصغیر منه و الکبیر فی کل جد و هزل فإن الرجل إذا کذب فی الصغیر اجترأ علی الکبیر أ ما علمتم أن رسول اللّه ص قال ما یزال العبد یصدق حتی یکتبه اللّه صدیقا و لا یزال العبد یکذب حتی یکتبه اللّه کذابا

[۳]

۳۲۹۲- ۳ الکافی، ۲/ ۳۳۸/ ۳/ ۱ عنه عن عثمان عن ابن مسکان عن محمد عن أبی جعفر ع قال إن اللّه تعالی جعل للشر أقفالا و جعل مفاتیح تلک الأقفال الشراب و الکذب شر من الشراب

[۴]

۳۲۹۳- ۴ الکافی، ۲/ ۳۳۹/ ۴/ ۱ عنه عن أبیه عمن ذکره عن محمد بن

الوافی، ج۵، ص: ۹۲۸

عبد الرحمن بن أبی لیلی عن أبیه عن أبی جعفر ع قال إن الکذب هو خراب الإیمان

[۵]

۳۲۹۴- ۵ الکافی، ۲/ ۳۳۹/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن أبان الأحمر عن الفضیل بن یسار عن أبی جعفر ع قال إن أول من یکذب الکذاب اللّه ثم الملکان اللذان معه ثم هو یعلم أنه کذاب

[۶]

اشارة

۳۲۹۵- ۶ الکافی، ۲/ ۳۳۹/ ۷/ ۱ علی بن الحکم عن أبان عن عمر بن یزید قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن الکذاب یهلک بالبینات- و یهلک أتباعه بالشبهات

بیان

أرید بالکذاب فی هذا الحدیث مدعی الرئاسة و سبب هلاکه بالبینات إفتاؤه بغیر علم مع علمه بجهله و سبب هلاک أتباعه بالشبهات تجویزهم کونه عالما و عدم قطعهم بجهله فهم فی شبهة من أمره

[۷]

اشارة

۳۲۹۶- ۷ الکافی، ۲/ ۳۴۰/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن التمیمی عن ابن وهب قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن آیة الکذاب بأن یخبرک خبر السماء و الأرض و المشرق و المغرب فإذا سألته عن حرام اللّه تعالی و حلاله لم یکن عنده شیء

بیان

و ذلک لأن العلم بحقائق الأشیاء علی ما هی علیه لا یحصل لأحد إلا

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۲۹

بالتقوی و تهذیب السر عن رذائل الأخلاق قال اللّه تعالی وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ یُعَلِّمُکُمُ اللّهُ و لا یحصل التقوی إلا بالاقتصار علی الحلال و الاجتناب عن الحرام و لا یتیسر ذلک إلا بالعلم بالحلال و الحرام فمن أخبر عن شیء من حقائق الأشیاء و لم یکن عنده معرفة بالحلال و الحرام فهو لا محالة کذاب یدعی ما لیس له

[۸]

۳۲۹۷- ۸ الکافی، ۲/ ۳۴۰/ ۹/ ۱ الثلاثة عن بزرج عن أبی بصیر قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن الکذبة لتفطر الصائم قلت و أینا لا یکون ذلک منه قال لیس حیث تذهب إنما ذلک الکذب علی اللّه تعالی و علی رسوله ص و علی الأئمة ع

[۹]

۳۲۹۸- ۹ الکافی، ۲/ ۳۳۹/ ۵/ ۱ الاثنان و علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد جمیعا عن الوشاء عن أحمد بن عائذ عن أبی خدیجة عن أبی عبد اللّه ع قال الکذب علی اللّه تعالی و علی رسوله من الکبائر

[۱۰]

۳۲۹۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۴۰/ ۱۰/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن بعض أصحابه رفعه إلی أبی عبد اللّه ع قال ذکر الحائک لأبی عبد اللّه ع أنه ملعون فقال ذاک الذی یحوک الکذب علی اللّه و علی رسوله ص

[۱۱]

۳۳۰۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۳۸/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۳۰

الحکم عن إسحاق بن عمار عن أبی النعمان قال قال أبو جعفر ع یا أبا النعمان لا تکذب علینا کذبة فتسلب الحنیفیة- و لا تطلبن أن تکون رأسا فتکون ذنبا و لا تستأکل الناس بنا فتفتقر فإنک موقوف لا محالة مسئول و إن صدقت صدقناک و إن کذبت کذبناک

[۱۲]

اشارة

۳۳۰۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۴۳/ ۲۱/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن أبی إسحاق الخراسانی قال کان أمیر المؤمنین ع یقول إیاکم و الکذب فإن کل راج طالب و کل خائف هارب

بیان

أراد ع لا تکذبوا فی ادعائکم الرجاء و الخوف من اللّه سبحانه و ذلک لأن کل راج طالب لما یرجو ساع فی أسبابه و أنتم لستم کذلک و کل خائف هارب مما یخاف منه مجتنب مما یقربه منه و أنتم لستم کذلک و هذا مثل قوله ع کذب و اللّه العظیم ما باله لا یتبین رجاؤه فی عمله و کل من رجا عرف رجاؤه فی عمله إلا رجاء اللّه فإنه مدخول و کل خوف محقق إلا خوف اللّه فإنه معلول الحدیث بطوله و قد مضی ذکر بعضه

[۱۳]

۳۳۰۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۳۴۰/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن البجلی قال قلت لأبی عبد اللّه ع الکذاب هو الذی یکذب فی الشیء قال لا ما من أحد إلا یکون ذلک منه و لکن المطبوع علی الکذب

[۱۴]

۳۳۰۳- ۱۴ الکافی، ۲/ ۳۴۱/ ۱۳/ ۱ العدة عن البرقی عن الحسن بن

الوافی، ج۵، ص: ۹۳۱

ظریف عن أبیه عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال قال عیسی بن مریم ع من کثر کذبه ذهب بهاؤه

[۱۵]

۳۳۰۴- ۱۵ الکافی، ۸/ ۲۵۴/ ۳۶۲ الثلاثة عن هشام بن سالم قال قال أبو عبد اللّه ع إن ممن ینتحل هذا الأمر لیکذب- حتی إن الشیطان لیحتاج إلی کذبه

[۱۶]

اشارة

۳۳۰۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۳۴۱/ ۱۵/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن إبراهیم بن محمد الأشعری عن عبید بن زرارة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن مما أعان اللّه به علی الکذابین النسیان

بيان

يعنى أن النسيان يصير سبب فضيحتهم و ذلك لأنهم ربما قالوا شيئا فنسوا أنهم قالوه فيقولون خلاف ما قالوه أولا فيفتضحون

[۱۷]

اشارة

۳۳۰۶- ۱۷ الكافي، ۲/ ۳۴۱/ ۱۶/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن أبي يحيى الواسطي عن بعض أصحابه عن أبي عبد اللّه ع قال الكلام ثلاثة صدق و كذب و إصلاح بين الناس قال قيل له جعلت فداك ما الإصلاح بين الناس قال تسمع من الرجل كلاما يبلغه

الوافي، ج۵، ص: ۹۳۲

فتخبث نفسه فتلقاه فتقول قد سمعت من فلان فيك من الخير كذا و كذا خلاف ما سمعت منه

بيان

من الرجل أي فيه فإن حروف الصفات يقوم بعضها مقام بعض و الخبث خلاف الطيبة و المراد من الحديث أن الكذب في الإصلاح بين الناس جائز و أنه ليس بكذب محرم و لا صدق بل هو قسم ثالث من الكلام

[۱۸]

۳۳۰۷- ۱۸ الكافي، ۲/ ۳۴۳/ ۲۲/ ۱ القميان عن الحجال عن ثعلبة عن معمر بن عمرو عن عطاء عن أبي عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لا كذب على مصلح ثم تلا أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسارِقُونَ قال و اللّه ما سرقوا و ما كذب ثم تلا بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هذا- فَسْئَلُوهُمْ إِنْ كانُوا يَنْطِقُونَ ثم قال و اللّه ما فعلوه و ما كذب

[۱۹]

اشارة

۳۳۰۸- ۱۹ الكافي، ۸/ ۱۰۰/ ۷۰ الاثنان عن الوشاء عن أبان عن أبي بصير قال قيل لأبي جعفر ع و أنا عنده إن سالم بن أبي حفصة و أصحابه يروون عنك أنك تكلم على سبعين وجها لك منها المخرج فقال ما يريد سالم مني أ يريد أن أجيء بالملائكة و اللّه ما جاءت بها النبيون و لقد قال إبراهيم ع إني سقيم و ما كان سقيما و ما كذب و لقد قال إبراهيم ع بل فعله كبيرهم هذا- و ما فعله و ما كذب و لقد قال يوسف ع أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ

الوافي، ج۵، ص: ۹۳۳

لَسارِقُونَ و اللّه ما كانوا سارقين و ما كذب

بیان

کان سالما عاب الإمام ع بأنه ربما یتکلم بکلام فیبلغ من لم یرتض بلوغه إلیه فیأخذ فی إنکاره فیتأوله علی معنی آخر غیر ما أراد به أولا و هذا کذب منه فأجاب ع بأن اقتداره علی ذلک دلیل علی وفور علمه و کونه حجة من اللّه سبحانه و إنه لا یحتاج فی ذلک إلی أن یجیء بالملائکة کیف و الأنبیاء لم یأتوا بذلک ثم بین ع أن المصلحة إذا اقتضت تأویل الکلام علی خلاف ما یستفاد من ظاهره جاز ذلک و لیس بکذب و قد صدر مثله عن الأنبیاء ع.

روی فی الاحتجاج، أنه سئل الصادق ع عن قول اللّه عز و جل فی قصة إبراهیم ع قال بَلْ فَعَلَهُ کَبِیرُهُمْ هٰذٰا فَسْئَلُوهُمْ إِنْ کٰانُوا یَنْطِقُونَ- قال ما فعله کبیرهم و ما کذب إبراهیم قیل و کیف ذلک فقال إنما قال إبراهیم فاسألوهم إن کانوا ینطقون إن نطقوا فکبیرهم فعل و إن لم ینطقوا فلم یفعل کبیرهم شیئا فما نطقوا و ما کذب إبراهیم و سئل عن قوله فی یوسف أَیَّتُهَا الْعِیرُ إِنَّکُمْ لَسٰارِقُونَ قال إنهم سرقوا یوسف من أبیه أ لا تری أنه قال لهم حین قالوا ما ذا تفقدون قالوا نفقد صواع الملک و لم یقل سرقتم صواع الملک إنما سرقوا یوسف من أبیه و سئل عن قول إبراهیم فَنَظَرَ نَظْرَةً فِی النُّجُومِ فَقٰالَ إِنِّی سَقِیمٌ قال ما کان إبراهیم سقیما و ما کذب إنما عنی سقیما فی دینه أی مرتادا

الوافی، ج۵، ص: ۹۳۴

[۲۰]

اشارة

۳۳۰۹- ۲۰ الکافی، ۲/ ۳۴۱/ ۱۷/ ۱ علی عن أبیه عن البزنطی عن حماد بن عثمان عن الصیقل قال قلت لأبی عبد اللّه ع أنا قد روینا عن أبی جعفر ع فی قول یوسف ع أَیَّتُهَا الْعِیرُ إِنَّکُمْ لَسٰارِقُونَ- قال و اللّه ما سرقوا و ما کذب و قال إبراهیم ع بَلْ فَعَلَهُ کَبِیرُهُمْ هٰذٰا فَسْئَلُوهُمْ إِنْ کٰانُوا یَنْطِقُونَ فقال و اللّه ما فعلوا و ما کذب قال فقال أبو عبد اللّه ع ما عندکم فیها یا صیقل قال قلت ما عندنا فیه إلا التسلیم قال فقال إن اللّه تعالی أحب اثنین و أبغض اثنتین أحب الخطر فیما بین الصفین- و أحب الکذب فی الإصلاح و أبغض الخطر فی الطرقات و أبغض الکذب فی غیر إصلاح إن إبراهیم ع إنما قال بل فعله کبیرهم هذا إرادة الإصلاح و دلالة علی أنهم لا یفعلون و قال یوسف ع إرادة الإصلاح

بیان

الخطر بالمعجمة ثم المهملتین التبختر فی المشی

[۲۱]

۳۳۱۰- ۲۱ الکافی، ۲/ ۳۴۲/ ۱۸/ ۱ عنه عن أبیه عن صفوان عن أبی مخلد [محمد] السراج عن عیسی بن حسان قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول کل کذب مسئول عنه صاحبه یوما إلا فی ثلاثة- رجل کائد فی حربه فهو موضوع عنه أو رجل أصلح بین اثنین یلقی هذا بغیر ما یلقی به هذا یرید بذلک الإصلاح فیما بینهما أو رجل وعد أهله

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۳۵

شیئا و هو لا یرید أن یتم لهم

[۲۲]

۳۳۱۱- ۲۲ الکافی، ۲/ ۳۴۲/ ۱۹/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن ابن المغیرة عن ابن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال المصلح لیس بکذاب

[۲۳]

اشارة

۳۳۱۲- ۲۳ الکافی، ۲/ ۳۴۲/ ۲۰/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن الکاهلی عن محمد بن مالک عن عبد الأعلی مولی آل سام قال حدثنی أبو عبد اللّه ع بحدیث فقلت له جعلت فداک- أ لیس زعمت لی الساعة کذا و کذا فقال لا فعظم ذلک علی فقلت بلی و اللّه زعمت قال لا- و اللّه ما زعمته قال فعظم علی فقلت بلی و اللّه قد قلته قال نعم قد قلته أ ما علمت أن کل زعم فی القرآن کذب

بیان

الزعم مثلثة القول الحق و الباطل و أکثر ما یقال فیما یشک فیه لما عبر عبد الأعلی عما قال له الإمام ع بالزعم أنکره ثم لما عبر عنه بالقول صدقه ثم ذکر أن الوجه فی ذلک أن کل زعم جاء فی القرآن جاء فی الکذب

[۲۴]

۳۳۱۳- ۲۴ التهذیب، ۴/ ۳۱۹/ ۴۱/ ۱ أحمد عن محمد بن عیسی عن أبی بدر عن عبید بن زرارة عن أبی عبد اللّه ع قال الرجل یکون صائما فیقال له أ صائم أنت فیقول لا فقال أبو عبد اللّه ع هذا کذب

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۳۷

باب ۱۵۷ مخالفة السر و العلن

[۱]

۳۳۱۴- ۱ الکافی، ۲/ ۳۴۳/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن عون القلانسی عن ابن أبی یعفور عن أبی عبد اللّه ع قال من لقی المسلمین بوجهین و لسانین جاء یوم القیامة و له لسانان من نار

[۲]

اشارة

۳۳۱۵- ۲ الکافی، ۲/ ۳۴۳/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن ابن مسکان عن أبی شیبة عن الزهری عن أبی جعفر ع قال بئس العبد یکون ذا وجهین و ذا لسانین یطری أخاه شاهدا و یأکله غائبا- إن أعطی حسده و إن ابتلی خذله

بیان

یطری أخاه یحسن الثناء علیه

[۳]

اشارة

۳۳۱۶- ۳ الکافی، ۲/ ۳۴۳/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن ابن أسباط عن عبد الرحمن بن حماد رفعه قال قال اللّٰه تعالی لعیسی بن مریم لیکن لسانک فی السر و العلانیة لسانا واحدا و کذلک قلبک إنی أحذرک نفسک و کفی بی خبیرا لا یصلح لسانان فی فم واحد و لا سیفان فی غمد واحد و لا قلبان فی صدر واحد و کذلک الأذهان

الوافی، ج۵، ص: ۹۳۸

بیان

إنما حذره نفسه لأن هوی النفس و خدعها مردیة لو لا عصمة اللّٰه و کذلک الأذهان یعنی کما أن الظاهر من هذه الأجسام لا یصلح تعددها فی محل واحد کذلک باطن الإنسان الذی هو ذهنه و حقیقته لا یصلح أن یکون ذا قولین مختلفین أو عقیدتین متضادتین

الوافی، ج۵، ص: ۹۳۹

باب ۱۵۸ المراء و الخصومة و معاداة الرجال

[۱]

اشارة

۳۳۱۷- ۱ الکافی، ۲/ ۳۰۰/ ۱/ ۱ علی عن الاثنین عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال أمیر المؤمنین ع إیاکم و المراء و الخصومة فإنهما یمرضان القلوب علی الإخوان و ینبت علیهما النفاق

بیان

المراء الجدال و الاعتراض علی کلام الغیر من غیر غرض دینی

[۲]

۳۳۱۸- ۲ الکافی، ۲/ ۳۰۰/ ۲/ ۲ بإسناده قال قال النبی ص ثلاث من لقی اللّه تعالی بهن دخل الجنة من أی باب شاء- من حسن خلقه و خشی اللّه فی المغیب و المحضر و ترک المراء و إن کان محقا

[۳]

اشارة

۳۳۱۹- ۳ الکافی، ۲/ ۳۰۱/ ۳/ ۱ بإسناده قال من نصب اللّه غرضا للخصومات أوشک أن یکثر الانتقال من الحق إلی الباطل

الوافی، ج۵، ص: ۹۴۰

بیان

و ذلک لأن الجدال فی اللّه و الخوض فی آیات اللّه یورثان الشکوک و الشبه کما نری ممن یرتکبها من أبناء زماننا ممن یزعم أنه من طلبة العلم قال اللّه تعالی وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یُجادِلُ فِی اللّهِ بِغَیْرِ عِلْمٍ وَ لا هُدیً وَ لا کِتابٍ مُنِیرٍ و قال جل شأنه وَ إِذا رَأَیْتَ الَّذِینَ یَخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّی یَخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیْرِهِ .. إِنَّکُمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إلی غیر ذلک من الآیات فی ذم الجدال و هی کثیرة

[۴]

اشارة

۳۳۲۰- ۴ الکافی، ۲/ ۳۰۱/ ۴/ ۱ علی عن صالح بن السندی عن جعفر بن بشیر عن عمار بن مروان قال قال أبو عبد اللّه ع لا تمارین حلیما و لا سفیها فإن الحلیم یقلیک و السفیه یؤذیک

بیان

القلاء البغض

[۵]

اشارة

۳۳۲۱- ۵ الکافی، ۲/ ۳۰۱/ ۵/ ۱ الثلاثة عن الحسن بن عطیة عن عمر بن یزید عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ما کان [ما کاد] جبرئیل یأتینی إلا قال یا محمد اتق شحناء الرجال و عداوتهم

الوافی، ج۵، ص: ۹۴۱

بیان

الشحناء البغضاء

[۶]

۳۳۲۲- ۶ الکافی، ۲/ ۳۰۲/ ۱۱/ ۱ الخمسة عن إبراهیم بن عبد الحمید عن الولید بن صبیح قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال رسول اللّه ص ما عهد إلی جبرئیل قط فی شیء- ما عهد إلی فی معاداة الرجال

[۷]

اشارة

۳۳۲۳- ۷ الکافی، ۲/ ۳۰۱/ ۶/ ۱ العدة عن أحمد عن علی بن الحکم عن الحسن بن الحسین الکندی عن أبی عبد اللّه ع قال قال جبرئیل ع للنبی ص إیاک و ملاحاة الرجال

بیان

الملاحاة المنازعة

[۸]

اشارة

۳۳۲۴- ۸ الکافی، ۲/ ۳۰۱/ ۷/ ۱ عنه عن عثمان عن عبد الرحمن بن سیابة عن أبی عبد اللّه ع قال إیاکم و المماراة فإنها تورث المعرة و تظهر العورة

بیان

فی بعض النسخ إیاکم و المشارة و هی بتشدید الراء بمعنی المخاصمة و المعرة الإثم

الوافی، ج۵، ص: ۹۴۲

[۹]

اشارة

۳۳۲۵- ۹ الکافی، ۲/ ۳۰۱/ ۸/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن عنبسة العابد عن أبی عبد اللّه ع قال إیاکم و الخصومة فإنها تشغل القلب و تورث النفاق و تکسب الضغائن

بیان

الضغینة الحقد

[۱۰]

۳۳۲۶- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۰۲/ ۱۰/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن مهران عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ما أتانی جبرئیل قط إلا وعظنی فآخر قوله لی إیاک و مشارة الناس فإنها تکشف العورة و تذهب بالعز

[۱۱]

۳۳۲۷- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۰۲/ ۱۲/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه رفعه قال قال أبو عبد اللّه ع من زرع العداوة حصد ما بذر

[۱۲]

اشارة

۳۳۲۸- ۱۲ الکافی، ۸/ ۳۹۱/ ۵۸۷ العدة عن سهل عن عمر بن علی عن عمه محمد بن عمر عن ابن أذینة عن عمر بن یزید عن معروف بن خربوذ عن علی بن الحسین ع أنه کان یقول ویل أمة فاسقا من لا یزال مماریا ویل أمة فاجرا من لا یزال مخاصما- ویل أمة آثما من کثر کلامه فی غیر ذات اللّه تعالی

بیان

ویل أمه بالإضافة و نصب فاسقا علی التمییز لرفع إبهام النسبة و کذا فی

الوافی، ج۵، ص: ۹۴۳

أختیها فی غیر ذات اللّه أی فی غیر اللّه فإن لفظة الذات فی مثله مقحمة و لا بد من تقدیر مضاف سواء قیل فی اللّه أو فی ذات اللّه فإن المعنی فی حق اللّه أو طاعة اللّه أو عبادة اللّه و هذا کقوله سبحانه علی الحکایة یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ

الوافی، ج۵، ص: ۹۴۵

باب ۱۵۹ الإذاعة

[۱]

۳۳۲۹- ۱ الکافی، ۲/ ۳۷۰/ ۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن محمد الحذاء عن أبی عبد اللّه ع قال من أذاع علینا حدیثنا فهو بمنزلة من جحدنا حقنا قال و قال للمعلی بن خنیس المذیع حدیثنا کالجاحد له

[۲]

۳۳۳۰- ۲ الکافی، ۲/ ۳۷۰/ ۳/ ۱ یونس عن ابن مسکان عن ابن أبی یعفور قال قال أبو عبد اللّه ع من أذاع علینا حدیثنا سلبه اللّه تعالی الإیمان

[۳]

۳۳۳۱- ۳ الکافی، ۲/ ۳۷۰/ ۴/ ۱ یونس عن یونس بن یعقوب عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال ما قتلنا من أذاع علینا حدیثنا قتل خطإ و لکن قتلنا قتل عمد

[۴]

۳۳۳۲- ۴ الکافی، ۲/ ۳۷۱/ ۹/ ۱ الثلاثة عن حسین عمن أخبره عن أبی عبد اللّه ع قال من أذاع علینا شیئا من أمرنا فهو کمن

الوافی، ج۵، ص: ۹۴۶

قتلنا عمدا و لم یقتلنا خطأ

[۵]

۳۳۳۳- ۵ الکافی، ۲/ ۳۷۱/ ۶/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن مسکان عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع و تلا هذه الآیة ذلِکَ بِأَنَّهُمْ کانُوا یَکْفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ یَقْتُلُونَ النَّبِیِّینَ بِغَیْرِ الْحَقِّ ذلِکَ بِما عَصَوْا وَ کانُوا یَعْتَدُونَ قال و اللّه ما قتلوهم بأیدیهم و لا ضربوهم بأسیافهم- و لکنهم سمعوا أحادیثهم فأذاعوها فأخذوا علیها فقتلوا فصار قتلا و اعتداء و معصیة

[۶]

۳۳۳۴- ۶ الکافی، ۲/ ۳۷۱/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی وَ یَقْتُلُونَ الْأَنْبِیاءَ بِغَیْرِ حَقٍّ فقال أما و اللّه ما قتلوهم بالسیوف و لکن أذاعوا سرهم و أفشوا علیهم فقتلوا

[۷]

۳۳۳۵- ۷ الکافی، ۲/ ۳۷۱/ ۸/ ۱ عنه عن عثمان عن محمد بن عجلان عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی عیر قوما بالإذاعة فقال وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ فإیاکم و الإذاعة

[۸]

۳۳۳۶- ۸ الکافی، ۲/ ۳۷۲/ ۱۲/ ۱ القمیان عن صفوان عن البجلی عن أبی عبد اللّه ع قال من استفتح نهاره بإذاعة سرنا سلط اللّه

تعالی علیه حر الحدید و ضیق المحابس

[۹]

اشارة

۳۳۳۷- ۹ الکافی، ۲/ ۳۷۲/ ۱۱/ ۱ علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد عن رجل من الکوفیین عن أبی خالد الکابلی عن أبی عبد اللّه ع أنه قال إن اللّه تعالی جعل الدین دولتین دولة آدم و هی دولة اللّه تعالی و دولة إبلیس فإذا أراد اللّه تعالی أن یعبد علانیة کانت دولة آدم و إذا أراد اللّه أن یعبد علی السر کانت دولة إبلیس و المذیع لما أراد اللّه تعالی ستره مارق من الدین

بیان

قد مضی هذا الحدیث بإسناد آخر فی کتاب الحجة مع أخبار أخر فی هذا المعنی

[۱۰]

اشارة

۳۳۳۸- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۷۱/ ۱۰/ ۱ الاثنان عن أحمد عن نصر بن صاهر [طاهر] [صاعد] مولی أبی عبد اللّه ع عن أبیه قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول مذیع السر شاك و قائله عند غیر أهله کافر و من تمسك بالعروة الوثقی فهو ناج قلت و ما هو قال التسلیم

بیان

إنما کان المذیع شاکا لأنه فی الأغلب إنما یذیع السر لیستعلم حقیته و یستفهم و لو کان صاحب یقین لما احتاج إلی الإذاعة

باب ۱۶۰ السفه و السباب

[۱]

اشارة

۳۳۳۹- ۱ الکافی، ۲/ ۳۲۲/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن شریف بن سابق عن الفضل بن أبی قرة عن أبی عبد اللّه ع قال إن السفه خلق اللئیم یستطیل علی من هو دونه و یخضع لمن هو فوقه

بیان

السفه ضد الحلم و أصله الخفة و الحرکة

[۲]

۳۳۴۰- ۲ الکافی، ۲/ ۳۲۲/ ۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن بعض أصحابه عن أبی المغراء عن الحلبی عن أبی عبد اللّه ع قال لا تسفهوا فإن أئمتکم لیسوا سفهاء و قال أبو عبد اللّه ع من کافی السفیه بالسفه فقد رضی بما أتی إلیه حیث احتذی مثاله

[۳]

۳۳۴۱- ۳ الکافی، ۲/ ۳۶۰/ ۴/ ۱ العدة عن ابن عیسی عن السراد عن البجلی عن أبی الحسن موسی ع فی رجلین یتسابان فقال البادئ منهما أظلم و وزره و وزر صاحبه علیه ما لم یعتذر إلی المظلوم

[۴]

۳۳۴۲- ۴ الکافی، ۲/ ۳۲۲/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن البجلی عن أبی الحسن موسی ع فی رجلین یتسابان فقال البادئ

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۵۰

منهما أظلم و وزره و وزر صاحبه علیه ما لم یتعد المظلوم

[۵]

۳۳۴۳- ۵ الکافی، ۲/ ۳۶۰/ ۳/ ۱ العدة عن ابن عیسی عن السراد عن هشام بن سالم عن أبی بصیر عن أبی جعفر ع قال إن رجلا من بنی تمیم أتی رسول اللّه ص فقال له أوصنی فکان مما أوصاه أن قال لا تسبوا الناس فتکسبوا العداوة منهم

[۶]

۳۳۴۴- ۶ الکافی، ۲/ ۳۶۰/ ۵/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال ما

شهد رجل علی رجل بکفر قط إلا باء به أحدهما إن کان شهد به علی کافر صدق و إن کان مؤمنا رجع الکفر علیه [إلیه] فإیاکم و الطعن علی المؤمنین

[۷]

۳۳۴۵- ۷ الکافی، ۲/ ۳۶۰/ ۶/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن علی بن أبی حمزة عن أحدهما ع قال سمعته یقول إن اللعنة إذا خرجت من فی صاحبها ترددت فإن وجدت مساغا و إلا رجعت علی صاحبها

[۸]

اشارة

۳۳۴۶- ۸ الکافی، ۲/ ۳۶۰/ ۷/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحسن بن علی عن علی بن عقبة عن عبد اللّه بن سنان عن الثمالی قال سمعت أبا جعفر ع یقول إن اللعنة إذا خرجت من فی صاحبها ترددت بینهما فإن وجدت مساغا و إلا رجعت علی صاحبها

بیان

مساغا أی مدخلا

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۱

[۹]

اشارة

۳۳۴۷- ۹ الکافی، ۲/ ۳۶۱/ ۹/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن حماد عن ربعی عن الفضیل عن أبی جعفر ع قال ما من إنسان یطعن فی عین مؤمن إلا مات بشر میتة و کان قمنا ألا یرجع إلی خیر

بیان

فی عین مؤمن یعنی حین ینظر إلیه و یراعیه و القمن ککتف الخلیق الجدیر

[۱۰]

۳۳۴۸- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۵۹/ ۲/ ۱ العدة عن ابن عیسی عن الحسین عن فضالة عن ابن بکیر عن أبی بصیر عن أبی جعفر ع قال الفقیه، ۴/ ۴۱۸/ ۵۹۱۳ قال رسول اللّه ص سباب المؤمن فسوق و قتاله کفر و أکل لحمه معصیة و حرمة ماله کحرمة دمه

[۱۱]

۳۳۴۹- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۵۹/ ۱/ ۲ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص سباب المؤمن کالمشرف علی الهلکة

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۳

باب ۱۶۱ البذاء و السلاطة

[۱]

اشارة

۳۳۵۰- ۱ الکافی، ۲/ ۳۲۳/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن ابن أذینة عن أبان بن أبی عیاش عن سلیم بن قیس عن أمیر المؤمنین ع قال قال رسول اللّه ص إن اللّه تعالی حرم الجنة علی کل فحاش بذی قلیل الحیاء لا یبالی ما قال و لا ما قیل له فإنک إن فتشته لم تجده إلا لغیة أو شرک شیطان فقیل یا رسول اللّه و فی الناس شرک شیطان فقال رسول اللّه ص أ ما تقرأ قول اللّه تعالی وَ شارِکْهُمْ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ قال و سأل رجل فقیها هل فی الناس من لا یبالی ما قیل له قال من تعرض للناس یشتمهم و هو یعلم أنهم لا یترکونه فذلک الذی لا یبالی ما قال و لا ما قیل له

بیان

الغیة بکسر المعجمة و تشدید المثناة التحتانیة الزنا یقال فلان لغیة فی مقابلة فلان لرشدة بکسر الراء و معنی مشارکة الشیطان للإنسان فی الأموال حمله إیاه علی تحصیلها من الحرام و إنفاقها فیما لا یجوز و علی ما لا یجوز من الإسراف و التقتیر و البخل و التبذیر و مشارکته له فی الأولاد إدخاله معه فی النکاح إذا لم یسم اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۴

و النطفة واحدة کما یأتی ذکره فی کتاب النکاح إن شاء اللّه تعالی

[۲]

۳۳۵۱- ۲ الکافی، ۲/ ۳۲۳/ ۲/ ۱ الثلاثة عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إذا رأیتم الرجل لا یبالی ما قال و لا ما قیل فیه فإنه لغیة أو شرک شیطان

[۳]

۳۳۵۲- ۳ الکافی، ۲/ ۳۲۳/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن ابن فضال عن أبی المغراء عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال من علامة شرک الشیطان الذی لا شک فیه أن یکون فحاشا لا یبالی ما قال و لا ما قیل فیه

[۴]

۳۳۵۳- ۴ الکافی، ۲/ ۳۲۴/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن أبی جمیلة یرفعه عن أبی جعفر ع قال إن اللّه یبغض الفاحش المتفحش

[۵]

۳۳۵۴- ۵ الکافی، ۲/ ۳۲۵/ ۱۱/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن النعمان عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص إن اللّه لیبغض الفاحش البذی و السائل الملحف

[۶]

اشارة

۳۳۵۵- ۶ الکافی، ۲/ ۳۲۵/ ۱۰/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن ابن مسکان عن الصیقل قال قال أبو عبد اللّه ع إن الفحش و البذاء و السلاطة من النفاق

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۵

بیان

السلاطة شدة اللسان

[۷]

اشارة

۳۳۵۶- ۷ الکافی، ۲/ ۳۲۵/ ۹/ ۱ العدة عن سهل عن السراد عن ابن رئاب عن الحذاء عن أبی عبد اللّه ع قال البذاء من الجفاء و الجفاء فی النار

بیان

الجفاء الغلظ فی العشرة و الخرق فی المعاملة و ترک الرفق

[۸]

اشارة

۳۳۵۷- ۸ الکافی، ۲/ ۳۲۶/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال إن النبی ص بینا هو ذات یوم عند عائشة إذ استأذن علیه رجل- فقال رسول اللّه ص بئس أخو العشیرة- فقامت عائشة فدخلت البیت فأذن له رسول اللّه ص فلما دخل أقبل رسول اللّه ص بوجهه و بشره إلیه یحدثه حتی إذا فرغ و خرج من عنده قالت عائشة یا رسول اللّه بینا أنت تذکر هذا الرجل بما ذکرته به إذ أقبلت علیه بوجهک و بشرک- فقال رسول اللّه ص عند ذلک إن من شرار عباد اللّه تعالی من تکره مجالسته لفحشه

بیان

یعنی أن هذا الرجل کان ممن تکره مجالسته لفحشه و لهذا قلت فیه ما قلت

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۶

و إنما فعلت معه ما فعلت لأنی لو لم أفعل معه ذلک لم آمن شره و فحشه

[۹]

۳۳۵۸- ۹ الکافی، ۲/ ۳۲۵/ ۸/ ۱ بهذا الإسناد عن سماعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن من شرار عباد اللّه من تکره مجالسته لفحشه

[۱۰]

۳۳۵۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۲۷/ ۳/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن عبد اللّه بن سنان قال قال أبو عبد اللّه ع من خاف الناس من لسانه فهو فی النار

[۱۱]

۳۳۶۰- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۲۲/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن صفوان بن یحیی عن عیص بن القاسم عن أبی عبد اللّه ع قال إن أبغض خلق اللّه تعالی عبد اتقی الناس لسانه

[۱۲]

۳۳۶۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۲۶/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص شر الناس عند اللّه تعالی یوم القیامة الذین یکرمون اتقاء شرهم

[۱۳]

۳۳۶۲- ۱۳ الکافی، ۲/ ۳۲۷/ ۴/ ۱ العدة عن سهل عن السراد عن ابن رئاب عن أبی حمزة عن جابر بن عبد اللّه قال قال رسول اللّه ص الحدیث

[۱۴]

۳۳۶۳- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۹۰/ ۷/ ۱ علی عن أبیه عن ابن أسباط عن داود بن النعمان عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال خطب

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۷

رسول اللّه ص الناس فقال أ لا أخبرکم بشرارکم قالوا بلی یا رسول اللّه قال الذی یمنع رفده و یضرب عبده و یتزود وحده فظنوا أن اللّه تعالی لم یخلق خلقا هو شر من هذا ثم قال أ لا أخبرکم بمن هو شر من ذلک قالوا بلی یا رسول اللّه قال الذی لا یرجی خیره و لا یؤمن شره فظنوا أن اللّه لم یخلق خلقا هو شر من هذا- ثم قال أ لا أخبرکم بمن هو شر من ذلک قالوا بلی یا رسول اللّه قال المتفحش اللعان الذی إذا ذکر عنده المؤمنون لعنهم و إذا ذکروه لعنوه

[۱۵]

۳۳۶۴- ۱۵ الکافی، ۲/ ۳۲۵/ ۱۳/ ۱ الاثنان عن أحمد بن محمد عن بعض رجاله قال قال من فحش علی أخیه المسلم نزع اللّه منه برکة رزقه و وکله إلی نفسه و أفسد علیه معیشته

[۱۶]

اشارة

۳۳۶۵- ۱۶ الکافی، ۲/ ۳۲۶/ ۱۴/ ۱ الاثنان عن أحمد بن محمد بن حسان عن سماعة قال دخلت علی أبی عبد اللّه ع فقال لی مبتدئا یا سماعة ما هذا الذی کان بینک و بین جمالک إیاک أن تکون فحاشا أو سخابا أو لعانا فقلت و اللّه لقد کان ذلک إنه ظلمنی فقال إن کان ظلمک لقد أربیت علیه إن هذا لیس من فعالی و لا آمر به شیعتی- استغفر ربک و لا تعد قلت أستغفر اللّه و لا أعود

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۸

بیان

السخاب بالسین و الصاد الشدید الصوت أربیت زدت

[۱۷]

۳۳۶۶- ۱۷ الکافی، ۲/ ۳۲۴/ ۵/ ۱ القمی عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن عمرو بن النعمان الجعفی قال کان لأبی عبد اللّه ع صدیق لا یکاد یفارقه إذا ذهب مکانا فبینا هو یمشی معه فی الحذاءین و معه غلام له سندی یمشی خلفهما إذا التفت الرجل یرید غلامه ثلاث مرات فلم یره فلما نظر فی الرابعة قال یا بن الفاعلة أین کنت قال فرفع أبو عبد اللّه ع یده فصک بها جبهة نفسه ثم قال سبحان اللّه تقذف أمه قد کنت أریتنی أن لک ورعا فإذا لیس لک ورع فقال جعلت فداک إن أمه سندیة مشرکة فقال أ ما علمت أن لکل أمة نکاحا تنح عنی قال فما رأیته یمشی معه حتی فرق بینهما الموت

[۱۸]

۳۳۶۷- ۱۸ الکافی، ۲/ ۳۲۴/ ۵/ ۱ و فی روایة أخری أن لکل أمة نکاحا یحتجبون [یحتجزون] به من الزنا

[۱۹]

اشارة

۳۳۶۸- ۱۹ الکافی، ۲/ ۳۲۴/ ۶/ ۱ الکافی، ۲/ ۳۲۵/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن ابن أذینة عن زرارة عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص لعائشة یا عائشة إن الفحش لو کان مثالا لکان مثال سوء

بیان

هذا الخبر أورده مرة أخری فی هذا الباب بهذا الإسناد بعینه بدون ذکر عائشة

الوافی، ج۵، ص: ۹۵۹

باب ۱۶۲ إیذاء المؤمن و احتقاره

[۱]

اشارة

۳۳۶۹- ۱ الکافی، ۲/ ۳۵۰/ ۱/ ۲ محمد عن أحمد عن السراد عن هشام بن سالم قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال اللّه تعالی لیأذن بحرب منی من آذی عبدی المؤمن و لیأمن من غضبی من أکرم عبدی المؤمن الحدیث

بیان

قد مضی تمامه لیأذن لیعلم فإن أذن بمعنی علم قاله الجوهری قال و منه قوله سبحانه فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللّهِ

[۲]

اشارة

۳۳۷۰- ۲ الکافی، ۲/ ۳۵۱/ ۲/ ۱ عنه عن أحمد عن ابن سنان عن منذر بن یزید عن المفضل بن عمر قال قال أبو عبد اللّه ع إذا کان یوم القیامة ینادی مناد أین المأذون لأولیائی فیقوم قوم لیس علی وجوههم لحم فیقال هؤلاء الذین آذوا المؤمنین و نصبوا لهم و

عاندوهم و عنفوهم فی دینهم فیؤمر بهم إلی جهنم

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۰

بيان

إنما سقط لحم وجوههم لأنهم كاشفوهم بوجوههم الشديدة من غير استحياء من اللّه و منهم و نصبوا لهم يعنى العداوة و التعنيف التعيير و اللؤم

[۳]

اشارة

۳۳۷۱- ۳ الكافی، ۲/ ۳۵۱/ ۳/ ۱ القميان عن ابن فضال عن ثعلبة بن ميمون عن حماد بن بشير عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالى من أهان لی وليا فقد أرصد لمحاربتی

بيان

الإرصاد المراقبة و الإعداد للشیء

[۴]

۳۳۷۲- ۴ الكافی، ۲/ ۳۵۱/ ۵/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن النعمان عن ابن مسكان عن معلى بن خنيس قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول إن اللّه تعالى يقول من أهان لی وليا فقد أرصد لمحاربتی و أنا أسرع شیء إلی نصرة أوليائی

[۵]

اشارة

۳۳۷۳- ۵ الكافی، ۲/ ۳۵۱/ ۶/ ۱ العدة عن سهل عن السراد عن هشام بن سالم عن معلى بن خنيس عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالى قد نابذنی من أذل عبدی المؤمن

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۱

بيان

المنابذة المعاداة جهارا

[۶]

اشارة

۳۳۷۴- ۶ الکافی، ۲/ ۳۵۳/ ۹/ ۱ الثلاثة عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال من استذل مؤمنا و احتقره لقلة ذات یده و لفقره شهره اللّه یوم القیامة علی رءوس الخلائق

بیان

الشهرة ظهور الشیء فی شنعة یقال شهره کمنعه و شهره و اشتهره شهره و تشهیرا و اشتهارا

[۷]

اشارة

۳۳۷۵- ۷ الکافی، ۲/ ۳۵۱/ ۴/ ۱ الثلاثة عن حسین عن محمد بن أبی حمزة عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال من حقر مؤمنا مسکینا أو غیر مسکین لم یزل اللّه تعالی له حاقرا ماقتا حتی یرجع عن محقرته إیاه

بیان

قد مضت أخبار أخر من هذا الباب فی باب عزة المؤمن

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۳

باب ۱۶۳ إخافة المؤمن و ضربه

[۱]

۳۳۷۶- ۱ الکافی، ۲/ ۳۶۸/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن عیسی عن الأنصاری عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من نظر إلی مؤمن نظرة لیخیفه بها أخافه اللّه تعالی یوم لا ظل إلا ظله

[۲]

۳۳۷۷- ۲ الکافی، ۲/ ۳۶۸/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن أبی إسحاق الخفاف عن بعض الکوفیین عن أبی عبد اللّه ع قال من روع مؤمنا بسلطان لیصیبه منه مکروه فلم یصبه فهو فی النار و من روع مؤمنا بسلطان لیصیبه منه مکروه فأصابه فهو مع فرعون و آل فرعون فی

النار

[۳]

اشارة

۳۳۷۸- ۳ الکافی، ۲/ ۳۶۸/ ۳/ ۱ الثلاثة الفقیه، ۴/ ۹۴/ ۵۱۵۷ ابن أبی عمیر عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال من أعان علی مؤمن بشطر کلمة- لقی اللّه تعالی یوم القیامة مکتوبا بین عینیه آیس من رحمة اللّه تعالی

بیان

الشطر النصف و الجزء و فی الفقیه عن غیر واحد بدل عن بعض أصحابه و جاء یوم القیامة مکان لقی اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۴

[۴]

۳۳۷۹- ۴ الفقیه، ۴/ ۹۳/ ۵۱۵۵ العلاء عن الثمالی قال "لو أن رجلا ضرب رجلا سوطا لضربه اللّه سوطا من نار

[۵]

۳۳۸۰- ۵ الفقیه، ۴/ ۱۷۰/ ۵۳۹۰ عبد اللّه بن سنان عن الثمالی عن سعید بن المسیب عن جابر بن عبد اللّه "مثله

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۵

باب ۱۶۴ الظلم

[۱]

۳۳۸۱- ۱ الکافی، ۲/ ۳۳۰/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن هارون بن الجهم عن المفضل بن صالح عن سعد بن طریف عن أبی جعفر ع قال الظلم ثلاثة ظلم یغفره اللّه تعالی و ظلم لا یغفره اللّه و ظلم لا یدعه فأما الظلم الذی لا یغفره اللّه فالشرک و أما الظلم الذی یغفره اللّه تعالی فظلم الرجل نفسه فیما بینه و بین اللّه تعالی و أما الظلم الذی لا یدعه فالمداینة بین العباد

[۲]

۳۳۸۲- ۲ الکافی، ۲/ ۳۳۱/ ۲/ ۱ عنه عن الحجال عن غالب بن محمد عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی إِنَّ رَبَّکَ لَبِالْمِرْصادِ قال قنطرة علی الصراط لا یجوزها عبد بمظلمة

[۳]

۳۳۸۳- ۳ الکافی، ۲/ ۳۳۱/ ۳/ ۱ الثلاثة عن وهب بن عبد ربه و عبید اللّه الطویل عن شیخ من النخع قال قلت لأبی جعفر ع إنی لم أزل والیا منذ زمن الحجاج إلی یومی هذا فهل لی من توبة قال فسکت ثم أعدت علیه فقال لا حتی تؤدی إلی کل ذی حق حقه

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۶

[۴]

۳۳۸۴- ۴ الکافی، ۲/ ۳۳۱/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن الحسین عن إبراهیم بن عبد الحمید عن الولید بن صبیح عن أبی عبد اللّه ع قال ما من مظلمة أشد من مظلمة لا یجد صاحبها علیها عونا إلا اللّه تعالی

[۵]

۳۳۸۵- ۵ الکافی، ۲/ ۳۳۱/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن إسماعیل بن مهران عن درست عن عیسی بن بشیر عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال لما حضر علی بن الحسین ع الوفاة ضمنی إلی صدره ثم قال یا بنی أوصیک بما أوصانی به أبی ع حین حضرته الوفاة و بما ذکر أن أباه ع أوصاه به قال یا بنی إیاک و ظلم من لا یجد علیک ناصرا إلا اللّه تعالی

[۶]

۳۳۸۶- ۶ الکافی، ۲/ ۳۳۱/ ۶/ ۱ عنه عن أبیه عن هارون بن الجهم عن حفص بن عمر عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع من خاف القصاص کف عن ظلم الناس

[۷]

۳۳۸۷- ۷ الکافی، ۲/ ۳۳۵/ ۲۳/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص مثله

[۸]

اشارة

۳۳۸۸- ۸ الکافی، ۲/ ۳۳۲/ ۸/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من أصبح لا یهم بظلم أحد غفر اللّه تعالی له ما اجترم

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۷

بیان

فی بعض النسخ لا ینوی ظلم أحد ما اجترم أی فی ذلک الیوم ما بینه و بین اللّه تعالی و فی بعض النسخ ما أجرم

[۹]

۳۳۸۹- ۹ الکافی، ۲/ ۳۳۴/ ۲۱/ ۱ أحمد بن محمد الکوفی عن إبراهیم بن الحسین عن محمد بن خلف عن موسی بن إبراهیم المروزی عن أبی الحسن موسی ع قال قال رسول اللّه ص مثله

[۱۰]

۳۳۹۰- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۳۱/ ۷/ ۱ القمیان عن صفوان عن إسحاق بن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع من أصبح لا ینوی ظلم أحد- غفر اللّه له ذنب ذلک الیوم ما لم یسفک دما أو یأکل مال یتیم حراما

[۱۱]

۳۳۹۱- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۳۲/ ۱۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن منصور عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع الکافی، ۲/ ۳۳۲/ ۱۱/ ۱ ابن أبی عمیر عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص اتقوا الظلم فإنه ظلمات یوم القیامة

[۱۲]

۳۳۹۲- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۳۳/ ۱۵/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن علی عن أبی بصیر قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من أکل مال أخیه ظلما و لم یرده إلیه أکل جذوة من النار یوم القیامة

[۱۳]

۳۳۹۳- ۱۳ الکافی، ۲/ ۳۳۲/ ۹/ ۱ الثلاثة عن هشام بن سالم عن

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۸

أبی عبد اللّه ع قال من ظلم مظلمة أخذ بها فی نفسه أو ماله أو ولده

[۱۴]

۳۳۹۴- ۱۴ الکافی، ۲/ ۳۳۲/ ۱۲/ ۱ الثلاثة عن ابن أذینة عن زرارة عن أبی جعفر ع قال ما من أحد یظلم بمظلمة إلا أخذه اللّه تعالی بها فی نفسه أو ماله و أما الظلم الذی بینه و بین اللّه جل و عز فإذا تاب غفر له

[۱۵]

اشارة

۳۳۹۵- ۱۵ الکافی، ۲/ ۳۳۲/ ۱۳/ ۱ العدة عن البرقی عن التمیمی عن عمار بن حکیم عن عبد الأعلی مولی آل سام قال قال أبو عبد اللّه ع مبتدئا من ظلم سلط اللّه علیه من یظلمه أو علی عقبه أو علی عقب عقبه قال قلت یظلم هو فیسلط علی عقبه أو علی عقب عقبه-

فقال إن اللّه تعالی یقول وَ لْیَخْشَ الَّذِینَ لَوْ تَرَکُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّیَّةً ضِعافاً خافُوا عَلَیْهِمْ فَلْیَتَّقُوا اللّهَ وَ لْیَقُولُوا قَوْلًا سَدِیداً

بیان

الوجه فی ذلک أن الدنیا دار مکافأة و انتقام و إن کان بعض ذلک مما یؤخر إلی الآخرة و فائدة ذلک أما بالنسبة إلی الظالم فإنه یردعه عن الظلم إذا سمع به و أما بالنسبة إلی المظلوم فإنه یستبشر بنیل الانتقام فی الدنیا مع نیله ثواب الظلم الواقع علیه فی الآخرة فإنه ما ظفر أحد بخیر مما ظفر به المظلوم لأنه یأخذ من دین الظالم أکثر مما أخذ الظالم من ماله کما یأتی فی حدیث آخر الباب و هذا مما یصحح الانتقام من عقب الظالم أو عقب عقبه فإنه و إن کان فی

الوافی، ج۵، ص: ۹۶۹

صورة الظلم لأنه انتقام من غیر أهله مع أنه لا تَزِرُ وازِرَةٌ وِزْرَ أُخْری إلا أنه نعمة من اللّه علیه فی المعنی من جهة ثوابه فی الدارین فإن ثواب المظلوم فی الآخرة أکثر مما جری علیه من الظلم فی الدنیا

[۱۶]

۳۳۹۶- ۱۶ الکافی، ۲/ ۳۳۳/ ۱۴/ ۱ عنه عن السراد عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی أوحی إلی نبی من الأنبیاء فی مملکة جبار من الجبابرة أن ائت هذا الجبار فقل له إنی لم أستعملک علی سفک الدماء و اتخاذ الأموال و إنما استعملتک لتکف عنی أصوات المظلومین و إنی لن أدع ظلامتهم و إن کانوا کفارا

[۱۷]

۳۳۹۷- ۱۷ الکافی، ۲/ ۳۳۳/ ۱۶/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن طلحة بن زید عن أبی عبد اللّه ع قال العامل بالظلم و المعین له و الراضی به شرکاء ثلاثتهم

[۱۸]

اشارة

۳۳۹۸- ۱۸ الکافی، ۲/ ۳۳۳/ ۱۷/ ۱ عنه عن أحمد عن علی بن الحکم عن هشام بن سالم قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن العبد لیکون مظلوما فما یزال یدعو حتی یکون ظالما

بیان

فی بعض النسخ العدة عن أحمد فما یزال یدعو أی یدعو علی ظالمه حتی یربو علیه و یزید فیصیر الظالم مظلوما و المظلوم ظالما

[۱۹]

۳۳۹۹- ۱۹ الکافی، ۲/ ۳۳۴/ ۱۸/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن أبی نهشل عن عبد اللّٰه بن سنان عن أبی عبد اللّٰه ع قال من

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۷۰

أعان ظالما بظلمه سلط اللّٰه علیه من یظلمه فإن دعا لم یستجب له و لم یأجره اللّٰه علی ظلامته

[۲۰]

۳۴۰۰- ۲۰ الکافی، ۲/ ۳۳۴/ ۱۹/ ۱ عنه عن محمد بن عیسی عن إبراهیم بن عبد الحمید عن علی عن أبی بصیر عن أبی جعفر ع قال ما انتصر اللّٰه تعالی من ظالم إلا بظالم و ذلک قوله تعالی وَ کَذٰلِکَ نُوَلِّی بَعْضَ الظّٰالِمِینَ بَعْضاً

[۲۱]

۳۴۰۱- ۲۱ الکافی، ۲/ ۳۳۴/ ۲۰/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال رسول اللّٰه ص من ظلم أحدا ففاته فلیستغفر اللّٰه له فإنه کفارة له

[۲۲]

اشارة

۳۴۰۲- ۲۲ الکافی، ۲/ ۳۳۴/ ۲۲/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن علی عن أبی بصیر قال دخل رجلان علی أبی عبد اللّٰه ع فی مداراة بینهما و معاملة فلما أن سمع کلامهما قال أما إنه ما ظفر أحد بخیر من ظفر بالظلم أما إن المظلوم یأخذ من دین الظالم أکثر مما یأخذ الظالم من مال المظلوم ثم قال من یفعل الشر بالناس فلا ینکر الشر إذا فعل به أما إنه إنما یحصد ابن آدم ما یزرع و لیس یحصد أحد من المر حلوا و لا من الحلو مرا فاصطلح الرجلان قبل أن یقوما

بیان

من ظفر علی الجار و المجرور متعلق بخیر لیس بالموصول کما توهم و المراد بالظلم المظلومیة کما مر تفسیره

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۷۱

باب ۱۶۵ طلب عثرات المؤمن و عوراته و تعییره

[۱]

۳۴۰۳- ۱ الکافی، ۲/ ۳۵۴/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن إبراهیم و الفضل ابنی زید الأشعری [یزید الأشعریین] عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر ع و أبی عبد اللّٰه ع قالا أقرب ما یکون العبد إلی الکفر أن یؤاخی الرجل علی الدین فیحصی علیه عثراته و زلاته لیعنفه بها یوما ما

[۲]

۳۴۰۴- ۲ الکافی، ۲/ ۳۵۵/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن علی بن الحکم عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر ع مثله

[۳]

۳۴۰۵- ۳ الکافی، ۲/ ۳۵۵/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر ع قال أقرب ما یکون العبد إلی الکفر أن یؤاخی الرجل الرجل علی الدین فیحصی علیه زلاته لیعیره بها یوما ما

[۴]

۳۴۰۶- ۴ الکافی، ۲/ ۳۵۵/ ۷/ ۱ بهذا الإسناد عن ابن بکیر عن أبی عبد اللّه ع قال أبعد ما یکون العبد من اللّه تعالی أن یکون الرجل یؤاخی الرجل و هو یحفظ علیه زلاته لیعیره بها یوما ما

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۲

[۵]

اشارة

۳۴۰۷- ۵ الکافی، ۲/ ۳۵۴/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن النعمان عن إسحاق بن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال رسول اللّه ص یا معشر من أسلم بلسانه و لم یخلص الإیمان إلی قلبه لا تذموا المسلمین و لا تتبعوا عوراتهم فإنه من تتبع عوراتهم تتبع اللّه عورته و من تتبع اللّه تعالی عورته یفضحه و لو فی بیته

بیان

خلص إلیه وصل

[۶]

۳۴۰۸- ۶ الکافی، ۲/ ۳۵۴/ ۲/ ۱ عنه عن علی بن النعمان عن أبی الجارود عن أبی جعفر ع مثله

[۷]

۳۴۰۹- ۷ الکافی، ۲/ ۳۵۵/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن الحجال عن عاصم بن حمید عن أبی بصیر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص یا معشر من أسلم بلسانه و لم یسلم بقلبه- لا تتبعوا عثرات المسلمین فإنه من تتبع عثرات المسلمین تتبع اللّه عثراته و من تتبع اللّه عثراته یفضحه

[۸]

۳۴۱۰- ۸ الکافی، ۲/ ۳۵۵/ ۵/ ۱ الثلاثة عن علی بن إسماعیل عن ابن مسکان عن محمد أو الحلبی عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص لا تطلبوا عثرات المؤمنین فإنه من تتبع عثرات المؤمنین [أخیه]- تتبع اللّه تعالی عثرته و من تتبع اللّه عثرته یفضحه و لو فی جوف بیته

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۳

[۹]

۳۴۱۱- ۹ التهذیب، ۱/ ۳۷۵/ ۱۰/ ۱ أحمد عن البرقی عن ابن سنان عن حذیفة بن منصور قال قلت لأبی عبد اللّه ع شیء یقوله الناس عورة المؤمن علی المؤمن حرام فقال لیس حیث یذهبون- إنما عنی عورة المؤمن أن یزل زلة أو یتکلم بشیء یعاب علیه لیحفظ علیه لیعیره به یوما ما

[۱۰]

۳۴۱۲- ۱۰ الکافی، ۲/ ۳۵۶/ ۳/ ۱ الثلاثة عن إسماعیل بن عمار عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من أذاع فاحشة کان کمبتدئها و من عیر مؤمنا بشیء لم یمت حتی یرکبه

[۱۱]

۳۴۱۳- ۱۱ الکافی، ۲/ ۳۵۶/ ۱/ ۱ الثلاثة عن حسین عن رجل عن أبی عبد اللّه ع قال من أنب مؤمنا أنبه اللّه تعالی فی الدنیا و الآخرة

[۱۲]

اشارة

۳۴۱۴- ۱۲ الکافی، ۲/ ۳۵۶/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن الحسین بن عمر بن سلمان عن ابن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال من لقی أخاه بما یؤنبه أنبه اللّه تعالی فی الدنیا و الآخرة

بیان

التأنیب و التعییر و التعنیف و التثریب و التوبیخ و الملامة و العذل متقاربات

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۵

باب ۱۶۶ الروایة علی المؤمن و الشماتة به

[۱]

اشارة

۳۴۱۵- ۱ الکافی، ۲/ ۳۵۸/ ۲/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن عبد اللّه بن سنان التهذیب، ۱/ ۳۷۵/ ۱۱/ ۱ ابن محبوب عن محمد بن عیسی عن الحسن بن علی عن عبد اللّه بن سنان التهذیب، عن أبی عبد اللّه ع ش قال قلت له عورة المؤمن علی المؤمن حرام قال نعم قلت یعنی سفلیه قال لیس حیث تذهب إنما هو إذاعة سره

بیان

سفلیه یوجد فی النسخ تارة بالفوقانیة و أخری بالتحتانیة

[۲]

۳۴۱۶- ۲ الکافی، ۲/ ۳۵۹/ ۳/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن الحسین بن المختار التهذیب، ۱/ ۳۷۵/ ۱۲/ ۱ ابن محبوب عن محمد بن عیسی عن محمد بن سنان عن الحسین بن المختار عن الشحام عن أبی عبد اللّه ع فیما جاء فی الحدیث عورة المؤمن علی المؤمن حرام قال ما هو أن ینکشف فیری منه شیئا و إنما هو أن یروی علیه أو یعیبه

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۶

[۳]

۳۴۱۷- ۳ الکافی، ۲/ ۳۵۹/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن ابن فضال عن إبراهیم بن محمد الأشعری عن أبان بن عبد الملک عن أبی عبد اللّه ع أنه قال لا تبد الشماتة لأخیک فیرحمه اللّه تعالی و یحلها بک و قال من شمت بمصیبة نزلت بأخیه لم یخرج من الدنیا حتی یفتتن

[۴]

۳۴۱۸- ۴ الکافی، ۸/ ۱۴۷/ ۱۲۵ العدة عن سهل عن یحیی بن المبارک عن ابن جبلة عن محمد بن الفضیل عن أبی الحسن الأول ع قال قلت له جعلت فداک الرجل من إخوانی یبلغنی عنه الشیء الذی أکرهه فأسأله عن ذلک فینکر ذلک و قد أخبرنی عنه قوم ثقات فقال لی یا محمد کذب سمعک و بصرک عن أخیک فإن شهد عندک خمسون قسامة و قال لک قولا فصدقه و کذبهم لا تذیعن علیه شیئا تشینه به و تهدم به مروته فتکون من الذین قال اللّه تعالی فی کتابه إِنَّ الَّذِینَ یُحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَةُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ

[۵]

۳۴۱۹- ۵ الکافی، ۲/ ۳۵۸/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال قال لی أبو عبد اللّه ع من روی

علی مؤمن روایة یرید بها شینه و هدم مروته لیسقط من أعین الناس أخرجه اللّه تعالی من ولایته إلی ولایة الشیطان فلا یقبله الشیطان

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۷

باب ۱۶۷ الغیبة و البهت

[۱]

اشارة

۳۴۲۰- ۱ الکافی، ۲/ ۳۵۶/ ۱/ ۲ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص الغیبة أسرع فی دین الرجل المسلم من الأکلة فی جوفه قال و قال رسول اللّه ص الجلوس فی المسجد انتظار الصلاة عبادة ما لم یحدث قیل یا رسول اللّه و ما یحدث قال الاغتیاب

بیان

الأکلة بالضم اللقمة و کفرحة داء فی العضو یأتکل منه و کلاهما محتملان إلا أن ذکر الجوف یؤید الأول و إرادة الإفناء و الإذهاب یؤید الثانی و الأول أقرب و أصوب و تشبیه الغیبة بأکل اللقمة أنسب لأن اللّه سبحانه شبهها بأکل اللحم

[۲]

۳۴۲۱- ۲ الکافی، ۲/ ۳۵۷/ ۲/ ۱ الثلاثة عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال من قال فی مؤمن ما رأته عیناه و سمعته أذناه فهو من الذین قال اللّه تعالی إِنَّ الَّذِینَ یُحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَةُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۸

[۳]

اشارة

۳۴۲۲- ۳ الکافی، ۲/ ۳۵۷/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن مالک بن عطیة عن ابن أبی یعفور عن أبی عبد اللّه ع قال من بهت مؤمنا أو مؤمنة بما لیس فیه بعثه اللّه فی طینة خبال حتی یخرج مما قال قلت و ما طینة خبال قال صدید یخرج من فروج المومسات

بیان

المومسة الفاجرة

[۴]

۳۴۲۳- ۴ الکافی، ۲/ ۳۵۸/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن عباس بن مروان عن أبان عن رجل لا نعلمه إلا یحیی الأزرق قال قال لی أبو الحسن ع من ذکر رجلاً من خلفه بما هو فیه مما عرفه الناس لم یغتبه و من ذکره من خلفه بما هو فیه مما لا یعرفه الناس اغتابه و من ذکره بما لیس فیه فقد بهته

[۵]

۳۴۲۴- ۵ الکافی، ۲/ ۳۵۸/ ۷/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن عبد الرحمن بن سیابة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول الغیبة أن تقول فی أخیک ما ستره اللّه تعالی علیه و أما الأمر الظاهر فیه مثل الحدة و العجلة فلا و البهتان أن تقول فیه ما لیس فیه

[۶]

۳۴۲۵- ۶ الکافی، ۲/ ۳۵۷/ ۳/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن داود بن سرحان قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الغیبة قال هو أن تقول لأخیک فی دینه ما لم یفعل و تبث علیه أمرا قد ستره اللّه تعالی علیه لم یقم

الوافی، ج۵، ص: ۹۷۹

علیه فیه حد

[۷]

اشارة

۳۴۲۶- ۷ الکافی، ۲/ ۳۵۷/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن هارون بن الجهم عن الفقیه، ۳/ ۳۷۷/ ۴۳۲۷ حفص بن عمر [عمرو] عن أبی عبد اللّه ع قال سئل النبی ص ما کفارة الاغتیاب قال تستغفر اللّه لمن اغتبته کلما ذکرته

بیان

یأتی حدیث آخر فی ذم الغیبة فی باب فضل اللحم من کتاب المطاعم سوی ما یأتی فی أواخر هذا الکتاب إن شاء اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۹۸۱

باب ۱۶۸ النمیمة

[۱]

۳۴۲۷- ۱ الکافی، ۲/ ۳۶۹/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن السراد عن عبد اللّه بن سنان عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص أ لا أنبئکم بشرارکم قالوا بلی یا رسول اللّه قال المشاءون بالنمیمة المفرقون بین الأحبة الباغون للبرآء العیب

[۲]

اشارة

۳۴۲۸- ۲ الکافی، ۲/ ۳۶۹/ ۳/ ۱ علی عن العبیـدی عن یونس عن أبی الحسن الأصـبهانی ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص [أمیر المؤمنین ع] شرارکم المشاءون بالنمیمة المفرقون بین الأحبة المبتغون للبرآء العیب

بیان

نم الرجل الحدیث سعی به لیوقع فتنة أو وحشة و البغی و الابتغاء الطلب و فی بعض النسخ المعایب بدل العیب فی الحدیثین

الوافی، ج۵، ص: ۹۸۲

[۳]

اشارة

۳۴۲۹- ۳ الکافی، ۲/ ۳۷۰/ ۵/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن العلاء عن محمد قال سمعت أبا عبد اللّه ع [أبا جعفر ع] یقول یحشر القتات یوم القیامـة و ما نـدا دما فیـدفع إلیه شبیه المحجمة أو فوق ذلک فیقال له هذا سـهمک من دم فلان- فیقول یا رب إنک لتعلم أنک قبضـتنی و ما سـفکت دما فیقال بلی سـمعت من فلان روایـة کـذا و کـذا فرویتها علیه فنقلت حتی صارت إلی فلان الجبار فقتله علیها و هذا سهمک من دمه

بیان

القت بالقاف و التاء المشـددة المثناة الفوقانیـة نم الحـدیث ما نـدا دما أی ابتل بدم شبیه المحجمة أو فوق ذلک یعنی بقدر الدم الذی یکون فی المحجمة أو أزید من ذلک علی وفق نمیمته و سعیه بأخیه

[۴]

اشارة

۳۴۳۰- ۴ الکافی، ۲/ ۳۶۹/ ۲/ ۱ محمـد عن محمـد بن أحمد عن محمد بن عیسی عن یوسف بن عقیل عن محمد بن قیس عن أبی جعفر ع قال محرمة الجنة علی العیابین المشاءین بالنمیمة

بیان

فی بعض النسخ القتاتین بدل العیابین

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۸۳

باب ۱۶۹ التهمة و سوء الظن

[۱]

اشارة

۳۴۳۱- ۱ الکافی، ۲/ ۳۶۱/ ۱/ ۱ علی عن أبیه عن حماد بن عیسی عن الیمانی عن أبی عبد اللّٰه ع قال إذا اتهم المؤمن أخاه انماث الإیمان من قلبه کما ینماث الملح فی الماء

بیان

التهمة الشک و الریبة و الانمیاث بالنون و الثاء المثلثة الذوبان

[۲]

اشارة

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه‌ ق

الوافی؛ ج‌۵، ص: ۹۸۳

۳۴۳۲- ۲ الکافی، ۲/ ۳۶۱/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه عن الحسن [الحسین] بن حازم عن الحسین بن عمر بن یزید عن أبیه قا

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه‌ ق

الوافی؛ ج‌۵، ص: ۹۸۳

سمعت أبا عبد اللّٰه ع یقول من اتهم أخاه فی دینه فلا حرمة بینهما و من عامل أخاه بمثل ما عامل به الناس فهو بری‌ء مما ینتحل

بيان

في دينه إما متعلق بأنهم أو بأخاه و التهمة في الدين تشمل تهمته بترك شيء من الفرائض أو ارتكاب شيء من المحارم لأن الإتيان بالفرائض و الاجتناب عن المحارم من الدين كما أن القول الحق و التصديق به من الدين و الانتحال ادعاء ما ليس له و المراد بما ينتحل هاهنا إما التشيع أو الأخوة

الوافي، ج۵، ص: ۹۸۴

[۳]

۳۴۳۳- ۳ الكافي، ۲/ ۳۶۲/ ۳/ ۱ عنه عن أبيه عمن حدثه عن الحسين بن المختار عن أبي عبد اللّه ع قال قال أمير المؤمنين ع في كلام له ضع أمر أخيك على أحسنه حتى يأتيك ما يغلبك منه و لا تظنن بكلمة خرجت من أخيك سوء و أنت تج

كاشانى، فيض، محمد محسن ابن شاه مرتضى، الوافي، ۲۶ جلد، كتابخانه امام امير المؤمنين على عليه السلام، اصفهان - ايران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافي؛ ج۵، ص: ۹۸۴

د لها في الخير محملا

[۴]

۳۴۳۴- ۴ الكافي، ۸/ ۱۵۲/ ۱۳۷ الأربعة عن أبي عبد اللّه ع قال قال أمير المؤمنين ع من عرض نفسه للتهمة فلا يلومن من أساء به الظن و من كتم سره كانت الخيرة في يده

الوافي، ج۵، ص: ۹۸۵

باب ۱۷۰ ترك مناصحة المؤمن

[۱]

اشارة

۳۴۳۵- ۱ الكافي، ۲/ ۳۶۲/ ۱/ ۱ محمد عن أحمد عن الحسن بن علي بن النعمان عن أبي حفص الأعشى عن أبي عبد اللّه ع قال سمعته يقول قال رسول اللّه ص من سعى في حاجة أخيه المؤمن و لم يناصحه فقد خان اللّه و رسوله

بيان

قد مضی معنی المناصحة و أن مناصحة المؤمن إرشاده إلی ما فیه مصلحته و حفظ غبطته فی أموره

[۲]

۳۴۳۶- ۲ الکافی، ۲/ ۳۶۳/ ۶/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن سماعة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أیما مؤمن مشی مع أخیه المؤمن فی حاجة فلم یناصحه فقد خان اللّه تعالی و رسوله ص

[۳]

۳۴۳۷- ۳ الکافی، ۲/ ۳۶۲/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أیما مؤمن سعی فی حاجة أخیه فلم یناصحه فقد خان اللّه و رسوله

الوافی، ج۵، ص: ۹۸۶

[۴]

۳۴۳۸- ۴ الکافی، ۲/ ۳۶۳/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی و القمی عن محمد بن حسان جمیعا عن محمد بن علی عن أبی جمیلة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من مشی فی حاجة أخیه ثم لم یناصحه فیها کان کمن خان اللّه تعالی و رسوله و کان اللّه تعالی خصمه

[۵]

۳۴۳۹- ۵ الکافی، ۲/ ۳۶۲/ ۳/ ۲ العدة عن البرقی و القمی عن محمد بن حسان جمیعا عن إدریس بن الحسن عن مصبح بن هلقام عن أبی بصیر قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول أیما رجل من أصحابنا استعان به رجل من إخوانه فی حاجة فلم یبالغ فیها بکل جهده فقد خان اللّه و رسوله و المؤمنین قال أبو بصیر قلت لأبی عبد اللّه ع ما تعنی بقولک و المؤمنین قال من لدن أمیر المؤمنین ع إلی آخرهم

[۶]

۳۴۴۰- ۶ الکافی، ۲/ ۳۶۳/ ۵/ ۱ العدة عن البرقی عن بعض أصحابه عن الحسین بن حازم عن الحسین بن عمر بن یزید عن أبیه عن أبی عبد اللّه ع قال من استشار أخاه فلم یمحضه الرأی- سلبه اللّه تعالی رأیه

الوافی، ج۵، ص: ۹۸۷

باب ۱۷۱ ترک أعانه المؤمن

[۱]

۳۴۴۱- ۱ الکافی، ۲/ ۳۶۵/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی و القمی عن محمد بن حسان عن محمد بن علی عن سعدان عن الحسین بن أمین عن أبی جعفر ع قال من بخل بمعونة أخیه المسلم و القیام له فی حاجته ابتلی بالقیام بمعونة من یأثم علیه و لا یؤجر

[۲]

۳۴۴۲- ۲ الکافی، ۲/ ۳۶۶/ ۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن مسکان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال أیما رجل من شیعتنا أتاه رجل من إخوانه فاستعان به فی حاجة فلم یعنه و هو یقدر- ابتلاه اللّه تعالی بأن یقضی حوائج غیره من أعدائنا یعذبه اللّه علیها یوم القیامة

[۳]

۳۴۴۳- ۳ الکافی، ۲/ ۳۶۶/ ۳/ ۱ القمی عن محمد بن حسان عن محمد بن أسلم عن الخطاب بن مصعب عن سدیر عن أبی عبد اللّه ع قال لم یدع رجل معونة أخیه المسلم حتی یسعی فیها و یؤاسیه إلا ابتلی بمعونة من یأثم و لا یؤجر

[۴]

۳۴۴۴- ۴ الکافی، ۲/ ۳۶۶/ ۴/ ۱ الاثنان عن أحمد بن محمد بن عبد اللّه عن علی بن جعفر عن أبی الحسن ع قال سمعته یقول من

قصد إلیه رجل من إخوانه مستجیرا به فی بعض أحواله فلم یجره بعد أن یقدر علیه فقد قطع ولایة اللّه تعالی

[۵]

۳۴۴۵- ۵ الکافی، ۲/ ۳۶۷/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد و القمی عن محمد بن حسان جمیعا عن محمد بن علی عن محمد بن سنان عن فرات بن أحنف عن أبی عبد اللّه ع قال أیما مؤمن منع مؤمنا شیئا مما یحتاج إلیه و هو قادر علیه من عنده أو من عند غیره أقامه اللّه تعالی یوم القیامة مسودا وجهه مزرقة عیناه مغلولة یداه إلی عنقه فیقال هذا الخائن- الذی خان اللّه تعالی و رسوله ص ثم یؤمر به إلی النار

[۶]

۳۴۴۶- ۶ الکافی، ۸/ ۱۰۲/ ۷۳ محمد عن محمد بن الحسین عن ابن بزیع عن صالح بن عقبة عن أبی هارون عن أبی عبد اللّه ع قال قال لنفر عنده و أنا حاضر ما لکم تستخفون بنا قال فقام إلیه رجل من خراسان فقال معاذ لوجه اللّه أن نستخف بک أو بشیء من أمرک فقال بلی إنک أحد من استخف بی فقال معاذ لوجه اللّه أن استخف بک فقال له ویحک أ لم تسمع فلانا و نحن بقرب الجحفة و هو یقول احملنی قدر میل فقد و اللّه أعییت و اللّه ما رفعت به رأسا لقد استخففت به و من استخف بمؤمن فبنا استخف و ضیع حرمة اللّه عز و جل

[۷]

اشارة

۳۴۴۷- ۷ الکافی، ۲/ ۳۶۷/ ۳/ ۱ محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال قال أبو عبد اللّه ع من کانت له دار و احتاج مؤمن إلی

سکناها فمنعه إیاها قال اللّه تعالی یا ملائکتی أبخل عبدی علی عبدی

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۸۹

بسکنی الدنیا و عزتی و جلالی لا یسکن جنانی أبدا

بیان

لعل المراد بالدار الدار الزائدة علی ضرورة سکناه و بالمنع ألا یسکنه إعارة و لا إجارة

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۹۱

باب ۱۷۲ الاحتجاب عن المؤمن

[۱]

۳۴۴۸- ۱ الکافی، ۲/ ۳۶۴/ ۱/ ۱ القمی عن محمد بن حسان و العدة عن البرقی جمیعا عن محمد بن علی عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال قال أبو عبد اللّه ع أیما مؤمن کان بینه و بین مؤمن حجاب ضرب اللّه تعالی بینه و بین الجنة سبعین ألف سور ما بین السور إلی السور مسیرة ألف عام

[۲]

۳۴۴۹- ۲ الکافی، ۲/ ۳۶۵/ ۳/ ۱ العدة عن سهل عن بکر بن صالح عن محمد بن سنان عن المفضل عن أبی عبد اللّه ع قال أیما مؤمن کان بینه و بین مؤمن حجاب ضرب اللّه تعالی بینه و بین الجنة سبعین ألف سور غلظ کل سور مسیرة ألف عام ما بین السور إلی السور مسیرة ألف عام

[۳]

۳۴۵۰- ۳ الکافی، ۲/ ۳۶۵/ ۴/ ۱ علی عن أبیه عن یحیی بن المبارک عن ابن جبلة عن عاصم بن حمید عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال قلت له جعلت فداک ما تقول فی مسلم أتی مسلما زائرا و هو فی منزله فاستأذن علیه فلم یأذن له و لم یخرج إلیه قال یا أبا حمزة أیما مسلم أتی مسلما زائرا أو طالب حاجة و هو فی منزله فاستأذن علیه فلم یأذن له و لم یخرج إلیه لم یزل فی لعنة اللّه تعالی حتی یلتقیا

الوافی، ج‌۵، ص: ۹۹۲

فقلت جعلت فداک فی لعنة اللّه حتی یلتقیا قال نعم یا أبا حمزة

[۴]

۳۴۵۱- ۴ الکافی، ۲/ ۳۶۴/ ۲/ ۱ علی عن ابن جمهور عن أحمد بن الحسین عن أبیه عن إسماعیل بن محمد عن محمد بن سنان قال کنت عند الرضا ع فقال لی یا محمد إنه کان فی زمن بنی إسرائیل أربعة نفر من المؤمنین فأتی واحد منهم الثلاثة و هم مجتمعون فی

منزل أحدهم فی مناظرة بینهم فقرع الباب فخرج إلیه الغلام فقال أین مولاک فقال لیس هو فی البیت فرجع الرجل و دخل الغلام إلی مولاه- فقال له من کان الذی قرع الباب فقال کان فلان فقلت له لست فی المنزل فسکت و لم یکترث و لم یلم غلامه و لا اغتم أحد منهم لرجوعه عن الباب و أقبلوا فی حدیثهم فلما أن کان من الغد بکر إلیهم الرجل- فأصابهم و قد خرجوا یریدون ضیعة لأحدهم فسلم علیهم و قال أنا معکم- فقالوا نعم و لم یعتذروا إلیه و کان الرجل محتاجا ضعیف الحال فلما کانوا فی بعض الطریق إذا غمامة قد أظلتهم فظنوا أنه مطر فبادروا فلما استوت الغمامة علی رءوسهم إذا مناد ینادی من جوف الغمامة أیتها النار خذیهم- و أنا جبرئیل رسول اللّه فإذا نار من جوف الغمامة قد اختطفت الثلاثة نفر- و بقی الرجل مرعوبا یعجب مما نزل بالقوم و لا یدری ما السبب فرجع إلی المدینة فلقی یوشع بن نون فأخبره الخبر و ما رأی و ما سمع فقال یوشع بن نون أ ما علمت أن اللّه تعالی سخط علیهم بعد أن کان منهم راضیا و ذلک بفعلهم بک قال و ما فعلهم بی فحدثه یوشع فقال الرجل فأنا أجعلهم فی حل و أعفو عنهم فقال لو کان هذا قبل لنفعهم و أما الساعة فلا و عسی أن ینفعهم من بعد

الوافی، ج۵، ص: ۹۹۳

باب ۱۷۳ إطاعة المخلوق فی معصیة الخالق

[۱]

۳۴۵۲- ۱ الکافی، ۲/ ۳۷۲/ ۱/ ۱ الکافی، ۵/ ۶۳/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص من طلب رضاء الناس بسخط اللّه تعالی جعل اللّه حامده من الناس ذاما

[۲]

۳۴۵۳- ۲ الکافی، ۲/ ۳۷۲/ ۲/ ۱ الکافی، ۵/ ۶۲/ ۱/ ۲ العدة عن التهذیب، ۶/ ۱۷۹/ ۱۵/ ۱ البرقی عن إسماعیل بن مهران عن سیف بن عمیرة عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص من طلب مرضاة الناس بما یسخط اللّه تعالی کان حامده من الناس ذاما و من آثر طاعة اللّه تعالی بما یغضب الناس کفاه اللّه تعالی عداوة کل عدو و حسد کل حاسد و بغی کل باغ و کان اللّه تعالی له ناصرا و ظهیرا

[۳]

۳۴۵۴- ۳ الکافی، ۲/ ۳۷۳/ ۵/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع عن أبیه ع عن جابر بن عبد اللّه قال قال رسول اللّه ص من أرضی سلطانا بسخط اللّه تعالی خرج من دین اللّه تعالی

[۴]

۳۴۵۵- ۴ الکافی، ۵/ ۶۳/ ۲/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج۵، ص: ۹۹۴

قال رسول اللّه ص من أرضی سلطانا بسخط اللّه خرج من دین الإسلام

[۵]

اشارة

۳۴۵۶- ۵ الکافی، ۲/ ۳۷۳/ ۴/ ۱ القمیان عن صفوان عن العلاء عن محمد قال قال أبو جعفر ع لا دین لمن دان بطاعة من عصی اللّه تعالی و لا دین لمن دان بفریة باطل علی اللّه و لا دین لمن دان بجحود شیء من آیات اللّه تعالی

بیان

و ذلک مثل من دان بطاعة الأولین اللذین عصیا اللّه فی نکثهما البیعة التی أخذ منهما رسول اللّه ص فی أمیر المؤمنین ع فی غدیر خم و مثل من دان بأن الخلافة ثبتت باختیار الناس و هذا فریة باطل علی اللّه عز و جل لأن اللّه تعالی یقول وَ رَبُّکَ یَخْلُقُ ما یَشاءُ وَ یَخْتارُ ما کانَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ سُبْحانَ اللّهِ وَ تَعالی عَمّا یُشْرِکُونَ و یقول وَ ما کانَ لِمُؤْمِنٍ وَ لا مُؤْمِنَةٍ إِذا قَضَی اللّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَنْ یَکُونَ لَهُمُ الْخِیَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ.

و مثل من دان بجحود الآیات التی وردت فی أمیر المؤمنین ع و فی خلافته و ما قلناه أمثلة فی تنزیل الحدیث للتوضیح و هو عام یشمل کل من دان لصاحب معصیة أو فریة أو جحود

[۶]

۳۴۵۷- ۶ الکافی، ۲/ ۳۷۳/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن شریف بن سابق عن الفضل بن أبی قرة عن أبی عبد اللّه ع قال کتب رجل إلی الحسین ع عظنی بحرفین فکتب إلیه من حاول أمرا بمعصیة اللّه تعالی کان أفوت لما یرجو و أسرع لمجیء ما یحذر

الوافی، ج۵، ص: ۹۹۵

باب ۱۷۴ النوادر

[۱]

۳۴۵۸- ۱ الفقیه، ۴/ ۴۰۱/ ۵۸۶۲ محمد بن سنان عن ابن مسکان عن أبی عبد اللّه الصادق ع قال إن أحق الناس بأن یتمنی للناس الغنی البخلاء لأن الناس إذا استغنوا کفوا عن أموالهم و إن أحق الناس بأن یتمنی للناس الصلاح أهل العیوب لأن الناس إذا صلحوا کفوا عن تتبع عیوبهم و إن أحق الناس بأن یتمنی للناس الحلم أهل السفه الذین یحتاجون أن یعفی عن سفههم فأصبح أهل البخل یتمنون فقر الناس و أصبح أهل العیوب یتمنون معایب الناس- و أصبح أهل السفه یتمنون سفه الناس و فی الفقر الحاجة إلی البخیل و فی الفساد طلب عورة أهل العیوب و فی السفه المکافاة بالذنوب

[۲]

۳۴۵۹- ۲ الکافی، ۸/ ۱۷۰/ ۱۹۱ الاثنان رفعه عن بعض الحکماء قال إن أحق الناس الحدیث بأدنی تفاوت

[۳]

۳۴۶۰- ۳ الفقیه، ۴/ ۳۹۴/ ۵۸۳۸ قال الصادق ع خمس هن کما أقول لیست لبخیل راحة و لا لحسود لذة و لا لملول وفاء و لا لکذوب مروة و لا یسود سفیه

آخر أبواب ما یجب علی المؤمن اجتنابه فی المعاشرات و الحمد لله أولا و آخرا

الوافی، ج۵، ص: ۹۹۷

أبواب الذنوب و تدارکها

الآیات

اشارة

قال اللّه تعالی قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّکُمْ عَلَیْکُمْ أَلّا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْئاً وَ بِالْوالِدَیْنِ إِحْساناً وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکُمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُکُمْ وَ إِیّاهُمْ وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلّا بِالْحَقِّ ذلِکُمْ وَصّاکُمْ بِهِ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیَتِیمِ إِلّا بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ حَتّی یَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا الْکَیْلَ وَ الْمِیزانَ بِالْقِسْطِ لا نُکَلِّفُ نَفْساً إِلّا وُسْعَها وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ کانَ ذا قُرْبی وَ بِعَهْدِ اللّهِ أَوْفُوا ذلِکُمْ وَصّاکُمْ بِهِ لَعَلَّکُمْ تَذَکَّرُونَ و فی سورة بنی إسرائیل ما یقرب من ذلک.

و قال عز و جل وَ الَّذِینَ لا یَدْعُونَ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ وَ لا یَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلّا بِالْحَقِّ وَ لا یَزْنُونَ وَ مَنْ یَفْعَلْ ذلِکَ یَلْقَ أَثاماً یُضاعَفْ لَهُ الْعَذابُ یَوْمَ الْقِیامَةِ وَ یَخْلُدْ فِیهِ مُهاناً إِلّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلًا صالِحاً فَأُوْلئِکَ یُبَدِّلُ اللّهُ سَیِّئاتِهِمْ حَسَناتٍ وَ کانَ اللّهُ غَفُوراً رَحِیماً وَ مَنْ تابَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَإِنَّهُ یَتُوبُ إِلَی اللّهِ مَتاباً وَ الَّذِینَ لا یَشْهَدُونَ الزُّورَ وَ إِذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کِراماً وَ الَّذِینَ إِذا ذُکِّرُوا بِآیاتِ رَبِّهِمْ لَمْ یَخِرُّوا عَلَیْها صُمًّا وَ عُمْیاناً إلی آخر الآیات.

الوافی، ج۵، ص: ۹۹۸

و قال جل ذکره فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ و قال عز اسمه وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یَشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیُضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ بِغَیْرِ عِلْمٍ وَ یَتَّخِذَها هُزُواً أُولئِکَ لَهُمْ عَذابٌ مُهِینٌ.

و قال سبحانه إِنْ تَجْتَنِبُوا کَبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکَفِّرْ عَنْکُمْ سَیِّئاتِکُمْ وَ نُدْخِلْکُمْ مُدْخَلًا کَرِیماً و قال جل ذکره وَ مَنْ یَعْمَلْ سُوءاً أَوْ یَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ یَسْتَغْفِرِ اللّهَ یَجِدِ اللّهَ غَفُوراً رَحِیماً.

و قال جل جلاله إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَی اللّهِ لِلَّذِینَ یَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهالَةٍ ثُمَّ یَتُوبُونَ مِنْ قَرِیبٍ فَأُولئِکَ یَتُوبُ اللّهُ عَلَیْهِمْ وَ کانَ اللّهُ عَلِیماً حَکِیماً وَ لَیْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِینَ یَعْمَلُونَ السَّیِّئاتِ حَتّی إِذا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ إِنِّی تُبْتُ الْآنَ وَ لَا الَّذِینَ یَمُوتُونَ وَ هُمْ کُفّارٌ أُولئِکَ أَعْتَدْنا لَهُمْ عَذاباً أَلِیماً إلی غیر ذلک من الآیات الواردة فی الذنوب و المعاصی و التوبة منها فإنها کثیرة و فیما ذکرناه منها و ما یذکر فی الأخبار کفایة إن شاء اللّه تعالی.

بیان

قد مضی تفسیر الآیة الأولی فی بیان حدیث هشام من کتاب العقل.

و الآثام جزاء الإثم و فسر الرجس من الأوثان بالشطرنج و قول الزور و لهو الحدیث بالغناء کما یأتی فی أبواب وجوه المکاسب من کتاب المعایش و یأتی تفاسیر سائر الألفاظ فی خلال بیان أحادیث هذه الأبواب إن شاء اللّه تعالی

الوافی، ج۵، ص: ۹۹۹

باب ۱۷۵ غوائل الذنوب و تبعاتها

[۱]

اشارة

۳۴۶۱- ۱ الکافی، ۲/ ۲۶۸/ ۱/ ۲ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن طلحة بن زید عن أبی عبد اللّه ع قال کان أبی یقول ما من شیء أفسد للقلب من خطیئة إن القلب لیواقع الخطیئة فما تزال به حتی تغلب علیه فتصیر أعلاه أسفله

بیان

یعنی فما تزال تفعل تلک الخطیئة بالقلب و تؤثر فیه بحلاوتها حتی تجعل وجهه الذی إلی جانب الحق و الآخرة إلی جانب الباطل و الدنیا

[۲]

۳۴۶۲- ۲ الکافی، ۲/ ۲۶۸/ ۲/ ۱ العدة عن البرقی عن عثمان عن ابن مسکان عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه عز و جل فَما أَصْبَرَهُمْ عَلَی النّارِ فقال ما أصبرهم علی فعل ما یعلمون أنه یصیرهم إلی النار

[۳]

۳۴۶۳- ۳ الکافی، ۲/ ۲۶۹/ ۳/ ۱ عنه عن أبیه عن النضر بن سوید عن هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع قال أما إنه لیس من عرق

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۰

یضرب و لا نکبة و لا صداع و لا مرض إلا بذنب و ذلک قول اللّه عز و جل فی کتابه ما أَصابَکُمْ مِنْ مُصِیبَةٍ فَبِما کَسَبَتْ أَیْدِیکُمْ وَ یَعْفُوا عَنْ کَثِیرٍ قال ثم قال و ما یعفو اللّه أکثر مما یؤاخذ به

[۴]

۳۴۶۴- ۴ الکافی، ۲/ ۲۶۹/ ۴/ ۱ الأربعة عن الفضیل بن یسار عن أبی جعفر ع قال ما من نکبة تصیب العبد إلا بذنب و ما یعفو اللّه عنه أکثر

[۵]

۳۴۶۵- ۵ الکافی، ۲/ ۲۶۹/ ۶/ ۱ الثلاثة عن إبراهیم بن عبد الحمید عن الشحام عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول تعوذوا بالله من

سطوات اللّه بالليل و النهار قال قلت له و ما سطوات اللّه قال الأخذ على المعاصی

[۶]

اشارة

۳۴۶۶- ۶ الکافی، ۲/ ۲۷۰/ ۸/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن أبان عن الفضيل بن يسار عن أبی جعفر ع قال إن العبد ليذنب الذنب فيزوى عنه الرزق

بيان

أی فيصرف عنه

[۷]

۳۴۶۷- ۷ الکافی، ۲/ ۲۷۱/ ۱۱/ ۱ القميان عن ابن فضال عن ثعلبة عن سليمان بن طريف عن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۰۱

سمعته يقول إن الذنب يحرم العبد الرزق

[۸]

اشارة

۳۴۶۸- ۸ الکافی، ۲/ ۲۷۱/ ۱۲/ ۱ محمد عن عبد اللّه بن محمد عن علی بن الحكم عن أبان عن الفضيل عن أبی جعفر ع قال إن الرجل ليذنب الذنب فيدرأ عنه الرزق و تلا هذه الآية إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّها مُصْبِحِينَ وَ لا يَسْتَثْنُونَ فَطافَ عَلَيْها طائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَ هُمْ نائِمُونَ

بيان

الآية نزلت فی قوم كانت لأبيهم جنة فكان يأخذ منها قوت سنته و يتصدق بالباقی فلما مات قال بنوه إن فعلنا ما كان يفعل أبونا ضاق علينا الأمر فحلفوا أن يقطعوها و قد بقی من الليل ظلمة داخلين فی الصبح منكرين و لم يستثنوا فی يمينهم أی لم يقولوا إن شاء اللّه فطاف عليها بلاء أو هلاك طائف أی محيط بها و هذا كقوله سبحانه و أحيط بثمره قيل احترقت جنتهم فاسودت و قيل يبست و ذهبت خضرتها و لم يبق منها شیء

[۹]

۳۴۶۹- ۹ الکافی، ۲/ ۲۷۱/ ۱۴/ ۱ عنه عن أحمد عن السراد عن الخزاز عن محمد عن أبی جعفر ع قال إن العبد یسأل اللّه الحاجة- فیکون من شأنه قضاؤها إلی أجل قریب أو إلی وقت بطیء فیذنب العبد ذنبا فیقول اللّه تبارک و تعالی للملک لا تقض حاجته و احرمه إیاها فإنه تعرض لسخطی و استوجب الحرمان منی

[۱۰]

۳۴۷۰- ۱۰ الکافی، ۲/ ۲۷۲/ ۱۵/ ۱ السراد عن مالک بن عطیة عن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۲

الثمالی عن أبی جعفر ع قال سمعته یقول إنه ما من سنة أقل مطرا من سنة و لکن اللّه یضعه حیث یشاء إن اللّه عز و جل إذا عمل قوم بالمعاصی صرف عنهم ما کان قدر لهم من المطر فی تلک السنة إلی غیرهم و إلی الفیافی و البحار و الجبال و إن اللّه لیعذب الجعل فی حجرها بحبس المطر عن الأرض التی هی بمحلها بخطایا من بحضرتها- و قد جعل اللّه لها السبیل فی مسلک سوی محلة أهل المعاصی قال ثم قال أبو جعفر ع فاعتبروا یا أولی الأبصار

[۱۱]

۳۴۷۱- ۱۱ الکافی، ۸/ ۲۴۶/ ۳۴۴ علی عن أبیه عن حنان بن سدیر عن أبی الخطاب عن عبد صالح ع قال إن الناس أصابهم قحط شدید علی عهد سلیمان بن داود ع فشکوا ذلک إلیه و طلبوا إلیه أن یستسقی لهم قال فقال لهم إذا صلیت الغداة مضیت فلما صلی الغداة مضی و مضوا فلما أن کان فی بعض الطریق إذا هم بنملة رافعة یدها إلی السماء واضعة قدمیها فی الأرض و هی تقول اللهم أنا خلق من خلقک و لا غنی بنا عن رزقک فلا تهلکنا بذنوب بنی آدم قال فقال سلیمان ع ارجعوا فقد سقیتم بغیرکم قال فسقوا فی ذلک العام ما لم یسقوا مثله قط

[۱۲]

۳۴۷۲- ۱۲ الفقیه، ۱/ ۵۲۴/ ۱۴۹۰ حفص بن غیاث عن أبی عبد اللّه ع أنه قال إن سلیمان بن داود ع خرج ذات یوم مع أصحابه لیستسقی فوجد نملة قد رفعت قائمة من قوائمها إلی السماء و هی تقول اللهم أنا خلق من خلقک لا غنی بنا عن رزقک فلا تهلکنا بذنوب بنی آدم فقال سلیمان ع لأصحابه ارجعوا فقد سقیتم بغیرکم

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۳

[۱۳]

۳۴۷۳- ۱۳ الکافی، ۲/ ۲۷۲/ ۱۶/ ۱ القمیان عن ابن فضال عن ابن بکیر عن أبی عبد اللّه ع قال إن الرجل یذنب الذنب فیحرم صلاة اللیل و إن العمل السیئ أسرع فی صاحبه من السکین فی اللحم

[۱۴]

۳۴۷۴- ۱۴ الکافی، ۲/ ۲۷۲/ ۱۷/ ۱ عنه عن ابن فضال عن ابن بکیر عن أبی عبد اللّه ع قال من هم بسیئة فلا یعملها فإنه ربما عمل

العبد السیئة فیراه الرب تبارک و تعالی فیقول و عزتی لا اغفر لک بعد ذلک أبدا

[۱۵]

اشارة

۳۴۷۵- ۱۵ الکافی، ۲/ ۲۷۳/ ۲۰/ ۱ القمی عن عیسی بن أیوب عن علی بن مهزیار عن القاسم بن عروة عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر ع قال ما من عبد إلا و فی قلبه نکتة بیضاء فإذا أذنب ذنبا خرج فی النکتة نکتة سوداء فإن تاب ذهب ذلک السواد و إن تمادی فی الذنوب زاد ذلک السواد حتی یغطی البیاض فإذا غطی البیاض لم یرجع صاحبه إلی خیر أبدا و هو قول اللّه تعالی کَلّا بَلْ ر انَ عَلی قُلُوبِهِمْ ما کانُوا یَکْسِبُونَ

بیان

تمادی لج و دام علی فعله

[۱۶]

۳۴۷۶- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۷۱/ ۱۳/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن ابن بکیر عن أبی بصیر قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إذا أذنب الرجل خرج فی قلبه نکتة سوداء فإن تاب انمحت و إن زاد زادت

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۴

حتی تغلب علی قلبه فلا یفلح بعدها أبدا

[۱۷]

اشارة

۳۴۷۷- ۱۷ الکافی، ۲/ ۲۷۲/ ۱۸/ ۱ الحسین بن محمد عن محمد بن أحمد النهدی عن عمرو بن عثمان عن رجل عن أبی الحسن ع قال حق علی اللّه أن لا یعصی فی دار إلا أضحاها للشمس حتی تطهرها

بیان

أضحاها أظهرها کنایة عن تخریبها و هدمها

[۱۸]

۳۴۷۸- ۱۸ الکافی، ۲/ ۲۷۲/ ۱۹/ ۱ العدة عن سهل عن الثلاثة عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص إن العبد لیحبس علی ذنب من ذنوبه مائة عام و إنه لینظر إلی أزواجه فی الجنة یتنعمن

[۱۹]

۳۴۷۹- ۱۹ الکافی، ۲/ ۲۷۳/ ۲۱/ ۱ العدة عن سهل عن ابن أسباط عن أبی الحسن الرضا ع قال قال أمیر المؤمنین ع لا تبدین عن واضحة و قد عملت الأعمال الفاضحة و لا تأمنن البیات و قد عملت السیئات

[۲۰]

اشارة

۳۴۸۰- ۲۰ الکافی، ۲/ ۲۶۹/ ۵/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع قال کان أمیر المؤمنین ع یقول لا تبدین عن واضحة و قد

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۵

عملت الأعمال الفاضحة و لا یأمن البیات من عمل السیئات

بیان

قد مضی تفسیر هذا الحدیث فی باب الضحک

[۲۱]

۳۴۸۱- ۲۱ الکافی، ۲/ ۲۷۳/ ۲۲/ ۱ محمد و القمی عن الحسین بن إسحاق عن علی بن مهزیار عن حماد بن عیسی عن أبی عمرو المدائنی عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول کان أبی ع یقول إن اللّه قضی قضاء حتما إلا ینعم علی العبد بنعمة فیسلبها إیاه حتی یحدث العبد ذنبا یستحق بذلک النقمة

[۲۲]

اشارة

۳۴۸۲- ۲۲ الکافی، ۲/ ۲۷۴/ ۲۳/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن جمیل بن صالح عن سدیر قال سأل رجل أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه عز و جل فَقالُوا رَبَّنا باعِدْ بَیْنَ أَسْفارِنا وَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ الآیة فقال هؤلاء قوم کانت لهم قری متصلة ینظر بعضهم إلی بعض و أنهار جاریة و أموال ظاهرة- فکفروا نعم اللّه عز و جل و غیروا ما بأنفسهم من عافیة اللّه فغیر اللّه ما بهم من نعمة و إِنَّ اللّهَ لا یُغَیِّرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یُغَیِّرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ فأرسل اللّه علیهم سیل العرم فغرق قراهم و خرب دیارهم و ذهب بأموالهم و أبدلهم مکان جناتهم جَنَّتَیْنِ ذَواتَیْ أُکُلٍ خَمْطٍ وَ أَثْلٍ وَ شَیْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِیلٍ ثم قال ذلِکَ جَزَیْناهُمْ بِما کَفَرُوا وَ هَلْ نُجازِی إِلَّا الْکَفُورَ

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۰۶

بيان

فكفروا نعم اللّه عز و جل حيث قالوا رَبَّنا باعِدْ بَيْنَ أَسْفارِنا بطروا النعمة و ملوا العافية و طلبوا الكد و التعب.
أو شكوا بعد سفرهم إفراطا منهم فی الترفيه و عدم الاعتداد بما أنعم اللّه عليهم على اختلاف القراءتين سيل الأمر العرم أی الصعب أو المطر الشديد أو الجرذ أضاف إليه السيل لأنه نقب عليهم سدا حقن به الماء أو الحجارة المركومة التی عقد بها السد فيكون جمع عرمة و قيل اسم واد جاء السيل من قبله و كان ذلک بين عيسى و محمد عليهما و آله السلام.
خمط مر بشع و الأثل هو الطرفاء

[۲۳]

۳۴۸۳- ۲۳ الكافی، ۲/ ۲۷۴/ ۲۴/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن سماعة قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول ما أنعم اللّه على عبد نعمة فسلبها إياه حتى يذنب ذنبا يستحق بذلک السلب

[۲۴]

۳۴۸۴- ۲۴ الكافی، ۲/ ۲۷۴/ ۲۵/ ۱ محمد عن أحمد و علی عن أبيه جميعا عن السراد عن الهيثم بن واقد الجزری قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول إن اللّه جل و عز بعث نبيا من أنبيائه إلى قومه- و أوحى إليه أن قل لقومک إنه ليس من أهل قرية و لا ناس كانوا على طاعتی فأصابهم فيها سراء فتحولوا عما أحب إلى ما أكره إلا تحولت لهم عما يحبون إلى ما يكرهون و ليس من أهل قرية و لا أهل بيت كانوا على معصيتی فأصابهم فيها ضراء فتحولوا عما أكره إلى ما أحب إلا تحولت لهم عما يكرهون إلى ما يحبون و قل لهم إن رحمتی سبقت غضبی فلا تقنطوا من رحمتی فإنه لا يتعاظم عندی ذنب أغفره و قل لهم لا يتعرضوا معاندين لسخطی و لا يتسخفوا بأوليائی فإن لی سطوات عند غضبی
الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۰۷
لا يقوم لها شی‌ء من خلقی

[۲۵]

۳۴۸۵- ۲۵ الكافی، ۲/ ۲۷۵/ ۲۶/ ۱ علی بن إبراهيم الهاشمی عن جده محمد بن الحسن بن محمد بن عبيد اللّه عن الجعفری عن الرضا ع قال أوحى اللّه عز و جل إلى نبی من الأنبياء إذا أطعت رضيت و إذا رضيت باركت و ليس لبركتی نهاية و إذا عصيت غضبت و إذا غضبت لعنت و لعنتی تبلغ السابع من الولد

[۲۶]

۳۴۸۶- ۲۶ الكافی، ۲/ ۲۷۵/ ۲۷/ ۱ محمد عن علی بن الحسن بن علی عن محمد بن الوليد عن يونس بن يعقوب عن أبی عبد اللّه ع قال إن أحدكم ليكثر به الخوف من السلطان و ما ذلک إلا بالذنوب- فتوقوها ما استطعتم و لا تمادوا فيها

[۲۷]

۳۴۸۷- ۲۷ الکافی، ۲/ ۲۷۵/ ۲۸/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس رفعه قال قال أمیر المؤمنین ع لا وجع أوجع للقلوب من الذنوب- و لا خوف أشد من الموت و کفی بما سلف تفکرا و کفی بالموت واعظا

[۲۸]

۳۴۸۸- ۲۸ الکافی، ۲/ ۲۷۵/ ۲۹/ ۱ أحمد بن محمد الکوفی عن التیمی عن العباس بن هلال الشامی مولی لأبی الحسن موسی ع قال سمعت الرضا ع یقول کلما أحدث العباد من الذنوب ما لم یکونوا یعملون أحدث اللّه لهم من البلاء ما لم یکونوا یعرفون

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۸

[۲۹]

۳۴۸۹- ۲۹ الکافی، ۲/ ۲۷۶/ ۳۰/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن عباد بن صهیب عن أبی عبد اللّه ع قال یقول اللّه عز و جل إذا عصانی من عرفنی سلطت علیه من لا یعرفنی

[۳۰]

۳۴۹۰- ۳۰ الکافی، ۲/ ۲۷۶/ ۳۱/ ۱ العدۀ عن سهل عن ابن أسباط عن ابن عرفۀ عن أبی الحسن ع قال إن لله عز و جل فی کل یوم و لیلۀ منادیا ینادی مهلا مهلا عباد اللّه عن معاصی اللّه فلو لا بهائم رتع و صبیۀ رضع و شیوخ رکع لصب علیکم العذاب صبا ترضون به رضا

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۰۹

باب ۱۷۶ استصغار الذنب و الإصرار علیه

[۱]

۳۴۹۱- ۱ الکافی، ۲/ ۴۵۶/ ۱۴/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن محمد بن حکیم عمن حدثه عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع لا یصغر ما ینفع یوم القیامۀ و لا یصغر ما یضر یوم القیامۀ فکونوا فیما أخبرکم اللّه عز و جل کمن عاین

[۲]

۳۴۹۲- ۲ الکافی، ۲/ ۴۵۷/ ۱۷/ ۱ الکافی، ۲/ ۲۸۷/ ۲/ ۱ العدۀ عن أحمد عن عثمان عن سماعۀ قال سمعت أبا الحسن ع یقول لا تستکثروا کثیر الخیر و لا تستقلوا قلیل الذنوب فإن قلیل الذنوب یجتمع حتی یکون کثیرا و خافوا اللّه عز و جل فی السر حتی تعطوا من أنفسکم النصف- و سارعوا إلی طاعۀ اللّه و اصدقوا الحدیث و أدوا الأمانۀ فإنما ذلک لکم و لا تدخلوا فیما لا یحل لکم فإنما ذلک علیکم

[۳]

۳۴۹۳- ۳ الكافی، ۲/ ۲۸۷/ ۱/ ۱ الخمسة عن إبراهيم بن عبد الحميد عن الشحام قال قال أبو عبد اللّه ع اتقوا المحقرات من الذنوب فإنها لا تغفر قلت و ما المحقرات قال الرجل يذنب الذنب فيقول طوبى لی لو لم يكن لی غير ذلك

[۴]

اشارة

۳۴۹۴- ۴ الكافی، ۲/ ۲۸۸/ ۳/ ۱ القميان عن ابن فضال و الحجال جميعا

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۰

عن ثعلبة عن زياد قال قال أبو عبد اللّه ع إن رسول اللّه ص نزل بأرض قرعاء فقال لأصحابه ائتونا بحطب فقالوا يا رسول اللّه نحن بأرض قرعاء ما بها من حطب قال فليأت كل إنسان بما قدر عليه فجاءوا به حتى رموا بين يديه بعضه على بعض فقال رسول اللّه ص هكذا يجتمع الذنوب- ثم قال إياكم و المحقرات من الذنوب فإن لكل شیء طالبا ألا و إن طالبها يكتب ما قدموا و آثارهم و كل شیء أحصيناه فی إمام مبين

بيان

القرعاء الصلبة و التی رعتها الماشية و المطالب بالذنوب هو اللّه سبحانه ما قدموا أی أسلفوا فی حياتهم و آثارهم ما بقی عنهم بعد مماتهم يصل إليهم ثمرته إما حسنة كعلم علموه أو حبيس وقفوه أو سيئة كإشاعة باطل أو تأسيس ظلم أو نحو ذلك و الإمام المبين اللوح المحفوظ

[۵]

اشارة

۳۴۹۵- ۵ الكافی، ۲/ ۲۷۰/ ۱۰/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن علی عن أبی بصير عن أبی جعفر ع قال سمعته يقول اتقوا المحقرات من الذنوب فإن لها طالبا يقول أحدكم أذنب و أستغفر إن اللّه عز و جل يقول وَ نَكْتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ وَ كُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْناهُ فِي إِمامٍ مُبِينٍ- و قال عز و جل إِنَّها إِنْ تَكُ مِثْقالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّماواتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللّهُ إِنَّ اللّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۱

بيان

يستفاد من الحديث أن الجرأة على الذنب اتكالا على الاستغفار بعده تحقير له و هو كذلك كيف لا و هذا محقق معجل نقد و ذاك موهوم مؤجل نسية إنها أى الخصلة من الإساءة أو الإحسان إن تك مثلا فى الصغر كحبة الخردل فتكن فى أخفى مكان و أحرزه كجوف الصخرة أو أعلى مكان كمحدب السماوات أو أسفل مكان كمركز الأرض

[۶]

۳۴۹۶- ۶ الكافى، ۲/ ۲۸۸/ ۱/ ۱ العدة عن البرقى عن عبد اللّه بن محمد النهيكى عن عمار بن مروان القندى عن عبد اللّه بن سنان عن أبى عبد اللّه ع قال لا صغيرة مع الإصرار و لا كبيرة مع الاستغفار

[۷]

۳۴۹۷- ۷ الكافى، ۲/ ۲۸۸/ ۳/ ۲ الثلاثة عن بزرج عن أبى بصير قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول لا و اللّه لا يقبل اللّه شيئا من طاعته- على الإصرار على شيء من معاصيه

[۸]

۳۴۹۸- ۸ الكافى، ۲/ ۲۸۸/ ۲/ ۱ القمى عن محمد بن سالم عن أحمد بن النضر عن عمرو بن شمر عن جابر عن أبى جعفر ع فى قول اللّه عز و جل وَ لَمْ يُصِرُّوا عَلى‌ ما فَعَلُوا وَ هُمْ يَعْلَمُونَ قال الإصرار أن يذنب الذنب فلا يستغفر و لا يحدث نفسه بتوبة فذلك الإصرار

[۹]

اشارة

۳۴۹۹- ۹ الكافى، ۲/ ۲۷۹/ ۹/ ۱ العدة عن البرقى عن محمد بن حبيب

الوافى، ج۵، ص: ۱۰۱۲

عن الأصم عن ابن مسكان الكافى، ابن فضال عن ابن مسكان عن أبى عبد اللّه ع قال قال أمير المؤمنين ع ما من عبد إلا و عليه أربعون جنة حتى يعمل أربعين كبيرة فإذا عمل أربعين كبيرة انكشف عنه الجنن فيوحى اللّه إليهم أن استروا عبدى بأجنحتكم فتستره الملائكة بأجنحتها قال فما يدع شيئا من القبيح إلا قارفه حتى يتمدح إلى الناس بفعله القبيح فتقول الملائكة يا رب هذا عبدك ما يدع شيئا إلا ركبه- و إنا لنستحيي مما يصنع فيوحى اللّه عز و جل إليهم أن ارفعوا أجنحتكم عنه فإذا فعل ذلك أخذ فى بغضنا أهل البيت فعند ذلك ينهتك ستره فى السماء و ستره فى الأرض فتقول الملائكة يا رب هذا عبدك قد بقى مهتوك الستر فيوحى اللّه عز و جل إليهم لو كانت لله فيه حاجة ما أمركم أن ترفعوا أجنحتكم عنه

بيان

الجنة بالضم ما يستر و يقى و كأنها هنا كناية عن نتائج أخلاقه الحسنة و ثمرات أعماله الصالحة التى تخلق منها الملائكة.

و أجنحة الملائکة کنایة عن معارفه الحقة التی بها یرتقی فی الدرجات و ذلک لأن العمل أسرع زوالا من المعرفة و إنما یأخذ فی بغض أهل البیت لأنهم الحائلون بینه و بین الذنوب التی صارت محبوبة له و معشوقة لنفسه الخبیثة بمواعظهم و وصایاهم ع

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۳

باب ۱۷۷ تأیید المؤمن بروح الإیمان و أنه یفارقه عند الذنب

[۱]

۳۵۰۰- ۱ الکافی، ۲/ ۲۶۸/ ۱/ ۱ محمد و الحسین بن محمد جمیعا عن علی بن محمد بن سعید عن محمد بن مسلم بن أبی سلمة عن محمد بن سعید بن غزوان عن التمیمی عن محمد بن سنان عن أبی خدیجة قال دخلت علی أبی الحسن ع فقال لی إن اللّه تبارک و تعالی أید المؤمن- بروح تحضره فی کل وقت یحسن فیه و یتقی و تغیب عنه فی کل وقت یذنب فیه و یعتدی فهی معه تهتز سرورا عند إحسانه و تسیخ فی الثری عند إساءته فتعاهدوا عباد اللّه نعمه بإصلاحکم أنفسکم تزدادوا یقینا و تربحوا نفیسا ثمینا رحم اللّه امرءا هم بخیر فعمله أو هم بشر فارتدع عنه ثم قال نحن نؤید الروح بالطاعة لله و العمل له

[۲]

۳۵۰۱- ۲ الکافی، ۲/ ۲۶۷/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن سیف بن عمیرة عن أبان بن تغلب عن أبی عبد اللّه ع قال ما من مؤمن إلا- و لقلبه أذنان فی جوفه أذن ینفث فیها الوسواس الخناس و أذن ینفث فیها الملک فیؤید اللّه المؤمن بالملک فذلک قوله وَ أَیَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۴

[۳]

اشارة

۳۵۰۲- ۳ الکافی، ۲/ ۲۶۷/ ۲/ ۱ الحسین بن محمد عن أحمد بن إسحاق عن سعدان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال إن للقلب أذنین فإذا هم العبد بذنب قال له روح الإیمان لا تفعل و قال له الشیطان افعل و إذا کان علی بطنها نزع منه روح الإیمان

بیان

المجرور فی بطنها یعود إلی المزنی بها کما وقع التصریح به فی الأخبار الآتیة

[۴]

اشارة

۳۵۰۳- ۴ الکافی، ۲/ ۲۶۶/ ۱/ ۲ الثلاثة عن حماد عن أبی عبد اللّه ع قال ما من قلب إلا و له أذنان علی إحدیهما ملک مرشد و علی الأخری شیطان مفتن هذا یأمره و هذا یزجره الشیطان یأمره بالمعاصی و الملک یزجره عنها و هو قول اللّه عز و جل عَنِ الْیَمِینِ وَ عَنِ الشِّمالِ قَعِیدٌ ما یَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَیْهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ

بیان

المستفاد من هذا الحدیث أن صاحب الشمال شیطان و المشهور أنهما جمیعا ملکان کما یأتی فی باب الهم بالسیئة أو الحسنة إلا أن یقال إن المرشد و المفتن غیر الکاتبین الرقیبین

[۵]

اشارة

۳۵۰۴- ۵ الکافی، ۲/ ۲۸۱/ ۱۶/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه رفعه عن محمد بن داود الغنوی عن الأصبغ بن نباتة قال جاء رجل إلی

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۵

أمیر المؤمنین ع فقال یا أمیر المؤمنین إن ناسا زعموا أن العبد لا یزنی و هو مؤمن و لا یسرق و هو مؤمن و لا یشرب الخمر و هو مؤمن- و لا یأکل الربا و هو مؤمن و لا یسفک الدم الحرام و هو مؤمن فقد ثقل علی هذا و حرج منه صدری حین أزعم أن هذا العبد یصلی صلاتی و یدعو دعائی و یناکحنی و أناکحه و یوارثنی و أوارثه و قد خرج من الإیمان من أجل ذنب یسیر أصابه فقال أمیر المؤمنین ع صدقت سمعت رسول اللّه ص یقول و الدلیل علیه کتاب اللّه- خلق اللّه عز و جل الناس علی ثلاث طبقات و أنزلهم ثلاث منازل و ذلک قول اللّه عز و جل فی الکتاب فَأَصْحابُ الْمَیْمَنَةِ و أَصْحابُ الْمَشْئَمَةِ و السَّابِقُونَ- فأما ما ذکره من أمر السابقین فإنهم أنبیاء مرسلون و غیر مرسلین جعل اللّه فیهم خمسة أرواح روح القدس و روح الإیمان و روح القوة و روح الشهوة و روح البدن فبروح القدس بعثوا أنبیاء مرسلین و غیر مرسلین و بها علموا الأشیاء و بروح الإیمان عبدوا اللّه و لم یشرکوا به شیئا- و بروح القوة جاهدوا عدوهم و عالجوا معاشهم و بروح الشهوة أصابوا لذید الطعام و نکحوا الحلال من شباب النساء و بروح البدن دبوا و درجوا فهؤلاء مغفور لهم مصفوح عن ذنوبهم ثم قال اللّه عز و جل تِلْکَ الرُّسُلُ فَضَّلْنا بَعْضَهُمْ عَلی بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ کَلَّمَ اللَّهُ وَ رَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجاتٍ وَ آتَیْنا عِیسَی ابْنَ مَرْیَمَ الْبَیِّناتِ وَ أَیَّدْناهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ثم قال فی جماعتهم وَ أَیَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ یقول أکرمهم بها ففضلهم علی من سواهم فهؤلاء مغفور لهم مصفوح عن ذنوبهم- ثم ذکر أصحاب المیمنة و هم المؤمنون حقا بأعیانهم جعل اللّه فیهم أربعة أرواح روح الإیمان و روح القوة و روح الشهوة و روح

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۶

البدن فلا یزال العبد یستکمل هذه الأرواح الأربعة حتی یأتی علیه حالات فقال الرجل یا أمیر المؤمنین ما هذه الحالات فقال أما أولهن فهو کما قال اللّه عز و جل وَ مِنْکُمْ مَنْ یُرَدُّ إِلی أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِکَیْ لا یَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَیْئاً فهذا ینتقص منه جمیع الأرواح و لیس بالذی یخرج من دین اللّه لأن الفاعل به رده إلی أرذل العمر فهو لا یعرف للصلاة وقتا و لا یستطیع التهجد باللیل و لا بالنهار و لا القیام فی الصف مع الناس فهذا نقصان من روح الإیمان و لیس یضره شیئا و منهم من ینتقص منه روح القوة و لا یستطیع جهاد عدوه و لا یستطیع طلب المعیشة و منهم من ینتقص منه روح الشهوة- فلو مرت به أصبح بنات آدم لم یحن إلیها و لم یقم و تبقی روح البدن فیه

فهو یدب و یدرج حتی یأتیه ملک الموت فهذا بحال خیر لأن اللّه عز و جل هو الفاعل به- و قد یأتی علیه حالات فی قوته و شبابه فیهم بالخطیئة فتشجعه روح القوة و تزین له روح الشهوة و تقوده روح البدن حتی توقعه فی الخطیئة- و إذا لامسها نقص من الإیمان و تفصی منه فلیس تعود فیه حتی یتوب فإذا تاب تاب اللّه علیه و إن عاد أدخله اللّه نار جهنم فأما أصحاب المشأمة فهم الیهود و النصاری یقول اللّه عز و جل الَّذِینَ آتَیْناهُمُ الْکِتابَ یَعْرِفُونَهُ کَما یَعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ یعرفون محمدا و الولایة فی التوراة و الإنجیل کما یعرفون أبناءهم فی منازلهم و إن فریقا منهم لیکتمون الحق و هم یعلمون الحق من ربک إنک الرسول إلیهم فلا تکونن من الممترین فلما جحدوا ما عرفوا ابتلاهم بذلک فسلبهم روح الإیمان و أسکن أبدانهم ثلاثة أرواح روح القوة و روح الشهوة و روح البدن ثم أضافهم إلی الأنعام فقال إِنْ هُمْ إِلّا کَالْأَنْعامِ لأن الدابة إنما تحمل بروح القوة و تعتلف بروح الشهوة و تسیر

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۷

بروح البدن فقال السائل أحییت قلبی بإذن اللّه یا أمیر المؤمنین

بیان

صدقت علی البناء للمفعول أی صدقوک فیما زعموا و لیس بالذی یخرج من دین اللّه إن قیل قد ثبت أن الإنسان إنما یبعث علی ما مات علیه فإذا مات الکبیر علی غیر معرفة فکیف یبعث عارفا قلنا لما کان مانعة عن الالتفات إلی معارفه أمرا عارضا فلما زال ذلک بالموت برزت له معارفه التی کانت کامنة فی ذاته بخلاف من لم یحصل المعرفة أصلا فإنه لیس فی ذاته شیء لیبرز له

[۶]

۳۵۰۵- ۶ الکافی، ۲/ ۲۸۴/ ۱۷/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن داود قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول رسول اللّه ص إذا زنی الرجل فارقه روح الإیمان قال فقال هو مثل قول اللّه عز و جل وَ أَیَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ هو الذی فارقه

[۷]

۳۵۰۶- ۷ الکافی، ۲/ ۲۸۰/ ۱۱/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن ابن بکیر قال قلت لأبی جعفر ع فی قول رسول اللّه ص إذا زنی الرجل فارقه روح الإیمان قال هو قوله وَ أَیَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ ذاک الذی یفارقه

[۸]

۳۵۰۷- ۸ الکافی، ۲/ ۲۷۸/ ۶/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن محمد بن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۸

عبدة قال قلت لأبی عبد اللّه ع لا یزنی الزانی و هو مؤمن- قال لا إذا کان علی بطنها سلب الإیمان فإذا قام رد إلیه فإن عاد سلب- قلت فإنه یرید أن یعود فقال ما أکثر من یرید أن یعود فلا یعود إلیه أبدا

[۹]

۳۵۰۸- ۹ الکافی، ۲/ ۲۸۱/ ۱۳/ ۱ الثلاثة عن ابن عمار عن صباح بن سیابة قال کنت عند أبی عبد اللّه ع فقال له محمد بن عبدة یزنی

الزانی و هو مؤمن قال لا إذا کان علی بطنها سلب الإیمان منه فإذا قام رد علیه قلت فإنه أراد أن یعود قال ما أکثر ما [من] یهم أن یعود ثم لا یعود

[۱۰]

اشارة

۳۵۰۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۲۸۱/ ۱۲/ ۱ علی عن أبیه عن حماد عن ربعی عن الفضیل عن أبی عبد اللّه ع قال یسلب منه روح الإیمان ما دام علی بطنها فإذا نزل عاد الإیمان قال قلت أ رأیت إن هم قال لا- قال أ رأیت إن هم أن یسرق أ تقطع یده

بیان

قد مضی أخبار أخر فی هذا المعنی فی باب مجمل القول فی الإیمان و مفصله من هذا الجزء من الکتاب

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۱۹

باب ۱۷۸ تأجیل المذنب إلی أن یستغفر

[۱]

۳۵۱۰- ۱ الکافی، ۲/ ۴۳۷/ ۱/ ۱ الثلاثة عن محمد بن حمران عن زرارة قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن العبد إذا أذنب ذنبا أجل من غدوة إلی اللیل فإن استغفر اللّه لم یکتب علیه

[۲]

۳۵۱۱- ۲ الکافی، ۲/ ۴۳۸/ ۵/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن علی بن الحکم عن الخراز الکافی، ۲/ ۴۳۷/ ۲/ ۱ الثلاثة و القمیان عن صفوان عن الخراز عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال من عمل سیئة أجل فیها سبع ساعات من النهار فإن قال أستغفر اللّه الذی لا إله إلا هو الحی القیوم- و أتوب إلیه ثلاث مرات لم یکتب علیه

[۳]

۳۵۱۲- ۳ الکافی، ۲/ ۴۳۹/ ۹/ ۱ القمی و محمد جمیعا عن الحسین بن إسحاق و علی عن أبیه جمیعا عن علی بن مهزیار عن النضر بن سوید عن عبد اللّه بن سنان عن حفص قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول ما من مؤمن یذنب ذنبا إلا أجله اللّه عز و جل سبع ساعات

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۲۰

من النهار فإن هو تاب لم یکتب علیه شیء و إن هو لم یفعل کتب علیه سیئة فأتاه عباد البصری فقال له بلغنا أنک قلت ما من عبد یذنب ذنبا- إلا أجله اللّه سبع ساعات من النهار فقال لیس هکذا قلت و لکنی قلت- ما من مؤمن و کذلک کان قولی

[۴]

۳۵۱۳- ۴ الکافی، ۲/ ۴۳۷/ ۳/ ۱ علی عن أبیه و القمی و محمد عن الحسین بن إسحاق عن علی بن مهزیار عن فضالة عن عبد الصمد بن بشیر عن أبی عبد اللّه ع قال العبد المؤمن إذا أذنب ذنبا أجله اللّه تعالی سبع ساعات فإن استغفر لم یکتب علیه شیء و إن مضت الساعات و لم یستغفر کتبت علیه سیئة و إن المؤمن لیذکر ذنبه بعد عشرین سنة حتی یستغفر ربه فیغفر له و إن الکافر لینساه من ساعته

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۲۱

باب ۱۷۹ الهم بالسیئة أو الحسنة و الإتیان بهما

[۱]

اشارة

۳۵۱۴- ۱ الکافی، ۲/ ۴۲۸/ ۱/ ۲ محمد عن أحمد عن علی بن حدید عن جمیل بن دراج عن زرارة عن أحدهما ع قال إن اللّه تعالی جعل لآدم فی ذریته من هم بحسنة و لم یعملها کتبت له حسنة و من هم بحسنة و عملها کتبت له عشرا و من هم بسیئة و لم یعملها لم تکتب علیه- و من عمل بها کتبت علیه سیئة

بیان

لعل السر فی کون الحسنة بعشر أمثالها و السیئة بمثلها أن الجوهر الإنسانی بطبعه مائل إلی العالم العلوی لأنه مقتبس منه و هبوطه إلی القالب الجسمانی غریب من طبیعته و الحسنة إنما ترتقی إلی ما یوافق طبیعة ذلک الجوهر لأنها من جنسه و القوة التی تحرک الحجر مثلا إلی ما فوق ذراعا واحدا هی بعینها إن استعملت فی تحریکه إلی أسفل حرکته عشرة أذرع و زیادة فلذلک کانت الحسنة بعشر أمثالها إلی سبعمائة ضعف و منها ما یوفی أجرها بغیر حساب و الحسنة التی لا تدفع تأثیرها سمعة أو ریاء أو عجب کالحجر الذی یدحرج من شاهق لا یصادفه دافع فإنه لا یتقدر مقدار هویه بحساب حتی یبلغ الغایة

[۲]

۳۵۱۵- ۲ الکافی، ۲/ ۴۲۸/ ۲/ ۲ العدة عن البرقی عن عثمان عن سماعة عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن لیهم

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۲۲

بالحسنة و لا یعمل بها فکتبت له حسنة فإن هو عملها کتبت له عشر حسنات و إن المؤمن لیهم بالسیئة أن یعملها فلا یعملها فلا تکتب علیه

[۳]

اشارة

۳۵۱۶- ۳ الكافی، ۲/ ۴۲۹/ ۳/ ۱ عنه عن علی بن حفص العوسی عن علی بن السائح عن عبد اللّه بن موسی بن جعفر عن أبيه ع قال سألته عن الملكين هل يعلمان بالذنب إذا أراد العبد أن يعمله أو الحسنة فقال ريح الكنيف و ريح الطيب سواء فقلت لا قال إن العبد إذا هم بالحسنة خرج نفسه طيب الريح فقال صاحب اليمين لصاحب الشمال قف فإنه قد هم بالحسنة فإذا هو عملها كان لسانه قلمه و ريقه مداده فأثبتها له و إذا هم بالسيئة خرج نفسه منتن الريح- فيقول صاحب الشمال لصاحب اليمين قف فإنه قد هم بالسيئة فإذا هو فعلها كان ريقه مداده و لسانه قلمه فأثبتها عليه

بيان

إنما جعل الريق و اللسان آلة لإثبات الحسنة و السيئة لأن بناء الأعمال إنما هو على ما عقد فی القلب من التكلم بها و إليه الإشارة بقوله سبحانه إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ يَرْفَعُهُ و هذا الريق و اللسان الظاهر صورة لذلك المعنى كما قيل

إن الكلام لفی الفؤاد و إنما جعل اللسان على الفؤاد دليلا

[۴]

اشارة

۳۵۱۷- ۴ الكافی، ۲/ ۴۲۹/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن علی بن

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۲۳

الحكم عن الفضيل بن عثمان المرادی قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول قال رسول اللّه ص أربع من كن فيه لم يهلك على اللّه عز و جل بعدهن إلا هالك يهم العبد بالحسنة فيعملها فإن هو لم يعملها كتب اللّه له حسنة بحسن نيته و إن هو عملها كتب اللّه عز و جل له عشرا و يهم بالسيئة أن يعملها فإن لم يعملها لم يكتب عليه و إن هو عملها أجل سبع ساعات و قال صاحب الحسنات لصاحب السيئات و هو صاحب الشمال لا تعجل عسى أن يتبعها بحسنة تمحوها فإن اللّه تعالى يقول إِنَّ الْحَسَناتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئاتِ أو الاستغفار فإن هو قال أستغفر اللّه الذی لا إله إلا هو عالم الغيب و الشهادة العزيز الحكيم الغفور الرحيم ذو الجلال و الإكرام و أتوب إليه لم يكتب عليه شیء- و إن مضت سبع ساعات و لم يتبعها بحسنة و استغفار قال صاحب الحسنات لصاحب السيئات اكتب على الشقی المحروم

بيان

قد مضى تفسير الهلاك على اللّه و أما تعداد الخصال الأربع للتوضيح فبأن يقال أولها أن يهم بالحسنة من دون عمل.

و الثانية أن يعمل بها.

و الثالثة أن يهم بالسيئة من دون عمل.

و الرابعة أن يعمل بها و لكن يتبعها بحسنة تمحوها أو يستغفر منها قبل مضی سبع ساعات

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۲۵

باب ۱۸۰ اللمم

[۱]

اشارة

۳۵۱۸- ۱ الکافی، ۲/ ۴۴۱/ ۱/ ۱ الثلاثة عن الخراز عن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال قلت له أ رأیت قول اللّه تعالى الَّذِینَ یَجْتَنِبُونَ کَبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قال هو الذنب یلم به الرجل فیمکث ما شاء اللّه تعالى ثم یلم به بعد

بیان

یلم به أی یقاربه و ینزل إلیه فیفعله

[۲]

اشارة

۳۵۱۹- ۲ الکافی، ۲/ ۴۴۱/ ۲/ ۱ القمیان عن صفوان عن العلاء عن محمد عن أحدهما ع قال قلت له الَّذِینَ یَجْتَنِبُونَ کَبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قال الهنة بعد الهنة أی الذنب بعد الذنب یلم به العبد

بیان

الهنة کلمة کنایة و معناها الشیء و فی الحدیث هنیئة مصغرة هنة أی شیء یسیر و ربما یقال هنیهة بإبدال الیاء هاء

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۲۶

[۳]

۳۵۲۰- ۳ الکافی، ۲/ ۴۴۲/ ۳/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن إسحاق بن عمار قال قال أبو عبد اللّه ع ما من مؤمن إلا و له ذنب یهجره زمانا ثم یلم به و ذلک قول اللّه تعالى إِلَّا اللَّمَمَ و سألته عن قول اللّه تعالى الَّذِینَ یَجْتَنِبُونَ کَبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قال الفواحش الزنا و السرقة و اللمم الرجل یلم بالذنب فیستغفر اللّه تعالى منه

[۴]

اشارة

۳۵۲۱- ۴ الکافی، ۲/ ۴۴۲/ ۵/ ۱ الأربعة عن إسحاق بن عمار عن أبی عبد اللّه ع قال ما من ذنب إلا و قد طبع علیه عبد مؤمن- یهجره

الزمان ثم یلم به و هو قول اللّه تعالی الَّذِینَ یَجْتَنِبُونَ کَبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ قال اللمم من العبد الذی یلم بالذنب بعد الذنب- لیس من سلیقته أی من طبیعته

بیان

و قد طبع علیه یعنی لعارض عرض له یمکن زواله عنه و لهذا یمکنه الهجرة عنه و لو کان مطبوعا علیه فی أصل الخلقة و کان من سجیته و سلیقته لما أمکنه الهجرة عنه زمانا فلا تنافی بین أول الحدیث و آخره

[۵]

۳۵۲۲- ۵ الکافی، ۲/ ۴۴۲/ ۶/ ۱ علی عن أبیه و العدة عن سهل جمیعا عن السراد عن ابن رئاب قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن المؤمن لا یکون سجیته الکذب و البخل و الفجور و ربما ألم من ذلک شیئا لا یدوم علیه قیل فیزنی قال نعم و لکن لا یولد له من تلک النطفة

[۶]

اشارة

۳۵۲۳- ۶ الکافی، ۲/ ۳۳۰/ ۳/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۲۷

قال قال أمیر المؤمنین ع لمتان لمة من الملک و لمة من الشیطان فلمة الملک الرقة و الفهم و لمة الشیطان السهو و القسوة

بیان

اللمة من الملک و الشیطان بمعنی المس

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۲۹

باب ۱۸۱ ما یغفر من الذنوب و ما لا یغفر

[۱]

اشارة

۳۵۲۴- ۱ الکافی، ۲/ ۴۴۳/ ۱/ ۱ علی عن أبیه عن عبد الرحمن بن حماد عن بعض أصحابه رفعه قال صعد أمیر المؤمنین ع بالکوفة المنبر فحمد اللّه و أثنی علیه ثم قال أیها الناس إن الذنوب ثلاثة ثم أمسک فقال له حبة العرنی یا أمیر المؤمنین قلت الذنوب ثلاثة ثم

أمسکت فقال ما ذکرتها إلا و أنا أرید أن أفسرها و لکن عرض لی بهر حال بینی و بین الکلام نعم الذنوب ثلاثة فذنب مغفور و ذنب غیر مغفور و ذنب نرجو لصاحبه و نخاف علیه قال یا أمیر المؤمنین فبینها لنا قال نعم أما الذنب المغفور فعبد عاقبه اللّه تعالی علی ذنبه فی الدنیا و اللّه تعالی أحلم و أکرم من أن یعاقب عبده مرتین و أما الذنب الذی لا یغفره اللّه فظلم العباد بعضهم لبعض إن اللّه تعالی إذا برز للخلیقة [لخلقه] أقسم قسما علی نفسه فقال و عزتی و جلالی لا یجوزنی ظلم ظالم و لو کفا بکف و لو مسحة بکف و لو نطحة ما بین القرناء إلی الجماء فیقتص للعباد بعضهم من بعض حتی لا یبقی لأحد علی أحد مظلمة ثم یبعثهم اللّه للحساب و أما الذنب الثالث فذنب ستره اللّه تعالی علی خلقه و رزقه التوبة منه فأصبح خائفا من ذنبه راجیا لربه فنحن له کما هو لنفسه نرجو له الرحمة و نخاف علیه العقاب

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۰

بیان

البهر بضم الموحدة انقطاع النفس من الإعیاء و لو کفا بکف أی ضربة کف بکف و النطحة الإصابة بالقرن و الجماء ما لا قرن له من الدواب

[۲]

۳۵۲۵- ۲ الکافی، ۲/ ۴۴۳/ ۲/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن بکیر عن زرارة عن حمران قال سألت أبا جعفرع عن رجل أقیم علیه الحد فی الرجل أ یعاقب علیه فی الآخرة فقال إن اللّه تعالی أکرم من ذلک

[۳]

۳۵۲۶- ۳ الکافی، ۲/ ۴۲۸/ ۱/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن العباس مولی الرضا ع قال سمعته یقول المستتر بالحسنة تعدل سبعین حسنة و المذیع بالسیئة مخذول و المستتر بالسیئة مغفور له

[۴]

۳۵۲۷- ۴ الکافی، ۲/ ۴۲۸/ ۲/ ۱ محمد عن محمد بن صندل عن یاسر عن الیسع بن حمزة عن الرضا ع قال قال رسول اللّه ص مثله

[۵]

اشارة

۳۵۲۸- ۵ الکافی، ۲/ ۲۸۴/ ۱۸/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن بکیر عن سلیمان بن خالد عن أبی عبد اللّه ع قال إِنَّ اللّهَ لا یَغْفِرُ أَنْ یُشْرَکَ بِهِ وَ یَغْفِرُ ما دُونَ ذلِکَ لِمَنْ یَشاءُ الکبائر فما سواها قال قلت دخلت الکبائر فی الاستثناء قال نعم

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۱

بیان

أراد بالاستثناء استثناء المشیئة یعنی هل یغفر الکبائر لمن یشاء کما یغفر الصغائر و أن ما قلت کما قلت

[۶]

۳۵۲۹- ۶ الکافی، ۲/ ۲۸۴/ ۱۹/ ۱ یونس عن إسحاق بن عمار قال قلت لأبی عبد اللّه ع الکبائر فیها استثناء أن یغفر لمن یشاء قال نعم

[۷]

۳۵۳۰- ۷ الفقیه، ۳/ ۵۷۴/ ۴۹۶۶ سئل الصادق ع عن قول اللّه عز و جل إِنَّ اللّهَ لا یَغْفِرُ أَنْ یُشْرَکَ بِهِ وَ یَغْفِرُ ما دُونَ ذلِکَ لِمَنْ یَشاءُ هل تدخل الکبائر فی مشیئة اللّه تعالی قال نعم ذاک إلیه عز و جل إن شاء عذب علیها و إن شاء عفا

[۸]

۳۵۳۱- ۸ الفقیه، ۳/ ۵۷۵/ ۴۹۶۷ قال الصادق ع من اجتنب الکبائر کفر اللّه عنه جمیع ذنوبه و ذلک قوله عز و جل إِنْ تَجْتَنِبُوا کَبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکَفِّرْ عَنْکُمْ سَیِّئاتِکُمْ وَ نُدْخِلْکُمْ مُدْخَلًا کَرِیماً

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۳

باب ۱۸۲ تعجیل عقوبة الذنب بالمصائب و أن مصائب الأولیاء لزیادة الأجر

[۱]

۳۵۳۲- ۱ الکافی، ۲/ ۴۴۴/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن عبد اللّه بن سنان عن حمزة بن حمران عن أبیه عن أبی جعفر ع قال إن اللّه تعالی إذا کان من أمره أن یکرم عبدا و له ذنب- ابتلاه بالسقم فإن لم یفعل ذلک به ابتلاه بالحاجة فإن لم یفعل ذلک به شدد علیه الموت لیکافئه بذلک الذنب قال و إذا کان من أمره أن یهین عبدا و له عنده حسنة صحح بدنه و إن لم یفعل ذلک به وسع علیه فی رزقه فإن لم یفعل ذلک به هون علیه الموت لیکافیه بتلک الحسنة

[۲]

۳۵۳۳- ۲ الکافی، ۲/ ۴۴۴/ ۲/ ۱ الثلاثة عن إسماعیل بن إبراهیم عن الحکم بن عتیبة قال قال أبو عبد اللّه ع إن العبد إذا کثرت ذنوبه و لم یکن عنده من العمل ما یکفرها ابتلاه بالحزن لیکفرها

[۳]

۳۵۳۴- ۳ الکافی، ۲/ ۴۴۴/ ۳/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالی و عزتی و جلالی لا أخرج عبدا من الدنیا و أنا أرید أن أرحمه حتی أستوفی منه کل خطیئة عملها إما بسقم فی جسده و إما بضیق فی

رزقه و إما بخوف فی دنیاه فإن بقیت علیه بقیة

شددت علیه عند الموت و عزتی و جلالی لا أخرج عبدا من الدنیا و أنا أرید أن أعذبه حتی أوفیه کل حسنة عملها إما بسعة فی رزقه و إما بصحة فی جسمه [جسده] و إما بأمن فی دنیاه فإن بقیت علیه بقیة هونت بها علیه الموت

[۴]

۳۵۳۵- ۴ الکافی، ۲/ ۴۴۴/ ۴/ ۱ العدة عن البرقی عن السراد عن هشام بن سالم عن أبان بن تغلب قال قال أبو عبد اللّه ع إن المؤمن لیهول علیه فی نومه فیغفر له ذنوبه و إنه لیمتهن فی بدنه فیغفر له ذنوبه

[۵]

۳۵۳۶- ۵ الکافی، ۲/ ۴۴۵/ ۵/ ۱ الثلاثة عن السری بن خالد عن أبی عبد اللّه ع قال إذا أراد اللّه بعبد خیرا عجل عقوبته فی الدنیا و إذا أراد بعبد سوء أمسک علیه ذنوبه حتی یوافی بها یوم القیامة

[۶]

۳۵۳۷- ۶ الکافی، ۲/ ۴۴۵/ ۶/ ۱ العدة عن سهل عن الثلاثة عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع فی قول اللّه تعالی وَ ما أَصابَکُمْ مِنْ مُصِیبَةٍ فَبِما کَسَبَتْ أَیْدِیکُمْ وَ یَعْفُوا عَنْ کَثِیرٍ لیس من التواء عرق و لا نکبة حجر و لا عثرة قدم و لا خدش عود إلا بذنب و لما یعفو اللّه تعالی أکثر فمن عجل اللّه تعالی عقوبة ذنبه فی الدنیا فإن اللّه تعالی أجل و أکرم و أعز من أن یعود فی عقوبته فی الآخرة

[۷]

۳۵۳۸- ۷ الکافی، ۲/ ۴۴۵/ ۷/ ۱ محمد عن أحمد عن العباس بن موسی

الوراق عن علی الأحمسی عن رجل عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص ما یزال الغم و الهم بالمؤمن حتی ما یدع له ذنبا

[۸]

۳۵۳۹- ۸ الکافی، ۲/ ۴۴۶/ ۹/ ۱ الثلاثة عن علی الأحمسی عن رجل عن أبی جعفر ع قال لا یزال الغم و الهم بالمؤمن حتی لا یدع له ذنبا

[۹]

۳۵۴۰- ۹ الکافی، ۲/ ۴۴۵/ ۸/ ۱ الثلاثة و محمد عن أحمد عن ابن أبی عمیر عن الحارث بن بهرام عن عمرو بن جمیع قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن العبد المؤمن لیهتم فی الدنیا حتی یخرج منها و لا ذنب علیه

[۱۰]

۳۵۴۱- ۱۰ الکافی، ۲/ ۴۴۶/ ۱۰/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن الحکم عن ابن وهب عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص قال اللّه تعالی ما من عبد أرید أن أدخله الجنة إلا ابتلیته فی جسده فإن کان ذلک کفارة لذنوبه و إلا شددت علیه موته حتی یأتی و لا ذنب له ثم أدخله الجنة و ما من عبد أرید أن أدخله النار إلا صححت له جسمه فإن کان ذلک تماما لطلبته عندی و إلا آمنت خوفه من سلطانه فإن کان ذلک تماما لطلبته عندی و إلا وسعت علیه رزقه فإن کان ذلک تماما لطلبته عندی و إلا هونت علیه موته حتی یأتینی و لا حسنة عندی له ثم أدخله النار

[۱۱]

اشارة

۳۵۴۲- ۱۱ الکافی، ۲/ ۴۴۶/ ۱۱/ ۱ العدة عن سهل عن محمد بن أورمة عن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۶

النضر بن سوید عن درست عن ابن مسکان عن بعض أصحابه عن أبی جعفر ع قال مر نبی من أنبیاء بنی إسرائیل برجل- بعضه تحت حائط و بعضه خارج منه قد شعثته الطیر و مزقته الکلاب ثم مضی فعرضت [فرفعت] له مدینة فدخلها فإذا هو بعظیم من عظمائها میت علی سریر مسجی بالدیباج حوله المجامر فقال یا رب أشهد أنک حکم عدل لا تجور هذا عبدک لم یشرک بک طرفة عین أمته بتلک المیتة و هذا عبدک لم یؤمن بک طرفة عین أمته بهذه المیتة فقال عبدی أنا کما قلت حکم عدل لا أجور ذلک عبدی کانت له عندی سیئة أو ذنب أمته بتلک المیتة لکی یلقانی و لم یبق علیه شیء و هذا عبدی کانت له حسنة فأمته بهذه المیتة لکی یلقانی و لیس له عندی حسنة

بیان

التشعیث التفریق و التمزیق التخریق

[۱۲]

۳۵۴۳- ۱۲ الکافی، ۲/ ۴۴۷/ ۱۲/ ۱ العدة عن أحمد عن السراد عن الکنانی قال کنت عند أبی عبد اللّه ع فدخل علیه شیخ- فقال یا أبا عبد اللّه أشکو إلیک ولدی و عقوقهم و إخوانی و جفاهم عند کبر سنی- فقال أبو عبد اللّه ع یا هذا إن للحق دولة و للباطل دولة و کل واحد منهما فی دولة صاحبه ذلیل و إن أدنی ما یصیب المؤمن فی دولة الباطل العقوق من ولده و الجفاء من إخوانه و ما من مؤمن یصیب شیئا من الرفاهیة فی دولة الباطل إلا ابتلی قبل موته إما فی بدنه و إما فی ولده و إما فی ماله حتی یخلصه اللّه تعالی مما اکتسب فی دولة الباطل و یوفر له حظه فی دولة الحق فاصبر و أبشر

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۷

[۱۳]

اشارة

۳۵۴۴- ۱۳ الکافی، ۲/ ۴۴۹/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن عبد العزیز العبدی عن ابن أبی یعفور قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال اللّه تعالی إن العبد من عبیدی المؤمنین لیذنب الذنب العظیم مما یستوجب عقوبتی فی الدنیا و الآخرة فأنظر له بما فیه صلاحه فی آخرته فأعجل له العقوبة علیه فی الدنیا لأجازیه بذلک الذنب- و أقدر عقوبة ذلک الذنب و أقضیه و أترکه علیه موقوفا غیر ممضی و لی فی إمضائه المشیئة و ما یعلم عبدی به فأتردد لذلک مرارا علی إمضائه ثم أمسک علیه فلا أمضیه کراهة [کراهیة] لمساءته و حیدا عن إدخال المکروه علیه فأتطول علیه بالعفو عنه و الصفح محبة لمکافاته لکثیر نوافله التی یتقرب بها إلی فی لیله و نهاره فأصرف ذلک البلاء عنه و قد قدرته و قضیته- و ترکته موقوفا و لی فی إمضائه المشیئة ثم أکتب له عظیم أجر نزول ذلک البلاء و ادخره و أوفر له أجره و لم یشعر به و لم یصل إلیه أذاه و أنا اللّه الکریم الرءوف الرحیم

بیان

و أقدر عقوبة ذلک الذنب یعنی ربما أعجل و ربما أقدر فالواو بمعنی أو و الحید المیل عن الشیء و العدول محبة لمکافاته یعنی إنما أتطول علیه بالعفو و الصفح لمحبتی أن أکافئ نوافله الکثیرة المتقرب بها إلی ثم لا أکتفی بذلک العفو و الصفح فی مکافأته تلک حتی أکتب له أجر ذلک البلاء مضافا إلی العفو و الصفح

[۱۴]

۳۵۴۵- ۱۴ الکافی، ۲/ ۴۵۰/ ۲/ ۱ العدة عن سهل و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن ابن رئاب قال سألت أبا عبد اللّه ع عن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۸

قول اللّه تعالی وَ ما أَصابَکُمْ مِنْ مُصِیبَةٍ فَبِما کَسَبَتْ أَیْدِیکُمْ وَ یَعْفُوا عَنْ کَثِیرٍ أ رأیت ما أصاب علیا ع و أهل بیته ع من هؤلاء من بعده أ هو بما کسبت أیدیهم و هم أهل بیت طهارة معصومون فقال إن رسول اللّه ص کان یتوب إلی اللّه تعالی- و یستغفره فی کل یوم و لیلة مائة مرة من غیر ذنب إن اللّه تعالی یخص أولیاءه بالمصائب لیأجرهم علیها من غیر ذنب

[۱۵]

۳۵۴۶- ۱۵ الکافی، ۲/ ۴۵۰/ ۳/ ۱ علی رفعه قال لما حمل علی بن الحسین ع إلی یزید بن معاویة و أوقف بین یدیه فقال یزید وَ ما أَصابَکُمْ مِنْ مُصِیبَةٍ فَبِما کَسَبَتْ أَیْدِیکُمْ فقال علی بن الحسین ع لیس هذه الآیة فینا إن فینا قول اللّه عز و جل ما أَصابَ مِنْ مُصِیبَةٍ فِی الْأَرْضِ وَ لا فِی أَنْفُسِکُمْ إِلَّا فِی کِتابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَها إِنَّ ذلِکَ عَلَی اللَّهِ یَسِیرٌ

[۱۶]

۳۵۴۷- ۱۶ الکافی، ۲/ ۴۴۹/ ۱/ ۲ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن ابن بکیر قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قوله تعالی وَ ما أَصابَکُمْ

مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِما كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ فقال هو و يعفو عن كثير قال قلت ليس هذا أردت أ رأيت ما أصاب عليا ع و أشباهه من أهل بيته ع من ذلک فقال إن رسول اللّه ص كان يتوب إلى اللّه تعالى فى كل يوم سبعين مرة من غير ذنب

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۳۹

باب ۱۸۳ أصناف عقوبات الذنوب و تفسيرها

[۱]

۳۵۴۸- ۱ الكافى، ۲/ ۴۴۷/ ۱/ ۱ الاثنان عن أحمد عن العباس بن العلاء عن مجاهد عن أبيه عن أبى عبد اللّه ع قال الذنوب التى تغير النعم البغى و الذنوب التى تورث الندم القتل و الذنوب التى تنزل النقم الظلم و التى تهتک الستور شرب الخمر و التى تحبس الرزق الزنا و التى تعجل الفناء قطيعة الرحم و التى ترد الدعاء و تظلم الهواء عقوق الوالدين

[۲]

۳۵۴۹- ۲ الكافى، ۲/ ۴۴۸/ ۲/ ۱ على عن أبيه عن السراد عن إسحاق بن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول كان أبى ع يتعوذ باللّٰه من الذنوب التى تعجل الفناء و تقرب الأجل و تخلى الديار و هى قطيعة الرحم و العقوق و ترک البر

[۳]

اشارة

۳۵۵۰- ۳ الكافى، ۲/ ۴۴۸/ ۳/ ۱ على عن النخعى أو بعض أصحابه عن النخعى عن صفوان بن يحيى عن بعض أصحابنا قال قال أبو عبد اللّه ع إذا فشا أربعة ظهرت أربعة إذا فشا الزنا ظهرت الزلزلة- و إذا فشا الجور فى الحكم احتبس المطر و إذا خفرت الذمة أديل لأهل الشرک من أهل الإيمان و إذا منعوا الزكاة ظهرت الحاجة

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۰

بيان

خفر الذمة نقضها و الإدالة لأهل الشرک من أهل الإيمان نصرة أهل الشرک و جعل الدولة لهم على أهل الإيمان

[۴]

۳۵۵۱- ۴ الفقيه، ۱/ ۵۲۴/ ۱۴۸۸ التهذيب، ۳/ ۱۴۷/ ۱/ ۱ عبد الرحمن بن كثير عن الصادق ع قال إذا فشت أربعة ظهرت أربعة إذا فشا الزناء ظهرت الزلازل و إذا أمسكت الزكاة هلكت الماشية و إذا جار الحكام فى القضاء أمسک القطر من السماء و إذا خفرت الذمة نصر المشركون على المسلمين

[۵]

۳۵۵۲- ۵ الکافی، ۲/ ۳۷۳/ ۱/ ۱ علی عن أبیه و العدة عن أحمد جمیعا عن البزنطی عن أبان عن رجل عن أبی جعفر ع قال قال رسول اللّه ص خمس إن أدرکتموهن فتعوذوا باللّه منهن لم تظهر الفاحشة فی قوم قط حتی یعلنوها إلا ظهر فیهم الطاعون و الأوجاع التی لم تکن فی أسلافهم الذین مضوا و لم ینقصوا المکیال و المیزان إلا أخذوا بالسنین و شدة المئونة و جور السلطان و لم یمنعوا الزکاة إلا منعوا القطر من السماء و لو لا البهائم لم یمطروا و لم ینقضوا عهد اللّه و عهد رسوله إلا سلط اللّه تعالی علیهم عدوهم و أخذوا بعض ما فی أیدیهم و لم یحکموا بغیر ما أنزل اللّه تعالی إلا جعل اللّه تعالی بأسهم بینهم

[۶]

۳۵۵۳- ۶ الکافی، ۲/ ۳۷۴/ ۲/ ۱ بالإسنادین عن السراد عن مالک بن عطیة عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال وجدنا فی کتاب رسول اللّه ص إذا ظهر الزنا من بعدی کثر موت الفجأة و إذا طفف المکیال و المیزان أخذهم اللّه تعالی بالسنین

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۱

و النقص و إذا منعوا الزکاة منعت الأرض برکتها من الزرع و الثمار و المعادن کلها و إذا جاروا فی الأحکام تعاونوا علی الظلم و العدوان و إذا نقضوا العهد سلط اللّه علیهم عدوهم و إذا قطعوا الأرحام جعلت الأموال فی أیدی الأشرار و إذا لم یأمروا بالمعروف و لم ینهوا عن المنکر و لم یتبعوا الأخیار من أهل بیتی سلط اللّه علیهم شرارهم فیدعو خیارهم فلا یستجاب لهم

[۷]

اشارة

۳۵۵۴- ۷ الکافی، ۵/ ۳۱۷/ ۵۳/ ۱ القمی عن الکوفی عن العباس بن معروف عن رجل عن مندل بن علی العنزی عن محمد بن مطرف عن مسمع عن الأصبغ بن نباتة قال قال أمیر المؤمنین ع الفقیه، ۱/ ۵۲۴/ ۱۴۸۹ التهذیب، ۳/ ۱۴۸/ ۲/ ۱ قال رسول اللّه ص إذا غضب اللّه عز و جل علی أمة و لم ینزل بها العذاب غلت أسعارها و قصرت أعمارها و لم یربح تجارها و لم تزک ثمارها و لم تغزر أنهارها و حبس عنها أمطارها و سلط علیها شرارها

بیان

الزکاء النمو و الازدیاد و الغزارة الکثرة.

و فی التهذیب و لم تعذب أنهارها و یأتی تفسیر عقوبات الذنوب بنحو أبسط فی أبواب الذکر و الدعاء من کتاب الصلاة إن شاء اللّه تعالی

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۳

باب ۱۸۴ الاستدراج

[۱]

۳۵۵۵- ۱ الکافی، ۲/ ۴۵۲/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن علی بن الحکم عن ابن جندب عن سفیان بن السمط قال قال أبو عبد اللّه ع إذا أراد اللّه بعبد خیرا فأذنب ذنبا أتبعه بنقمة و یذکره الاستغفار و إذا أراد بعبد شرا فأذنب ذنبا أتبعه بنعمة لینسئه الاستغفار و یتمادی بها و هو قول اللّه تعالی سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لٰا يَعْلَمُونَ بالنعم عند المعاصی

[۲]

اشارة

۳۵۵۶- ۲ الکافی، ۲/ ۴۵۲/ ۲/ ۱ العدة عن سهل و علی عن أبیه جمیعا عن السراد عن ابن رئاب عن بعض أصحابه قال سئل أبو عبد اللّه ع عن الاستدراج قال هو العبد یذنب الذنب فیملی له- و یجدد له عندها النعم فتلهیه عن الاستغفار من الذنوب فهو مستدرج من حیث لا یعلم

بیان

الإملاء الإمهال

[۳]

۳۵۵۷- ۳ الکافی، ۲/ ۴۵۲/ ۳/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۴

عن عمار بن مروان عن سماعة قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لٰا يَعْلَمُونَ قال هو العبد یذنب الذنب فیجدد له النعمة معه تلهیه تلک النعمة عن الاستغفار من ذلک الذنب

[۴]

۳۵۵۸- ۴ الکافی، ۲/ ۴۵۲/ ۴/ ۱ علی عن أبیه عن القاسم بن محمد عن المنقری عن حفص بن غیاث عن أبی عبد اللّه ع قال کم من مغرور بما أنعم اللّه تعالی علیه و کم من مستدرج یستر اللّه تعالی علیه- و کم من مفتون بثناء الناس علیه

[۵]

۳۵۵۹- ۵ الکافی، ۲/ ۹۷/ ۱۷/ ۱ الثلاثة عن الحسن بن عطیة عن عمر بن یزید قال قلت لأبی عبد اللّه ع إنی سألت اللّه تعالی أن یرزقنی مالا فرزقنی و إنی سألت اللّه أن یرزقنی ولدا فرزقنی و سألته أن یرزقنی دارا فرزقنی و قد خفت أن یکون استدراجا فقال أما و اللّه مع الحمد فلا

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۵

باب ۱۸۵ مجالسة أهل المعاصی

[۱]

۳۵۶۰- ۱ الکافی، ۲/ ۳۷۴/ ۱/ ۱ الثلاثة عن أبی زیاد النهدی عن عبد اللّه بن صالح عن أبی عبد اللّه ع قال لا ینبغی للمؤمن أن یجلس مجلسا یعصی اللّه تعالی فیه و لا یقدر علی تغییره

[۲]

اشارة

۳۵۶۱- ۲ الکافی، ۲/ ۳۷۴/ ۲/ ۲ العدة عن أحمد عن بکر بن محمد عن الجعفری قال سمعت أبا الحسن ع یقول ما لی رأیتک عند عبد الرحمن بن [أبی] یعقوب فقال إنه خالی فقال إنه یقول فی اللّه قولا عظیما یصف اللّه تعالی و لا یوصف فإما جلست معه و ترکتنا و إما جلست معنا و ترکته فقلت هو یقول ما شاء أی شیء علی منه إذا لم أقل بقوله فقال أبو الحسن ع أ ما تخاف أن تنزل به نقمة- فتصیبکم جمیعا أ ما علمت بالذی کان من أصحاب موسی ع و کان أبوه من أصحاب فرعون فلما لحقت خیل فرعون موسی تخلف عنه- لیعظ أباه فیلحقه بموسی ع فمضی أبوه و هو یراغمه حتی بلغا طرفا من البحر فغرقا جمیعا فأتی موسی ع الخبر فقال هو فی رحمة اللّه و لکن النقمة إذا نزلت لم یکن لها عمن قارب المذنب دفاع

بیان

کان المراد بوصف اللّه تعالی وصفه بصفات زائدة علی ذاته سبحانه کما

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۴۶

یقال إنه عالم بعلم و قادر بقدرة إلی غیر ذلک أو وصفه بما لا یلیق به سبحانه کالمکان و الرؤیة و نحوهما و هو یراغمه أی یغاضبه و یهاجره و یتباعد منه

[۳]

۳۵۶۲- ۳ الکافی، ۲/ ۳۷۷/ ۱۰/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال قال أمیر المؤمنین ع من کان یؤمن باللّه و الیوم الآخر فلا یقومن مکان ریبة

[۴]

۳۵۶۳- ۴ الکافی، ۲/ ۳۷۵/ ۳/ ۱ القمیان عن التمیمی عن عمر بن یزید عن أبی عبد اللّه ع أنه قال لا- تصحبوا أهل البدع و لا تجالسوهم فتصیروا عند اللّه [الناس] کواحد منهم قال رسول اللّه ص المرء علی دین خلیله و قرینه

[۵]

اشارة

۳۵۶۴- ۵ الکافی، ۲/ ۳۷۷/ ۸/ ۱ العدة عن أحمد عن السراد عن العرقوفی قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قوله تعالی وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَیْکُمْ فِی الْکِتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آیاتِ اللَّهِ یُکْفَرُ بِها إلی آخر الآیة فقال إنما عنی بهذا إذا سمعتم الرجل یجحد الحق و یکذب به و یقع فی الأئمة ع فقم من عنده و لا تقاعده کائنا من کان

بیان

أما قوله إذا سمعتم إلی قوله فی الأئمة ع فقم مفعول عنی.

و أما إذا سمعتم بدل هذا و الرجل و ما بعده مفعول عنی و علی التقدیرین قوله فقم کلام مستأنف یعنی إذا کان ذلک کذلک فقم و یحتمل أن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۷

یکون إذا سمعتم إلی آخر الحدیث مفعول عنی و یکون تفسیرا لتمام الآیة

[۶]

اشارة

۳۵۶۵- ۶ الکافی، ۲/ ۳۷۸/ ۱۲/ ۱ الحسین بن محمد عن علی بن محمد بن سعید [سعد] عن محمد بن مسلم عن إسحاق بن موسی قال حدثنی أخی و عمی عن أبی عبد اللّه ع قال ثلاثة مجالس یمقتها اللّه تعالی فیرسل نقمته علی أهلها فلا تقاعدوهم و لا تجالسوهم مجلس فیه من یصف لسانه کذبا فی فتیاه و مجلس ذکر أعدائنا فیه جدید و ذکرنا فیه رث و مجلس فیه من یصد عنا و أنت تعلم- قال ثم تلا- أبو عبد اللّه ع ثلاث آیات من کتاب اللّه تعالی- کأنما کن فی فیه أو قال فی کفه وَ لا تَسُبُّوا الَّذِینَ یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَیَسُبُّوا اللَّهَ عَدْواً بِغَیْرِ عِلْمٍ- وَ إِذا رَأَیْتَ الَّذِینَ یَخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّی یَخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیْرِهِ- وَ لا تَقُولُوا لِما تَصِفُ أَلْسِنَتُکُمُ الْکَذِبَ هذا حَلالٌ وَ هذا حَرامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَی اللَّهِ الْکَذِبَ

بیان

الآیة الأخیرة استشهاد لمقت المجلس الأول و هو ظاهر. و الآیة الثانیة استشهاد لمقت المجلس الثانی. إن قیل رث الذکر کنایة عن الخوض فیهم و الثالثة استشهاد لمقت الثالث لاستلزام سب الصاد سب الأئمة ع و السکوت علیه تعرض للمقت و یحتمل تعاکس الاستشهادین بأن یکون الصدود عنهم و الخوض فیهم کنایتین عن أمر واحد و تجدید ذکر الأعداء یفضی إلی سب المستمع لهم و سبهم یفضی إلی سب الأئمة

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۸

ع

[۷]

اشارة

۳۵۶۶- ۷ الکافی، ۲/ ۳۷۷/ ۹/ ۱ علی عن أبیه عن ابن أسباط عن سیف بن عمیرة عن عبد الأعلی بن أعین عن أبی عبد اللّه ع قال من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلا یجلس مجلسا ینتقص فیه إمام أو یعاب فیه مؤمن

بیان

قد مضی هذا الخبر بإسناد آخر مع أخبار أخر فی معناه فی کتاب الحجة

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۴۹

باب ۱۸۶ تفسیر الکبائر

[۱]

۳۵۶۷- ۱ الکافی، ۲/ ۲۷۶/ ۱/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عن أبی جمیلة عن الحلبی عن أبی عبد اللّه ع فی قول اللّه تعالی إِنْ تَجْتَنِبُوا کَبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکَفِّرْ عَنْکُمْ سَیِّئاتِکُمْ وَ نُدْخِلْکُمْ مُدْخَلًا کَرِیماً قال الکبائر التی أوجب اللّه تعالی علیها النار

[۲]

اشارة

۳۵۶۸- ۲ الکافی، ۲/ ۲۷۶/ ۲/ ۱ عنه عن السراد قال کتب معی بعض أصحابنا إلی أبی الحسن ع یسأله عن الکبائر کم هی و ما هی فکتب الکبائر من اجتنب ما وعد اللّه علیه النار کفر عنه سیئاته إذا کان مؤمنا و السبع الموجبات قتل النفس الحرام و عقوق الوالدین و أکل الربا و التعرب بعد الهجرة و قذف المحصنة و أکل مال الیتیم و الفرار من الزحف

بیان

فکتب الکبائر یعنی هذا بیان الکبائر المسئول عنها المذکورة فی الآیة الکریمة و من اجتنب ابتداء الکلام المبین لها المفسر للآیة الموجبات بفتح الجیم أی التی أوجب اللّه علیها النار و یحتمل کسرها أی التی توجب النار

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۵۰

و التعرب بعد الهجرة هو أن یعود إلی البادیة و یقیم مع الأعراب بعد أن کان مهاجرا و کان من رجع بعد الهجرة إلی موضعه من غیر

عذر یعدونه کالمرتد کذا قال ابن الأثیر فی نهایته و لا یبعد تعمیمه لکل من تعلم آداب الشرع و سننه ثم ترکها و أعرض عنها و لم یعمل بها.

و یؤیده ما رواه الصدوق طاب ثراه فی معانی الأخبار بإسناده إلی الصادق ع أنه قال المتعرب بعد الهجرة التارک لهذا الأمر بعد معرفته.

و المحصنة بفتح الصاد المعروفة بالعفة و الزحف المشی إلی العدو للمحاربة

[۳]

اشارة

۳۵۶۹- ۳ الکافی، ۲/ ۲۷۷/ ۳/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن مسکان عن محمد عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول الکبائر سبع قتل المؤمن متعمدا و قذف المحصنة و الفرار من الزحف و التعرب بعد الهجرة و أکل مال الیتیم ظلما و أکل الربا بعد البینة- و کل ما أوجب اللّه علیه النار

بیان

بعد البینة أی بعد أن یتبین له تحریمه کما یستفاد من بعض الأخبار و لما کان ما سوی هذه الست من الکبائر لیس فی مرتبة هذه الست فی الکبر و لا فی عدادها لم یعد معها مفصلا کأنها بمجموعها کواحدة منها

[۴]

۳۵۷۰- ۴ الکافی، ۲/ ۲۷۸/ ۴/ ۱ یونس عن عبد اللّه بن سنان قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن من الکبائر عقوق الوالدین و الیأس من روح اللّه و الأمن لمکر اللّه

[۵]

۳۵۷۱- ۵ الکافی، ۲/ ۲۷۸/ ۴/ ۱ و قد روی أن أکبر الکبائر الشرک بالله

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۵۱

[۶]

۳۵۷۲- ۶ الکافی، ۲/ ۲۷۸/ ۸/ ۱ الثلاثة عن البجلی عن عبید بن زرارة قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الکبائر فقال هن فی کتاب علی ع سبع الکفر بالله و قتل النفس و عقوق الوالدین و أکل الربا بعد البینة و أکل مال الیتیم ظلما و الفرار من الزحف- و التعرب بعد الهجرة قال قلت فهذا أکبر المعاصی قال نعم قلت فأکل درهم من مال الیتیم ظلما أکبر أم ترک الصلاة قال ترک الصلاة- قلت فما عددت ترک الصلاة فی الکبائر فقال أی شیء أول ما قلت لک قال قلت الکفر قال فإن تارک الصلاة کافر یعنی من غیر علة

[۷]

اشارة

۳۵۷۳- ۷ الکافی، ۲/ ۲۸۰/ ۱۰/ ۱ علی عن الاثنین قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول الکبائر القنوط من رحمة اللّه و الیأس من روح اللّه و الأمن لمکر اللّه و قتل النفس التی حرم اللّه و عقوق الوالدین و أکل مال الیتیم ظلما و أکل الربا بعد البینة و التعرب بعد الهجرة- و قذف المحصنة و الفرار من الزحف

بیان

لعل الثانیة عطف بیان للأولی لعدم التغایر بینهما فی المعنی إذ لا فرق بینا بین الیأس و القنوط و لا بین الروح و الرحمة و ربما یخص الیأس بالأمور الدنیویة و القنوط بالأمور الأخرویة کما مضی بیانه فی حدیث جنود العقل و الجهل

[۸]

اشارة

۳۵۷۴- ۸ الکافی، ۲/ ۲۸۱/ ۱۴/ ۱ الاثنان عن الوشاء عن أبان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول الکبائر سبعة

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۵۲

منها قتل النفس متعمدا و الشرک باللّه العظیم و قذف المحصنة و أکل الربا بعد البینة و الفرار من الزحف و التعرب بعد الهجرة و عقوق الوالدین و أکل مال الیتیم ظلما قال و التعرب و الشرک واحد

بیان

آخر الحدیث اعتذار عما یتراءی من المخالفة بین مقامی الإجمال و التفصیل فی العدد

[۹]

اشارة

۳۵۷۵- ۹ الکافی، ۲/ ۲۸۱/ ۱۵/ ۱ أبان عن زیاد الکناسی قال قال أبو عبد اللّه ع و الذی إذا دعاه أبوه لعن أباه و الذی إذا أجابه ابنه یضربه

بیان

لعل أبان روى الرواية السابقة تارة أخرى عن الكناسى و زاد فى آخرها هذه الزيادة و الأمران من إفراد العقوق و فيه تنبيه على أن العقوق قد يكون من جانب الوالد أيضا

[۱۰]

اشارة

۳۵۷۶- ۱۰ الكافى، ۲/ ۲۸۵/ ۲۴/ ۱ العدة عن البرقى عن الفقيه، ۳/ ۵۶۳/ ۴۹۳۲ عبد العظيم بن عبد اللّه الحسنى قال حدثنى أبو جعفر الثانى ع قال سمعت أبى ع يقول سمعت أبى موسى بن جعفر ع يقول دخل عمرو بن عبيد على أبى عبد اللّه ع فلما سلم و جلس تلا هذه الآية الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ ثم أمسك فقال

الوافى، ج۵، ص: ۱۰۵۳

أبو عبد اللّه ع ما أسكتك قال أحب أن أعرف الكبائر من كتاب اللّه تعالى فقال نعم يا عمرو أكبر الكبائر الإشراك بالله يقول اللّه مَنْ يُشْرِكْ بِاللّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ- و بعده الإياس من روح اللّه لأن اللّه تعالى يقول إِنَّهُ لا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكافِرُونَ- ثم الأمن لمكر اللّه لأن اللّه تعالى يقول فَلا يَأْمَنُ مَكْرَ اللّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخاسِرُونَ- و منها عقوق الوالدين لأن اللّه تعالى جعل العاق جبارا شقيا- و قتل النفس التى حرم اللّه إلا بالحق لأن اللّه تعالى يقول فَجَزاؤُهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِيها إلى آخر الآية- و قذف المحصنة لأن اللّه تعالى يقول لُعِنُوا فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَةِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِيمٌ- و أكل مال اليتيم ظلما لأن اللّه تعالى يقول إِنَّما يَأْكُلُونَ فِى بُطُونِهِمْ ناراً وَ سَيَصْلَوْنَ سَعِيراً و الفرار من الزحف لأن اللّه تعالى يقول وَ مَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلّا مُتَحَرِّفاً لِقِتالٍ أَوْ مُتَحَيِّزاً إِلى فِئَةٍ فَقَدْ باءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ وَ مَأْواهُ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ

الوافى، ج۵، ص: ۱۰۵۴

و أكل الربا لأن اللّه تعالى يقول الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبا لا يَقُومُونَ إِلّا كَما يَقُومُ الَّذِى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطانُ مِنَ الْمَسِّ- و السحر لأن اللّه تعالى يقول وَ لَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَراهُ ما لَهُ فِى الْآخِرَةِ مِنْ خَلاقٍ- و الزنا لأن اللّه تعالى يقول وَ مَنْ يَفْعَلْ ذلِكَ يَلْقَ أَثاماً يُضاعَفْ لَهُ الْعَذابُ يَوْمَ الْقِيامَةِ وَ يَخْلُدْ فِيهِ مُهاناً- و اليمين الغموس الفاجرة لأن اللّه تعالى يقول الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ أَيْمانِهِمْ ثَمَناً قَلِيلًا أُولئِكَ لا خَلاقَ لَهُمْ فِى الْآخِرَةِ- و الغلول لأن اللّه تعالى يقول وَ مَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِما غَلَّ يَوْمَ الْقِيامَةِ- و منع الزكاة المفروضة لأن اللّه تعالى يقول فَتُكْوى بِها جِباهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ و شهادة الزور و كتمان الشهادة لأن اللّه تعالى يقول وَ مَنْ يَكْتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ- و شرب الخمر لأن اللّه تعالى نهى عنها كما نهى عن عبادة الأوثان- و ترك الصلاة متعمدا أو شيئا مما فرض اللّه لأن رسول اللّه ص قال من ترك الصلاة متعمدا فقد برىء من

الوافى، ج۵، ص: ۱۰۵۵

ذمة اللّه و ذمة رسوله ص- و نقض العهد و قطيعة الرحم لأن اللّه تعالى يقول أُولئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ- قال فخرج عمرو و له صراخ من بكائه و هو يقول هلك من قال برأيه و نازعكم فى الفضل و العلم

بيان

جعل العاق جبارا شقيا حيث قال سبحانه عن عيسى على نبينا و آله و عليه السلام وَ بَرًّا بِوالِدَتِى وَ لَمْ يَجْعَلْنِى جَبّاراً شَقِيًّا أى عاقا لها إِلّا

مُتَحَرِّفاً لِقِتٰالٍ فسر بالكر بعد الفر يخيل عدوه أنه منهزم ثم ينعطف عليه و هو نوع من مكايد الحرب أَوْ مُتَحَيِّزاً أى منحازا منضما إِلىٰ فِئَةٍ أى جماعة أخرى من المسلمين سوى الفئة التى هو فيها لٰا يَقُومُونَ إذا بعثوا من قبورهم إِلّٰا كَمٰا يَقُومُ الَّذِی يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰانُ أى المصروع.

مِنَ الْمَسِّ و هو الجنون يقال رجل ممسوس أى مجنون يعنى أنهم يقومون يوم القيامة مخبلين كالمصروعين يعرفون بتلك السيماء عند أهل الموقف.

و الآثام جزاء الإثم كالوبال و النكال.

الغموس الفاجرة أى الكاذبة سميت غموسا لأن تغمس صاحبها فى الإثم و الغلول الخيانة فى المغنم و السرقة من الغنيمة قبل القسمة سميت غلولا لأن الأيدى فيها مغلولة أى ممنوعة كذا فى النهاية الأثيرية.

وَ مَنْ يَكْتُمْهٰا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ إنما استشهد بها للأمرين لأنه إذا كان الكتمان بهذه المثابة فشهادة الزور أحرى لأنها أقبح كما نهى عن عبادة الأوثان أشار بذلك إلى قوله سبحانه إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَيْسِرُ وَ الْأَنْصٰابُ وَ الْأَزْلٰامُ

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۵۶

رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطٰانِ فَاجْتَنِبُوهُ

[۱۱]

اشارة

۳۵۷۷- ۱۱ الفقيه، ۳/ ۵۶۵/ ۴۹۳۳ و فى خبر آخر أن الحيف فى الوصية من الكبائر

بيان

الحيف بالمهملة الجور و الظلم

[۱۲]

۳۵۷۸- ۱۲ الفقيه، ۳/ ۵۶۸/ ۴۹۴۱ أبو خديجة سالم بن مكرم الجمال عن أبى عبد اللّٰه ع قال الكذب على اللّٰه و على رسوله و على الأوصياء ع من الكبائر و قال رسول اللّٰه ص من قال على ما لم أقل فليتبوأ مقعده من النار

[۱۳]

۳۵۷۹- ۱۳ الفقيه، ۳/ ۵۶۹/ ۴۹۴۴ أحمد بن النضر عن عباد بن كثير النواء قال سألت أبا جعفر ع عن الكبائر فقال كل ما أوعد اللّٰه عليه النار

[۱۴]

اشارة

۳۵۸۰- ۱۴ الفقیه، ۳/ ۵۶۹/ ۴۹۴۵ زرعة عن سماعة قال سمعته یقول إن اللّه تعالی أوعد فی أکل مال الیتیم عقوبتین أما إحداهما فعقوبة الآخرة بالنار و أما عقوبة الدنیا فهو قوله تعالی وَ لْیَخْشَ الَّذِینَ لَوْ تَرَکُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّیَّةً ضِعافاً خافُوا عَلَیْهِمْ فَلْیَتَّقُوا اللّهَ وَ لْیَقُولُوا قَوْلًا سَدِیداً یعنی بذلک

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۵۷

لیخش أن أخلفه فی ذریته کما صنع بهؤلاء الیتامی

بیان

أخلفه من الإخلاف أی أخلف الأکل الجور أو أخلف اللّه الجور و فی بعض النسخ خلفه إما من التخلیف بمعنی الإخلاف و إما من الخلف لازما أی خلفه الجور

[۱۵]

اشارة

۳۵۸۱- ۱۵ التهذیب، ۴/ ۱۴۹/ ۳۹/ ۱ ابن عقدة عن محمد بن المفضل عن الوشاء عن عبد الکریم بن عمرو الخثعمی عن ابن أبی یعفور و معلی بن خنیس عن أبی الصامت عن أبی عبد اللّه ع قال أکبر الکبائر سبع الشرک بالله العظیم و قتل النفس التی حرم اللّه عز و جل إلا بالحق و أکل مال الیتیم و عقوق الوالدین- و قذف المحصنات و الفرار من الزحف و إنکار ما أنزل اللّه عز و جل- الحدیث

بیان

و قد مضی تمامه فی باب ابتلاء أهل البیت ع بالناس من الأبواب الأول من کتاب الحجة

[۱۶]

اشارة

۳۵۸۲- ۱۶ الکافی، ۲/ ۲۶۹/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن أبیه عن الجعفری عن ابن بکیر عن زرارة عن أبی جعفر ع قال الذنوب کلها شدیدة و أشدها ما نبت علیه اللحم و الدم لأنه إما مرحوم و إما معذب و الجنة لا یدخلها إلا طیب

بیان

یعنی أن صاحب الذنب الذی نبت علیه اللحم و الدم أمره فی مشیئة اللّه لأنه لیس بطیب و لا یدخل الجنة قطعا و حتما إلا طیب

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۵۸

[۱۷]

اشارة

۳۵۸۳- ۱۷ الکافی، ۲/ ۲۸۴/ ۲۰/ ۱ علی عن العبیدی عن یونس عن ابن مسکان عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول وَ مَنْ یُؤْتَ الْحِکْمَةَ فَقَدْ أُوتِیَ خَیْراً کَثِیراً قال معرفة الإمام و اجتناب الکبائر التی أوجب اللّه علیها النار

بیان

یعنی أن الحکمة عبارة عن اعتقاد و عمل و الظاهر أن الوصف بالتی أوجب اللّه علیها النار وصف تفسیری و لهذا أوردنا الحدیث فی هذا الباب إذ لو کان تقییدیا لکانت الکبائر صنفین و لیست کذلک إلا أن یقال إن الذنوب کلها کبار.

و قد مضی بیان السر فی هذا الحدیث فی باب معرفة الإمام من الأبواب الأول من کتاب الحجة

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۵۹

باب ۱۸۷ علل تحریم الکبائر

[۱]

اشارة

۳۵۸۴- ۱ الفقیه، ۳/ ۵۶۵/ ۴۹۳۴ کتب علی بن موسی الرضا ع إلی محمد بن سنان فیما کتب من جواب مسائله- حرم اللّه قتل النفس لعلة فساد الخلق فی تحلیله لو أحل و فنائهم و فساد التدبیر- و حرم اللّه تعالی عقوق الوالدین لما فیه من الخروج من التوقیر لله تعالی- و التوقیر للوالدین و کفر النعمة و إبطال الشکر و ما یدعو من ذلک إلی قلة النسل و انقطاعه لما فی العقوق من قلة توقیر الوالدین و العرفان بحقهما- و قطع الأرحام و الزهد من الوالدین فی الولد و ترک التربیة لعلة ترک الولد برهما- و حرم اللّه الزنا لما فیه من الفساد من قتل الأنفس و ذهاب الأنساب و ترک التربیة للأطفال و فساد المواریث و ما أشبه ذلک من وجوه الفساد- و حرم اللّه عز و جل قذف المحصنات لما فیه من فساد الأنساب و نفی الولد و إبطال المواریث و ترک التربیة و ذهاب المعارف و ما فیه من الکبائر- و العلل التی تؤدی إلی فساد الخلق- و حرم اللّه أکل مال الیتیم ظلما لعلل کثیرة من وجوه الفساد أول ذلک إذا أکل الإنسان مال الیتیم ظلما فقد أعان علی قتله إذ الیتیم غیر مستغن و لا متحمل لنفسه و لا قائم بشأنه و لا له من یقوم علیه و یکفیه کقیام والدیه فإذا أکل ماله فکأنه قد قتله و صیره إلی الفقر و الفاقة مع

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۶۰

ما حرم اللّه علیه و جعل له من العقوبة فی قوله تعالی وَ لْیَخْشَ الَّذِینَ لَوْ تَرَکُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّیَّةً ضِعافاً خافُوا عَلَیْهِمْ فَلْیَتَّقُوا اللّهَ وَ لْیَقُولُوا

قَوْلًا سَدِیداً- و لقول أبی جعفر ع إن اللّه تعالی أوعد فی أکل مال الیتیم عقوبتین عقوبة فی الدنیا و عقوبة فی الآخرة ففی تحریم مال الیتیم استبقاء الیتیم و استقلاله لنفسه و السلامة للعقب أن یصیبهم ما أصابه لما أوعد اللّه عز و جل فیه من العقوبة مع ما فی ذلک من طلب الیتیم بثأره إذا أدرک وقوع الشحناء و العداوة و البغضاء حتی یتفانوا- و حرم اللّه الفرار من الزحف لما فیه من الوهن فی الدین و الاستخفاف بالرسل و الأئمة العادلة ع و ترک نصرتهم علی الأعداء- و العقوبة لهم علی إنکار ما دعوا إلیه من الإقرار بالربوبیة و إظهار العدل و ترک الجور و إماتته و الفساد و لما فی ذلک من جرأة العدو علی المسلمین- و ما یکون فی ذلک من السبی و القتل و إبطال حق اللّه تعالی و غیره من الفساد- و حرم اللّه تعالی التعرب بعد الهجرة للرجوع عن الدین و ترک الموازرة للأنبیاء و الحجج علیهم أفضل الصلوات و ما فی ذلک من الفساد و إبطال حق کل ذی حق لا لعلة سکنی البدو و لذلک لو عرف الرجل الدین کاملا لم یجز له مساکنة أهل الجهل و الخوف علیه لأنه لا یؤمن أن یقع منه ترک العلم و الدخول مع أهل الجهل و التمادی فی ذلک- و علة تحریم الربا لما نهی اللّه تعالی و لما فیه من فساد الأموال لأن الإنسان إذا اشتری الدرهم بالدرهمین کان ثمن الدرهم درهما و ثمن الآخر باطلا فبیع الربا و شراؤه وکس علی کل حال علی المشتری و علی البائع فحظر اللّه تعالی الربا لعلة فساد الأموال کما حظر علی السفیه أن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۱

یدفع إلیه ماله لما تخوف علیه من إفساده حتی یؤنس منه رشده فلهذه العلة حرم اللّه تعالی الربا و بیع الربا بیع الدرهم بالدرهمین و علة تحریم الربا بعد البینة لما فیه من الاستخفاف بالحرام المحرم و هی کبیرة بعد البیان و تحریم اللّه تعالی لها لم یکن ذلک منه إلا استخفافا بالمحرم الحرام و الاستخفاف بذلک دخول فی الکفر- و علة تحریم الربا بالنسیئة لعلة ذهاب المعروف و تلف الأموال و رغبة الناس فی الربح و ترکهم للقرض و القرض صنائع المعروف و لما فی ذلک من الفساد و الظلم و فناء الأموال

بیان

و ذهاب المعارف أی المعرفة بالأنساب من طلب الیتیم بثأره الثأر الدم و قاتل الحمیم و لعل إطلاقه علی المال من باب الاتساع أو لأن آکل مال الیتیم قد یکون قاتل أبیه و فی بعض النسخ و وقوع الشحناء بالعطف و هو أوضح لا لعلة سکنی البدو و فی بعض النسخ لعلة سکنی البدو بدون لا- و هو أوضح و أوفق بما بعده و الخوف علیه عطف علی الفساد و الإبطال و الوکس النقص بیع الدرهم بالدرهمین بدل من بیع الربا و بیع الربا عطف بیان للربا یعنی حرم اللّه هذا النوع من الربا لهذه العلة.

و أما ربا النسیئة فعلة تحریمه أمر آخر و هو ما یأتی و یحتمل أن یکون مبتدأ و خبرا معترضة لتخصیص العلة به و الأول أوضح لم یکن ذلک منه فی بعض النسخ ما لم یکن و هو أوضح أقول و لتحریم الربا علة أخری ذکرها بعض أهل المعرفة حیث قال أکل الربا أسوأ حالا- من جمیع مرتکبی الکبائر فإن کل مکتسب له توکل ما فی کسبه قلیلا کان أو کثیرا کالتاجر و الزارع و المحترف لم یعینوا أرزاقهم بعقولهم و لم یتعین لهم قبل الاکتساب فهم علی غیر معلوم فی الحقیقة کما

قال رسول اللّه ص أبی اللّه أن یرزق المؤمن إلا من حیث لا یعلم

و أما أکل

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۲

الربا فقد عین مکسبه و رزقه و هو محجوب عن ربه بنفسه و عن رزقه بتعیینه لا- توکل له أصلا فوکله اللّه تعالی إلی نفسه و عقله و أخرجه من حفظه و کلاءته فاختطفته الجن و خبلته فیقوم یوم القیامة و لا- رابطة بینه و بین اللّه عز و جل کسائر الناس المرتبطین به بالتوکل فیکون کالمصروع الذی مسه الشیطان فیخبطه لا یهتدی إلی مقصد

[۲]

۳۵۸۵- ۲ الفقیه، ۳/ ۵۶۶/ ۴۹۳۵ هشام بن سالم عن أبی عبد اللّه ع أنه قال إنما حرم الربا لکیلا یمتنعوا من صنائع المعروف

[۳]

۳۵۸۶- ۳ الفقیه، ۳/ ۵۶۶/ ۴۹۳۶ و فی روایة محمد بن عطیة عن زرارة عن أبی جعفر ع قال إنما حرم اللّه عز و جل الربا لئلا یذهب المعروف

[۴]

۳۵۸۷- ۴ الفقیه، ۳/ ۵۶۷/ ۴۹۳۷ سأل هشام بن الحکم أبا عبد اللّه ع عن علة تحریم الربا فقال إنه لو کان الربا حلالا لترک الناس التجارات و ما یحتاجون إلیه فحرم اللّه الربا لیفر الناس من الحرام إلی الحلال و التجارات و إلی البیع و الشراء فیبقی ذلک بینهم فی القرض

[۵]

اشارة

۳۵۸۸- ۵ الفقیه، ۳/ ۵۶۷/ ۴۹۳۸ السکونی عن جعفر بن محمد عن أبیه ع قال قال رسول اللّه ص ساحر المسلمین یقتل و ساحر الکفار لا یقتل قیل یا رسول اللّه فلم لا یقتل ساحر الکفار قال لأن الشرک أعظم من السحر و لأن السحر

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۳

و الشرک مقرونان

بیان

قوله لأن الشرک أعظم تعلیل لعدم قتل ساحر الکفار فإنه لما لم یقتل لکفره فبالحری أن لا یقتل لسحره و قوله و لأن السحر و الشرک مقرونان تعلیل لقتل ساحر المسلمین و معناه أن السحر قرین الشرک لأنه یستلزمه و إذا أشرک المسلم ارتد و إذا ارتد وجب قتله

[۶]

۳۵۸۹- ۶ الفقیه، ۳/ ۵۶۷/ ۴۹۳۹ قال أبو جعفر ع حرم اللّه الخمر لفعلها و فسادها

[۷]

اشارة

۳۵۹۰- ۷ الفقیه، ۳/ ۵۶۷/ ۴۹۴۰ إسماعیل بن مهران عن أحمد بن محمد عن جابر عن زینب بنت علی قالت قالت فاطمة ع فی خطبتها فی معنی فدک لله بینکم [فیکم] عهد قدمه إلیکم و بقیة استخلفها علیکم کتاب اللّه بینة بصائره و آی منکشفة سرائره و برهان متجلیة ظواهره مدیم للبریة استماعه و قائد إلی الرضوان اتباعه مؤدیا إلی النجاة أشیاعه فیه تبیان حجج اللّه المنورة- و محارمه المحذورة [المحدودة] و فضائله المندوبة و جمله الکافیة و رخصه الموهوبة و شرائعه المکتوبة و بیناته الجالیة ففرض اللّه الإیمان تطهیرا من الشرک و الصلاة تنزیها عن الکبر و الزکاة زیادة فی الرزق- و الصیام تبیینا للإخلاص و الحج تسنیة للدین و العدل تسکینا للقلوب و الطاعة نظاما للملة و الإمامة لما من الفرقة و الجهاد عز الإسلام- و الصبر معونة علی الاستیجاب و الأمر بالمعروف مصلحة للعامة و بر الوالدین وقایة عن السخط و صلة الأرحام منماة للعدد و القصاص

کاشانی، فیض، محمد محسن ابن شاه مرتضی، الوافی، ۲۶ جلد، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، اصفهان - ایران، اول، ۱۴۰۶ ه ق

الوافی؛ ج۵، ص: ۱۰۶۴

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۴

حقنا للدماء و الوفاء بالنذر تعرضا للمغفرة و توفیة المکاییل و الموازین تعبیرا للحنیفیة و قذف المحصنات حجبا عن اللعنة و ترک السرقة إیجابا للعفة و أکل أموال الیتامی إجارة من الظلم و العدل فی الأحکام إیناسا للرعیة و حرم اللّه الشرک إخلاصا له بالربوبیة فاتقوا اللّه حق تقاته فیما أمرکم اللّه به و انتهوا عما نهاکم و الخطبة طویلة أخذنا منها موضع الحاجة

بیان

فی معنی فدک أی فی أمره و شأنه و التسنیة الرفع و اللم الجمع علی الاستیجاب أی استیجاب الأجر قال اللّه تعالی إِنَّما یُوَفَّی الصّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَیْرِ حِسابٍ تعبیرا للحنیفیة أی تفسیرا لها و تنبیها علی أن مبناها علی العدل و هدم الجور و هذه الخطبة أوردها فی کتاب الاحتجاج بتمامها مع صدر لها و ذیل علی تفاوت فی ألفاظها و ما فیه أصح مما فی الفقیه بل هو الصواب و هو هکذا

له فیکم عهد قدمه لکم و بقیة استخلفها علیکم کتاب اللّه الناطق و القرآن الصادق و النور الساطع و الضیاء اللامع بینة بصائره منکشفة سرائره- متجلیة ظواهره مغتبط به أشیاعه قائد إلی الرضوان اتباعه مؤد إلی النجاة استماعه به ینال حجج اللّه المنورة و عزائمه المفسرة و محارمه المحذرة و بیناته الجالیة و براهینه الکافیة و فضائله المندوبة و رخصه الموهوبة و شرائعه المکتوبة فجعل اللّه الإیمان تطهیرا لکم من [عن] الشرک و الصلاة تنزیها لکم عن الکبر و الزکاة تزکیة للنفس و نماء فی الرزق و الصیام تثبیتا للإخلاص و الحج تشییدا للدین و العدل تنسیقا للقلوب و طاعتنا نظاما للملة- و إمامتنا أمانا من الفرقة و الجهاد عزا للإسلام و الصبر معونة علی استیجاب

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۵

الأجر و الأمر بالمعروف مصلحة للعامة و بر الوالدین وقایة من السخط و صلة الأرحام منماة للعدد و القصاص حقنا للدماء و الوفاء بالنذر تعریضا للمغفرة- و توفیة المکاییل و الموازین تعییرا للبخس و النهی عن شرب الخمر تنزیها عن الرجس و اجتناب القذف حجابا عن اللعنة و ترک السرقة إیجابا للعفة- و حرم اللّه الشرک إخلاصا له بالربوبیة فاتقوا اللّه حق تقاته و لا تموتن إلا و أنتم مسلمون و أطیعوا اللّه فیما أمرکم به و انتهوا عما نهاکم عنه.

و قد وجدت بعض ألفاظ هذه الخطبة فی کتاب عتیق نسب إلی أمیر المؤمنین ع هکذا

فرض اللّه الإیمان تطهیرا من الشرک و الصلاة تنزیها عن الکبر و الزکاة تسبیبا للرزق و الصیام ابتلاء لإخلاص الخلق و الحج تقویة للدین و الجهاد عزا للإسلام و الأمر بالمعروف مصلحة للعوام و النهی عن المنکر ردعا للسفهاء و صلة الأرحام منماة للعدد و القصاص حقنا للدماء و إقامة الحدود إعظاما للمحارم و ترک شرب الخمر تحصینا للعقل- و مجانبة السرقة إیجابا للعفة و ترک الزنا تحصینا للنسب و ترک اللواط تکثیرا للنسل و السلام أمانا من المخاوف و الأمانة نظاما للأمة

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۷

باب ۱۸۸ جمل المعاصی و المناهی

[۱]

۳۵۹۱- ۱ الکافی، ۸/ ۲۴۲/ ۳۳۶ علی بن محمد بن عبد اللّه عن إبراهیم بن إسحاق عن عبد اللّه بن حماد عن ابن مسکان عن أبی عبد اللّه ع قال نحن أصل کل خیر و من فروعنا کل بر- فمن البر التوحید و الصلاة و الصیام و کظم الغیظ و العفو عن المسیء و رحمة الفقیر و تعهد الجار و الإقرار بالفضل لأهله- و عدونا أصل کل شر و من فروعهم کل قبیح و فاحشة فمنهم الکذب و البخل و النمیمة و القطیعة و أکل الربا و أکل مال الیتیم بغیر حقه و تعدی الحدود التی أمر اللّه و رکوب الفواحش ما ظهر منها و ما بطن و الزنا و السرقة و کل ما وافق ذلک من القبیح فکذب من زعم أنه معنا و هو متعلق بفروع غیرنا

[۲]

۳۵۹۲- ۲ الکافی، ۲/ ۳۵۰/ ۱/ ۱ الثلاثة عن أبی بصیر الکافی، ۲/ ۳۵۰/ ۲/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عن أبی المغراء عن أبی بصیر عن أبی عبد اللّه ع قال کفر بالله من تبرأ من نسب و إن دق

[۳]

۳۵۹۳- ۳ الکافی، ۲/ ۳۵۰/ ۳/ ۱ علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد عن ابن أبی عمیر و ابن فضال عن رجال شتی عن أبی جعفر

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۶۸

و أبی عبد اللّه ع أنهما قالا کفر بالله العظیم الانتفاء من حسب و إن دق

[۴]

اشارة

۳۵۹۴- ۴ الکافی، ۲/ ۲۷۰/ ۹/ ۱ علی بن محمد عن صالح بن أبی حماد عن محمد بن إبراهیم النوفلی عن الحسین بن المختار عن رجل عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ملعون ملعون من عبد الدینار و الدرهم ملعون ملعون من کمه أعمی ملعون ملعون من نکح بهیمة

بیان

عمی الکم کنایة عن البخل

[۵]

۳۵۹۵- ۵ الکافی، ۵/ ۵۴۱/ ۵/ ۱ بهذا الإسناد عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص ملعون من نکح بهیمة

[۶]

۳۵۹۶- ۶ الکافی، ۵/ ۵۴۰/ ۳/ ۱ محمد عن محمد بن أحمد عن الفطحیة عن أبی عبد اللّه ع فی الرجل ینکح بهیمة أو یدلک فقال کل ما أنزل به الرجل ماءه من هذا و شبهه فهو زنا

[۷]

۳۵۹۷- ۷ الفقیه، ۴/ ۴۸/ ۵۰۶۲ فی خبر لعن رسول اللّه ص الواصلة و المواصلة یعنی الزانیة و القوادة

[۸]

اشارة

۳۵۹۸- ۸ الفقیه، ۴/ ۳/ ۴۹۶۸ شعیب بن واقد عن الحسین بن

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۶۹

زید عن الصادق جعفر بن محمد عن أبیه عن آبائه عن أمیر المؤمنین علی بن أبی طالب ص قال نهی رسول اللّه ص عن الأکل علی الجنابة- و قال إنه یورث الفقر- و نهی عن تقلیم الأظفار بالأسنان و عن السواک فی الحمام و التنخع فی المساجد- و نهی عن أکل سؤر الفأر و قال لا تجعلوا المساجد طرقا حتی تصلوا فیها رکعتین- و نهی أن یبول أحد تحت شجر مثمرة أو علی قارعة الطریق- و نهی أن یأکل الإنسان بشماله و أن یأکل و هو متکئ و نهی أن یجصص المقابر و یصلی فیها و قال إذا اغتسل أحدکم فی فضاء من الأرض فلیحاذر [فلیحذر] علی عورته و لا یشربن أحدکم الماء من عند عروة الإناء فإنه مجتمع الوسخ و نهی أن یبول أحدکم فی الماء الراکد فإنه یکون منه ذهاب العقل- و نهی أن یمشی الرجل فی فرد نعل و أن یتنعل و هو قائم- و نهی أن یبول الرجل و فرجه باد للشمس أو القمر و قال إذا دخلتم الغائط فتجنبوا القبلة- و نهی عن الرنة عند المصیبة و نهی عن النیاحة و الاستماع إلیها- و نهی عن اتباع النساء الجنائز و نهی أن یمسح [یمحی] شیء من کتاب اللّه بالبصاق [الریق] أو یکتب به و نهی أن یکذب الرجل فی رؤیاه متعمدا و قال یکلفه اللّه یوم القیامة أن یعقد شعیرة و ما هو بعاقدها- و نهی عن التصاویر و قال من صور صورة کلفه اللّه یوم القیامة أن ینفخ فیها و لیس بنافخ فیها و نهی أن یحرق شیء من الحیوان بالنار

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۷۰

و نهی عن سب الدیک و قال إنه یوقظ للصلاة و نهی أن یدخل الرجل فی سوم أخیه المسلم و نهی أن یکثر الکلام عند المجامعة و

قال منه یکون خرس الولد و قال لا تبیتوا القمامة فی بیوتکم و أخرجوها نهارا فإنها مقعد الشیطان و قال لا یبیتن أحدکم و یده غمرة فإن فعله فأصابه لمم الشیطان فلا یلومن إلا نفسه و نهی أن یستنجی الرجل بالروث و العظام- و نهی أن تخرج المرأة من بیتها من غیر إذن زوجها فإن خرجت لعنها کل ملک فی السماء و کل شیء تمر علیه من الجن و الإنس حتی ترجع إلی بیتها [البیت]- و نهی أن تتزین لغیر زوجها فإن فعلته کان حقا علی اللّه عز و جل أن یحرقها بالنار- و نهی أن تتکلم المرأة عند غیر زوجها أو غیر ذی محرم منها أکثر من خمس کلمات مما لا بد لها منه و نهی أن تباشر المرأة المرأة و لیس بینهما ثوب و نهی أن تحدث المرأة المرأة بما تخلو به مع زوجها و نهی أن یجامع الرجل أهله مستقبل القبلة و علی ظهر طریق عامر فمن فعل ذلک فعلیه لعنة اللّه و الملائکة و الناس أجمعین- و نهی أن یقول الرجل للرجل زوجنی أختک حتی أزوجک أختی و نهی عن إتیان العراف و قال من أتاه و صدقه فقد بریء مما أنزل اللّه علی محمد ص و نهی عن اللعب بالشطرنج و النرد و الکوبة و العرطبة و هی الطنبور و العود- و نهی عن الغیبة و الاستماع إلیها- و نهی عن النمیمة و الاستماع إلیها و قال لا یدخل الجنة قتات یعنی نماما و نهی عن إجابة الفاسقین إلی طعامهم و نهی عن الیمین الکاذبة و قال إنها تدع الدیار بلاقع من أهلها و قال من حلف بیمین کاذبة صبرا لیقطع بها مال امرئ مسلم

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۱

لقی اللّه عز و جل و هو علیه غضبان إلا أن یتوب و یرجع و نهی عن الجلوس علی مائدة یشرب علیها الخمر و نهی أن یدخل الرجل حلیلته إلی الحمام- و قال لا یدخلن أحدکم الحمام إلا بمئزر و نهی عن المحادثة التی تدعو إلی غیر اللّه عز و جل و نهی عن تصفیق الوجه و نهی عن الشرب فی آنیة الذهب و الفضة و نهی عن لبس الحریر و الدیباج و القز للرجال- و أما للنساء فلا بأس و نهی عن بیع الثمار حتی تزهو یعنی تصفر أو تحمر و نهی عن المحاقلة یعنی بیع التمر بالرطب و الزبیب بالعنب و ما أشبه ذلک و نهی عن بیع النرد و أن یشتری الخمر و أن یسقی الخمر- و قال ع لعن اللّه الخمر و غارسها و عاصرها و شاربها و ساقیها و بائعها و مشتریها و آکل ثمنها و حاملها و المحمولة إلیه و قال ع من شربها لم تقبل له صلاة أربعین یوما فإن مات و فی بطنه شیء من ذلک- کان حقا علی اللّه عز و جل أن یسقیه من طینة خبال و هو صدید أهل النار و ما یخرج من فروج الزناة فیجتمع ذلک فی قدور جهنم فیشربه أهل النار- فیصهر به ما فی بطونهم و الجلود- و نهی عن أکل الربا و شهادة الزور و کتابة الربا و قال إن اللّه عز و جل لعن آکل الربا و موکله و کاتبه و شاهدیه و نهی عن بیع و سلف و نهی عن بیعین فی بیع و نهی عن بیع ما لیس عندک- و نهی عن بیع ما لم یضمن و نهی عن مصافحة الذمی و نهی أن ینشد الشعر أو ینشد الضالة فی المسجد و نهی عن ضرب وجوه البهائم و نهی أن یسل السیف فی المسجد- و نهی أن ینظر الرجل إلی عورة أخیه المسلم و قال من تأمل عورة أخیه المسلم لعنه سبعون ألف ملک و نهی أن تنظر المرأة إلی عورة المرأة- و نهی أن ینفخ فی طعام أو شراب أو ینفخ فی موضع السجود و نهی أن یصلی الرجل فی المقابر و الطرق و الأرحیة و الأودیة و مرابط الإبل و علی

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۲

ظهر الکعبة و نهی عن قتل النحل و نهی عن الوسم فی وجوه البهائم و نهی أن یحلف الرجل بغیر اللّه و قال من حلف بغیر اللّه عز و جل فلیس من اللّه فی شیء- و نهی أن یحلف الرجل بسورة من کتاب اللّه عز و جل و قال من حلف بسورة من کتاب اللّه فعلیه بکل آیة منها کفارة یمین فمن شاء بر و من شاء فجر- و نهی أن یقول الرجل للرجل لا و حیاتک و حیاة فلان و نهی أن یقعد الرجل فی المسجد و هو جنب و نهی عن التعری باللیل و النهار- و نهی عن الحجامة یوم الأربعاء و الجمعة و نهی عن الکلام یوم الجمعة و الإمام یخطب فمن فعل ذلک فقد لغا و من لغا فلا جمعة له و نهی عن التختم بخاتم صفر أو حدید و نهی عن نقش شیء من الحیوان علی الخاتم و نهی عن الصلاة عند طلوع الشمس و عند غروبها و عند استوائها- و نهی عن صیام ستة أیام یوم الفطر و یوم الشک و یوم النحر و أیام التشریق- و نهی أن یشرب الماء کما تشرب البهائم و قال اشربوا بأیدیکم فإنها أفضل أوانیکم و نهی عن البصاق فی البئر التی یشرب منها الماء- و نهی أن یستعمل أجیر حتی یعلم ما أجرته و نهی عن الهجران فمن کان لا بد فاعلا فلا یهاجر أخاه أکثر

من ثلاثة أيام فمن كان مهاجرا لأخيه أكثر من ذلك كانت النار أولى به و نهى عن بيع الذهب بالذهب و زيادة إلا وزنا بوزن و نهى عن المدح و قال احثوا في وجوه المداحين التراب- و قال ص من تولى خصومة ظالم أو أعان عليها ثم نزل به ملك الموت قال له أبشر بلعنة اللّه و نار جهنم و بئس

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۳

المصير و قال من مدح سلطانا جائرا أو تحفف و تضعضع له طمعا فيه كان قرينه في النار- و قال ص قال اللّه عز و جل وَ لا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النّارُ- و قال ص من ولي جائرا على جور كان قرين هامان في جهنم و من بنى بنيانا رياء و سمعة حمله اللّه يوم القيامة من الأرض السابعة و هو نار تشتعل ثم يطوق في عنقه و يلقى في النار- فلا يحبسه شيء فيها دون قعرها إلا أن يتوب- قيل يا رسول اللّه كيف يبني رياء و سمعة قال يبني فضلا على ما يكفيه استطالة به على جيرانه و مباهاة لإخوانه و قال ع من ظلم أجيرا أجره أحبط اللّه عمله و حرم عليه ريح الجنة و إن ريحها لتوجد من مسيرة خمسمائة عام و من خان جاره شبرا من الأرض جعله اللّه طوقا في عنقه من تخوم الأرض السابعة حتى يلقى اللّه يوم القيامة مطوقا- إلا أن يتوب و يرجع ألا و من تعلم القرآن ثم نسيه لقى اللّه تعالى يوم القيامة مغلولا- يسلط اللّه عز و جل بكل آية منه حية تكون قرينته إلى النار إلا أن يغفر له و قال ع من قرأ القرآن ثم شرب عليه حراما أو آثر عليه حب الدنيا أو زينتها استوجب عليه سخط اللّه إلا أن يتوب- ألا و إنه إن مات على غير توبة حاجه يوم القيامة فلا يزايله إلا مدحوضا ألا و من زنى بامرأة مسلمة أو يهودية أو نصرانية أو مجوسية حرة أو أمة ثم لم يتب منه و مات مصرا عليه فتح اللّه له في قبره ثلاثمائة باب- تخرج منها عقارب و حيات و ثعبان النار فهو يحترق إلى يوم القيامة فإذا

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۴

بعث من قبره تأذى الناس من نتن ريحه فيعرف بذلك و بما كان يعمل في دار الدنيا حتى يؤمر به إلى النارألا و إن اللّه حرم الحرام و حد الحدود فما أحد أغير من اللّه عز و جل- و من غيرته حرم الفواحش و نهى أن يطلع الرجل في بيت جاره و قال من نظر إلى عورة أخيه المسلم أو عورة غير أهله متعمدا أدخله اللّه النار مع المنافقين الذين كانوا يبحثون عن عورات الناس و لم يخرج من الدنيا حتى يفضحه اللّه إلا- أن يتوب- و قال ع من لم يرض بما قسم اللّه له من الرزق و بث شكواه و لم يصبر و لم يحتسب لم ترفع له حسنة و يلقى اللّه عز و جل و هو عليه غضبان إلا أن يتوب- و نهى أن يختال الرجل في مشيته و قال من لبس ثوبا فاختال فيه- خسف اللّه به من شفير جهنم و كان قرين قارون لأنه أول من اختال- فخسف اللّه به و بداره الأرض و من اختال فقد نازع اللّه في جبروته و قال ع من ظلم امرأة مهرها فهو عند اللّه زان يقول اللّه عز و جل له يوم القيامة عبدي زوجتك أمتي على عهدي فلم توف بعهدي و ظلمت أمتي فيؤخذ من حسناته فتدفع إليها بقدر حقها فإذا لم تبق له حسنة أمر به إلى النار بنكثه العهد إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْؤُلًا- و نهى عن كتمان الشهادة و قال من كتمها أطعمه اللّه لحمه على رءوس الخلائق و هو قول اللّه تعالى وَ لا تَكْتُمُوا الشَّهادَةَ وَ مَنْ يَكْتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ و قال ع من آذى جاره حرم اللّه عليه ريح الجنة- و مأواه جهنم و بئس المصير و من ضيع حق جاره فليس منا و ما زال جبرئيل يوصيني بالجار حتى ظننت أنه سيورثه و ما زال يوصيني

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۵

بالمماليك حتى ظننت أنه سيجعل لهم وقتا إذا بلغوا ذلك الوقت أعتقوا- و ما زال يوصيني بالسواك حتى ظننت أنه سيجعله فريضة و ما زال يوصيني بقيام الليل حتى ظننت أن خيار أمتي لن يناموا ألا و من استخف بفقير مسلم فقد استخف بحق اللّه و اللّه يستخف به يوم القيامة إلا أن يتوب- و قال ع من أكرم فقيرا مسلما لقى اللّه يوم القيامة و هو عنه راض- و قال ع من عرضت له فاحشة أو شهوة فاجتنبها من مخافة اللّه عز و جل حرم اللّه عليه النار و آمنه من الفزع الأكبر و أنجز له ما وعده في كتابه في قوله تعالى وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ- ألا و من عرضت له دنيا و آخرة فاختار الدنيا على الآخرة لقى اللّه يوم القيامة و ليست له حسنة يتقى بها النار و من اختار الآخرة و ترك الدنيا رضي اللّه عنه و غفر له مساوى عمله و من ملأ- عينيه من حرام ملأ اللّه عينيه يوم القيامة من النار إلا أن

یتوب و یرجع- و قال ع من صافح امرأة تحرم علیه فقد باء بغضب من اللّه عز و جل و من التزم امرأة حراما قرن فی سلسلة من نار مع شیطان- فیقذفان فی النار و من غش مسلما فی شراء أو بیع فلیس منا و یحشر یوم القیامة مع الیهود لأنهم أغش الخلق للمسلمین و نهی رسول اللّه ص أن یمنع أحد الماعون جاره و قال من منع الماعون جاره منعه اللّه خیره یوم القیامة و وکله إلی نفسه و من وکله إلی نفسه فما أسوأ حاله- و قال ع و أیما امرأة آذت زوجها بلسانها لم یقبل اللّه

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۶

عز و جل منها صرفا و لا عدلا و لا حسنة من عملها حتی ترضیه و إن صامت نهارها و قامت لیلتها و أعتقت الرقاب و حملت علی جیاد الخیل فی سبیل اللّه- و کانت فی أول من یرد النار و کذلک الرجل إذا کان لها ظالما- ألا و من لطم خد مسلم أو وجهه بدد اللّه عظامه یوم القیامة و حشر مغلولا حتی یدخل جهنم إلا أن یتوب و من بات و فی قلبه غش لأخیه المسلم بات فی سخط اللّه و أصبح کذلک حتی یتوب و نهی عن الغیبة و قال من اغتاب امرأ مسلما بطل صومه و نقض وضوءه و جاء یوم القیامة یفوح من فیه رائحة أنتن من الجیفة یتأذی بها أهل الموقف فإن مات قبل أن یتوب مات مستحلا لما حرم اللّه عز و جل و قال ع من کظم غیظا و هو قادر علی إنفاذه و حلم عنه أعطاه اللّه أجر شهید- ألا و من تطول علی أخیه فی غیبة سمعها فیه فی مجلس فردها عنه رد اللّه عنه ألف باب من الشر فی الدنیا و الآخرة فإن هو لم یردها و هو قادر علی ردها کان علیه کوزر من اغتابه سبعین مرة- و نهی رسول اللّه ص عن الخیانة و قال من خان أمانة فی الدنیا و لم یردها إلی أهلها ثم أدرکه الموت مات علی غیر ملتی و یلقی اللّه و هو علیه غضبان و قال ع من شهد شهادة زور علی أحد من الناس علق بلسانه مع المنافقین فی الدرک الأسفل من النار و من اشتری خیانة و هو یعلم فهو کالذی خانها و من حبس عن أخیه المسلم شیئا من حقه حرم اللّه علیه برکة الرزق إلا أن یتوب- ألا و من سمع فاحشة فأفشاها فهو کالذی أتاها و من احتاج إلیه أخوه المسلم فی قرض و هو یقدر علیه فلم یفعل حرم اللّه علیه ریح الجنة ألا و من صبر علی خلق امرأة سیئة الخلق و احتسب فی ذلک الأجر أعطاه اللّه ثواب الشاکرین ألا و أیما امرأة لم ترفق بزوجها و حملته علی ما لا یقدر علیه و ما لا یطیق لم یقبل اللّه منها حسنة و تلقی اللّه و هو علیها غضبان ألا و من

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۷

أکرم أخاه المسلم فإنما [فکأنما] یکرم اللّه تعالی و نهی رسول اللّه ص أن یؤم الرجل قوما إلا بإذنهم و قال من أم قوما بإذنهم و هم به راضون فاقتصد بهم فی حضوره و أحسن صلاته بقیامه و قراءته و رکوعه و سجوده و قعوده فله مثل أجر القوم و لا ینقص من أجورهم شیء و قال من مشی إلی ذی قرابة بنفسه و ماله لیصل رحمه- أعطاه اللّه تعالی أجر مائة شهید و له بکل خطوة أربعون ألف حسنة و محی عنه أربعون ألف سیئة و رفع له من الدرجات مثل ذلک و کان کأنما عبد اللّه عز و جل مائة سنة صابرا محتسبا و من کفی [قضی] ضریرا حاجة من حوائج الدنیا و مشی له فیها حتی یقضی اللّه له حاجته- أعطاه اللّه براءة من النفاق و براءة من النار و قضی له سبعین حاجة من حوائج الدنیا و لا یزال یخوض فی رحمة اللّه حتی یرجع و من مرض یوما و لیلة و لم یشک إلی عواده بعثه اللّه یوم القیامة مع خلیله إبراهیم ع خلیل الرحمن حتی یجوز علی الصراط کالبرق اللامع و من سعی لمریض فی حاجة قضاها أو لم یقضها خرج من ذنوبه کیوم ولدته أمه فقال رجل من الأنصار بأبی أنت و أمی یا رسول اللّه فإن کان المریض من أهل بیته أ و لیس ذلک أعظم أجرا إذا سعی فی حاجة أهل بیته قال نعم ألا و من فرج عن مؤمن کربة من کرب الدنیا فرج اللّه عنه اثنتین و سبعین کربة من کرب الآخرة و اثنتین و سبعین کربة من کرب الدنیا أهونها المغص- قال و من یمطل علی ذی حق حقه و هو یقدر علی أداء حقه فعلیه کل

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۸

یوم خطیئة عشار ألا و من علق سوطا بین یدی سلطان جائر جعل اللّه ذلک السوط یوم القیامة ثعبانا من نار طوله سبعون ذراعا یسلطه اللّه علیه فی نار جهنم و بئس المصیر- و من اصطنع إلی أخیه معروفا فامتن به أحبط اللّه عمله و ثبت وزره و لم یشکر له سعیه ثم قال

ع یقول اللّه عز و جل حرمت الجنة علی المنان و البخیل و القتات و هو النمام ألا و من تصدق بصدقة فله بوزن کل درهم مثل جبل أحد من نعیم الجنة و من مشی بصدقة إلی محتاج کان له کأجر صاحبها من غیر أن ینقص من أجره شیء و من صلی علی میت صلی علیه سبعون ألف ملک و غفر له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر فإن أقام حتی یدفن و یحثی علیه التراب کان له بکل قدم نقلها قیراط من الأجر القیراط مثل جبل أحد- ألا و من ذرفت عیناه من خشیة اللّه عز و جل کان له بکل قطرة قطرت من دموعه قصر فی الجنة مکلل بالدر و الجوهر فیه ما لا عین رأت- و لا أذن سمعت و لا خطر علی قلب بشر ألا و من مشی إلی مسجد یطلب فیه الجماعة کان له بکل خطوة سبعون ألف حسنة و یرفع له من الدرجات مثل ذلک و إن مات و هو علی ذلک وکل اللّه تعالی به سبعین ألف ملک یعودونه فی قبره و یبشرونه و یؤنسونه فی وحدته و یستغفرون له حتی یبعث ألا و من أذن محتسبا یرید بذلک وجه اللّه تعالی أعطاه اللّه ثواب أربعین ألف شهید و أربعین ألف صدیق و یدخل فی شفاعته أربعون ألف مسیء من أمتی إلی الجنة- ألا و إن المؤذن إذا قال أشهد أن لا إله إلا اللّه صلی علیه سبعون ألف ملک و استغفروا له و کان یوم القیامة فی ظل العرش حتی یفرغ اللّه من

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۷۹

حساب الخلائق و یکتب له ثواب قوله أشهد أن محمدا رسول اللّه أربعون ألف ملک و من حافظ علی الصف الأول و التکبیرة الأولی لا یؤذی مسلما أعطاه اللّه من الأجر ما یعطی المؤذنون فی الدنیا و الآخرة- ألا و من تولی عرافة قوم أتی یوم القیامة و یداه مغلولتان إلی عنقه- فإن قام فیهم بأمر اللّه تعالی أطلقه اللّه و إن کان ظالما هوی به فی نار جهنم و بئس المصیر- و قال ع لا تحقروا شیئا من الشر و إن صغر فی أعینکم- و لا تستکثروا شیئا من الخیر و إن کثر فی أعینکم فإنه لا کبیرة مع الاستغفار و لا صغیرة مع الإصرار قال شعیب بن واقد سألت الحسین بن زید عن طول هذا الحدیث فقال حدثنی جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب ع أنه جمع هذا الحدیث من الکتاب الذی هو إملاء رسول اللّه ص و خط علی بن أبی طالب ع بیده

بیان

قارعة الطریق أعلاه دخلتم الغائط کنایة عن الحدث إذ الغائط المکان المنخفض من الأرض کانوا یقصدون للحدث مکانا منخفضا یغیب فیه أشخاصهم و الرنة الصوت و الصیاح من صور صورة کأن المراد بها الحیوانیة خاصة بقرینة نفخ الروح و هی بعمومها تشمل ذات الظل و غیرها أن یدخل الرجل فی سوم أخیه یعنی یدخل بین المتبایعین إذا تقارب انعقاد البیع بینهما و یخرج السلعة من ید المشتری بزیادة علی ما استسعر الأمر علیه و الغمر بالتحریک زنخ اللحم و زهومتها و العراف المنجم و الذی یدعی علم الغیب.

و الکوبة بالضم فسرت فی اللغة تارة بالنرد و الشطرنج و أخری بالطبل و أخری بالبربط و العرطبة فسرت تارة بالطنبور و أخری بالعود و البلاقع جمع بلقعة و هی

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۰

الأرض القفر التی لا شیء بها یرید أن الحالف بها یفتقر و یذهب ما فی بیته من الرزق.

و قیل هو أن یفرق اللّه شمله و یغیر علیه ما به من نعمة و الیمین الصبر التی لازمة لصاحبها من جهة الحکم ألزم بها و حبس علیها و الصهر الإذابة و الموکل من الإیکال یقال آکلته إیکالا أی أطعمته بیع و سلف یأتی تفسیر هذه المبایعات فی کتاب المعایش إن شاء اللّه.

و الرحبة بالتحریک الساحة و علی نسخة المثناة من تحت جمع الرحی فمن شاء بر و من شاء فجر یعنی سواء صدق فی یمینه أو کذب و عند استوائها أی بلوغها وسط السماء عن الهجران یعنی علی انحراف بینهما.

و الحفف بالمهملة الضیق و قلة المعیشة و الحفوف الاعتناء بالشیء و مدحه تحفف أی أظهر الضیق و القلة أو تکلف المدح.

و تضعضع خضع و ذل ولی جائرا من التولیة ثم نسیه لعل المراد بالنسیان ترک العمل به و عدم المبالاة برعایته کما فی قوله عز و جل کَذٰلِکَ أَتَتْکَ آیاتُنا فَنَسِیتَها وَ کَذٰلِکَ الْیَوْمَ تُنْسیٰ.

و أما ما یأتی فی أواخر کتاب الصلاة أنه لا حرج علیه فالمراد به معناه المعروف و آثر علیه حب الدنیا یعنی خالف مضمونه لحب الدنیا و زینتها قال تعالی وَ اشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَلِیلًا فَبِئْسَ ما یَشْتَرُونَ.

و لم یحتسب أی لم یتوقع أجره من اللّه و الماعون کل منفعة قیل أصله المعونة و الألف عوض عن الهاء و الصرف التوبة و قیل النافلة و العدل الفدیة و قیل الفریضة فاقتصد بهم فی حضوره أی جعل لحضوره للصلاة وقتا معتدلا لا یعجل تارة جدا و یبطئ أخری و زاد فی عرض المجالس بعد قوله و لا ینقص من أجورهم شیء.

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۱

ألا-و من أم قوما بأمرهم ثم لم یتم بهم الصلاة و لم یحسن فی خشوعه و رکوعه و سجوده و قراءته ردت علیه صلاته و لم یتجاوز ترقوته و کانت منزلته کمنزلة إمام جائر معتد لم یصلح إلی رعیته و لم یقم فیهم بحق و لا-قام فیهم بأمر و المغص بالمعجمة ثم المهملة وجع فی المعاء و المطل التسویف یرید بذلک وجه اللّه تفسیر للاحتساب و العرافة أن یقوم بأمور القبیلة أو الجماعة من الناس یلی أمورهم و یتعرف الأمیر منه أحوالهم و فی الحدیث العرافة حق و العرفاء فی النار حق أی فیها مصلحة للناس و رفق فی أمورهم و أحوالهم و العرفاء فی النار تحذیر من التعرض للرئاسة لما فی ذلک من الفتنة و أنه إذا لم یقم بحقه آثم فاستحق العقوبة کذا فی النهایة الأثیریة

[۹]

۳۵۹۹- ۹ الفقیه، ۳/ ۵۵۶/ ۴۹۱۴ سلیمان بن جعفر البصری عن عبد اللّه بن الحسین بن زید بن علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب ص عن أبیه عن الصادق جعفر بن محمد عن أبیه عن آبائه ع قال قال رسول اللّه ص إن اللّه تبارک و تعالی کره لکم أیتها الأمة أربعا و عشرین خصلة و نهاکم عنها کره لکم العبث فی الصلاة و کره المن فی الصدقة و کره الضحک بین القبور و کره التطلع فی الدور و کره النظر إلی فروج النساء و قال یورث العمی و کره الکلام عند الجماع و قال یورث الخرس- و کره النوم قبل العشاء الآخرة و کره الحدیث بعد العشاء الآخرة و کره الغسل تحت السماء بغیر مئزر و کره المجامعة تحت السماء و کره دخول الأنهار بلا مئزر و قال فی الأنهار عمار و سکان من الملائکة و کره دخول الحمامات إلا بمئزر و کره الکلام بین الأذان و الإقامة فی صلاة الغداة حتی

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۲

تنقضی الصلاة و کره رکوب البحر فی هیجانه و کره النوم فوق سطح لیس بمحجر و قال من نام علی سطح غیر محجر برئت منه الذمة و کره أن ینام الرجل فی بیت وحده و کره للرجل أن یغشی امرأته و هی حائض- فإن غشیها فخرج الولد مجذوما أو أبرص فلا یلومن إلا نفسه و کره أن یغشی الرجل المرأة و قد احتلم حتی یغتسل من احتلامه الذی رأی فإن فعل فخرج الولد مجنونا فلا یلومن إلا نفسه و کره أن یکلم الرجل مجذوما- إلا أن یکون بینه و بینه قدر ذراع و قال فر من المجذوم فرارک من الأسد و کره البول علی شط نهر جار و کره أن یحدث الرجل تحت شجرة مثمرة قد أینعت أو نخلة قد أینعت یعنی أثمرت و کره أن یتنعل الرجل و هو قائم و کره أن یدخل الرجل البیت المظلم إلا أن یکون بین یدیه سراج أو نار و کره النفخ فی الصلاة

[۱۰]

۳۶۰۰- ۱۰ الفقیه، ۴/ ۳۹۷/ ۵۸۴۷ عمرو بن شمر عن جابر بن یزید الجعفی عن أبی جعفر محمد بن علی الباقر ع قال أوحی اللّه تعالی

إلی رسول اللّه ص أنی شکرت لجعفر بن أبی طالب أربع خصال فدعاه النبی ص فأخبره فقال لو لا أن اللّه تعالی أخبرک ما أخبرتک ما شربت خمرا قط لأنی علمت أنی إن شربتها زال عقلی و ما کذبت قط لأن الکذب ینقص المروة و ما زنیت قط لأنی خفت أنی إذا عملت عمل بی و ما عبدت صنما قط لأنی علمت أنه لا یضر و لا ینفع قال فضرب النبی ص یده علی عاتقه و قال حق علی اللّه عز و جل أن یجعل لک جناحین تطیر بهما مع الملائکة فی الجنة

[۱۱]

اشارة

۳۶۰۱- ۱۱ الکافی، ۶/ ۴۳۲/ ۷/ ۱ الأربعة عن أبی عبد اللّه ع

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۳

قال قال رسول اللّه ص أنهاکم عن الزفن و المزمار و عن الکوبات و الکبرات

بیان

الزفن اللعب و الرقص و الزمر التغنی فی القصب و الکوبة مر تفسیرها و الکبر محرکة الطبل

[۱۲]

اشارة

۳۶۰۲- ۱۲ التهذیب، ۲/ ۲۴۰/ ۲۱/ ۱ ابن محبوب عن الکوفی عن النوفلی عن السکونی عن جعفر عن أبیه ع قال قال رسول اللّه ص من تمثل ببیت شعر من الخناء لم تقبل منه صلاة ذلک الیوم و من تمثل باللیل لم تقبل منه الصلاة تلک اللیلة

بیان

التمثل إنشاد الشعر و الخناء الفحش و قد ورد أخبار أخر فی تشدید الأمر فی خصوص بعض هذه الذنوب کالقتل و الزنا و اللواط و السحق و الیمین الکاذبة و أکل الربا و أکل مال الیتیم ظلما و شرب الخمر و الغناء و القمار و غیر ذلک نوردها إن شاء اللّه فی مواضع أنسب بها کأبواب الحدود و وجوه المکاسب و المشارب فإن هذا الباب إنما هو محل ذکر الجمل دون التفاصیل

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۵

باب ۱۸۹ ما لا یؤاخذ علیه

[۱]

۳۶۰۳- ۱ الکافی، ۲/ ۴۶۲/ ۱/ ۲ الاثنان عن أبی داود المسترق عن عمرو بن مروان قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول قال رسول اللّه ص رفع عن أمتی أربع خصال خطؤها و نسیانها و ما أکرهوا علیه و ما لم یطیقوا و ذلک قول اللّه تعالی رَبَّنا لا تُؤاخِذْنا إِنْ نَسِینا أَوْ أَخْطَأْنا رَبَّنا وَ لا تَحْمِلْ عَلَیْنا إِصْراً کَما حَمَلْتَهُ عَلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِنا رَبَّنا وَ لا تُحَمِّلْنا ما لا طاقَةَ لَنا بِهِ و قوله إِلَّا مَنْ أُکْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمانِ

[۲]

۳۶۰۴- ۲ الکافی، ۲/ ۴۶۳/ ۲/ ۱ الحسین بن محمد عن محمد بن أحمد النهدی رفعه عن أبی عبد اللّه ع قال قال رسول اللّه ص وضع عن أمتی تسع خصال الخطأ و النسیان و ما لا یعلمون و ما لا یطیقون و ما اضطروا إلیه و ما استکرهوا علیه و الطیرة و الوسوسة فی التفکر فی الخلق و الحسد ما لم یظهر بلسان أو ید

[۳]

۳۶۰۵- ۳ الفقیه، ۱/ ۵۹/ ۱۳۲ قال النبی ص وضع عن أمتی تسعة أشیاء السهو و الخطأ و النسیان و ما

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۶

أکرهوا علیه و ما لا یعلمون و ما لا یطیقون و الطیرة و الحسد و التفکر فی الوسوسة فی الخلق ما لم ینطق الإنسان بشفة

[۴]

۳۶۰۶- ۴ الکافی، ۸/ ۲۵۴/ ۳۶۰ الثلاثة عن علی بن عطیة عن أبی عبد اللّه ع قال کنت عنده و سأله رجل عن رجل- یجیء منه الشیء علی حد الغضب یؤاخذه اللّه به فقال اللّه أکرم من أن یستغلق عبده

[۵]

۳۶۰۷- ۵ الکافی، ۸/ ۲۵۴/ ۳۶۰ و فی نسخه أبی الحسن الأول ع یستعلن عبده

[۶]

۳۶۰۸- ۶ الکافی، ۲/ ۴۶۱/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن السراد عن جمیل بن صالح عن الحذاء عن أبی جعفر ع قال إن أناسا أتوا رسول اللّه ص بعد ما أسلموا فقالوا یا رسول اللّه أ یؤخذ الرجل منا بما کان عمل فی الجاهلیة بعد إسلامه فقال لهم النبی ص من حسن إسلامه و صح یقین إیمانه لم یأخذه اللّه تعالی بما عمل فی الجاهلیة و من سخف إسلامه و لم یصح یقین إیمانه أخذه اللّه تعالی بالأول و الآخر

[۷]

۳۶۰۹- ۷ الکافی، ۲/ ۴۶۱/ ۲/ ۱ علی عن أبیه عن الجوهری عن المنقری عن الفضیل بن عیاض قال سألت أبا عبد اللّه ع عن الرجل یحسن فی الإسلام أ یؤاخذ بما عمل فی الجاهلیة فقال قال رسول اللّه ص من أحسن فی الإسلام لم یؤاخذ بما عمل فی الجاهلیة و من أساء فی الإسلام أخذ بالأول و الآخر

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۷

باب ۱۹۰ دواء الذنوب

[۱]

۳۶۱۰- ۱ الکافی، ۲/ ۴۳۹/ ۸/ ۱ العدة عن البرقی عن عدة من أصحابنا رفعوه قالوا قال لکل شیء دواء و دواء الذنوب الاستغفار

[۲]

۳۶۱۱- ۲ الکافی، ۲/ ۴۲۶/ ۱/ ۱ الثلاثة عن علی الأحمسی عن أبی جعفر ع قال و اللّه ما ینجو من الذنوب إلا من أقر بها قال و قال أبو جعفر ع کفی بالندم توبة

[۳]

۳۶۱۲- ۳ الکافی، ۲/ ۴۲۶/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن محمد بن سنان عن ابن عمار قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول و اللّه ما خرج عبد من ذنب بإصرار و ما خرج عبد من ذنب إلا بالإقرار

[۴]

۳۶۱۳- ۴ الکافی، ۲/ ۴۳۸/ ۷/ ۱ العدة عن البرقی عن السراد عن هشام بن سالم عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع قال ما من مؤمن یقارف فی یومه و لیلته أربعین کبیرة فیقول و هو نادم أستغفر اللّه الذی لا إله إلا هو الحی القیوم بدیع السماوات و الأرض ذو الجلال و الإکرام و أسأله أن یصلی علی محمد و آل محمد و أن یتوب علی إلا غفرها اللّه تعالی له- و لا خیر فیمن یقارف فی کل یوم أکثر من أربعین کبیرة

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۸

[۵]

۳۶۱۴- ۵ الکافی، ۲/ ۴۳۹/ ۱۰/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن عمار بن مروان قال قال أبو عبد اللّه ع من قال أستغفر اللّه مائة مرة فی کل یوم غفر اللّه تعالی له سبعمائة ذنب و لا خیر فی عبد یذنب فی کل یوم سبعمائة ذنب

[۶]

۳۶۱۵- ۶ الکافی، ۲/ ۴۳۸/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن ابن فضال عن علی بن عقبة بیاع الأکسیة عن أبی عبد اللّه ع قال إن المؤمن لیذنب الذنب فیذکر بعد عشرین سنة فیستغفر اللّه تعالی منه فیغفر له و إنما یذکره لیغفر له و إن الکافر لیذنب الذنب فینساه من ساعته

[۷]

۳۶۱۶- ۷ الکافی، ۲/ ۴۲۶/ ۳/ ۱ علی عن أبیه عن عمرو بن عثمان عن بعض أصحابه عن أبی عبد اللّه ع قال سمعته یقول إن الرجل لیذنب الذنب فیدخله اللّه به الجنة قلت یدخله اللّه تعالی بالذنب الجنة قال نعم إنه لیذنب فلا یزال منه خائفا ماقتا لنفسه فیرحمه اللّه تعالی فیدخله الجنة

[۸]

۳۶۱۷- ۸ الکافی، ۲/ ۴۲۷/ ۵/ ۱ الحسین بن محمد عن محمد بن عمران بن الحجاج السبیعی عن محمد بن الولید عن یونس بن یعقوب قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول من أذنب ذنبا فعلم [فیعلم] أن اللّه تعالی مطلع علیه إن شاء عذبه و إن شاء غفر له و إن لم یستغفر اللّه

[۹]

۳۶۱۸- ۹ الکافی، ۲/ ۴۲۷/ ۸/ ۱ محمد عن علی بن الحسین الدقاق عن عبد اللّه بن محمد عن أحمد بن عمر عن زید القتات عن أبان بن تغلب

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۸۹

قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول ما من عبد أذنب ذنبا فندم علیه إلا غفر اللّه تعالی له قبل أن یستغفر و ما من عبد أنعم اللّه تعالی علیه نعمة فعرف أنها من عند اللّه تعالی إلا غفر اللّه له قبل أن یحمده

[۱۰]

۳۶۱۹- ۱۰ الکافی، ۲/ ۴۲۶/ ۲/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عمن ذکره عن أبی جعفر ع قال لا و اللّه ما أراد اللّه تعالی من الناس إلا خصلتین أن یعترفوا له بالنعم فیزیدهم و بالذنوب فیغفرها لهم

[۱۱]

۳۶۲۰- ۱۱ الفقیه، ۴/ ۴۱۱/ ۵۸۹۵ الحسین بن زید عن علی بن غراب قال قال الصادق جعفر بن محمد ع من خلا بذنب فراقب اللّه تعالی ذکره فیه و أستحیی من الحفظة غفر اللّه تعالی له جمیع ذنوبه و إن کان مثل ذنوب الثقلین

[۱۲]

اشارة

۳۶۲۱- ۱۲ الکافی، ۲/ ۴۲۷/ ۶/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن عبد الرحمن بن محمد بن أبی هاشم عن عنبسة العابد عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالی یحب العبد أن یطلب إلیه فی الجرم العظیم و یبغض العبد أن یستخف بالجرم الیسیر

بیان

ضمن الطلب معنى الرجوع أو الإنابة أو التوبة أو نحوها و حذف مفعوله و المعنى أن يطلب منه المغفرة حين كونه منيبا إليه تائبا

[۱۳]

۳۶۲۲- ۱۳ الكافي، ۲/ ۴۲۷/ ۷/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن إسماعيل بن

الوافي، ج۵، ص: ۱۰۹۰

سهل عن حماد عن ربعي عن أبي عبد اللّه ع قال قال أمير المؤمنين ع إن الندم على الشر يدعو إلى تركه

[۱۴]

۳۶۲۳- ۱۴ الكافي، ۲/ ۴۳۴/ ۷/ ۱ القميان عن ابن فضال عن ثعلبة بن ميمون عن أبي بصير قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالى إِذا مَسَّهُمْ طائِفٌ مِنَ الشَّيْطانِ تَذَكَّرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ- قال هو العبد يهم بالذنب ثم يتذكر [يذكر] فيمسك و ذلك قوله تَذَكَّرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ

الوافي، ج۵، ص: ۱۰۹۱

باب ۱۹۱ التوبة

[۱]

۳۶۲۴- ۱ الكافي، ۲/ ۴۳۰/ ۱/ ۱ محمد عن ابن عيسى عن السراد عن ابن وهب قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول إذا تاب العبد توبة نصوحا أحبه اللّه تعالى فستر عليه في الدنيا و الآخرة- فقلت و كيف يستر اللّه عليه قال ينسي ملكيه ما كتبا عليه من الذنوب ثم يوحي اللّه إلى جوارحه اكتمي عليه ذنوبه و يوحي إلى بقاع الأرض اكتمي عليه ما كان يعمل عليك من الذنوب و يلقى اللّه تعالى حين يلقاه و ليس شيء يشهد عليه بشيء من الذنوب

[۲]

۳۶۲۵- ۲ الكافي، ۲/ ۴۳۶/ ۱۲/ ۱ العدة عن أحمد عن موسى بن القاسم عن جده الحسن بن راشد عن ابن وهب قال سمعت أبا عبد اللّه ع يقول إذا تاب العبد توبة نصوحا أحبه اللّه تعالى فستر عليه- فقلت و كيف يستر عليه قال ينسي ملكيه ما كانا يكتبان عليه- و يوحي اللّه إلى جوارحه و إلى بقاع الأرض أن اكتمي عليه ذنوبه- فيلقى اللّه تعالى حين يلقاه و ليس شيء يشهد عليه بشيء من الذنوب

[۳]

۳۶۲۶- ۳ الكافي، ۲/ ۴۳۱/ ۲/ ۱ الثلاثة عن الخراز عن محمد عن أحدهما ع في قول اللّه تعالى فَمَنْ جاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهى

الوافي، ج۵، ص: ۱۰۹۲

فَلَهُ ما سَلَفَ قال الموعظة التوبة

[۴]

۳۶۲۷- ۴ الکافی، ۲/ ۴۳۲/ ۳/ ۱ العدة عن البرقی عن محمد بن علی عن محمد بن الفضیل عن الکنانی قال سألت أبا عبد اللّه ع عن قول اللّه تعالی یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً قال یتوب العبد من الذنب ثم لا یعود فیه قال محمد بن الفضیل سألت عنها أبا الحسن ع فقال یتوب من الذنب ثم لا یعود فیه و أحب العباد إلی اللّه تعالی المنیبون التوابون

[۵]

اشارة

۳۶۲۸- ۵ الکافی، ۲/ ۴۳۲/ ۴/ ۱ الثلاثة عن الخراز عن أبی بصیر قال قلت لأبی عبد اللّه ع یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً قال هو الذنب الذی لا یعود إلیه [فیه] أبدا قلت و أینا لم یعد فقال یا أبا محمد إن اللّه تعالی یحب من عباده المفتن التواب

بیان

یعنی الذی یکثر ذنبه و تکثر توبته یذنب الذنب فیتوب منه ثم یبتلی به فیعود ثم یتوب و هکذا من الإفتان أو التفتین بمعنی الإیقاع فی الفتنة

[۶]

۳۶۲۹- ۶ الکافی، ۲/ ۴۳۵/ ۹/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن إسماعیل عن عبد اللّه بن عثمان عن أبی جمیلة قال قال أبو عبد اللّه ع إن اللّه یحب العبد المفتن التواب و من لا یکون ذلک منه کان أفضل

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۹۳

[۷]

اشارة

۳۶۳۰- ۷ الکافی، ۲/ ۴۳۲/ ۵/ ۱ الثلاثة عن بعض أصحابنا رفعه قال إن اللّه تعالی أعطی التائبین ثلاث خصال لو أعطی خصلة منها جمیع أهل السماوات و الأرض لنجوا بها قوله تعالی إِنَّ اللّهَ یُحِبُّ التَّوّابِینَ وَ یُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِینَ فمن أحبه اللّه تعالی لم یعذبه و قوله الَّذِینَ یَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَ مَنْ حَوْلَهُ یُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ إلی قوله ذلِکَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ و قوله تعالی وَ الَّذِینَ لا یَدْعُونَ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ وَ لا یَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلّا بِالْحَقِّ إلی قوله وَ کانَ اللّهُ غَفُوراً رَحِیماً

بیان

تمام الآية الثانية الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَ مَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَ عِلْماً فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَ قِهِمْ عَذابَ الْجَحِيمِ رَبَّنا وَ أَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَ قِهِمُ السَّيِّئاتِ وَ مَنْ تَقِ السَّيِّئاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَ ذلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ و تمام الآية الثالثة وَ الَّذِينَ لا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلهاً آخَرَ وَ لا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَ لا يَزْنُونَ وَ مَنْ يَفْعَلْ ذلِكَ يَلْقَ أَثاماً يُضاعَفْ لَهُ الْعَذابُ يَوْمَ الْقِيامَةِ وَ يَخْلُدْ فِيهِ مُهاناً إِلَّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلًا صالِحاً فَأُوْلئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئاتِهِمْ حَسَناتٍ وَ كانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً

[۸]

۳۶۳۱- ۸ الكافی، ۲/ ۴۳۴/ ۶/ ۱ محمد عن أحمد عن السراد عن العلاء

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۹۴

عن محمد عن أبی جعفر ع قال يا محمد بن مسلم ذنوب المؤمن إذا تاب منها مغفورة له فليعمل المؤمن لما يستأنف بعد التوبة و المغفرة أما و اللّه إنها ليس إلا لأهل الإيمان قلت فإن عاد بعد التوبة و الاستغفار فی الذنوب و عاد فی التوبة فقال يا محمد بن مسلم أ ترى العبد المؤمن يندم على ذنبه و يستغفر اللّه تعالى منه و يتوب ثم لا يقبل اللّه تعالى توبته قلت فإنه فعل ذلك مرارا يذنب ثم يتوب و يستغفر فقال كلما عاد المؤمن بالاستغفار و التوبة عاد اللّه تعالى عليه بالمغفرة و إن اللّه غفور رحيم يقبل التوبة و يعفو عن السيئات فإياك أن تقنط المؤمنين من رحمة اللّه تعالى

[۹]

۳۶۳۲- ۹ الكافی، ۲/ ۴۳۵/ ۸/ ۱ الثلاثة عن ابن أذينة عن الحذاء قال سمعت أبا جعفر ع يقول إن اللّه أشد فرحا بتوبة عبده من رجل أضل راحلته و زاده فی ليلة ظلماء فوجدها فالله تعالى أشد فرحا بتوبة عبده من ذلك الرجل براحلته حين وجدها

[۱۰]

۳۶۳۳- ۱۰ الكافی، ۲/ ۴۳۶/ ۱۳/ ۱ العدة عن سهل عن الأشعری عن القداح عن أبی عبد اللّه ع قال إن اللّه تعالى يفرح بتوبة عباده المؤمنين إذا تابوا كما يفرح أحدكم بضالته إذا وجدها

[۱۱]

۳۶۳۴- ۱۱ الكافی، ۲/ ۴۳۵/ ۱۰/ ۱ محمد عن أحمد عن علی بن النعمان عن محمد بن سنان عن يوسف أبی يعقوب بياع الأرز عن جابر عن

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۹۵

أبی جعفر ع قال سمعته يقول التائب من الذنب كمن لا ذنب له و المقيم على الذنب و هو يستغفر منه كالمستهزئ

[۱۲]

۳۶۳۵- ۱۲ الكافی، ۲/ ۴۵۱/ ۱/ ۲ محمد عن ابن عيسى عن علی بن الحكم عن بعض أصحابه [أصحابنا] عن البقباق قال قال أبو عبد

اللّه ع قال أمیر المؤمنین ع ترک الخطیئة أیسر من طلب التوبة و کم من شهوة ساعة أورثت حزنا طویلا و الموت فضح الدنیا و لم یترک لذی لب فرحا

[۱۳]

۳۶۳۶- ۱۳ الفقیه، ۳/ ۵۷۴/ ۴۹۶۵ قال أمیر المؤمنین ع لا شفیع أنجح من التوبة

[۱۴]

۳۶۳۷- ۱۴ الفقیه، ۴/ ۳۹/ ۵۰۳۴ محمد بن إسماعیل عن صالح بن عقبة عن أبی شبل قال قلت لأبی عبد اللّه ع رجل مسلم فجر بجاریة أخیه فما توبته قال یأتیه فیخبره و یسأل أن یجعله فی حل و لا یعود قلت فإن لم یجعله من ذلک فی حل قال یلقی اللّه عز و جل زانیا خائنا قال قلت فالنار مصیره قال شفاعة محمد ص و شفاعتنا تحیط بذنوبکم یا معشر الشیعة فلا تعودوا و لا تتکلوا علی شفاعتنا فو الله ما نال شفاعتنا أحد إذا فعل هذا حتی یصیبه ألم العذاب و یری هول جهنم

[۱۵]

اشارة

۳۶۳۸- ۱۵ الکافی، ۲/ ۴۵۶/ ۱۵/ ۱ علی عن أبیه و القاسانی جمیعا عن القاسم بن محمد عن المنقری عن حفص بن غیاث قال سمعت أبا عبد اللّه ع یقول إن قدرت أن لا تعرف فافعل و ما علیک

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۹۶

إلا یثنی علیک الناس و ما علیک أن تکون مذموما عند الناس إذا کنت محمودا عند اللّه تعالی ثم قال قال أبی علی بن أبی طالب ع لا خیر فی العیش إلا لرجلین رجل یزداد کل یوم خیرا- و رجل یتدارک سیئته بالتوبة و أنی له بالتوبة و اللّه لو سجد حتی ینقطع عنقه ما قبل اللّه تعالی منه إلا بولایتنا أهل البیت الحدیث

بیان

و یأتی تمامه فی کتاب الروضة إن شاء الّه تعالی

[۱۶]

۳۶۳۹- ۱۶ الکافی، ۲/ ۴۶۱/ ۱/ ۲ علی عن أبیه عن السراد و غیره عن العلاء عن محمد عن أبی جعفر ع أنه قال من کان مؤمنا فعمل خیرا فی إیمانه ثم أصابته فتنة فکفر ثم تاب بعد کفره کتب له و حوسب بکل شیء کان عمله فی إیمانه و لا یبطله الکفر إذا تاب بعد الکفر [کفره]

[۱۷]

۳۶۴۰- ۱۷ التهذیب، ۵/ ۴۵۹/ ۲۴۳/ ۱ الحسین بن علی عن علی بن الحکم عن موسی بن بکر عن زرارة عن أبی جعفر ع قال من کان مؤمنا فحج و عمل فی إیمانه ثم قد أصابته فی إیمانه فتنة فکفر ثم تاب و آمن قال یحسب له کل عمل صالح عمله فی إیمانه- و لا یبطل منه شیء

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۹۷

باب ۱۹۲ وقت التوبة

[۱]

۳۶۴۱- ۱ الکافی، ۲/ ۴۴۰/ ۱/ ۱ الثلاثة عن جمیل بن دراج عن بکیر عن أبی عبد اللّٰه ع أو عن أبی جعفر ع قال إن آدم قال یا رب سلطت علی الشیطان و أجریته مجری الدم منی فاجعل لی شیئا فقال یا آدم جعلت لک إن من هم ذریتک بسیئة لم یکتب علیه شیء فإن عملها کتبت علیه سیئة و من هم منهم بحسنة فإن لم یعملها کتبت له حسنة فإن هو عملها کتبت له عشرا قال یا رب زدنی قال جعلت لک إن من عمل منهم سیئة ثم استغفر غفرت له قال یا رب زدنی- قال جعلت لهم التوبة و بسطت لهم التوبة حتی تبلغ النفس هذه قال یا رب حسبی

[۲]

۳۶۴۲- ۲ الکافی، ۲/ ۴۴۰/ ۲/ ۱ العدة عن أحمد عن ابن فضال عمن ذکره عن أبی عبد اللّٰه ع قال قال رسول اللّٰه ص من تاب قبل موته بسنة قبل اللّٰه توبته ثم قال إن السنة لکثیر من تاب قبل موته بشهر قبل اللّٰه توبته ثم قال إن الشهر لکثیر ثم قال من تاب قبل موته بجمعة قبل اللّٰه تعالی توبته ثم قال إن الجمعة لکثیر من تاب قبل موته بیوم قبل اللّٰه تعالی توبته ثم قال إن یوما لکثیر

الوافی، ج۵، ص: ۱۰۹۸

من تاب قبل أن یعاین قبل اللّٰه تعالی توبته

[۳]

۳۶۴۳- ۳ الفقیه، ۱/ ۱۳۳/ ۳۵۱ قال رسول اللّٰه ص فی آخر خطبة خطبها من تاب قبل موته بسنة تاب اللّٰه علیه ثم قال و إن السنة لکثیرة و من تاب قبل موته بشهر تاب اللّٰه علیه ثم قال و إن الشهر لکثیر و من تاب قبل موته بیوم تاب اللّٰه علیه ثم قال و إن یوما لکثیر و من تاب قبل موته بساعة تاب اللّٰه علیه ثم قال و إن الساعة لکثیرة من تاب و قد بلغت نفسه هذه و أهوی بیده إلی حلقه تاب اللّٰه علیه

[۴]

۳۶۴۴- ۴ الفقیه، ۱/ ۱۳۳/ ۳۵۲ سئل الصادق ع عن قول اللّٰه عز و جل وَ لَیْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِینَ یَعْمَلُونَ السَّیِّئاتِ حَتّٰی إِذٰا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قٰالَ إِنِّی تُبْتُ الْآنَ قال ذلک إذا عاین أمر الآخرة

[۵]

اشارة

۳۶۴۵- ۵ الکافی، ۲/ ۴۴۰/ ۳/ ۱ الثلاثة عن جمیل عن زرارة عن أبی جعفر ع قال إذا بلغت النفس هذه و أومی بیده إلی حلقه لم یکن للعالم توبة و کانت للجاهل توبة

بیان

قد مضی بیان هذا الحدیث و تحقیق معنی التوبة فی أبواب العقل و العلم من الجزء الأول

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۰۹۹

[۶]

۳۶۴۶- ۶ الکافی، ۲/ ۴۴۰/ ۴/ ۱ محمد عن ابن عیسی عن محمد بن سنان عن ابن وهب قال خرجنا إلی مکة و معنا شیخ متعبد متأله لا یعرف هذا الأمر یتم الصلاة فی الطریق و معه ابن أخ له مسلم فمرض الشیخ فقلت لابن أخیه لو عرضت هذا الأمر علی عمک لعل اللّه تعالی أن یخلصه فقال کلهم دعوا الشیخ حتی یموت علی حاله فإنه حسن الهیئة فلم یصبر ابن أخیه حتی قال له یا عم إن الناس ارتدوا بعد رسول اللّه ص إلا نفرا یسیرا و کان لعلی بن أبی طالب ع من الطاعة ما کانت لرسول اللّه ص و کان بعد رسول اللّه ص الحق و الطاعة له قال فتنفس الشیخ و شهق و قال أنا علی هذا و خرجت نفسه فدخلنا علی أبی عبد اللّه ع فعرض ابن السری هذا الکلام علی أبی عبد اللّه ع فقال هو رجل من أهل الجنة فقال له علی بن السری إنه لم یعرف شیئا من ذلک غیر ساعته تلک قال فتریدون منه ما ذا قد دخل و اللّه الجنة

الوافی، ج‌۵، ص: ۱۱۰۱

باب ۱۹۳ النوادر

[۱]

۳۶۴۷- ۱ الکافی، ۲/ ۴۴۲/ ۴/ ۱ الثلاثة عن الحارث بن بهرام عن عمرو بن جمیع قال قال أبو عبد اللّه ع من جاءنا یلتمس الفقه و القرآن و تفسیره فدعوه و من جاءنا یبدی عورة قد سترها اللّه تعالی فنحوه فقال له رجل من القوم جعلت فداک و اللّه إنی لمقیم علی ذنب منذ دهر أرید أن أتحول عنه إلی غیره فما أقدر علیه فقال له إن کنت صادقا فإن اللّه تعالی یحبک و ما یمنعه أن ینقلک عنه إلی غیره إلا لکی تخافه

[۲]

۳۶۴۸- ۲ الکافی، ۲/ ۴۳۵/ ۱۱/ ۱ علی عن أبیه و العدة عن سهل جمیعا عن السراد عن الثمالی عن أبی جعفر ع قال إن اللّه تعالی أوحی إلی داود ع أن ائت عبدی دانیال فقل له إنک عصیتنی فغفرت لک و عصیتنی فغفرت لک و عصیتنی فغفرت لک فإن أنت عصیتنی الرابعة لم اغفر لک فأتاه داود ع فقال یا دانیال إنی رسول اللّه إلیک و هو یقول یا دانیال إنک عصیتنی فغفرت لک و

عصیتنی فغفرت لک و عصیتنی فغفرت لک فإن أنت عصیتنی الرابعة لم اغفر لک فقال له دانیال قد بلغت یا نبی اللّه فلما کان فی السحر قام دانیال فناجی ربه فقال یا رب إن داود نبیک أخبرنی عنک أنی قد عصیتک فغفرت لی و عصیتک

الوافی، ج۵، ص: ۱۱۰۲

فغفرت لی و عصیتک فغفرت لی و أخبرنی عنک أنی إن عصیتک الرابعة لم تغفر لی فو عزتک و جلالک لئن لم تعصمنی فإنی لأعصینک- ثم لأعصینک ثم لأعصینک

[۳]

۳۶۴۹- ۳ الکافی، ۲/ ۴۵۸/ ۱۸/ ۱ علی عن أبیه عن السراد عن الخراز عن محمد عن أبی جعفر ع قال سمعته یقول ما أحسن الحسنات بعد السیئات و ما أقبح السیئات بعد الحسنات

[۴]

اشارة

۳۶۵۰- ۴ الکافی، ۷/ ۳۷۶/ ۱۸/ ۱ العدة عن سهل عن النهدی عن مروک بن عبید الکافی، ۷/ ۳۷۷/ ۱۸/ ۱ محمد عن أحمد عن مروک بن عبید عن بعض أصحابنا عن منصور بن حازم قال قلت لأبی عبد اللّه ع کنت أخرج فی الحداثة إلی المخارجة مع شباب الحی و إنی بلیت أنی ضربت رجلا ضربة بعصا فقتلته فقال کنت تعرف هذا الأمر إذ ذاک- قال قلت لا فقال ما کنت علیه من جهلک بهذا الأمر أشد علیک مما دخلت فیه

بیان

المخارجة المناهدة بالأصابع و هی المساهمة بها و کأنها نوع من الرهانات

[۵]

۳۶۵۱- ۵ الکافی، ۷/ ۳۷۰/ ۴/ ۱ محمد عن أحمد عن الحسین عن إبراهیم بن أبی البلاد عن بعض أصحابه رفعه قال کانت فی زمن أمیر المؤمنین ع امرأة صدق یقال لها أم قیان فأتاها رجل من أصحاب

الوافی، ج۵، ص: ۱۱۰۳

أمیر المؤمنین ع فسلم علیها قال فرآها مهتمة فقال لها ما لی أراک مهتمة قالت مولاة لی دفنتها فنبذتها الأرض مرتین فدخلت علی أمیر المؤمنین ع فأخبرته فقال إن الأرض لتقبل الیهودی و النصرانی فما لها إلا أن تکون تعذب بعذاب اللّه ثم قال أما إنه لو أخذت تربة من قبر مسلم فألقی علی قبرها لقرت قال فأتیت أم قیان فأخبرتها فأخذوا تربة من قبر رجل مسلم فألقی علی قبرها فقرت فسألت عنها ما کانت حالها فقالوا کانت شدیدة الحب للرجال لا تزال قد ولدت- فألقت ولدها فی التنور

[۶]

۳۶۵۲- ۶ الفقیه، ۴/ ۹۸/ ۵۱۷۳ إبراهیم بن أبی البلاد عمن ذکره عن أبی عبد اللّه ع مثله

[۷]

اشارة

۳۶۵۳- ۷ الفقیه، ۴/ ۴۱۷/ ۵۹۰۹ قال الصادق ع من لم یبال ما قال و ما قیل فیه فهو شرک الشیطان و من لم یبال أن یراه الناس مسیئا فهو شرک شیطان و من اغتاب أخاه المؤمن من غیر ترة بینهما فهو شرک شیطان و من شغف بمحبة الحرام و شهوة زنا فهو شرک شیطان ثم قال ع لولد الزنا علامات أحدها بغضنا أهل البیت و ثانیها أن یحن إلی الحرام الذی خلق منه و ثالثها الاستخفاف بالدین و رابعها سوء المحضر للناس و لا یسیء محضر إخوانه إلا من ولد علی غیر فراش أبیه أو من حملت أمه فی حیضها

الوافی، ج۵، ص: ۱۱۰۴

بیان

الترة التبعة و شبه الظلامة

[۸]

۳۶۵۴- ۸ الکافی، ۸/ ۲۳۸/ ۳۲۲ الاثنان عن الوشاء عن أبان عن ابن أبی یعفور قال قال أبو عبد اللّه ع إن ولد الزنا یستعمل إن عمل خیرا جزئ به و إن عمل شرا جزئ به

[۹]

۳۶۵۵- ۹ الفقیه، ۳/ ۵۷۴/ ۴۹۶۳ قال رسول اللّه ص إنما شفاعتی لأهل الکبائر من أمتی

[۱۰]

۳۶۵۶- ۱۰ الفقیه، ۳/ ۵۷۴/ ۴۹۶۴ قال الصادق ع شفاعتنا لأهل الکبائر من شیعتنا و أما التائبون فإن اللّه تعالی یقول ما عَلَی الْمُحْسِنِینَ مِنْ سَبِیلٍ

آخر أبواب الذنوب و تدارکها و بتمامها قد تم الجزء الثالث من کتاب الوافی و هو کتاب الإیمان و الکفر و یتلوه فی الجزء الرابع کتاب الطهارة و التزین إن شاء اللّه العزیز و الحمد لله أولا و آخرا و باطنا و ظاهرا.

اتفق بلوغ الکتابة إلیه للسلخ من ربیع الآخر من شهور سنة ست و ثمانین و ألف الهجریة

تعریف مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فی سَبِيلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (التوبة/۴۱).

قالَ الإمامُ علیّ بْنُ موسَی الرِّضا – علَيهِ السَّلامُ: رَحِمَ اللّهُ عَبْداً أحْيَا أمْرَنَا... يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَ يُعَلِّمُهَا النَّاسَ؛ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا... (بَنادِرُ البِحار – فی تلخیص بحار الأنوار، للعلامة فیض الاسلام، ص ۱۵۹؛ عُيونُ أخبارِ الرِّضا(ع)، الشیخ الصَّدوق، الباب۲۸، ج۱/ ص۳۰۷).

مؤسّس مُجتمَع "القائمیّة" الثّقافیّ بأصبَهانَ – إیرانَ: الشهید آیة الله "الشمس آباذی" – رَحِمَهُ اللهُ – کان أحداً من جَهابذة هذه المدینة، الذی قدِ اشتهَرَ بشَعَفِهِ بأهل بَیت النبیّ (صلواتُ اللهِ علَیهِم) و لاسیَّما بحضرة الإمام علیّ بن موسَی الرِّضا (علیه السّلام) و بساحة صاحِب الزّمان (عَجَّلَ اللهُ تعالی فرجَهُ الشَّریفَ)؛ و لهذا أسّس مع نظره و درایته، فی سَنَةِ ۱۳۴۰ الهجریّة الشمسیّة (=۱۳۸۰ الهجریّة القمریّة)، مؤسَّسةً و طریقةً لم یَنطَفِئ مِصباحُها، بل تُتَّبَع بأقوَی و أحسَنِ مَوقِفٍ کلَّ یوم.

مرکز "القائمیّة" للتحرِّی الحاسوبیّ – بأصبَهانَ، إیرانَ – قد ابتدَأَ أنشِطتَهُ من سَنَةِ ۱۳۸۵ الهجریّة الشمسیّة (=۱۴۲۷ الهجریّة القمریّة) تحتَ عنایة سماحة آیة الله الحاجّ السیّد حسن الإمامیّ – دامَ عِزّهُ – و مع مساعَدَةِ جمعٍ من خِرّیجی الحوزات العلمیّة و طلاب الجوامع، باللیل و النهار، فی مجالاتٍ شتّی: دینیّة، ثقافیّة و علمیّة...

الأهداف: الدّفاع عن ساحة الشیعة و تبسیط ثَقافة الثَّقَلَین (کتاب الله و اهل البیت علیهِمُ السَّلامُ) و معارفهما، تعزیز دوافع الشَّباب و عموم الناس إلی التَّحَرِّی الأدَقّ للمسائل الدّینیّة، تخلیف المطالب النّافعة – مکانَ البَلاتیثِ المبتذلة أو الرّدیئة – فی المحامیل (=الهواتف المنقولة) و الحواسیب (=الأجهزة الکمبیوتریّة)، تمهید أرضیّةٍ واسعةٍ جامعةٍ ثَقافیّةٍ علی أساس معارف القرآن و أهل البیت –علیهم السّلام – بباعث نشر المعارف، خدمات للمحققین و الطّلّاب، توسعة ثقافة القراءة و إغناء أوقات فراغة هُواةِ برامِجِ العلوم الإسلامیّة، إنالة المنابع اللازمة لتسهیل رفع الإبهام و الشّبُهات المنتشرة فی الجامعة، و...

- مِنها العَدالة الاجتماعیّة: التی یُمکِن نشرها و بثّها بالأجهزة الحدیثة متصاعدةً، علی أنّه یُمکِن تسریعُ إبراز المَرافِق و التسهیلاتِ – فی آکناف البلد - و نشرِ الثّقافةِ الاسلامیّة و الإیرانیّة – فی أنحاء العالَم - مِن جهةٍ اُخرَی.

- من الأنشطة الواسعة للمرکز:

الف) طبع و نشر عشراتِ عنوانِ کتبٍ، کتیبة، نشرة شهریّة، مع إقامة مسابقات القِراءة

ب) إنتاجُ مئات أجهزةٍ تحقیقیّة و مکتبیة، قابلة للتشغیل فی الحاسوب و المحمول

ج) إنتاج المَعارض ثّلاثیّةِ الأبعاد، المنظر الشامل (= بانوراما)، الرّسوم المتحرّکة و... الأماکن الدینیّة، السیاحیّة و...

د) إبداع الموقع الانترنتی "القائمیّة" www.Ghaemiyeh.com و عدّة مَواقِعَ اُخَرَ

ه) إنتاج المُنتَجات العرضیّة، الخَطابات و... للعرض فی القنوات القمریّة

و) الإطلاق و الدَّعم العلمیّ لنظام إجابة الأسئلة الشرعیّة، الاخلاقیّة و الاعتقادیّة (الهاتف: ۰۰۹۸۳۱۱۲۳۵۰۵۲۴)

ز) ترسیم النظام التلقائیّ و الیدویّ للبلوتوث، ویب کشک، و الرّسائل القصیرة SMS

ح) التعاون الفخریّ مع عشراتِ مراکزَ طبیعیّة و اعتباریّة، منها بیوت الآیات العِظام، الحوزات العلمیّة، الجوامع، الأماکن الدینیّة کمسجد جَمکرانَ و...

ط) إقامة المؤتمَرات، و تنفید مشروع "ما قبلَ المدرسة" الخاصّ بالأطفال و الأحداث المُشارِکین فی الجلسة

ی) إقامة دورات تعلیمیّة عمومیّة و دورات تربیة المربّی (حضوراً و افتراضاً) طیلة السَّنَة

المکتب الرّئیسیّ: إیران/أصبهان/ شارع"مسجد سیّد/ "ما بینَ شارع"پنج رَمَضان "ومُفترَق"وفائی/"بنایة"القائمیّة"

تاریخ التأسیس: ۱۳۸۵ الهجریّة الشمسیّة (=۱۴۲۷ الهجریة القمریّة)

رقم التسجیل: ۲۳۷۳

الهويّة الوطنيّة: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

الموقع: www.ghaemiyeh.com

البريد الالكترونى: Info@ghaemiyeh.com

المَتجَر الانترنتى: www.eslamshop.com

الهاتف: ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۰۹۸۳۱۱)

الفاكس: ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱)

مكتب طهرانَ ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱)

التّجاريّة و المَبيعات ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور المستخدمين ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

ملاحَظة هامّة:

الميزانيّة الحاليّة لهذا المركز، شَعبيّة، تبرّعيّة، غير حكوميّة، و غير ربحيّة، اقتُنِيت باهتمام جمع من الخيّرين؛ لكنّها لا تُوافِى الحجمَ المتزايد و المتّسِعَ للامور الدّينيّة و العلميّة الحاليّة و مشاريع التوسعة الثّقافيّة؛ لهذا فقد ترجَّى هذا المركزُ صاحِبَ هذا البيتِ (المُسمَّى بالقائميّة) و مع ذلك، يرجو مِن جانب سماحة بقيّة الله الأعظم (عَجَّلَ اللهُ تعالى فرَجَهُ الشَّريفَ) أن يُوفِّقَ الكلَّ توفيقاً متزائداً لِإعانتهم - فی حدّ التّمكّن لكلّ احدٍ منهم – إيّانا فی هذا الأمر العظيم؛ إن شاءَ اللهُ تعالی؛ و اللهُ ولیّ التوفيق.

مركز
القائمية
اصفهان
للبحوث والتحريات الكمبيوترية
للحصول على المكتبات الخاصه الاخرى
ارجعوا الى عنوان المـركز من فضلـكم
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
و للايصاء من فضلكم
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹